بسم الله الرحمن الرحیم

دهیاری

ماهنامه پژوهشی، آموزشی و ترویجی

سال هشتم/ اردیبهشت ماه ۱۳۹۲/ شماره ۴۱
محور اصلی این شماره: منابع درآمد پایدار دهیاری ها
شمارگان: ۱۶۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۰۰۰ تومان
تصویر پشت جلد :
روستای بوشکان/ استان بوشهر/ شهرستان دشتستان

صاحب امتیاز: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
مدیر مسئول: حمیدرضا ارشاد منش
سردبیر: سید محسن کوشش‌تبار
شورای سیاستگذاری: مجید عبدالهی ، اسماعیل کاویانی، اسماعیل زیارتی، اشکان جعفر کریمی، سیدعارف موسوی، عباس جلالی، محمد طولابی، حدیث گرشاسبی
ناشر : انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
نشانی : تهران خیابان کارگر شمالی بالاتر از بلوار کشاورز پلاک ۱۱۸۲
کد پستی : ۱۴۱۸۷۳۳۵۱۶
تلفن : ۵-۶۳۹۰۱۲۸۲
پست الکترونیکی: pub@Dehyariha.com

مجری پروژه: بنیاد خیریه خواجه نصیر طوسی
شورای نشریه : علیرضا کاردانپور، امین طاهرخانی سمیه باقری، امیر تهرانی، مصطفی رستمخانی
عکس: مسعود رحیمی
مدیر هنری و صفحه آرایی: وحید وقفی محبی
لیتوگرافی و چاپ: کامیاب
تماس با نشریه:
۰۲۱-۴۴۰۰۰۴۰۶ /۰۲۱-۴۴۹۵۴۰۰۱
نمابر: ۰۲۱-۴۴۰۵۶۸۴۸
پست الکترونیکی: info@Dehyariha.com
پیام کوتاه: ۳۰۰۰۶۲۷۱
آدرس: تهران صندوق پستی ۱۶۹-۱۴۵۶۵

ماهنامه «دهیاری‌ها» آماده انعکاس دیدگاه‌ها،نظرات و مقالات صاحب‌نظران، مسئولان و دهیاران عزیز است.
ماهنامه «دهیاری‌ها» در کوتاه کردن و ویرایش مقالات آزاد است.
مقالات منتشر شده دیدگاه نویسندگان است.

به قلم مدیرمسئول	۲
اهل قلم : منابع درآمدی پایدار دهیاری‌ها؛ مفاهیم، مصادیق و شیوه‌های دستیابی	۳
بررسی نقش شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها در فرایند ایجاد منابع پایدار	۱۰
رویکرد فرهنگی-اجتماعی در کسب درآمد پایدار برای دهیاری‌ها	۱۴
اهل نظر: تاملی بر سازوکار ایجاد و مدیریت منابع درآمد پایدار در روستا	۱۸
پاسخ به سوالات	۲۴
آموزش: کاهش هزینه‌ها در دهیاری‌ها از طریق مدیریت صحیح پسماندهای روستایی	۲۵
جایگاه عرصه‌ی فن‌آوری‌های نوین دیجیتال در کسب درآمد پایدار	۳۰
معرفی سامانه‌ی بودجه‌ی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها	۳۲
مدیریت منابع انسانی دهیاری گامی در راستای تقویت منابع درآمدی	۳۵
تحلیلی بر عوارض قانون مالیات بر ارزش افزوده در حوزه‌ی مدیریت روستایی	۳۷
گفت‌وگو: دهیاری‌ها در مسیر خودکفایی و شکوفایی	۴۰
تجربه موفق: شرکت تعاونی دهیاری‌ها، پیشرو در فرآوری و فروش محصولات	۴۴
روستای طولا؛ نمادی از همدلی و مشارکت در آبادانی روستا	۴۷
گزارش خبری: شرحی بر طرح دهیاری‌ها	۴۹
معاون امور دهیاری‌ها، دهیار افتخاری روستای تنب کوچک	۵۲
هجدهمین نشست ملی مدیران کل دفاتر امور روستایی و شوراها	۵۳
نشست مشورتی بخشداران استان مرکزی	۵۴
نمایه نشر	۵۵
اخبار دهیاری‌ها	۵۶
گزارش تصویری:شفافیت در امور؛ سازوکاری موثر در جهت افزایش مشارکت اجتماعی	۶۲
تجربیات جهانی: درآمدزایی بر پایه‌ی گردشگری روستایی در هندوستان	۶۶
گزارش آماری: بررسی مقایسه‌ای جمعیت روستایی کشور براساس سرشماری سال ۹۰	۶۸
پایگاه اطلاع رسانی: شبکه روستایی ایران «روستانت»	۷۰
با مخاطبین : پای صحبت شما	۷۲

این شماره از نشریه
با حمایت اداره کل
امور روستایی استانداری خراسان شمالی
منتشر گردیده‌است

دستیابی به پیشرفت و آبادانی، مستلزم توجه به ابعاد گوناگونی است که طی فرآیندی تدریجی و تکاملی صورت می‌گیرد. فرهنگ، اقتصاد، محیط زیست و ... در رابطه‌ای متقابل با یکدیگر قرار دارند و نمی‌توان با توسعه و رشد نامتوازن یکی از ابعاد به توسعه‌ی پایدار دست یافت.

بعد از انقلاب اسلامی، ساخت اجتماعی در سطح روستاها دچار تغییرات اساسی شد و آنچه تا پیش از این در روستاها وجود نداشت به شکل قانونی ایجاد گردید و اداره‌ی امور را بر عهده گرفت. به این ترتیب جایگاه مردم در نظام تصمیم‌گیری مشخص گردید و بر خلاف گذشته، تصمیمات مردم به‌طور مستقیم بر زندگی آنان تاثیرگذار شد، با وجود این؛ باز هم خلأ نهاد مجری در روستا احساس می‌شد.

تاسیس دهیاری به‌عنوان نهادی عمومی و غیردولتی پاسخی به خلأ موجود در ساختار مدیریت روستا بود که خوشبختانه –با وجود موانع و مشکلات– توانسته تا به امروز به‌خوبی از عهده‌ی اجرای وظایف خود برآید.

دهیاری برای اداره‌ی امور روستا نیازمند منابع درآمدی است تا بتواند خدمات خود را به‌طور مستمر به جامعه‌ی روستایی ارائه دهد. بخشی از این نیاز از سوی دولت تامین می‌شود و بخش دیگر –که می‌بایست سهم بیشتری را به خود اختصاص دهد– از سوی نهاد دهیاری تامین می‌گردد. نهاد دهیاری برای دستیابی به خودکفایی می‌بایست منابعی ایجاد نماید که پویا و پایدار بوده و در واقع با ماهیت ماموریت این نهاد و ساختار روستا متناسب و هماهنگ باشد. یکی از این منابع می‌تواند سرمایه‌ی اجتماعی موجود در جامعه‌ی روستایی باشد که امکان مشارکت فعال افراد جامعه را فراهم می‌کند؛ و کم نیستند روستاهایی که با چنین الگویی موانع بزرگی را با همدلی و هم‌افزایی از سر راه برداشته‌اند.

تشکیل شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها نیز حرکتی خودجوش و تاثیرگذار است که در سراسر کشور صورت گرفته است و همچنان به تعداد این شرکت‌ها افزوده می‌شود. این شرکت‌ها در تامین هزینه‌ها و ایجاد درآمد برای دهیاری‌ها نقش ویژه‌ای را ایفا می‌نمایند و همین موضوع موجب اهمیت روزافزون نقش این شرکت‌ها در فرآیند مدیریت روستا گردیده است. انعطاف پذیری، پویایی و استمرار از دیگر ویژگی‌هایی است که باعث ایجاد تمایز شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها از ساختارهای مشابه شده و امکان ایجاد منبع درآمدی پایدار با استفاده از سازوکار تعاونی را برای نهاد دهیاری فراهم نموده است.

گستردگی و اهمیت نقش منابع درآمد پایدار در مدیریت روستا و لزوم دستیابی به خودکفایی، موجب گردید تا در این شماره از ماهنامه‌ی دهیاری‌ها به‌طور مفصل به موضوع "ایجاد و مدیریت منابع درآمد پایدار دهیاری‌ها" بپردازیم و کم و کیف آن را مورد بررسی قرار دهیم. امید است مطالب این شماره راهنمای راه دهیاران و اعضای شورای اسلامی روستاها قرار گیرد و در آینده شاهد شکوفایی روزافزون ساختار مدیریت روستایی در کشور باشیم.

بسم الله الرحمن الرحیم

دهیاری

ماهنامه پژوهشی، آموزشی و ترویجی

سال هشتم/ اردیبهشت ماه ۱۳۹۲/ شماره ۴۱
محور اصلی این شماره: منابع درآمد پایدار دهیاری ها
شمارگان: ۱۶۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۰۰۰ تومان
تصویر پشت جلد :
روستای بوشکان/ استان بوشهر/ شهرستان دشتستان

صاحب امتیاز: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
مدیر مسئول: حمیدرضا ارشاد منش
سردبیر: سید محسن کوشش‌تبار
شورای سیاستگذاری: مجید عبدالهی ، اسماعیل کاویانی، اسماعیل زیارتی، اشکان جعفر کریمی، سیدعارف موسوی، عباس جلالی، محمد طولابی، حدیث گرشاسبی
ناشر : انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
نشانی : تهران خیابان کارگر شمالی بالاتر از بلوار کشاورز پلاک ۱۱۸۲
کد پستی : ۱۴۱۸۷۳۳۵۱۶
تلفن : ۵-۶۳۹۰۱۲۸۲
پست الکترونیکی: pub@Dehyariha.com

مجری پروژه: بنیاد خیریه خواجه نصیر طوسی
شورای نشریه : علیرضا کاردانپور، امین طاهرخانی سمیه باقری، امیر تهرانی، مصطفی رستمخانی
عکس: مسعود رحیمی
مدیر هنری و صفحه آرایی: وحید وقفی محبی
لیتوگرافی و چاپ: کامیاب
تماس با نشریه:
۰۲۱-۴۴۰۰۰۴۰۶ /۰۲۱-۴۴۹۵۴۰۰۱
نمابر: ۰۲۱-۴۴۰۵۶۸۴۸
پست الکترونیکی: info@Dehyariha.com
پیام کوتاه: ۳۰۰۰۶۲۷۱
آدرس: تهران صندوق پستی ۱۶۹-۱۴۵۶۵

ماهنامه «دهیاری‌ها» آماده انعکاس دیدگاه‌ها،نظرات و مقالات صاحب‌نظران، مسئولان و دهیاران عزیز است.
ماهنامه «دهیاری‌ها» در کوتاه کردن و ویرایش مقالات آزاد است.
مقالات منتشر شده دیدگاه نویسندگان است.

به قلم مدیرمسئول	۲
اهل قلم : منابع درآمدی پایدار دهیاری‌ها؛ مفاهیم، مصادیق و شیوه‌های دستیابی	۳
بررسی نقش شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها در فرایند ایجاد منابع پایدار	۱۰
رویکرد فرهنگی-اجتماعی در کسب درآمد پایدار برای دهیاری‌ها	۱۴
اهل نظر: تاملی بر سازوکار ایجاد و مدیریت منابع درآمد پایدار در روستا	۱۸
پاسخ به سوالات	۲۴
آموزش: کاهش هزینه‌ها در دهیاری‌ها از طریق مدیریت صحیح پسماندهای روستایی	۲۵
جایگاه عرصه‌ی فن‌آوری‌های نوین دیجیتال در کسب درآمد پایدار	۳۰
معرفی سامانه‌ی بودجه‌ی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها	۳۲
مدیریت منابع انسانی دهیاری گامی در راستای تقویت منابع درآمدی	۳۵
تحلیلی بر عوارض قانون مالیات بر ارزش افزوده در حوزه‌ی مدیریت روستایی	۳۷
گفت‌وگو: دهیاری‌ها در مسیر خودکفایی و شکوفایی	۴۰
تجربه موفق: شرکت تعاونی دهیاری‌ها، پیشرو در فرآوری و فروش محصولات	۴۴
روستای طولا؛ نمادی از همدلی و مشارکت در آبادانی روستا	۴۷
گزارش خبری: شرحی بر طرح دهیاری‌ها	۴۹
معاون امور دهیاری‌ها، دهیار افتخاری روستای تنب کوچک	۵۲
هجدهمین نشست ملی مدیران کل دفاتر امور روستایی و شوراها	۵۳
نشست مشورتی بخشداران استان مرکزی	۵۴
نمایه نشر	۵۵
اخبار دهیاری‌ها	۵۶
گزارش تصویری:شفافیت در امور؛ سازوکاری موثر در جهت افزایش مشارکت اجتماعی	۶۲
تجربیات جهانی: درآمدزایی بر پایه‌ی گردشگری روستایی در هندوستان	۶۶
گزارش آماری: بررسی مقایسه‌ای جمعیت روستایی کشور براساس سرشماری سال ۹۰	۶۸
پایگاه اطلاع رسانی: شبکه روستایی ایران «روستانت»	۷۰
با مخاطبین : پای صحبت شما	۷۲

این شماره از نشریه
با حمایت اداره کل
امور روستایی استانداری خراسان شمالی
منتشر گردیده‌است

منابع درآمدی پایدار دهیاری‌ها؛

مفاهیم، مصادیق و شیوه‌های دستیابی

مجید عبدالهی
دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری
دانشگاه شهید بهشتی
Abdollahi۶۴۷@yahoo.com

انجـام کارهای جمعـی نیازمند هماهنگی می‌باشـد کـه تامیـن آن بـر عهـده‌ی «مدیریـت» اسـت. انـواع مدیریت را می‌تـوان به «مدیریت سنتی» و «مدیریت عقلانی» تقسیم کرد. در جوامـع کوچک که مسـائل جمعـی و عمومی از پیچیدگی و تخصصی شـدن کمتری برخوردار است نوع مدیریت نیز نسـبت به جوامع بزرگتر و با تقسیم کار بیشـتر سـاده‌تر اسـت. از آن‌جایی که در جوامع کوچـک، نیازهای افـراد پیچیدگی زیـادی ندارد و مرزهای میان حوزه‌های خصوصی و عمومی روشـن نیسـت، سـازوکارهای هماهنگـی جمعـی ماهیتی برخاسـته از سـنت، عرف یا مذهب دارنـد. از این‌رو مدیریت حاکم بر چنین جوامعی ماهیتی سنتی دارد. مدیریت سـنتی به سبب دارا بودن عمر زیاد، تجربی بودن، سـاده و بسیط بودن سـاختار، از ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تشکیل شده است. در دوران جدید عرصه‌های خصوصی و عمومی زندگی از یکدیگر تفکیک شده و به‌دنبال آن مفهوم جدیدی به نام «مدیریت امور عمومی» پدید آمده است. مدیریت عمومی «برای نشـان دادن آن بخش از اداره‌ی امور که به‌طور اخص با دولت یـا حکومت ملازمه دارد» (گولد، ۱۳۷۶: ۷۶۴) به‌کار می‌رود و ویژگی‌های زیر را دارا می‌باشد:

۱- شـخصیت حقوقی آن بر اسـاس قانون و نه سنت و عرف تعریف می‌شود؛

۲- مشروعیت خود را از قانون و حکومت می‌گیرد؛

۳- مجـری سیاسـت‌های حکومتـی اسـت که به‌شکل رسمی به او ابلاغ می‌شود؛

۴- دارای منابـع درآمـدی و نظـام هزینه‌کـرد مشخص است.

۵- میان امـور خصوصی و امور عمومی تفکیک قائل است. (ایمانی جاجرمی و عبدالهی، ۲۲۵:۱۳۸۸)

تحـولات مدیریت نویـن روسـتایی در ایران از زمـان شـکل‌گیری، فـراز و نشـیب‌های فراوانی را سپری نموده اسـت. این تحولات از پذیرش رسمی «کدخدا» به‌عنوان مدیر روسـتا در دوران مشروطیت شروع و پس از پشت سر گذاردن تجربیات برخاسته از اصلاحات ارضی در دهه‌ی چهل و انقلاب اسلامی در اواخر دهه‌ی پنجاه، در زمان حاضر به سازمان اجرایی جدیـدی به نام «دهیـاری» با مسـئولیت «دهیار» انجامیده است. تاسـیس پارلمان به‌عنوان مهم‌ترین تحول مدرن در ایران در ابتدای قرن بیسـتم سـبب شـد تا زمینه‌ی دخالت دولت در امور روستایی فراهم شود. مسائل ناشی از اصلاحات ارضی و سیاست‌های روستایی دولت در سال‌های بعدی موجب شکل‌گیری گونه‌های مختلفی از مدیریت روسـتایی شـد. تامین منابـع مالـی یکـی از مهم‌ترین وظایـف نهادهای عمومـی از قبیـل دهیاری‌ها می‌باشـد. هر چند که منابع مالی دهیاری‌ها به‌صـور مختلف قابل حصول است اما همه‌ی آن‌ها از خصوصیات درآمدهای پایدار برخوردار نیستند. پایداری در درآمدها مستلزم آن است که نخست این اقلام از یک استمرار نسبی برخوردار باشند و دوم این‌که حصول این درآمدها نباید شرایط کیفی روستا را در معرض تهدید و تخریب قرار دهد. بر این اسـاس اعتلای روستاها، شـکوفایی آن‌ها و حفظ سـلامت و فضای روسـتایی منوط به اتکاء به درآمدهای پایدار روسـتا و نظام مدیریتی حاکم بر آن می‌باشد.

۱- نظـام مدیریت امور عمومی روسـتایی با اتکاء به دهیاری

روستا در تعاریف ارائه شده در قوانین پایه‌ی کشور واحد مبدا تقسیمات کشوری است که از لحاظ محیط زیسـتی همگن بوده و دارای محدوده‌ی مشـخص عرفی یا ثبتی باشـد و حداقـل ۲۰ خانوار یا ۱۰۰ نفر جمعیت داشته باشد. بر این مبنا تعداد روستاهای کشور ۳۷۷۶۶ بوده و این روسـتاها در حدود ۲۸،۵ درصد از جمعیت کشور را دربر دارند. بنابراین علی‌رغم نسبت پایین جمعیت روستایی به جمعیت شهری با توجه به پراکندگی روستاها در پهنه‌ی کشور لزوم برنامه‌ریزی و هدایت توسعه در آن‌ها روشن می‌گردد. نظام تعریف شـده برای مدیریت روستایی پس از انقلاب اسلامی

در ایران نیز با پیروی از قوانین و تاکیدات آن مبتنی‌بر مشـارکت مردم و واگـذاری امور محلی به منتخبین مردم اسـت که با حمایت و هدایت دولت پشـتیبانی خواهد شـد. مقایسـه‌ی رده‌های جمعیتی شهرها و روسـتاهای کشـور بر مبنای داده‌های سـال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد که روسـتاهای دارای جمعیت زیاد در مقایسه با شهرهای کوچک و کم جمعیت بسیار زیاد اسـت. این مهم ضرورت توجه به روستاها و تقویت نظام درآمدی برای آن‌ها را نشان می‌دهد.

دهیـاری؛(Rural municipality) نهـاد عمومی غیردولتی اسـت که به‌منظـور اداره‌ی امور روستا به‌صورت خودکفا و با شخصیت حقوقی مستقل در هر روستا تاسیس می‌گردد. این نهاد پس از تصویب قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا برای اولین بار در سـال ۱۳۷۷ پای به عرصه‌ی مدیریت کشـور نهاد. مجوز تاسـیس دهیاری با درخواسـت اهالی روسـتا توسـط وزارت کشور صادر می‌شـود. در همین راستا تاکنون مجوز تاسـیس ۲۶۱۴۱ دهیاری صادر شده و ۸۵ درصد از جمعیت روستایی تحت پوشش مدیریت روستایی قرار گرفته است. مسئول اداره‌ی دهیاری که دهیار نامیده می‌شود توسط شـورای اسلامی روستا معرفی شـده و با تایید بخشداری مسئولیت مدیریت روسـتا را برعهده دارد. بر اسـاس قانـون، دهیاری مجری مصوبات و تصمیمات شورای اسلامی روستا خواهد بود اما طبق اساسـنامه وظایف عمومی متعدد دیگری نیـز در زمینه‌های زیسـت‌محیطی، عمرانی و کالبـدی، خدماتـی و اجتماعـی – اقتصـادی بر عهده‌ی او گذاشـته شده اسـت (عبدالهی و اکبری، ۱۳۸۶: ۱۳۷-۱۳۳). بـر طبق قانون فعالیت دهیار در روستاهای با جمعیت کمتر از ۱۵۰۰ نفر پاره‌وقت و در روستاهای بالای ۱۵۰۰ نفر تمام‌وقت است. همچنین هـر دهیاری دارای درجه‌ای بین ۱ تا ۶ اسـت که بر اساس شـاخص‌های جمعیت، وسعت و میزان درآمد تعیین می‌شود.

۲- نیازمندی مدیریت روستایی به درآمدهای پایدار برای ایفای وظایف و مسئولیت‌های محوله

به‌منظور انجام بهینه و منطقی امور عمومی واگذار شده به نهاد دهیاری دسترسی به منابع درآمدی پایدار در چارچوب ضوابط و مقررات تسـهیل کننده ایجاد چنیـن منابعی ضرورتـی اجتناب ناپذیر اسـت. نهاد مدیریت روسـتایی در ایران دارای وظایفی است که به‌موجب قوانین مصوب مجلس شـورای اسلامی و برخی تصمیمات دولت ایـن وظایف به آن‌ها واگذار شده است. رویکرد بنیادی در تعریف و تعیین وظایف برای نهاد مدیریت روستایی در ایران، نمایندگی و در برخی وظایف جایگزینی ایـن نهاد به‌جای حاکمیت در اداره‌ی امور روسـتا بوده اسـت. بـه همین دلیل بخشـی از وظایف این نهـاد از جنس امور حاکمیتی اسـت که تا قبل از تشـکیل دهیاری‌ها توسط دولت اداره می‌شـده‌اند و پس از شکل‌گیری آن‌ها در قالب سیسـتم مدیریتی تعریف شده به‌وسـیله‌ی دهیاری (نهاد مدیریت روسـتایی) در روستا انجام می‌شود. در یک نگاه کلان دهیاری‌ها در ایران دارای ۴۷ وظیفه می‌باشـند. در توصیف وظایف دهیاری‌ها می‌توان از سه رویکرد زیر استفاده کرد؛

۱- تشریح وظایف بر حسب نوع

۲- تشریح وظایف برحسب جنس

۳- تشریح وظایف برحسب چگونگی انجام (اجرا)

در رویکـرد اول وظایف دهیاری‌هـا در ایران در قالب وظایف مختلف فرهنگـی، عمرانی و خدماتی، بهداشتی و زیست‌محیطی و ... قابل تعریف است که در ادامه، به مصادیق آن‌ها پرداخته می‌شود:

۱- وظایـف خدماتـی: بسـیاری از خدماتی که تاکنون برای ارائه‌ی آن‌ها متولی مشـخص در روستا وجود نداشـت در شـرح وظایف دهیاری آورده شده اسـت. جمع‌آوری، حمل و دفع پسـماند در روستاها، افزایش سـطح ایمنی در روسـتا، احداث و مدیریت فضاهای سبز و پارک‌های چند منظوره، و ... از جمله این وظایف‌اند.

۲- وظایـف عمرانی و اجرایـی: در این بخش از وظایف، انجـام پروژه‌های عمرانی، نظارت بر اجرای برنامه‌های سایر دستگاه‌ها در روستا، هدایت و کنترل ساخت و ساز در روستا و ایجاد تاسیسات مورد نیاز بر عهده‌ی دهیاری گذاشته شده است.

ردیف	رده جمعیتی(نفر)	تعداد روستا	تعداد شهر
۱	۰ -۵۰۰	۲۴۳۸۲	۳۰
۲	۵۰۰ -۷۵۰	۴۷۰۴	
۳	۷۵۰-۱۰۰۰	۲۵۴۲	
۴	۱۰۰۰ -۲۰۰۰	۳۸۹۹	۷۵
۵	۲۰۰۰-۵۰۰۰	۱۹۳۴	۲۳۰
۶	۵۰۰۰ -۱۰۰۰۰	۲۴۸	۲۷۰
۷	۱۰۰۰۰ -۵۰۰۰۰	۵۷	۳۲۴
۸	۵۰۰۰۰ نفر و بیشتر	-	۲۵۲
جمع کل		۳۷۷۶۶	۱۱۸۱

۳- وظایف اجتماعـی و اقتصادی: در این بخش از وظایف امور مختلف و متنوعی بر عهده‌ی دهیاری گذاشـته شده اسـت. کمک به عرضه‌ی محصولات کشاورزی، تامین منابع مالی پایدار، تقویت پتانسیل‌ها و ظرفیت‌هـای موجـود در روسـتا از جمله تقویت و توسـعه‌ی گردشـگری روسـتایی، حفظ بهداشت و نظارت بر فعالیت واحدهای خدماتی و ...

مطابق رویکرد دوم وظایف دهیاری‌ها در قالب دو دسـته وظایف حاکمیتی و وظایف تصدی‌گری قابل تقسیم‌بندی می‌باشد: دهیاری‌ها نمایندگی حاکمیت را در انجـام برخـی از امـور به‌عهده دارنـد و دولت برای تسـهیل در اداره‌ی امور عمومی کشـور برخی از اختیارات خود و دسـتگاه‌های مسئول در روستا را بـه دهیاری‌ها واگذار کرده اسـت. اهـم این وظایف را می‌توان در قالب تهیـه و ثبت وقایع حیاتی (تولد، مـرگ، ازدواج، طـلاق)، نمایندگـی در حفظ میراث فرهنگـی، وصول عوارض و بهـای خدمات، ایمنی، آتش‌نشانی و مدیریت بحران در حوادث غیرمترقبه و ... نام برد. در زمینه‌ی وظایف تصدی‌گرایانه این نهاد برای ارائه‌ی بهینه‌ی خدمات به جامعه‌ی روسـتایی اقدامـات مختلفی از جمله جمع‌آوری زباله، نگهداری از تاسیسات و زیرسـاخت‌های روستا به نمایندگی از دولت، اجرای طرح‌هـای عمرانی و خدماتی مصوب شـده توسط شورای اسلامی روستا و کمک به بهبود کالبدی محیط عمومی روستا و ... را به‌عهده دارد.

مطابق رویکرد سوم بخشی از وظایف دهیاری‌ها در ایـران تنها توسـط این نهاد برنامه‌ریـزی و اجرا می‌شـود و هیچ نهـاد دیگری مسـئولیتی در ایفای ایـن وظیفه به‌عهده نـدارد. این دسـته از وظایف را وظایف ذاتی مدیریت روسـتایی در ایران می‌دانیم. از جمله این وظایف جمع‌آوری، حمل، تفکیک زباله در روستاها، ایمنی و آتش‌نشانی، هماهنگی جهت تدفین اموات و سازماندهی گورستان‌ها، هدایت و نظارت بر سـاخت و سازهای روسـتایی را می‌توان نام برد. اما دسـته‌ی دیگری از این وظایـف، وظایف معاضدتی و همـکاری گونه‌ای اسـت که دهیـار و دهیاری در روسـتا به انجام می‌رساند. در این قالب نهاد مدیریت روستایی نقش تسهیل‌گر، همکار و هماهنگ کننده‌ی سایر دسـتگاه‌های دولتی را در سطح محلی به‌عهده دارد. به‌عنـوان مثال همکاری در احداث تاسیسـات، آب، برق، گاز، تلفن در روسـتا، رسیدگی، حفاظت از میراث فرهنگی و آثار تاریخی و باسـتانی، توسعه‌ی فضاهای فرهنگی و ورزشـی را می‌توان از این‌گونه وظایـف تلقـی کـرد و در انجام ایـن وظایف نقش هدایت و هماهنگی به‌عهده‌ی دهیاری است و عنصر مشـارکت مردمی نقش بسـیار تعییـن کننده‌ای در موفقیت و اجـرای بهینه‌ی این وظایف ایفا می‌کنند. پس در واقع نهاد مدیریت روسـتایی در ایران نهادی چند بعدی و تاثیرگذار اسـت که به‌واسطه‌ی وظایف تعریف شـده‌ی خود در بخشـی به‌عنوان نماینده‌ی حاکمیت به ایفای وظیفه پرداخته و در بخشـی دیگر

در واقع دولت به واسطه‌ی واگذاری برخی از وظایف خود به دهیاری در سطح محلی، مردم به‌عنوان ذی‌نفع اصلی ارائه‌ی خدمات، نهادهای دولتی در سطح محل مانند بخشداری‌ها و سایر دستگاه‌های دولتی به‌عنوان واسطه نقش آفرین در ارائه‌ی خدمات به جامعه‌ی روستایی از طریق دهیاری می‌بایست بخشی از نیازمندی‌های مالی و اعتباری این نهاد را تامین نمایند.

نیز مبتنی‌بر مشـارکت مـردم و جلب اعتماد عمومی و محلی تسـهیل کننده‌ی وظایف متعددی است که دولت در چارچوب وظایف کلان خود می‌بایسـت به آن‌ها بپردازد.

در نتیجه‌ی این دسته‌بندی نقش و جایگاه هر یک از ذی‌نفعان خدمات ارائه شده توسط دهیاری روشن می‌شـود. بدیهی اسـت به‌منظور تقویت و پشتیبانی مدیریت روسـتایی پس از شـکل‌گیری دهیاری در روستاهای کشور حمایت‌های مالی و تخصصی دولتی نیـز با رعایـت خودکفایی و اسـتقلال مدیریت‌های محلی در اداره‌ی بهتر روستاها نقش‌آفرین خواهد بود. در واقع دولت به‌واسـطه‌ی واگذاری برخی از وظایف خود بـه دهیاری در سـطح محلی، مـردم به‌عنوان ذی‌نفع اصلی ارائه‌ی خدمات پایه در سـطح روسـتا، نهادهای دولتی در سـطح محل مانند بخشـداری‌ها و فرمانداری‌ها و سایر دسـتگاه‌های دولتی به‌عنوان واسطه‌ی نقش آفرین در ارائه‌ی خدمات به جامعه‌ی روسـتایی از طریق دهیاری می‌بایسـت بخشـی از نیازمندی‌هـای مالـی و اعتباری این نهـاد را تامین نمایند.

۳- مفاهیم نظری درآمدهای پایدار و ناپایدار

یکی از مهم‌ترین مسـائل دهیاری‌ها چگونگی و نحوه‌ی تامیـن منابع مالی به‌منظـور ارائه‌ی کالای عمومی و خدمات مورد نیاز روستاییان می‌باشد. منابع اصلی تامین مالی عبارتند از وجوه حاصله از عوارض، درآمدهای ناشـی از فـروش خدمات، اسـتقراض و کمک‌های دولت می‌باشد. بر اساس قوانین و مقررات هر کشور هر کدام از منابع چهارگانه‌ی فوق می‌تواند تقسیمات متعددی را شامل گردد و یا کسب هر کدام از درآمدهای مزبور و اقـلام زیرمجموعه‌ی آن‌ها بر حسب شرایط خاص و با ضوابط قانونی معینی حاصل می‌گردند. نگرش جدید مدیریت محلی در جهان تنها در پی یافتن بسـترهایی که بتوان درآمد مورد نیاز را به‌دست آورد نیست، بلکه پایدار بودن منابع درآمدی و یـا مطلوب بودن آن در اولویت قرار دارند. وضعیت دهیاری‌هـای کشـور هـم نمی‌تواند از ایـن قانون مسـتثنی باشـد و نگرش حاکم بر دستیابی به منابع جدیـد و اصلاح منابع موجود باید به‌سـمت اتکاء به درآمدهای پایدار و فاصله گرفتن از درآمدهای ناپایدار حرکـت نماید. اما قبل از بحث پیرامـون پایداری یا ناپایـداری اقلام درآمدی دهیاری‌های کشـور، لازم اسـت که پایه‌های نظری و تعاریف درآمدهای پایدار ارائه گردد.

در بررسـی متون اقتصادی تعاریـف متعددی از درآمدهای پایدار ارائه شـده اسـت. بـرای اولین بار "Hicks" در اثر ارزشـمند خود «ارزش و سرمایه» بـه بحث پیرامون درآمد پایدار می‌پردازد. بر اسـاس تعریف هیکس درآمد پایدار، عبارتسـت از: «حداکثر درآمد قابل دسترس در یک دوره‌ی زمانی با تضمین ایجاد همان سـطح درآمـد در دوره‌ی آینده با فرض محدودیت‌هـای منابـع، نیـروی کار، سـرمایه‌های تولیدی توسـط بشر و سرمایه‌های طبیعی». بنابراین درآمد ارتباط مسـتقیمی با سـطح تولیـد دارد که به انسان و سرمایه‌های طبیعی نیز بستگی دارد.

در نگـرش اقتصاددانـان نئوکلاسـیک، درآمـد پایدار عبارتسـت از حداکثر میـزان مخارج مصرفی در یـک دوره بدون این‌که سـبب کاهش در مخارج مصرفـی واقعـی در دوره‌های بعد گردد. در شـرایط مواجه شـدن با تغییرات قیمـت و تغییر در نرخ بهره در طول زمـان، این تعریف مناسـب‌ترین تعریف از درآمد پایدار می‌باشـد. تعریف دیگـری از درآمدهای پایـدار که بـا تعریف فـوق قرابت و نزدیکـی دارد تعریف درآمدهای پایـدار در نظریه قانون اختصاص کارآیـی زمانی منابع طبیعی «هتلینگ» می‌باشـد. به اعتقاد هتلینگ، قیمـت یک منبع طبیعی فناپذیر (کالاهای زیست‌محیطی) باید متناسب با نرخ واقعی بهره افزایش یابد. تفسـیر این نظریه و کاربرد آن در نظریه‌ی بهره‌برداری از منابع پایدار، کوششـی است جهـت برقـراری این موضـوع که چگونـه مخارج مصرفـی واقعی مبتنی‌بـر اسـتفاده از منابع طبیعی بایـد در طول زمان ثابت بمانـد. ثابت ماندن مخارج مصرفـی واقعی در طول زمان مسـتلزم نگهداری و حفاظت از نهاده‌های تولید شـامل سرمایه‌های تولید شـده توسط بشـر، منابع طبیعی، تکنولوژی و سطح آموزش (سرمایه‌ی انسانی) می‌باشد.

در متون و نظریه‌های اقتصادی درآمدهای پایدار در یک اقتصاد صرف‌نظر از این‌که اقتصاد ملی مدنظر باشد یا اقتصاد محلی و روستایی، مستقل از مقوله‌ی توسعه پایدار نیستند و اصولا درآمدهای پایدار مستلزم وجود توسـعه پایدار در یک اقتصاد می‌باشد؛ از طرف دیگر توسعه پایدار در اقتصاد روستایی بستگی بسیار شـدید به چگونگی اسـتفاده از امکانـات و خدمات زیست‌محیطی و حفاظت از این منابع از قبیل استفاده از هوا، آب، فضای سبز و کلیه‌ی امکانات و فضاهای روسـتایی دارد. در یـک نگاه کلی می‌تـوان تعاریف و مفاهیـم متعددی بـرای پایـداری در متون جدید اقتصادی یافت. وضعیت پایدار وضعیتی اسـت که در آن مطلوبیت و مصـرف در طول زمان رو به کاهش نباشد یا این‌که وضعیت پایدار وضعیتی است که منابع و امکانات (غیر طبیعی و دست‌سـاز انسان) به‌نحوی مورد بهره‌برداری قـرار گیرند که فرصت تولید برای آیندگان حفظ شود.

وجوه اشـتراک این تعاریف در این موضوع نهفته اسـت کـه اسـتمرار در افزایـش درآمـد و تولید در آینـده و بهره‌گیری از امکانات بایـد با حفظ کیفیت محیط‌زیست و شـرایط زندگی مردم همراه گردد. بر همین اساس «رابرت سولو» اقتصاددان معاصر حالت پایدار را شـرایطی می‌داند که در آن معیار مناسـبی برای عدالت بین نسلی وجود داشته باشد.

بر اساس تحلیل فوق و تعاریف ارائه شده، می‌توان به این نتیجه رسید که در اقتصاد روستایی، درآمدهای پایدار باید از دو خصیصه‌ی تداوم‌پذیری و حفظ کیفی محیط روستایی برخوردار باشد.

تداوم‌پذیری بدین مفهوم است که اقلام درآمدی باید به‌گونه‌ای باشند که در طول زمان قابل اتکاء بوده و برای دستیابی به آن بتوان برنامه‌ریزی‌های لازم را صورت داد و بنابراین کلیه‌ی اقلام درآمدی که به هر دلیل تحت تاثیر شـوک‌ها، بحران‌ها، تغییر قوانین و مقررات و نوسانات اقتصادی قرار می‌گیرند قابل اتکاء نبـوده و خصیصه‌ی اول پایـداری را ندارند. از طرف دیگر درآمدهای پایدار باید به‌گونه‌ای تعریف شـوند که دستیابی به آن‌ها شرایط کیفی روستایی به‌عنوان یک پدیده‌ی زنده را در معرض تهدید و تخریب قرار ندهد و یا به عبارتی مطلوب بودن و سالم بودن درآمد حائز اهمیت است.

مطالعات در زمینه‌ی تجارب کشورها در زمینه‌ی دسـتیابی به درآمدهای محلی جدید و اصلاح آن‌ها همگی بر ایـن موضوع اتفاق نظر دارند که کسـب درآمد و تامین منابع مالی محلی به‌منظور ایجاد کالا و خدمات موردنیاز شـهروندان، ضمـن این‌که یکی از اهـداف اساسـی هر جامعه‌ی محلی می‌باشـد اما چنان‌چه این‌گونه درآمدها سبب کاهش شرایط کیفی زندگی گردیده و کیفیت زیسـتگاه‌های انسانی را به

مفهوم خودکفایی در مطلع قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا عاریه گرفته شده از مفاهیم و اصول حاکم بر مدیریت شهری کشور است در حالی‌که برای مراکز سکونتگاهی کوچک مانند شهرهای کوچک و روستا نقش و جایگاه دولت درتامین نیازمندی‌های محلی بسیار جدی و تاثیرگذار تعریف می شود.

خطـر بیاندازد به‌عنوان درآمدهای پایدار و درآمدهای سالم (مطلوب) تلقی نمی‌گردند.

۴- چالش‌هـای دهیاری‌هـا در تامیـن منابع درآمدی پایدار

۱- واژه‌ای به نام خودکفایی: بیش از یک قرن از تاسـیس شهرداری در ایران می‌گذرد و خودکفا بودن ایـن نهاد عمومی غیر دولتـی علی‌رغم حمایت‌های جدی‌تر دولت ممکن نشـده اسـت. حال با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی جامعه‌ی روستایی چگونه می‌توان نهاد دهیاری را نیز نهادی خودکفا تلقی کرد؟ در چنین شرایطی پیش‌بینی سازوکارهایی برای تحقق آن از ضروریات و عرصه‌ای برای سیاست‌گذاری تلقی می‌شود و نیازمندی این نهاد به حمایت‌های دولتی در بودجه را ضروری می‌نماید. مفهوم خودکفایی در مطلع قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا عاریه گرفته شده از مفاهیم و اصول حاکم بر مدیریت شـهری کشور اسـت در حالی‌که برای مراکز سـکونتگاهی کوچک مانند شهرهای کوچک و روستا نقش و جایگاه دولت در تامین نیازمندی‌های محلی بسیار جدی و تاثیرگذار تعریف می‌شود.

۲- فقدان تمکن مالی بخش عمده‌ای از جامعه‌ی روستایی: از مجموع ۲۸،۵ درصد از جمعیت ساکن در نقاط روستایی به‌دلیل شرایط حاکم در فضاهای تولید و کسـب و کار در نقاط روستایی کمتر دارای تمکن مالی برای پرداخت عوارض و بهای خدمات ارائه شده به دهیاری می‌باشند. لذا در صورت وجود ظرفیت‌های قانونی و تعریف اقلام درآمدی باز هم کمتر می‌توان به تامین و وصول این منابع در روستاها امید داشت.

۳- وجود معافیت‌ها و بخشـودگی‌ها در پرداخت عوارض: با توجه به تصویب برخی مواد قانونی مبنی‌بر تعریف بخشـودگی‌های قانونی برای اقشار کم‌درآمد و آسـیب‌پذیر و وجود بیشـترین تعداد آن‌ها در نقاط روسـتایی بخشـی از درآمدهای دهیاری نیز به این دلیل قابل وصول نمی‌باشد.

۴- عدم وجود مدیریت یکپارچه در سطح روستاها: در حال حاضر دسـتگاه‌های متعددی امور عمرانی و خدماتی را در روسـتاها عهده‌دار می‌باشند. با تشکیل مدیریت روستایی برنامه‌ریزی‌های اجرایی و مدیریتی می‌بایسـت به‌گونه‌ای باشد تا پس از احصاء وظایف، متناسـب با ظرفیـت دهیاری‌ها وظایف دسـتگاه‌ها به‌تدریج به مدیریت روسـتایی واگذار شـود. این در حالی است که مقاومت در واگذاری وظایف وجود دارد و دستگاه‌ها و نهادها، دهیاری را به‌عنوان رقیب خود تلقی می‌کنند. توجه به ظرفیت‌سازی در دهیاری‌ها و ایجاد نظام تشکیلاتی و سازمانی مناسب برای تحقق این مهم از ضروریات تلقی می‌شود.

۵- عـدم ورود دهیاری‌ها بـه عرصه‌های جدید تامین مالی مانند اوراق مشـارکت، تسهیلات درآمدزا و غیره.

۶- فقـدان شـناخت جامع نسـبت بـه تعریف سـازوکارها و ظرفیت‌های محلی ایجـاد درآمدهای پایدار در روستاها

۷- عـدم توجـه به کاهش هزینه‌هـای محلی و اسـتفاده از ظرفیت‌های محلی به‌عنـوان راهکاری بـرای نگهداشـت سـرمایه: تاکنون بـرای کاهش هزینه‌هـای اداره‌ی امور عمومی و خدمات محلی در سطح روستاهای کشور کمتر اندیشیده شده است. در واقع بیشتر تعریف منابع جدید درآمدی در دستور کار قرار گرفته در حالی‌که می‌توان با کاهش هزینه‌های غیـر ضرور، تجمیع و کاربرد روش‌های تامین جمعی تجهیـزات و نیروی انسـانی برای ارائـه‌ی خدمات، بخش مهمی از سـرمایه‌ها و منابـع اعتباری را برای امور عمرانی و خدماتی حفظ نمود.

۵- الزامات اجرایـی و محوری طراحی نظام درآمدی پایدار دهیاری‌ها

اصـولا ایجـاد نظامـی مشـخص مبتنی‌بـر سـازوکارهای قابل اتـکاء و اجرایی در حوزه‌ی منابع درآمـدی پایـدار برای مدیریـت روسـتایی نیازمند طراحـی نظام درآمدی دهیاری‌ها بـا توجه به مبانی نظری مالیه محلی است. اغلب مطالعاتی که به‌منظور اصلاح این نظام در کشـور حتی برای شـهرداری‌ها صورت گرفته‌اند فاقد این خصیصه می‌باشند. فقدان مبانـی نظری، پیامدهای منفی را به بار آورده اسـت که کاهـش کارایـی در اقتصاد محلی، ناسـازگاری مالیات‌ها و بهای خدمات روستایی با عدالت، بی‌ثباتی درآمدهـای دهیاری‌هـا و عدم حسـابدهی دهیاری به‌عنوان عرضه‌کننده‌ی خدمات در مقابل شهروندان از آن‌جمله است. مبانی نظری مالیه محلی با تاکید بر منابـع درآمدی پایدار و برای دسـتیابی به معیارهای علمی مناسبی برای طراحی نظام مطلوب درآمدهای دهیاری‌ها در قالب چهـار موضوع محوری زیر قابل تعریف است:

۱- مبانـی نظری عدم تمرکـز مالی: دولت‌های محلی در سطوح مختلف، میزان کارآمدی از کالاهای عمومی را عرضه می‌دارند که منافع آن عاید سـکنه قلمـرو جغرافیایـی این دولت‌ها می‌شـود. این پیامد به‌عنـوان انطبـاق کامل جغرافیایی یـا برابری مالی نامیده می‌شد.

۲- مالیات محلی: مالیات محلی مالیاتی است که مقام محلی نرخ و یا پایه‌ی آن را مشـخص می‌سازد و عوایـد حاصـل از آن را برای مقاصـد خاص خود نگه می‌دارد. مالیات محلی که در کشـور ما عوارض شـهرداری و دهیاری نام گرفته، بـرای تامین مالی یارانه‌هایی بـه‌کار می‌رود که دهیاری‌ها در موارد زیر می‌پردازند:

- در مواردی که عرضه‌ی خدمات دهیاری با آثار خارجی مثبت درخور توجه همراه است؛
- در مـواردی که خدمات عرضه شـده توسـط دهیاری اصطلاحا به‌صورت کالای ارزشمند بوده ولی شهروندان آن را کمتر از واقع ارزش‌گذاری می‌کنند؛
- در مـواردی کـه خدمات دهیـاری به‌صورت کالای عمومـی اسـت کـه دریافـت بهـای آن از شهروندان امکان‌پذیر نیست.

۳- بهای خدمـات دهیاری: اخـذ بهای خدمات روستایی باید کارکردهای بسیار متنوعی داشته باشد و تنها در خدمت کارایی نباشد. این کارکردها عبارتند از: افزایش درآمد؛ پوشش هزینه‌ها؛ نیاز برآورده ساختن اهـداف مالی یا نرخ بازده مورد نیـاز برای دارایی‌ها؛ کنترل استفاده‌ی بی‌رویه از خدمات روستایی و تعقیب هدف عدالت.

۴- کمـک دولت مرکزی بـه دهیاری‌ها: به‌طور کلـی دهیاری‌ها به‌عنوان یک نهاد عمومی وظیفه‌ی عرضـه و تامین خدمات عمومی از قبیل ایجاد ایمنی عمومی، روشـنایی معابر، احداث خیابان، سـیل‌بند و تامین بهداشت عمومی از طریق نظافت معابر عمومی در مناطق روستایی و وظایفی از این دست را به‌عهده دارند. بر این اسـاس چگونگـی و ترکیب منابع مالی توسـط دهیاری‌ها به‌منظور ارائه‌ی این‌گونه خدمات عمومی از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

کمـک دولت بـه دهیاری‌ها می‌توانـد به‌صورت کمک عمومـی (غیر مشـروط، غیر انتخابـی) و یا

یکی از مهم‌ترین روش‌های افزایش درآمد دهیاری جهت‌گیری این درآمدها به‌سمت موضوعات مرتبط با املاک و مستغلات می‌باشد. این موضوع در خصوص تشخیص و وضع عوارض مرتبط با موضوع کسب و پیشه در روستاها نیز مصداق دارد.

به‌صورت کمک مشخص (مشروط یا انتخابی) باشد. کمک بلاعوض عمومی را می‌توان برای تامین مالی انواع خدماتی به‌کار برد که توسط دهیاری ارائه می‌شود. کمک بلاعوض مشخص برای تامین خدمات مشخص یا پروژه‌ی معین پرداخت می‌شود و به‌همین دلیل این نوع کمک‌ها را مشروط، انتخابی یا تخصیص‌یافته نیز می‌گویند. در جایی‌که دولت بخواهد دهیاری را به ارائه‌ی خدمات مورد نظر خود و یا انجام پروژه‌هایی که از نظر او اولویت دارد، ترغیب کند به کمک‌های انتخابی متوسل می‌شود.

۶- بررسی اقلام درآمدی دهیاری‌های کشور از نقطه‌نظر پایداری

در حال حاضر ۷ منبع درآمدی برای دهیاری‌ها پیش‌بینی شده است. مطابق ماده‌ی ۱۳ اساسنامه تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها مصوب ۱۳۸۰ منابع درآمد دهیاری عبارتند از:

۱- عوارض مقرر در آیین‌نامه‌ی اجرایی نحوه‌ی وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر و بخش موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب، ۱۳۷۵ موضوع تصویب‌نامه‌ی شماره ۳۲۴۹۵/ت۲۱۸۲۳ هـ - مورخ ۱۳۷۸/۸/۱۰.

۲- عوارض صدور پروانه‌ی ساختمان با رعایت آیین‌نامه‌ی مندرج در بند (۱) این ماده و سایر قوانین و مقررات مربوط.

۳- دریافت وام از بانک‌ها و موسسات اعتباری با تصویب شورا و تایید شورای اسلامی بخش.

۴- درآمد حاصل از کمک‌های دولتی و خودیاری بخش خصوصی، اعانات و هدایا در چارچوب دستورالعمل‌های مربوط.

۵- وصول بهای خدماتی که دهیاری ارائه می‌دهد با تصویب شورا و تایید بخشدار و رعایت دستورالعمل‌های مربوط.

۶- کمک‌های دولت برای اجرای طرح‌های خدماتی و عمرانی در قالب بودجه‌ی سالانه‌ی کل کشور.

۷- درآمدهای ناشی از عوارض اختصاص یافته از سوی مراجع وضع عوارض به‌منظور ایجاد تاسیسات عمومی و دولتی در محدوده‌ی قانونی روستا و حریم آن.

همچنین مطابق ماده‌ی ۳۶ آیین‌نامه‌ی مالی و معاملاتی دهیاری‌ها مصوب ۱۳۸۲ هیات وزیران، درآمدها و منابع دهیاری‌ها به شرح زیر می‌باشد:

الف: درآمدهای ناشی از عوارض (درآمدهای عمومی)

ب: درآمدهای ناشی از عوارض اختصاصی

پ: بهای خدمات و درآمدهای موسسات انتفاعی دهیاری

ت: درآمدهای حاصل از وجوه و اموال دهیاری

ث: کمک‌های اعطایی دولت و سازمان‌های دولتی

ج: استفاده از تسهیلات مالی

چ: اعانات و کمک‌های اهدایی اشخاص و سازمان‌های خصوصی و اموال و دارایی‌هایی که به‌طور اتفاقی یا به‌موجب قانون به دهیاری تعلق می‌گیرد.

در یک طبقه‌بندی کمک‌های دولتی، عوارض محلی و خودیاری مردمی نقش مهمی را می‌بایست در تامین این منابع ایفا نمایند. در حال حاضر دولت در قالب قانون مالیات بر ارزش افزوده به دهیاری‌ها کمک می‌کند و می‌تواند با تعریف ردیف‌های خاص درآمدی اعتباراتی را برای ایفای وظایف و مسئولیت‌های محوله به دهیاری‌ها اعطا نماید. عوارض محلی نیز به‌دلیل ضعف بنیه‌ی مالی اکثر جمعیت روستایی کمتر می‌تواند منبع درآمدی پایدار برای دهیاری تلقی گردد. نقش خودیاری مردمی در حال حاضر پس از کمک‌های دولتی در امر توسعه و عمران روستاها نقش بسیار تعیین کننده و تاثیر گذاری است، گرچه بخشی از این فعالیت‌ها در قالب آزادسازی، واگذاری زمین برای امور عام‌المنفعه و ... بروز می‌کند.

نکته‌ی حائز اهمیت در درآمدهای دهیاری‌ها صرف‌نظر از توانمندی اقلام درآمدی در ایجاد درآمد و استمرار آن‌ها در دوره‌های زمانی مختلف، مطلوب بودن و سالم بودن درآمدها می‌باشد. تشخیص پایداری اقلام درآمدی با بررسی دقیق مبانی و ضابطه‌های قانونی، درجه‌ی فعال بودن، جایگاه درآمدهای مذکور در نظریه‌های اقتصادی و تاثیر و نقش آن‌ها در ساختار اقتصادی - اجتماعی و فضای کالبدی روستا تعیین می‌شود.

۷- بررسی تطبیقی نظام تامین منابع مالی نهادهای محلی در کشورهای مختلف

بررسی و ارائه‌ی نتایج تفصیلی مطالعات تطبیقی در کشورهای مختلف در زمینه‌ی نظام اداره‌ی امور محلی و تامین درآمدهای پایدار مشتمل بر شهرها و روستاها نشان دهنده‌ی این اصل مهم است که ساختار سیاسی و چگونگی تعریف ارکان حاکمیت و دولت نقش تعیین کننده‌ای در روابط مالی و اعتباری بین دولت‌های محلی و حکومت مرکزی دارد. همچنین درجه‌ی توسعه یافتگی و میزان درآمد سرانه جهت پرداخت عوارض و بهای خدمات ارائه شده از سوی نهادهای محلی نیز در تامین هزینه‌ها نقش اساسی دارند. وظایف و مسئولیت‌های واگذار شده به نهادهای محلی از سوی دولت مرکزی و وظایف محلی این نهادها نیز از اصول دیگر حاکم بر تعریف منابع درآمدی نهادهای محلی می‌باشند. به‌طور کلی بررسی ساختار تامین مالی برای مدیریت‌های محلی این کشورها نشان می‌دهد که:

۱- مالیات‌های محلی و عوارض، به‌عنوان مهم‌ترین منبع تامین هزینه‌های عرضه‌ی خدمات عمومی از طرف این نهادها معرفی شده است. به‌طوری‌که ۳۰ تا ۵۰ درصد از منابع مالی مورد نیاز این سازمان‌ها با این روش تامین گردیده است. به‌طور مثال در ژاپن ۴۰ درصد و در کانادا ۴۹/۵ درصد از منابع مالی نهادهای محلی با استفاده از این ابزارها تامین می‌گردد.

۲- استفاده از کمک‌های بلاعوض دولت از دیگر منابع تامین مالی در دهیاری‌های این کشورها محسوب می‌گردد. به‌طوری‌که بعد از عوارض و مالیات محلی این‌گونه منابع نقش قابل توجهی را در بودجه‌ی نهادهای محلی این کشورها بر عهده دارد.

۳- استقراض از بانک‌ها و موسسات اعتباری از دیگر منابع تامین مالی محسوب می‌گردد.

در بررسی تطبیقی با توجه به اصول کلی اشاره شده و در قالب دسته‌بندی کشورها به کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته منابع درآمدی نهادهای محلی تعریف و ارائه شده است:

الف ـ کشورهای در حال توسعه

مهم‌ترین منبع مالی نهادهای محلی اداره کننده‌ی امور محلی و ارائه‌ی خدمات به شهروندان این کشورها عبارت است از:

۱-درآمدهای مالیاتی شامل:مالیات بر ارث، مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر درآمد اشخاص و درآمد موسسات قانونی، مالیات بر دارایی، مالیات بر املاک و مستغلات

۲-فروش خدمات

۳-عوارض محلی

۴-مشارکت بین اشخاص حقیقی و نهاد اداره کننده‌ی امور محلی (شهرداری و دهیاری با مصداق ایران) در قالب صدور اوراق مشارکت تعیین شده

۵-درآمد حاصل از اجاره

۶-کمک‌های بلاعوض دولتی

ب ـ کشورهای توسعه یافته

مطالعه‌ی روش‌های تامین منابع درآمدی و مالی نهادهای محلی در کشورهای پیشرفته نشان می‌دهد که مهم‌ترین منبع تامین درآمد، مالیات‌های محلی است که در مورد کشوری مانند ژاپن علاوه‌بر مالیات بر دارایی، مالیات بر تجارت، مالیات بر درآمد، مالیات بر سود، مالیات بر اتومبیل و مسکن، عمده‌ترین اقلام مالیاتی هستند. پس از مالیات‌ها که نهادهای محلی در وضع آن دارای قدرت نسبی به‌دلیل اختیار در قانون‌گذاری و وضع آن‌ها هستند، کمک‌های بلاعوض و یارانه‌ی دولتی چه به‌صورت کلی و چه به‌صورت هدفمند از مهم‌ترین انواع درآمد محسوب می‌شوند. به‌عبارت دیگر در کسب منابع مالی دارای وابستگی به دولت مرکزی هستند. سایر اقلام مهم درآمدزای نهادهای محلی کشورهای توسعه یافته عبارتند از: فروش خدمات، فروش اوراق قرضه فعالیت‌های اقتصادی صندوق‌ها، وام و تسهیلات بانکی و مشارکت بخش خصوصی. در میان اقلام درآمدی مذکور استقراض به‌عنوان کوچک‌ترین منبع درآمدی محسوب می‌شود.

۸- راهکارها و شیوه‌های دستیابی به منابع درآمدی پایدار در دهیاری‌ها

دهیاری‌ها به‌عنوان یک نهاد عمومی که مسئولیت مدیریت و اداره‌ی روستاها را به‌عهده دارند در جهت تامین منابع مالی خود باید سعی در کم کردن اتکاء خود به درآمدهای ناپایدار نموده و از طریق افزایش سهم درآمدهای پایدار در درآمدهای خود به ارائه‌ی کالاها و خدمات مورد نیاز روستاییان اقدام نمایند. تحقق نظام درآمدی پایدار برای دهیاری‌ها می‌تواند در چارچوب محورهای زیر عملیاتی گردد:

۱- بازنگری در مناسبات مالی دولت و دهیاری‌ها

به‌طور یقین دولت یکی از محوری‌ترین عوامل اثرگذار بر افزایش میزان درآمدهای دهیاری‌ها خواهد بود و مناسبات شفاف و نظام‌مند دولت با دهیاری‌ها به تحقق آن منجر خواهد گردید. نقش دولت در وضع و وصول مالیات‌ها که گستره‌ی بسیاری از آن‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم با عرصه‌ی فعالیت‌ها و وظایف دهیاری‌ها و خدمات ارائه شده توسط آن‌ها ارتباط موضوعی پیدا می‌کند می‌تواند نقش بسزایی در ایجاد درآمدهای پایدار و مطلوب داشته باشد. کمک دولت به افزایش درآمدهای دهیاری‌ها به دو شکل قابل طرح و اجرا است. نخست از طریق وضع و وصول مالیات‌ها و عوارض از سطوح مختلف فعالیتی و دیگری کمک‌های بلاعوض. با توجه به گستردگی سطوح فعالیت‌های مرتبط با موضوع وضع یا افزایش میزان مالیات‌ها و عوارض در سطح جدیدی از فعالیت‌ها یا فعالیت‌های مندرج در قوانین و آیین‌نامه که توسط دولت این فرصت را به دهیاری‌ها خواهد داد تا شاهد افزایش میزان درآمدهای خود باشند. واقعیات موجود نظام مالیه دهیاری‌های کشور نشان از عدم کارایی تفکر خودکفایی دهیاری‌ها دارد. لذا فقدان یک نظام درآمدی جامع در مصوبات و رویکردهای حاکمیتی برای مدیریت مالی دهیاری بالطبع نیاز به بازنگری فضای حاکم بر مناسبات دولت و دهیاری‌ها را طلب می‌نماید. در این راستا مهم‌ترین و اساسی‌ترین مناسبات مالی دولت و دهیاری‌ها به موضوع مالیات‌های مشترک باز می‌گردد. بدیهی است که جایگاه دولت در وضع و وصول مالیات‌ها جایگاهی توانمند و حساس می‌باشد و طبیعی است که چنین جایگاهی مناسب‌ترین مسند حمایتی است که امکان حصول و وصول درآمدهای دهیاری‌ها را در سطح ملی منطقه‌ای و حتی محلی ممکن می‌سازد.

نکته‌ی دیگری که در این مناسبات می‌بایست مورد بازنگری قرار گیرد تحدید و تدقیق قلمرو وظایف می‌باشد. به تعبیری دیگر دولت با شفاف‌سازی و هدفمند نمودن روابط میان‌بخشی و بخشی میان دهیاری‌ها، سازمان‌ها و نهادهای اجرایی و دولتی، سازمان‌های مرتبط با امور اقتصادی و مالی نیازهای مالی برای تحقق وظایف واگذار شده به دهیاری‌ها را تامین می‌نماید.

۲- رویه‌های امکان افزایش درآمدها

امکان افزایش درآمدهای دهیاری‌ها و بررسی نحوه‌ی این افزایش در قالب نظام مالیه دهیاری‌ها و مدیریت مالی آن می‌بایست در سه محور و موضوع مورد بازنگری قرار گیرند.

نخست: بازنگری و اصلاح نظام درآمدها.

دوم: بازنگری و اصلاح نظام بودجه‌ریزی.

سوم: بازنگری و اصلاح نظام مالی و حسابداری

بدیهی است که اصلاح سه دسته فوق در کنار بازنگری و اصلاح نظام مدیریت دهیاری‌ها و نظام حقوقی ناظر بر موضوعات دهیاری‌ها نظامی هدفمند، یکپارچه، همگن و متوازن خواهد بود. با این توضیح مقدماتی به بررسی امکانات افزایش درآمدهای دهیاری در چارچوب منابع درآمدی دهیاری‌های کشور می‌پردازیم:

الف: عوارض و مالیات‌ها

در خصوص عوارض مختلفی که توسط دهیاری‌ها از شهروندان و نهادهای مختلف در روستاها وصول می‌گردد نخستین مرحله‌ای که به موضوع یاد شده باز می‌گردد به اصول وضع و وصول عوارض محلی توسط دهیاری اختصاص دارد. بالطبع این اصول می‌بایست دارای مبانی نظام‌مند و واقعی باشند که به‌شرح ذیل قابل طرح هستند:

رعایت عدالت، اصل کارایی (بدین معنا که می‌بایست مابین عوارض کارایی و خدمات دهیاری‌ها تناسب منطقی وجود داشته باشد)، مشهودبودن عوارض که موجب حسابدهی دهیاری به پرداخت‌کنندگان عوارض می‌شود، استقلال مقامات محلی در وضع عوارض، اصل صرفه‌جویی، اصل کفایت درآمد (تناسب عواید با سطح خدمات)، اصل ثبات درآمد در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت

این مفاد، در اصل مبانی تدوین و وضع عوارض محلی است که می‌بایست در اولین گام توسط دهیاری‌ها، مورد عمل باشد. این رویکرد، می‌تواند در بخش عوارض با رویکردی نظام‌مند باعث افزایش درآمدهای دهیاری‌ها گردد. مهم‌ترین این عوارض ظرفیت‌هایی است که در ماهیت قانون وجود دارد و می‌توان انتظار داشت تا دهیاری‌ها در وصول عوارض بدون عدول از مقررات طرح‌های توسعه و عمران روستایی باعث افزایش درآمدهای خود شوند و به‌ویژه در مبحث عوارض ساخت‌وساز و املاک ظرفیت قابل اتکاء پایدار و مطلوبی وجود دارد که امکان افزایش درآمدهای دهیاری‌ها را باعث می‌گردد.

بنابراین یکی از مهم‌ترین روش‌های افزایش درآمد دهیاری جهت‌گیری این درآمدها به‌سمت موضوعات مرتبط با املاک و مستغلات می‌باشد. این موضوع در خصوص تشخیص و وضع عوارض مرتبط با موضوع کسب و پیشه در روستاها نیز مصداق دارد. به‌واقع تجهیز پایگاه اطلاعاتی با همکاری سازمان ذی‌ربط در روستاها از یک‌سو باعث شناسایی دقیق مراکز چنین فعالیت‌هایی خواهد شد و از سوی دیگر امکان وصول ارقام واقعی عوارض از چنین فعالیت‌هایی به‌وجود خواهد آمد. بدیهی است که این موضوع قابل تعمیم به کلیه‌ی منابعی است که دهیاری‌ها از طریق عوارض و وصول آن‌ها اقدام به تامین منابع مالی خود می‌نمایند. طبیعی است هنگامی که ارزش واقعی این عوارض با فعالیت‌های مرتبط تناسب داشته باشد می‌توان امیدوار بود که همیشه یک درآمد مستمر و پایدار در اختیار دهیاری‌ها قرار خواهد گرفت. به دیگر سخن بازنگری در شیوه‌ی تدوین و وضع عوارض و حتی وصول و هزینه‌کرد آن می‌تواند در مکانیزم و نظامی هدفمند مثمرثمر باشد و این افزایش با به حداقل رساندن انحراف در تخصیص منابع اقتصادی و توزیع درآمد می‌تواند روندی رو به رشد و کارا داشته باشد که این کارایی با نظام تشخیص و وصول ماهیتی مضاعف خواهد یافت و در کنار این موضوع افزایش کارایی فنی و اقتصادی دهیاری نیز نظام مالیه و بودجه‌ای مطلوبی را برای افزایش درآمدهای دهیاری‌ها ایجاد خواهد نمود.

ب: بهای خدمات روستایی

تعامل و ارتباط گسترده‌ی قلمرو وظایف دهیاری‌ها با مردم گستره‌ی وسیعی از ارائه‌ی خدمات مختلف را توسط دهیاری‌ها موجب می‌گردد. طبیعی است که تدوین و تشخیص قیمت تمام شده‌ی آن‌ها و وصول وجوه مربوطه گامی در راستای افزایش درآمدها خواهد بود. درآمدهای ناشی از ارائه‌ی خدمات مستمر

امکان افزایش درآمدهای دهیاری‌ها و بررسی نحوه‌ی این افزایش در قالب نظام مالیه دهیاری‌ها و مدیریت مالی آن می‌بایست در سه محور و موضوع مورد بازنگری قرار گیرند.
نخست: بازنگری و اصلاح نظام درآمدها.
دوم: بازنگری و اصلاح نظام بودجه‌ریزی.
سوم: بازنگری و اصلاح نظام مالی و حسابداری

دهیـاری مانند جمع‌آوری زبالـه از مصادیق خدمات اسـت. با توجه به توان اقتصادی جامعه‌ی روستایی تعییـن میزان بهای این خدمـات دقت نظر جدی را می‌طلبد تا ضمن فرهنگ‌سـازی تحقق آن را باعث گردد.

ج: صندوق‌های توسعه روستایی

بسـیاری از صندوق‌های توسعه واسطه‌های مالی شبه‌دولتی هستند که برای دولت‌های محلی و سایر موسسه‌های سـرمایه‌گذار در احداث زیرساخت‌های محلـی اعتبـار فراهم می‌کننـد. به بیـان دیگر در کوتاه‌مدت هدف از تشـکیل ایـن صندوق‌ها که بر اسـاس میزان نظارت و مالکیت دولت بر آن‌ها دارای اشکال مختلفی هستند، تامین اعتبار برای دولت‌های محلی اسـت. با این حـال، صندوق‌هـای مزبور در میان‌مـدت و درازمدت به‌دنبال ایجاد یک سیسـتم اعتباری خودگردان هسـتند که توانایی دسـتیابی به بازارهای سرمایه‌ی خصوصی را داشته باشد. اهداف و فعالیت‌هایی که این صندوق‌ها انجام می‌دهند عبارتند از:

۱- افزایش سرمایه‌ی صندوق.

۲- پرداخت وام به دهیاری‌ها یا موسسـات دیگر برای سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی محلی.

۳- دریافـت و بازپرداخـت وام‌هـای اعطایی از دهیاری‌ها.

صندوق‌های توسعه روستایی تامین مالی دهیاری را نه فقط با انتقال بیشـتر منابع مالی همراه می‌کنند بلکـه روش‌هـای کلان را نیـز برای تامیـن مالی می‌پذیرنـد. به‌طوری‌کـه دهیاری‌ها جهـت تامین مالـی پروژه‌ها توسـط صندوق بایـد مجموعه‌ای از استانداردهای زیست‌محیطی و استانداردهای مالی و برنامه‌ریزی را رعایت نمایند. مکانیسـم تامین مالی صندوق‌های توسـعه روسـتایی می‌تواند شکل‌های متفاوتی داشـته باشـد. دولـت می‌تواند سـهام این صندوق‌هـا را خریداری و خود مالک صندوق باشـد. یا این‌که دولت می‌تواند وجوه را به‌صورت کمک‌های بلاعوض به این صندوق‌ها انتقال دهد. دولت مرکزی همچنین می‌تواند به‌صورت یک واسطه‌ی مالی عمل کرده و در قالب قرض آن را به صندوق‌های توسـعه منتقل کند.

د: دسترسی به بازارهای مالی

یکـی دیگر از موضوعاتی که امکان افزایش درآمدهـای دهیاری‌هـا را منجر می‌شـود دسترسی دهیاری‌ها به بازارهای مالی است. شایان ذکر است که این موضوع نیز به حمایت دولت نیاز شـدیدی خواهد داشـت تا امکان و ظرفیت چنین دسترسی‌هایی برای دهیاری‌ها مهیا شـود و بدیهی است که بسترسازی قانونی هدایت و مدیریـت کلان دولـت در این رویکـرد جایگاهی حیاتی خواهد داشـت. نمونه‌های بارز و مصداق‌های تجربه شده‌ی جهانی در این خصوص می‌تواند انتشار اوراق مشـارکت برای طرح‌های سرمایه‌گذاری‌های دهیاری‌ها باشد.

۳- افزایش درآمد از طریق فروش خدمات

دهیاری‌ها خدمات گوناگونی به شـهروندان ارائه می‌دهند که بهبود شیوه‌های خدمات‌رسانی و ارائه‌ی خدمات به‌موقع و مناسـب می‌توانـد افزایش درآمد حاصـل از انجام خدمـات را فراهم نماید. لذا در یک گام برنامه‌ریزی می‌تـوان فروش خدمات دهیاری‌ها در سطح محلی را به دو صورت زیر ترسیم نمود:

۱- ارائه‌ی خدمات محلی به دستگاه‌های اجرایی که دارای وظیفه‌ی خاص یا ارائه‌ی خدمتی مشخص به جامعه‌ی روسـتایی می‌باشـند. مصداق فعلی این مهـم خدمات بیمـه‌ای صندوق بیمه روسـتاییان و عشایر است که توسط دهیاری‌ها ارائه می‌شود. توزیع سهام عدالت، انجام فعالیت‌های عمرانی و نگهداری از تاسیسـات زیرسـاختی آب و بـرق و مخابرات از نمونه‌های دیگر این مهم است.

۲- فروش خدمات به جامعه‌ی روسـتایی ساکن بـا اسـتفاده از امکانات و تجهیزات در اختیار اسـت. نمونه‌ی این مهم استفاده از تجهیزات و ماشین‌آلات دهیاری در کشاورزی و سایر امور مشابه می‌باشد.

۴- اصلاح نظام مدیریت مالی و بودجه‌ریزی

اصلاح و بازنگری در نظام بودجه‌ریزی و مدیریت امور مالی دهیاری‌ها گامی بسیار ضروری در راستای افزایش میزان بازدهی، کارایی و پایداری مالی دهیاری‌ها خواهد بود. این مهم با اسـتفاده از روش‌های زیر قابل اعمال است:

- اعمال روش‌های مدیریت بر مبنای هدف و بودجه‌ریزی عملیاتی
- اصلاح تشکیلات و روش‌ها
- تحلیـل هزینه ـ فایده طرح‌ها و پروژه‌ها
- اصلاح نظام حسابداری از نقدی به تعهدی
- مدیریت دارایی‌ها و بدهی‌ها
- تنظیم برنامه‌های عمرانی و خدماتی (به‌ویژه در مقاطع پنج‌ساله)

۵- اسـتفاده از تسـهیلات بانکـی داخلـی و خارجی

وضـع موجود حاکم بـر منابع مالـی دهیاری‌ها، شرایط مطلوبی نداشته، و بازنگری در این شرایط نیز نیاز به یک تفکر و خواست ملی را در خصوص جوانب متعدد و متنوع آن طلب می‌نماید. در همین راستا و در جهت منابعی که امکان عمل بیشتری به تاثیرگذاری دهیاری‌ها بر چهره‌ی روسـتا و ساختارهای مختلف اقتصـادی، اجتماعـی و فرهنگی ایجـاد می‌نمایند می‌توان به استفاده از تسـهیلات بانکی اشاره نمود. به‌واقع بسیاری از طرح‌های توسعه و عمران روستایی به سـرمایه‌گذاری‌های وسیعی نیاز دارند که نیازهای روزمره روستاها این امکان را از دهیاری‌ها می‌گیرد تا مبادرت به اجرای چنین طرح‌هایی نمایند.

منابع و ماخذ

۱. گولد جولیوس/کلب ویلیام، (۱۳۷۶)، فرهنگ علوم اجتماعی، ویراستار فارسی محمدجواد زاهدی مازندرانی، تهران: انتشارات مازیار.

۲. ایمانی جاجرمی، حسین و عبدالهی، مجید، (۱۳۸۸)، بررسی جامعه‌شناختی تحولات مدیریت روستایی در ایران از مشروطیت تا حال حاضر، فصلنامه راهبرد، شماره ۵۲، پاییز.

۳. شـرزه‌ای، غلامعلـی، (۱۳۸۵)، اصـلاح و تامین منابع درآمدی شهرداری‌های کشور، کارفرما: سـازمان شـهرداری‌ها و دهیاری‌های کشـور، مجری: پژوهشکده پولی و بانکی.

۴. عبدالهـی، مجیـد و اکبـری، غضنفـر، (۱۳۸۶)، مجموعه قوانیـن و مقررات ده و دهیاری، چاپ چهارم، تهران، انتشارات قلمستان هنر.

5. "Hicks, J. R" Value and Capital, 1946, Oxford Univ. Press.

6. - Perman. R. et al, (1999), Natural Resource and Environmental Economics, Second Edition, Prentice Hall.

کسب درآمدوتامین منابع مالی محلی به منظور ایجادکالا وخدمات مورد نیازشهروندان، ضمن این‌که یکی از اهداف اساسی هرجامعه‌ی محلی می‌باشداما چنانچه این‌گونه درآمدها سبب کاهش شرایط کیفی زندگی گردیده وکیفیت زیستگاه‌های انسانی رابه خطربیاندازد به‌عنوان درآمدهای پایدار ودرآمدهای سالم (مطلوب) تلقی نمی‌گردند.

بررسی نقش شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها در فرآیند ایجاد منابع درآمد پایدار دهیاری‌ها

سید سیامک جاهد
کارشناس دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
Jahedsiamak@yahoo.com

بر اساس آخرین آمار نفوس و مسکن منتشر شده توسط مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰ جمعیت روستایی کشور بیش از ۲۱ میلیون نفر ثبت شده است که بر این اساس، تقریبا ۲۸/۵ درصد جمعیت کشور در مناطق روستایی ساکن می‌باشند. از این‌رو مواجهه با این سهم جمعیتی و پراکنش جغرافیایی آن مناطق، ضرورت برنامه‌ریزی جامع و اتخاذ تدابیر لازم برای تثبیت جمعیت در مناطق روستایی و مهاجرت معکوس از شهرها به روستاها را بیش از پیش نمایان می‌سازد. باید توجه داشت که به‌دلیل رابطه‌ی متقابل شهرها و روستاها، عدم سیاست‌گذاری مناسب در ماندگاری روستاها، مشکلات متعددی را بر مناطق شهری تحمیل می‌نماید. از این‌رو، تحقق این امر عزم ملی و همکاری متوازن تمامی دستگاه‌های اجرایی کشور در این زمینه را می‌طلبد. بررسی سیر تحولی مدیریت روستایی در کشور بیان‌گر این مطلب است که با تغییر نظام‌های سیاسی کشور، اداره‌ی این جوامع محلی نیز دستخوش تغییرات گسترده‌ای شده است. به‌طوری‌که طی سال‌های متمادی از شکل کدخدایی به‌سمت ساختار قانونی و حاکمیتی به نام دهیاری‌ها تغییر شکل داده است.

به بیان دیگر، با استقرار این نهاد مدیریتی، توجه به مدیریت روستایی و نقش آن در پیشرفت کشور در برنامه‌های توسعه‌ی کشور (برنامه‌ی چهارم و پنجم توسعه) مورد نظر برنامه‌ریزان قرار گرفت. برای نمونه می‌توان به ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه‌ی پنجم توسعه‌ی کشور اشاره نمود که توسعه روستایی را در تمامی ابعاد مورد توجه قرار داده است. همچنین از ویژگی‌های مهم این نهاد مدیریتی، نقش مردم در انتخاب شوراهای اسلامی روستا به‌عنوان منتخبان خود و به تبع آن دهیار است که این امر نشان دهنده‌ی اهمیت و جایگاه مشارکت مردمی در نهادهای تصمیم‌سازی و مدیریتی است.

لازم به‌ذکر است که مراحل قانونی صدور مجوز تاسیس و فعالیت دهیاری‌ها در روستاهای واجد شرایط از ابتدای سال ۱۳۸۱ آغاز شد و تا پایان سال ۱۳۹۱ بیش از ۲۶ هزار دهیاری در روستاهای کشور مستقر شدند. از این‌رو با گذشت حدود ۱۰ سال از شکل‌گیری دهیاری‌ها و استقرار نظام مدیریتی در روستاها، طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی و خدماتی متعددی در این مناطق با محوریت دهیاری‌ها و همکاری سایر دستگاه‌های مسئول، از طریق مشارکت مردمی و یا از محل اعتبارات دولتی در جهت عمران و آبادانی روستاها اجرا شده و یا در حال انجام می‌باشد.

منابع درآمدی دهیاری‌ها

وفق قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا در

روستاهای واجد شرایط (مصوب ۱۳۸۰)، نیل به‌سمت خودکفایی و استقلال مالی دهیاری‌ها از جمله مهم‌ترین ارکان پایداری و ثبات این نهاد مدیریتی می‌باشد و البته همان‌طور که در متن قانون مذکور نیز بدان اشاره شده است، استقلال مالی دهیاری‌ها به‌معنای قطع کمک‌های دولت به مناطق روستایی کشور نخواهد بود. اما واقعیت امر این است که عدم توجه کافی به تامین منابع مالی مورد نیاز دهیاری‌ها برای انجام وظایف قانونی خود و همچنین عدم برنامه‌ریزی جامع و مدون در این زمینه، این نهاد را برای ادامه‌ی فعالیت خود با مخاطره مواجه می‌کند. بنابراین تعادل بخشیدن به نظام درآمد و هزینه‌ی دهیاری‌ها و همچنین شناسایی منابع جدید درآمدی می‌تواند به‌عنوان یک راهکار عملی توسعه روستایی در کشور محسوب شود.

لازم به‌ذکر است که وفق ماده‌ی ۳۶ آیین‌نامه‌ی مالی دهیاری‌ها (مصوب ۱۳۸۲)، ۷ محور درآمدی برای دهیاری‌ها پیش‌بینی شده است. بر این اساس، عوارض عمومی، اختصاصی، کمک‌های دولتی و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی و همچنین ارائه‌ی خدمات، فروش اموال و دریافت تسهیلات مالی از محورهای درآمدی دهیاری‌ها می‌باشند. اما واقعیت این است که بر اساس نتایج حاصل از بررسی ردیف‌های درآمدی دهیاری‌ها و میزان تحقق آن‌ها در بودجه‌ی سالانه‌ی دهیاری‌ها، میزان درآمد حاصله از ردیف‌های درآمدی دریافت عوارض عمومی، اختصاصی و کمک‌های دولتی از سایر ردیف‌های درآمدی بیشتر است. این امر نشان دهنده‌ی اتکای بیش از حد دهیاری‌ها بر کمک‌های دولتی و عوارض محلی است که کوچک‌ترین تغییرات در این منابع درآمدی، این نهاد را با چالش‌هایی روبه‌رو می‌سازد. به بیان دیگر، یکی از چالش‌های دهیاری در این زمینه، تغییرات چشم‌گیر وجوه حاصل از عوارض (عمومی و اختصاصی) و عدم تکیه بر پیش‌بینی زمان تحقق اعتبارات مذکور می‌باشد. همچنین میزان تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده در بودجه‌ی سالانه‌ی دهیاری‌ها از محل اعتبارات دولتی، به‌دلیل عدم تطابق زمانی واریز و هزینه‌کرد، در برخی از مواقع برنامه‌ریزی دهیاری‌ها و اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی را با مشکلاتی روبه‌رو می‌سازد. از دیگر چالش‌های پیش روی دهیاری‌ها در این خصوص، عدم تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده در بودجه‌ی سالانه در ردیف‌های درآمدی حاصل از عوارض محلی نظیر انواع عوارض ساخت و ساز روستایی، عوارض سطح روستا، نقل و انتقال اموال غیر منقول و ... به‌دلیل توان اندک مودیان در پرداخت به‌موقع آن‌ها و همچنین عدم وجود ضمانت اجرایی برای وصول این مبالغ توسط دهیاری‌ها می‌باشد. از این‌رو با توجه به مشکلات موجود در تحقق درآمدهای دهیاری‌ها و کاهش اعتبارات دولتی در سال‌های اخیر و همچنین افزایش هزینه‌های دهیاری‌ها در اداره‌ی امور روستاها، شناسایی و ایجاد منابع درآمدی جدید و مستمر، به‌عنوان رویکرد عملی برای ثبات مدیریت روستایی و نیل به‌سمت عمران و آبادانی روستاها مطرح می‌باشد.

درآمد پایدار

برنامه‌ریزی دقیق در جهت بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی و مدیریت صحیح منابع (انسانی و مالی) برای بهبود وضعیت معیشتی روستاییان و رونق اقتصادی جامعه‌ی روستایی از اهمیت خاصی برخوردار است که نتیجه‌ی آن منجر به ماندگاری و تثبیت جمعیت در روستاها و حفظ کانون‌های تولیدی کشور می‌شود. از این‌رو، تامین منابع مالی مورد نیاز برای دهیاری‌ها در جهت اجرای طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی و خدماتی در راستای ارتقای شاخص‌های توسعه روستایی، یکی از مهم‌ترین ارکان برنامه‌ریزی روستایی محسوب می‌شود؛ و رویکرد جدید دهیاری‌ها باید در راستای کسب منابع جدید درآمدی و پایداری در وصول آن‌ها متمرکز شود.

منابع درآمد پایدار درآمدهایی هستند که از ثبات در وصول و پایداری در زمان برخوردار می‌باشند و به‌عبارت دیگر به‌دلیل قطعیت در وصول آن‌ها، دهیاری می‌تواند برای هزینه‌کرد آن‌ها، برنامه‌های خود را تنظیم نماید. بنا بر تعریف کلی فوق می‌توان چنین نتیجه گرفت که دهیاری‌ها به‌عنوان نهاد مسئول در قبال روستاییان باید به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی نمایند تا بتوانند هزینه‌های مدیریت روستا را بر مبنای منابع درآمدی پایدار بنا نمایند.

تجارب جهانی

الف- سهم تعاونی‌های فعال در اقتصاد کشورها

- در بلژیک تعاونی‌های داروسازی سهمی حدود ۱۹/۵ درصد را به خود اختصاص می‌دهند.
- در برزیل ۴۰ درصد سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص ملی به‌وسیله‌ی تعاونی‌ها تامین می‌شود و ۶ درصد آن هم صادر می‌شود.
- ۲۵ درصد از پس‌انداز کل اقتصاد در بولیوی توسط تعاونی‌ها صورت می‌گیرد.
- تعاونی‌ها در کانادا ۳۵ درصد از کل تولید شکر جهان را تامین می‌کنند.
- تعاونی‌ها در ساحل عاج ۲۶ میلیون دلار در تاسیس مدارس، ساخت جاده‌های روستایی و ایجاد کلینیک‌های مامایی نقش داشته‌اند.
- در دانمارک تعاونی‌ها ۳۷ درصد بازار را در اختیار دارند.
- ارزش محصولات تعاونی‌های کشاورزی در ژاپن ۹۰ میلیارد دلار بوده و ۹۱ درصد از کشاورزان ژاپن عضو این تعاونی‌ها بوده‌اند.
- در کویت، اتحادیه‌ی تعاونی مصرف ۸۰ درصد از کل تجارت خرده‌فروشی را در سطح ملی، به خود اختصاص داده است.
- در سنگاپور تعاونی‌های مصرف ۵۵ درصد از بازار محصولات موجود در سوپر مارکت‌ها را در اختیار دارند.
- تعاونی‌های مصرف در سوئد ۱۷/۵ درصد از بازار را در سال به خود اختصاص داده‌اند.
- در انگلستان، بزرگ‌ترین آژانس‌های مسافرتی را تعاونی‌ها تشکیل می‌دهند.
- در قبرس بانک‌های تعاونی اعتبار ۳۰ درصد پس‌انداز بانکی را در اختیار دارند و تعاونی‌های بازاریابی محصولات کشاورزی ۳۵ درصد کل بازاریابی محصولات را مدیریت می‌کنند.

ب- ایجاد اشتغال توسط تعاونی‌ها

انواع تعاونی‌ها در سرتاسر جهان توانسته‌اند با ایجاد بیش از ۱۰۰ میلیون شغل، ۲۰ درصد بیشتر از شرکت‌های چندملیتی در ایجاد اشتغال موثر باشند که در زیر به برخی از این موارد اشاره می‌شود:

- در کانادا تعاونی‌ها و اتحادیه‌های اعتباری بیش از ۱۶۰ هزار نفر را استخدام کرده‌اند.
- در کلمبیا، تعاونی‌ها ۱۰۹ هزار شغل ایجاد کرده‌اند و ۳۷۹ هزار نفر در اتحادیه‌های کارگری مشغول به کار هستند. ایجاد ۲۳ درصد شغل در بخش سلامت، ۱۸ درصد در بخش حمل‌ونقل، ۱۳ درصد در بخش صنعت، ۱۱ درصد در بخش مالی و ۹ درصد در بخش کشاورزی از مهم‌ترین آن‌هاست.
- در فرانسه، ۲۱ هزار تعاونی باعث اشتغال ۷۰۰ هزار نفر شده‌اند.
- در آلمان ۱۱۰۶ تعاونی باعث اشتغال ۴۴۰ هزار نفر شده‌اند.
- در ایتالیا ۷۰۴۰۰ تعاونی نزدیک به یک میلیون نفر را در سال ۲۰۰۵ استخدام کردند.
- در کنیا ۲۵۰ هزار نفر توسط تعاونی‌ها استخدام شده‌اند.
- در اسلواکی ۷۰۰ تعاونی نزدیک به ۷۵ هزار نفر را استخدام کردند.

تجارب به‌دست آمده در سایر کشورها نیز نشان‌گر آن است که بخش تعاونی به‌عنوان یک نظام کارآمد اقتصادی و اجتماعی می‌تواند برای تامین نیازهای اقشار جامعه گام‌های مفیدی بردارد و آرامش و تحرک را در آنان تقویت کند. بخش تعاونی به‌عنوان یک اقدام، با کمک متقابل و دو سویه بین عضو و فعالیت، توانایی ایجاد یک اجتماع سالم و درست‌کار را در درون خود پرورش خواهد داد.

شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها

همان‌طور که در بخش‌های قبل بدان اشاره شد، محدودیت اعتبارات دولتی جهت تامین هزینه‌های دهیاری‌ها و منابع مالی مورد نیاز برای اجرای طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی و خدماتی در مناطق روستایی کشور به‌عنوان مهم‌ترین چالش پیش رو برای مدیران و برنامه‌ریزان حوزه‌ی روستایی مطرح

بر اساس آخرین آمار موجود، شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها توانسته‌اند با تحت پوشش قرار دادن حدود ۱۶ هزار دهیاری ضمن ارائه‌ی خدمات لازم به این نهادها، به‌طور مستقیم و غیر مستقیم حدود ۳۰۰۰ نفر را در مناطق روستایی کشور مشغول به کار نمایند.

می‌باشد. این موضوع باعث شد تا دهیاری‌ها برای اداره‌ی امور روستاها و پاسخ‌گویی به نیاز روستاییان با تجمیع امکانات و ماشین‌آلات عمرانی و خدماتی در اختیار خود، در قالب یک شخصیت حقوقی مستقل تحت عنوان شرکت تعاونی دهیاری‌ها ضمن افزایش توان اجرایی خود، هزینه‌های مدیریت روستا را نیز کاهش دهند. این امر، نیاز به تعامل بیشتر دهیاری‌ها با یکدیگر در جهت رفع موانع موجود و هم‌افزایی توان اجرایی آن‌ها با بهره‌گیری از امکانات این نهادها در سطح بخش و یا شهرستان‌ها داشت که در نهایت منجر به تاسیس بیش از ۸۰۶ شرکت تعاونی دهیاری‌ها در سطح کشور شد. بر اساس آخرین آمار موجود، این تعاونی‌ها توانسته‌اند با تحت پوشش قرار دادن حدود ۱۶ هزار دهیاری ضمن ارائه‌ی خدمات لازم به این نهادها، به‌طور مستقیم و غیر مستقیم حدود ۳۰۰۰ نفر را در مناطق روستایی کشور مشغول به کار نمایند.

ظرفیت‌های موجود در تعاونی‌ها

وفق اصل ۴۴ قانون اساسی، نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه‌ی سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی استوار است که این امر نشان از جایگاه ویژه‌ی تعاونی‌ها در نظام اقتصادی کشور دارد. همچنین توجه به توسعه‌ی بخش تعاون در برنامه‌های بلند مدت و کوتاه مدت کشور وجود دارد؛ به‌طوری‌که در ماده‌ی ۱۲۴ برنامه‌ی پنجم توسعه‌ی کشور دولت مکلف است به‌منظور توسعه‌ی بخش تعاون و ارتقای سهم آن به ۲۵درصد اقتصاد ملی تا پایان برنامه با رویکرد ایجاد اشتغال، گسترش عدالت اجتماعی و توانمندسازی اقشار متوسط و کم‌درآمد جامعه، با رعایت تکالیف و اختیارات مقرر در قانون اصلاح موادی از قانون برنامه‌ی چهارم و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی اقدامات لازم را انجام دهد. از طرفی با توجه به ظرفیت‌های موجود در قوانین فرادستی و همچنین با توجه به نقش بخش تعاون در افزایش ثروت ملی و تحقق عدالت اجتماعی، تاکیدات ویژه‌ای برای فراهم نمودن زمینه‌های لازم برای توسعه‌ی این بخش در قالب بند «ب» سیاست‌های ابلاغی اصل ۴۴ قانون اساسی شده است. از این‌رو با توجه به موارد صدرالذکر، ظرفیت‌های قانونی برای توسعه‌ی بخش تعاون و حرکت به‌سمت اقتصاد پویا در مناطق روستایی کشور فراهم شده است. این بستر موجب شده است تا توسعه‌ی تعاونی‌های دهیاری‌ها برای افزایش تولید ملی و ایجاد اشتغال در روستاها از شتاب بیشتری برخوردار شود و دهیاری‌ها را برای سرمایه‌گذاری در این بخش در جهت کسب درآمد بیشتر ترغیب نماید.

اهداف شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها

وفق ماده‌ی ۲ اساسنامه مصوب تعاونی‌های مذکور، اهداف آن‌ها در ۵ محور استفاده از مشارکت‌های اقتصادی داخلی و خارجی جهت سرمایه‌گذاری در انواع فعالیت‌ها، ایجاد اشتغال مولد و پایدار، توسعه و گسترش فعالیت‌ها به‌منظور افزایش درآمد و ارتقای سطح معیشت، بهداشت و رفاه اهالی روستا، کمک به خودکفایی و تقویت بنیه‌ی اقتصادی نهاد دهیاری و تسهیل در ارائه‌ی خدمات و اجرای پروژه‌های دهیاری‌ها دیده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود جهت‌گیری تمام اهداف تعاونی‌های دهیاری‌ها در راستای فعالیت اقتصادی و تولیدی بوده و نتیجه به‌طور مستقیم مشمول دهیاری‌های عضو خواهد شد.

زمینه‌های فعالیت اقتصادی شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها

روستاها به‌عنوان کانون‌های تولید و مکان‌های واقع در طبیعت، بستر مناسبی برای فعالیت‌های تولیدی و اقتصادی می‌باشند و شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها به‌عنوان مجموعه‌های توانمند برای استفاده از ظرفیت‌های موجود در این خصوص می‌توانند نقش بسزایی در رونق اقتصادی و بهبود وضعیت معیشتی روستاییان داشته باشند. از این‌رو تعامل سازنده‌ی این نهادها با شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها می‌تواند نقش موثری را در عمران و آبادانی روستاها ایفا نماید. لازم به‌ذکر است که طی سال‌های اخیر، با تعامل سازنده میان دهیاری‌ها و تعاونی دهیاری‌ها، سطح خدمات روستایی افزایش یافته است که برای نمونه می‌توان به برخی از اقدامات تعاونی دهیاری‌ها در جهت ارتقای سطح عمرانی و خدماتی دهیاری‌ها به شرح زیر اشاره نمود:

مدیریت پسماند روستایی

در راستای تحقق قانون مدیریت پسماند و آیین‌نامه‌های اجرایی آن و وظیفه‌مندی دهیاری‌ها در این امر، با همکاری شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها و با بهره‌گیری از ماشین‌آلات و امکانات دهیاری‌ها، سیستم مدیریت پسماند در قالب جمع‌آوری، حمل، دفع و دفن بهداشتی در بیش از ۶۰۰۰ روستا ساماندهی شده است.

ایجاد و نگهداری فضای سبز روستایی

بر اساس بند ۲۳ ماده‌ی ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها، فراهم نمودن زمینه‌های لازم برای ایجاد فضای سبز در روستا بر عهده‌ی دهیاری می‌باشد. تحقق این امر با در نظر گرفتن توان اندک دهیاری در تامین منابع مالی، زمین و نیروی انسانی لازم برای ایجاد و نگهداری آن مستلزم همکاری نهادها و دستگاه‌های ذی‌ربط و مشارکت مردم در انجام امور می‌باشد که با شکل‌گیری تعاونی‌های دهیاری‌ها طی سال‌های اخیر این خلأ پر شده است و تعاونی‌های مذکور با استفاده از امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی در اختیار خود توانسته‌اند دهیاری را در این زمینه یاری رسانند. همچنین برخی از شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها توانسته‌اند با ایجاد کارگاه‌های تولیدی، نیازهای دهیاری‌ها را در مبلمان و تجهیزات بوستان روستایی برطرف نمایند که این امر ضمن کاهش هزینه‌های اجرایی، منجر به اشتغال و تناسب طراحی تجهیزات پارکی با منطقه شده است.

اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی

اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی مستلزم در اختیار داشتن نیروی انسانی متخصص و فنی و همچنین امکانات و تجهیزات اجرایی لازم می‌باشد. از این‌رو با توجه به کمبود موارد مذکور برای هر دهیاری در جهت انجام پروژه‌ها، شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها با تجمیع ماشین‌آلات دهیاری‌ها و استفاده از نیروهای فنی لازم، دهیاری‌ها را در اجرای پروژه‌های عمرانی یاری می‌رسانند. همچنین بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که پروژه‌های اجرا شده توسط تعاونی‌ها در روستاها، ضمن کاهش زمان اجرای پروژه باعث کاهش در هزینه‌های اجرایی شده و همچنین با استفاده از نیروهای بومی منطقه، در سطح روستاها ایجاد اشتغال نموده است.

خدمات فنی و مهندسی

اجرای مناسب طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی و خدماتی در مناطق روستایی نیازمند بهره‌مندی از توان فنی و تخصصی و استفاده از نظرات کارشناسی در این زمینه می‌باشد. با توجه به پراکندگی روستاها و تمرکز نیروهای فنی در شهرها، کمبود نیروهای متخصص برای اجرا و نظارت بر پروژه‌ها در مناطق روستایی کشور وجود داشت و استفاده از توان نیروی متخصص در هر دهیاری با توجه به کمبود منابع مالی و درآمدی دهیاری‌ها امکان‌پذیر نبود. از این‌رو با تشکیل واحدهای فنی و مهندسی در هر بخش و ساماندهی آن توسط تعاونی‌های دهیاری‌ها، این مشکل برطرف و ارائه‌ی خدمات مذکور با بهره‌گیری از ظرفیت‌های محیطی انجام می‌شود.

خدمات مالی و حسابداری

بر اساس آیین‌نامه‌ی مالی دهیاری‌ها کلیه‌ی امور مالی و حسابداری این نهاد می‌بایست بر اساس بودجه‌ی مصوب انجام شود و مسئول امور مالی دهیاری باید نسبت به این امر و امور حسابداری مربوطه اقدام نماید. از این‌رو به‌منظور کاهش هزینه‌های جاری دهیاری‌ها و انجام وظایف قانونی دهیاری در تنظیم حساب‌ها وفق بودجه‌ی مصوب، طرح تجمیع مسئولین امور مالی دهیاری‌ها به‌عنوان راهکار مناسب برای کاهش هزینه‌های پرسنلی و همچنین انجام امور مالی دهیاری‌ها انجام می‌شود. بر این اساس با توجه به حجم کاری و جمعیت تحت پوشش هر دهیاری، یک مسئول مالی برای رسیدگی به امور مربوطه انتخاب و مسئولیت این امر بر عهده‌ی او قرار داده می‌شود.

وفق ماده‌ی ۳۶ آیین‌نامه‌ی مالی دهیاری‌ها (مصوب ۱۳۸۲)، ۷ محور درآمدی برای دهیاری‌ها پیش‌بینی شده است. بر این اساس، عوارض عمومی، اختصاصی، کمک‌های دولتی و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی و همچنین ارائه‌ی خدمات، فروش اموال و دریافت تسهیلات مالی از محورهای درآمدی دهیاری‌ها می‌باشند.

تولیدات صنعتی شرکت تعاونی دهیاری‌های بخش مرکزی شهرستان تیران و کرون

زمینه‌های ایجاد درآمد مالی پایدار توسط تعاونی دهیاری‌ها

همان‌گونه که در بخش‌های فوق بدان اشاره شد، شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها به‌عنوان بنگاه‌های اقتصادی در مناطق روستایی کشور، نقش بسزایی در عمران و آبادانی روستاها از طریق مشارکت در اجرا و نگهداری پروژه‌های خدماتی و عمرانی داشته‌اند. زیرا این مجموعه‌ها، قابلیت انجام اموری که دهیاری‌ها به تنهایی قادر به انجام آن نیستند را دارند. تعاونی دهیاری‌ها در تعامل با دهیاری‌ها و بهره‌گیری از ظرفیت موجود در مناطق روستایی زمینه‌های مختلفی را برای ایجاد درآمد پایدار پیش روی خود دارند. با توجه به ظرفیت‌های موجود در مناطق روستایی کشور می‌توان محورهای زیر را در جهت عمران و آبادانی روستاها و همچنین شکوفایی اقتصاد روستا در راستای افزایش درآمد و کاهش هزینه‌های دهیاری‌ها مورد بررسی قرار داد:

گردشگری و صنایع دستی روستایی

با توجه به این‌که صنعت گردشگری در دنیا سهم زیادی را در رونق اقتصادی و ایجاد اشتغال در مناطق مستعد دارد، فراهم نمودن زمینه‌ها و زیرساخت‌های لازم برای رونق گردشگری در روستاهای دارای ظرفیت، با بهره‌گیری از جاذبه‌های طبیعی و مواهب الهی نظیر آبشار، چشمه، دریا، جنگل و ... می‌تواند ضمن ایجاد منابع درآمدی برای دهیاری‌ها، باعث اشاعه‌ی فرهنگ بومی و توسعه‌ی صنایع دستی منطقه نیز شود. از دیگر شاخه‌های مطرح در این بخش می‌توان به فعال نمودن زمینه‌های گردشگری کشاورزی (Agri Tourism) با محوریت دهیاری‌ها و تعاونی‌های دهیاری اشاره نمود. فعال نمودن ظرفیت‌های موجود در بخش گردشگری روستایی، مستلزم برنامه‌ریزی لازم برای فرهنگ‌سازی در زمینه‌ی جذب گردشگر در منطقه و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای اقامت و بهره‌برداری گردشگران از مکان‌های تفریحی می‌باشد.

کشاورزی و دامپروری

روستاها به‌عنوان کانون‌های تولید، ظرفیت‌های لازم را برای توسعه‌ی بخش کشاورزی و دامپروری دارند. از این‌رو تعاونی‌های دهیاری‌ها با تعامل سازنده‌ی خود با دهیاری‌ها و تولیدکنندگان می‌توانند ضمن جلوگیری از منفعت طلبی واسطه‌گران در فروش محصولات تولیدی، باعث قطع روابط واسطه‌ها و عرضه‌ی مستقیم تولیدات به بازارهای مصرف، افزایش تولید و درآمد پایدار برای دهیاری‌ها شوند. همچنین از جمله اقدامات موثر تعاونی‌ها در این زمینه می‌توان به ارائه‌ی خدمات مشاوره فنی به کشاورزان و دامپروران در جهت افزایش تولید و راندمان و همچنین کمک به عرضه‌ی مستقیم محصولات تولیدی در میدان‌های میوه و تره‌بار شهرهای مجاور و مراکز استان اشاره نمود. همچنین از دیگر زمینه‌های موجود در این بخش می‌توان به فرآوری و بسته‌بندی محصولات کشاورزی و دامپروری و همچنین ایجاد و ساماندهی بازارهای محلی اشاره کرد.

تولیدات صنعتی و احجام بتنی

از دیگر بخش‌های قابل توسعه در حوزه‌ی صنعت می‌توان به ایجاد و تجهیز کارگاه‌های صنعتی برای تولید احجام بتنی مورد نیاز دهیاری‌ها نظیر سنگ جدول و سنگ جدول کانیودار، سنگ فرش، قطعات فلزی (وسایل و تجهیزات پارکی) و همچنین انواع بلوک ساختمانی (دیواری، تیغه‌ای و سقفی) اشاره نمود. از مزایای این فعالیت می‌توان به استفاده از مصالح بومی در جهت اشتغال روستایی و بهره‌گیری از نیروهای کار بومی در راستای کاهش هزینه‌ی تولید و افزایش درآمد اشاره نمود.

حمل‌ونقل بار و مسافر

یکی از نیازهای اساسی روستاییان، تردد از محل سکونت به شهرهای مجاور و مرکز استان برای رفع نیازهای ضروری و انجام امور اداری می‌باشد. از این‌رو با توجه به اهمیت این بخش و لزوم برقراری امنیت در ترددهای روستاییان، تعاونی‌های دهیاری‌ها می‌توانند از طریق مشارکت و سرمایه‌گذاری در ایجاد سامانه‌های حمل‌ونقل، تامین ناوگان حمل‌ونقل عمومی، ضمن برقراری ارتباط مناسب بین روستاها و شهرهای مجاور و رفع نیاز روستاییان، درآمد خوبی نیز از این محل برای دهیاری‌ها کسب نمایند.

سایر محورها

در مجموع با توجه به ظرفیت‌های موجود در روستاها و محیط پیرامون آن‌ها، می‌توان به سایر محورهای فعالیت نظیر بهره‌گیری از آب‌بندها و دریاچه‌ها برای پرورش ماهی و آبزیان، ارائه‌ی خدمات نرم‌افزاری در حوزه‌ی IT، مشارکت در اجرای طرح‌های محوری وزارت جهاد کشاورزی و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور در تولید نهال مثمر و غیرمثمر و بسیاری زمینه‌های کاری دیگر اشاره نمود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

به‌طور کلی تعاونی‌های دهیاری‌ها به‌عنوان بنگاه‌های اقتصادی نقش موثری در جذب سرمایه‌های خرد در مناطق روستایی داشته و با هدایت صحیح منابع مالی و ارتقای سطح مشارکت روستاییان می‌توانند پا به عرصه‌ی فعالیت‌های جدید بگذارند. همچنین این مجموعه‌ها به‌عنوان اتاق فکر دهیاری‌ها می‌توانند نقش بسزایی را در کارآفرینی و تصمیم‌سازی داشته باشند و با استفاده از ظرفیت‌های لازم، قادر خواهند بود با رونق مشاغل خانگی در سطح روستاها، ضمن فعال نمودن نیروی کار خاموش، نقش مهمی را در اقتصاد خانوار و به تبع آن درآمد مدیریت روستا داشته باشند.در پایان باید اشاره نمود که فعالیت‌های اقتصادی تعاونی‌ها با نگاه توسعه روستایی، ضمن توانمندی دهیاری‌ها، باعث ایجاد اشتغال و کاهش روند مهاجرت روستاییان به شهرها شده و جمعیت موثر روستا را ماندگار می‌نمایند؛ و مهم‌تر این‌که تعامل سازنده‌ی این دو مجموعه به تقویت مدیریت روستایی در راستای توسعه پایدار می‌انجامد.

روستاها به‌عنوان کانون‌های تولید، دارای ظرفیت‌های لازم جهت توسعه‌ی بخش کشاورزی و دامپروری هستند. از این‌رو تعاونی‌های دهیاری‌ها با تعامل سازنده‌ی خود با دهیاری‌ها و تولیدکنندگان می‌توانند موجبات قطع روابط واسطه‌ها و عرضه‌ی مستقیم تولیدات به بازارهای مصرف، افزایش تولید و درآمد پایدار برای دهیاری‌ها شوند.

منابع

۱- اکبری، صادق، عبدالهی مجید، مجموعه قوانین و مقررات ده و دهیاری، چاپ اول، ۱۳۸۷.

۲- جاهد، سیامک، بررسی اجمالی فعالیت شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها در مناطق روستایی، ماهنامه دهیاری‌ها، تیرماه ۱۳۹۱، شماره ۳۹.

۳- علیزاده، عباس، اسدی عطایی، معصومه، مقررات تعاونی‌ها، چاپ اول، ۱۳۹۰.

۴- محمدیان، رضا، نقش و جایگاه بخش تعاون در توسعه‌ی اقتصادی کشورها، وزارت تعاون، بهمن ۱۳۸۷.

رویکرد فرهنگی- اجتماعی در کسب درآمد پایدار برای دهیاری‌ها

محمدصادق صادقی پور
دکترای فلسفه هنر
mohammad_sadeghypour@yahoo.com

در این مقاله با نگاهی به مفاهیم پایه‌ای کسب درآمد پایدار برای نهادهای عمومی مانند دهیاری، تلاش می‌شود که با رویکردی فرهنگی-اجتماعی به راهکارهای کسب درآمد پایدار برای نهاد دهیاری در ایران و امکان شکوفا کردن ظرفیت‌های موجود، که در مواردی به آن‌ها بی‌توجهی گردیده، پرداخته شود و با نگرشی به موضوع تجارت فرهنگی که قابلیت تاسیس زیرساخت‌های بسیار مناسبی در سطح روستاهای ایران دارد سعی می‌شود امکان حرکت به‌سوی فرهنگ‌سازی همگانی در جهت دستیابی به درآمد پایدار برای روستاهای کشورمان مورد بررسی قرار گیرد.

در نخستین گام باید بدانیم مفهوم درآمد پایدار چیست و این پایداری از چه مواردی نشات می‌گیرد. درآمد پایدار امری است فراتر از یک کسب درآمد ساده که در هر فعالیت تجاری کوچک یا بزرگ قابل انتظار و منطقی است. آن چیزی که درآمد پایدار را از درآمد غیرپایدار متمایز می‌سازد فرآیند برنامه‌ریزی برای آینده‌ی سازمان متبوع (در اینجا دهیاری) است تا بتواند در وضعیتی بهینه با شرایط متغیر تامین بودجه هم‌ساز شده و تطبیق پیدا کند. دست یافتن به درآمد پایدار نیازمند مدیریت مالی و برنامه‌ریزی موثر به‌مدد علم داشتن به فرصت‌های ممکن و قابل حصول برای کسب درآمد است؛ در عین حال که توانایی و جسارت تنوع بخشیدن به فعالیت‌ها بر اساس فرصت‌های ممکن نیز در مدیر سازمان امری الزامی است تا بتواند بر اساس تصمیم‌گیری‌های خلاقانه، در وقت مناسب کار را به مرحله‌ی اجرا برساند. برای دست یافتن به درآمد پایدار در یک سازمان عمومی و غیردولتی مانند دهیاری توجه به نکات زیر الزامی است:

- برنامه‌ریزی ۵ ساله (و یا حداقل ۳ ساله) به‌منظور پیش‌بینی صحیح میزان و انواع منابع درآمدی که موردنیاز هستند تا پایداری حاصل شود.
- اجتناب از تکیه‌ی صرف به منابعی محدود از طریق تنوع بخشیدن به شیوه‌های کسب درآمد تا زمانی‌که منابع درآمد بخصوصی با زوال یا نقصان مواجه شدند ضربه‌ی سنگینی متوجه سازمان نگردد.
- توسعه دادن دانش و مهارت‌ها به‌گونه‌ای که امکان تشخیص و بهره‌برداری از فرصت‌ها و تنوع بخشیدن به آن‌ها فراهم آید.
- استفاده از منبع درآمد درست برای هدایت فرآیند توسعه در زمان درست.

وفق اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۱ منابع درآمد دهیاری‌ها در ۷ بند مقرر گردیده است که عبارتند از:

۱- عوارض مقرر در آیین‌نامه‌ی اجرایی نحوه‌ی وضع و وصول عوارض (که پس از تصویب قانون مالیات بر ارزش افزوده در سال ۱۳۸۷ با عوارض قید شده در ماده‌ی ۳۸ این قانون جایگزین شد.)
۲- عوارض صدور پروانه‌ی ساختمان
۳- دریافت وام از بانک‌ها و موسسات اعتباری
۴- درآمد حاصل از کمک‌های دولتی و خودیاری بخش خصوصی، اعانات و هدایا
۵- وصول بهای خدماتی که دهیاری ارائه می‌دهد
۶- کمک‌های دولت برای اجرای طرح‌های خدماتی و عمرانی در قالب بودجه‌ی سالانه‌ی کشور
۷- درآمدهای ناشی از عوارض اختصاص یافته از سوی مراجع وضع عوارض به‌منظور ایجاد تاسیسات عمومی و دولتی در محدوده‌ی روستا و حریم آن

همان‌طور که ملاحظه می‌شود طبق اساسنامه‌ی فوق که مستند قانونی اصلی برای فعالیت دهیاری‌ها وفق قانون است، ظرفیت‌های درآمدی زیادی پیش‌بینی شده که بهره‌گیری از تمامی آن‌ها به‌وسیله‌ی دهیاری‌ها امکان حرکت به‌سوی خودکفایی که خصلت ماهوی این نهاد عمومی غیردولتی است را فراهم می‌آورد؛ اما آن‌چه که در بسیاری از دهیاری‌ها مشاهده می‌شود تنها استفاده از بند ۱، بند ۲ و بند ۵ به‌صورت محدود است و باید توجه داشت که نخستین گام در حرکت به‌سوی کسب درآمد پایدار، تمرکز بر تمامی ظرفیت‌های قانونی موجود در کسب درآمد و شناسایی آن‌ها و گام بعدی از قوه به فعل رساندن آن‌ها با صرف خلاقیت در عرصه‌های مختلف به‌ویژه عرصه‌ی فرهنگی و اجتماعی است.

اصلاح و توسعه‌ی ساختار مدیریت دهیاری

پیش از حرکت به‌سوی شناسایی و فعال‌سازی ظرفیت‌های درآمد پایدار، دهیاری‌ها بایستی از ساختار مدیریتی متناسب با این حرکت مهم برخوردار باشند و یکی از نکات مهم در این خصوص بهره‌گیری از ساختار شرکت‌های تعاونی دهیاری‌هاست که با هم‌افزایی توان اجرایی و اقتصادی چند دهیاری امکان بهره‌مندی تمامی آن‌ها را از خدمات تجمیع شده و تقویت شده فراهم می‌سازد و با تقویت بنیه‌ی دهیاری‌ها امکان فعال‌سازی ظرفیت‌های درآمد پایدار را در موارد متعددی محقق می‌سازد. شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها که در حال حاضر فعالیت خوبی را در سطح کشور دارند و شاهد رشد کمی و کیفی آن‌ها در چندسال اخیر بوده‌ایم با بهره‌گیری از فرهنگ تعاون و همکاری که در قرآن کریم و روایات ما بارها به آن توصیه شده است، به صرفه‌جویی در صرف هزینه‌ها از طریق تجمیع فعالیت‌ها در عرصه‌ی خدمات بدون کاهش کیفیت خدمات ارائه شده پرداخته‌اند و نه تنها در عرصه‌ی خدمات پسماند و امور فنی و مالی دهیاری‌ها از نیروی مشترک و متخصص استفاده می‌کنند، بلکه در موارد متعددی به یک شرکت سودآور با گردش مالی قابل ملاحظه تبدیل شده و کالاهایی را متناسب با فرهنگ و اقلیم خاص خود نیز تولید

کرده و به فروش می‌رسانند که این امر نویدبخش آینده‌ای روشن برای توسعه‌ی فعالیت دهیاری‌ها و حرکت به‌سوی خودکفایی آن‌هاست. عملکرد شرکت‌های تعاونی دهیاری‌های موفق بایستی الگویی برای مناطقی باشد که تعاونی دهیاری‌ها در آن‌جا فعال نشده است.

حرکت به‌سوی شناسایی و فعال‌سازی درآمدهای پایدار در دهیاری‌ها

دهیاری‌ها به‌عنوان نهادهای عمومی غیردولتی خودکفا در تناظر با شهرداری‌ها که مدیریت امور عمومی شهرها را برعهده دارند مدیریت امور عمومی روستاها را متولی‌اند و همواره در قیاسی گریزناپذیر با همتایان شهری خود قرار می‌گیرند. اما باید توجه داشت این قیاسی ساختاری است که از تشابه ساختار مدیریت امور عمومی شهروندان در هر دو نهاد نشات می‌گیرد و الزامی بر تشابه محتوایی فعالیت‌های آن‌ها در همه‌ی موارد وجود ندارد. به عبارت دیگر، در مواردی مشاهده می‌شود که نقاط ضعفی به دهیاری‌ها در قیاس با شهرداری‌ها منتسب می‌شود که عبارتند از حوزه‌ی فعالیت محدودتر و ارائه‌ی خدمات به تعداد افراد کمتر و طبعا امکان بهره‌مندی از عوارض کمتر، پایین‌تر بودن سطح درآمد اهالی روستا در قیاس با شهرنشینان، تنوع کمتر خدمات قابل ارائه و مواردی از این قبیل. اما نکته‌ی مهمی که در این میان مورد غفلت واقع می‌شود توجه به مزیت نسبی روستاها در قیاس با شهرها و نقاط قوتی است که در کسب درآمد ویژه‌ی این مناطق نهفته است. یک تعریف ساده از مزیت نسبی عبارت است از تخصصی شدن تولید کالاها و خدمات در مناطق مختلف بر اساس ظرفیت‌های مختلف انسانی، فرهنگی و اقلیمی و ارائه‌ی کالاها و خدمات منحصر به‌فرد که بالاترین کیفیت را دارند به افراد سایر مناطق. بر اساس مزیت نسبی، ساکنان مناطق مختلف کشور برای تامین نیازهای مختلف خود به یکدیگر وابسته‌اند و بایستی توجه داشت که این وابستگی صرفا در قالب نیازهای مادی و به‌عنوان مثال بهره‌مندی از تولیدات کشاورزی و دامی روستاها خلاصه نمی‌شود. روستاهای ایران پهنه‌ی وسیعی از تمایزهای جذاب فرهنگی، در کنار وحدت کلمه تمامی ایرانیان و انسجام فرهنگی کشور است و تمایز اقلیمی و فرهنگی هر روستایی این امکان را دارد که با درایت مدیریت محلی به مزیت نسبی آن تبدیل شده و امکان درآمدی پایدار را برای روستا فراهم نماید.

ساماندهی تولید کالاهای فرهنگی خاص یک اقلیم به‌وسیله‌ی اهالی روستا و نیز بازاریابی و فروش آن یکی از مهم‌ترین اقداماتی است که دهیاری برای نیل به درآمد پایدار برای روستا و به تبع آن برای دهیاری می‌تواند دنبال نماید که این امر نه‌تنها موجب سودآوری اقتصادی و درآمدی پایدار می‌گردد، بلکه به عمیق‌تر شدن پیوند میان اهالی و دهیاری نیز منجر می‌شود که سرمایه‌ای معنوی است همپا و ای‌بسا ارزشمندتر از درآمد اقتصادی. باید توجه داشت که دهیاری نباید صرفا به‌عنوان یک نهاد فعال در عرصه‌ی عمرانی و خدماتی تلقی شود و مهم‌تر از هر چیز تغییر و اصلاح این دیدگاه در خود دهیاران است. در حقیقت فلسفه‌ی وجودی نهاد دهیاری بسیار فراتر از عرصه‌ی عمرانی و خدماتی است و این نهاد بایستی به‌مثابه‌ی موتور محرک سرمایه‌ی اجتماعی در روستا فعالیت کند و ظرفیت‌های فرهنگی و اجتماعی بالقوه را به فعلیت و شکوفایی برساند و حلقه‌ی رابط قابل اعتماد میان حاکمیت و اهالی باشد که روستاییان نه‌تنها مطالبات به‌حق خود از حاکمیت را از طریق دهیاری پیگیری نمایند بلکه در امور فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی نیز مانند امور عمرانی و خدماتی، دهیاری را به‌مثابه‌ی مرجع و تکیه‌گاه قابل اطمینانی بدانند که در امور خود بدان رجوع می‌کنند. با عنایت به ساختار فرهنگ روستایی در حقیقت دهیار باید بتواند در تلفیق سنت و مدرنیسم به‌خوبی عامل بوده و توامان، نقش سنتی کدخدا و معتمد و ریش‌سفید روستایی در کنار نقش مدیر محلی مجهز به ابزار نوین مدیریتی را ایفا نماید تا از این طریق بتواند جایگاه معنوی و اجتماعی-فرهنگی خود را در شبکه‌ی ارتباطات اجتماعی روستا نیز ارتقا بخشیده و از سرمایه‌ی معنوی برای پیشبرد کلیه‌ی امور از جمله عمرانی و خدماتی استفاده نماید.

دهیار در صورت داشتن جایگاه اجتماعی مورد اشاره، امکان جذب کمک‌های مالی، اعانات و هدایا از خیرین سراسر کشور، با تاکید بر افرادی که به‌نحوی در روستای موردنظر ریشه‌ی آباء و اجدادی دارند، را در اختیار دارد که این خود امکانی ذی‌قیمت است. می‌دانیم که اکثر مسئولان کشوری و بسیاری از نخبگان در داخل و خارج ایران از اهالی روستاها و در حکم گنجینه‌های نامکشوفی هستند که دهیاران می‌توانند با شناسایی و جذب سرمایه‌های مادی و معنوی آنان، گام بزرگی در توسعه‌ی پایدار روستای خود بردارند.

شناسایی نخبگان و خیرین روستایی در سراسر کشور از طریق راه‌اندازی پایگاه اینترنتی قدرتمند و پویا که مرتبا به‌روزرسانی شده و به فعالیت در عرصه‌ی اطلاع‌رسانی می‌پردازد قابل حصول است.

اصولا بهره‌گیری از ظرفیت‌های فن‌آوری‌های نوین ارتباطی امکان ارزشمند جهان معاصر است که با از بین بردن فاصله‌ها، سرعت و دقت در برقراری ارتباط و امکان ارائه‌ی مطالب به اشکال جذاب چندرسانه‌ای ابزار قدرتمندی است که در معرفی و شناساندن روستاها به مردم سراسر ایران، معرفی فعالیت‌های دهیاری به‌نحوی‌که بتواند جاذب سرمایه‌های خارج از روستا باشد، تبلیغ برای جاذبه‌های گردشگری و فرهنگی روستا، اعلام عمومی فعالیت‌ها، جشنواره‌ها و رویدادهای فرهنگی و بازاریابی و فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی و تولیدات فرهنگی روستا فرصتی حائز اهمیت است که بایستی مغتنم شمرده شود.

دهیاران می‌توانند از ظرفیت دفاتر ICT روستایی برای انجام وظایفی از قبیل وصول عوارض دهیاری اعم‌از عوارض پسماند، کسب و پیشه و ... استفاده نموده و همچنین آن دسته از امور اجرایی که فاقد جایگاه حاکمیتی هستند مانند صدور قبوض مختلف، تکمیل فرآیند صدور پروانه‌ی ساختمانی تا قبل از تایید نهایی که همگی آن‌ها وفق تفاهم‌نامه‌ی همکاری مشترک وزارت کشور و وزارت ارتباطات و فن‌آوری اطلاعات در زمینه‌ی توسعه‌ی خدمات ICT روستایی جایگاه قانونی دارند را به این دفاتر واگذار نمایند. استفاده از فن‌آوری‌های نوین ارتباطی به کاهش هزینه‌های دهیاری، سهولت، سرعت و دقت در اجرای عملیات منجر شده و موجب کسب درآمد برای دهیاری می‌گردد.

نکته‌ی مهمی که در این میان مورد غفلت واقع می‌شود توجه به مزیت نسبی روستاها در قیاس با شهرها و نقاط قوتی است که در کسب درآمد ویژه‌ی این مناطق نهفته است.

دلالت‌ها و معانی اجتماعی- فرهنگی	سطح فردی دهیاری و اهالی روستا درگیر در فرآیند گردشگری	سطح اجتماعی همه افراد درگیر در فرآیند	چالش‌های فرارو
برخوردهای جدید (اهالی با گردشگران)	تبادلات میان فرهنگی اطلاعات، ایده‌ها و تجارب با گردشگران (+/-) بازدید از سایر روستاها که فعال در عرصه‌ی گردشگری هستند. (+) ظرفیت‌سازی درآمد پایدار برای روستا و دهیاری (+) مخاطراتی که ممکن است جامعه‌ی روستایی و دهیاری را تهدید کند در صورت ورود شرکت‌های کارگزار گردشگری به عرصه‌ی گردشگری جامعه محور روستایی (-)	مشتریانی از سراسر کشور برای کالاها و محصولات تولیدی (+) پر شدن اوقات فراغت کودکان روستا (+) ناراحتی آن دسته از اهالی روستا که در فرآیند مشارکت ندارند. (-) آزردگی خاطر اهالی روستا در صورت عدم استفاده گردشگران از امکانات رفاهی و تسهیلات اقامتی آن‌ها (-)	جذب تعداد بیشتر گردشگران؟ درگیر شدن تعداد بیشتری از اهالی روستا با مدیریت دهیاری؟ کاهش نقش شرکت‌های کارگزار گردشگری و انحصار فرآیند در دست اهالی روستا و دهیاری؟ کنترل کارگزاران و گردشگرانی که بدون هماهنگی وارد می‌شوند؟
مهارت‌های جدید، آگاهی و اعتماد	آگاهی از حقوق فردی و اجتماعی و کسب مهارت در ابراز و مطالبه‌ی آن (+) افزایش دانش و اطلاعات در زمینه‌ی گردشگری و مهمان‌نوازی..... افزایش حس اعتماد (+) زنان: آشپزی، بازیافت پسماند و به‌ویژه کاغذها، داروهای گیاهی، مهارت‌های اجتماعی (+) راهنماهای گردشگری: کسب مهارت‌های اجتماعی، افزایش دانش زبان انگلیسی در صورت ورود گردشگران خارجی، افزایش انگیزه برای مطالعات بیشتر، تقویت بعد مدیریت در راهنماها و دهیاری (+) افزایش سطح دانش در زمینه‌ی فرهنگ بومی و محلی، تاریخ، جغرافیا، طبیعت و محیطزیست (+)	افزایش آگاهی در زمینه‌ی حقوق زنان (+) افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان ناشی از تعامل با گردشگران (+) افزایش آگاهی مردم در حفظ و پاکیزه نگاه داشتن محیطزیست (+) حفظ، احیا و ترویج فرهنگ، آیین‌ها و هنر بومی و محلی (+)	درک بهتر از مقوله‌ی تجارت فرهنگی؟ درک تعداد بیشتری از اهالی از مقوله‌ی گردشگری؟ بهبود و توسعه‌ی تسهیلات رفاهی در روستا هم برای اهالی و هم برای گردشگران؟
انسجام فرهنگی و احساس افتخار	راهنماهای جوان روستایی: احترام و ارزش بیشتر قائل شدن برای کار و زندگی در روستا که نتیجه‌ی آن تمایل به ماندگاری در روستا و کاهش مهاجرت به شهر است. (+) همه اهالی روستا از ارائه و نمایش نحوه‌ی زندگی و معیشت محلی و روستایی خود احساس افتخار بیشتری می‌کنند. (+) احساس محرومیت نسبی اگر گردشگران از امکانات رفاهی و اقامتی راضی نباشند (-) عمیق شدن پیوند نهاد دهیاری با شورای اسلامی روستا و اهالی و ایفای نقش در معیشت آنان و محرک توسعه اجتماعی (+)	خروج از انزوا و شناخته‌تر شدن در سطحی وسیع زمانی‌که روستا گردشگران زیادی را جذب نماید. (+) مشکلات افراد مسن‌تر در پذیرش تحول اجتماعی ایجادشده در اجتماع سنتی روستای خود (-)	افراد بیشتری که از تسهیلات گردشگری استفاده می‌کنند؟ پیشگیری از بروز احساس‌های منفی در کلیت جامعه‌ی روستایی و اهالی؟

جدول شماره‌ی -۱ فرصت‌ها (+) و مخاطرات (-) برنامه‌ی گردشگری مبتنی‌بر جامعه‌ی روستایی

ساماندهی تولید کالاهای فرهنگی خاص یک اقلیم به‌وسیله‌ی اهالی روستا و نیز بازاریابی و فروش آن یکی از مهم‌ترین اقداماتی است که دهیاری برای نیل به درآمد پایدار برای روستا و به تبع آن برای دهیاری می‌تواند دنبال نماید که این امر نه‌تنها موجب سودآوری اقتصادی و درآمدی پایدار می‌گردد بلکه به عمیق‌تر شدن پیوند میان اهالی و دهیاری نیز منجر می‌شود که سرمایه‌ای معنوی است.

یکی از نکات مهم در پیش‌بینی، تمهید راهبرد و فعال‌سازی ظرفیت‌های بالقوه‌ی کسب درآمد پایدار برای نهاد مدیریت محلی مانند دهیاری این است که باید توجه داشت که این نهاد در یک بافت اجتماعی روستایی با فرهنگ سنتی و عرصه‌ی محدود جغرافیایی، مدیریت امور عمومی را بر عهده دارد، که سرمایه‌ی اجتماعی و شبکه‌ی روابط آن ساختاری متراکم با عناصری بسیار نزدیک به هم دارد و امور عرفی در آن جایگاهی مستحکم‌تر از جامعه‌ی شهری دارد و در چنین ساختاری کسب درآمد پایدار برای مدیریت محلی ارتباطی تنگاتنگ با کسب درآمد اهالی دارد. کسب درآمد پایدار به همیاری اقتصادی اهالی در اجرای برنامه‌های عمرانی، خدماتی، فرهنگی و اجتماعی طراحی شده به‌وسیله‌ی دهیاری وابسته است؛ بنابراین هرگونه برنامه‌ریزی برای دستیابی اهالی به درآمد پایدار به‌طور غیرمستقیم کسب درآمد پایدار برای نهاد دهیاری است و این نکته‌ی مهم بایستی در برنامه‌ریزی مدیریت محلی مورد توجه قرار گیرد.

یکی از راهکارهای مهم کسب درآمد پایدار برای جامعه‌ی روستایی و دهیاری، برنامه‌ریزی برای گردشگری به‌عنوان رویکردی جامع برای توانمندسازی همه‌جانبه‌ی اجتماع محلی روستاهای ایران است و این نکته بایستی تبیین شود که تمرکز بر روی گردشگری در روستاهای ایران که مزیت نسبی آن‌ها محسوب می‌شود این امکان را برای دهیاری فراهم می‌سازد که در نقش موتور محرک و تقویت‌کننده‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و فرهنگی در روستا عمل کند و نه‌تنها کسب درآمدی پایدار برای جامعه‌ی روستایی و نهاد دهیاری را موجب شود، بلکه در نگرشی کلان‌تر سایر ابعاد توسعه پایدار روستایی یعنی ابعاد فرهنگی و اجتماعی را نیز همپای بعد اقتصادی تقویت کند.

در گردشگری مبتنی‌بر مشارکت افراد جامعه‌ی روستایی، کیفیت زندگی در روستا نکته‌ی اصلی است که طی این فرآیند بایستی بهبود یابد. در این الگو کسب منفعت میزبانان از گردشگری -که همان اهالی روستا باشند- تنها زمانی میسر است که همگی آن‌ها نقش خود را به‌عنوان عوامل موثر در این فرآیند بپذیرند. در ایجاد جذابیت برای جلب گردشگران به روستا بهره‌گیری از مزیت نسبی هر روستا نکته‌ی مهمی است که این امر با مدیریت

دهیـاری قابل حصول اسـت. به‌عنوان مثال ایجاد امکان و فرصت مشـارکت گردشگران در آیین‌ها، مراسم و یا مشـاهده‌ی فرآیند تولید یک محصول در کنـار اهالی روسـتا و تجربه کـردن زندگی در یک روسـتای خاص، مصداق بـارز بهره‌گیری از مزیت نسـبی اسـت که هیچ روستا و یا حتی شهر دیگری امکان فراهم آوردن این فرصت را ندارد و به ایـن ترتیب این موقعیت بـه یک وضعیت غیر قابل رقابـت و منحصر به‌فرد تبدیل می‌شـود. در این فرآیند حضور و مشـارکت اهالی روستا به‌ویژه جوانـان و زنان به‌عنوان راهنماها و تسـهیل‌گران گردشگری در پایداری فرآیند در جامعه‌ی روستایی و پیوند خوردن آن با بطن زندگی روسـتا و متعاقبا سـودآوری پایدار آن برای روسـتا و دهیاری بسیار مهم و تاثیرگذار است. لازم به ذکر است که چنین مشـارکت و حضوری نیازمند طی کردن دوره‌های آموزشـی کوتاه‌مـدت و میان‌مـدت بـرای اهالی روستاسـت که باید به‌همت دهیاری طراحی و اجرا شود.

همچنین برگزاری جلسـات متعدد با همکاری شـورای اسـلامی روسـتا برای ترویـج فرهنگ مشـارکت همگانی در میـان اهالی و درگیر کردن همگان در این فرآیند توسـعه پایدار روسـتایی در ابعاد اقتصـادی، اجتماعی و فرهنگی بسـیار حائز اهمیت خواهد بود. تهیـه و تامین امکانات رفاهی به‌منظور اسـکان مناسب گردشـگران در تعدادی از خانه‌های روسـتایی شاید در نگاه نخست کاری دشـوار به نظر برسـد، اما با فرهنگ‌سازی مناسب در این زمینه و همت اهالی به مشـارکت، فرصت ارزشمندی را رقم می‌زند که به حضور هرچه بیشتر گردشـگران در محیط روسـتا منجر شده و امکان درآمدزایـی پایدار را بـرای اهالـی و دهیاری که طراحی و مدیریت این فرآیند را بر عهده دارد فراهم می‌آورد. این برنامه، تغییر شـاخصی را در میزان و نحوه‌ی مشـارکت زنان و جوانان در فرآیند توسعه پایدار موجب می‌شود که ممکن است تا قبل از آن از بیکاری رنج برده و حضور اجتماعی مطلوبی نیز نداشـته باشند و مبادلات فرهنگی صورت پذیرفته ناشـی از برخورد با گردشـگران به رشـد فردی و شـخصیتی آنان و افزایش سـطح امید به زندگی نیز کمـک می‌نماید. برنامه‌ریزی برای توسـعه‌ی گردشـگری مبتنی‌بر جامعه‌ی روستایی می‌تواند با استفاده از ظرفیت شرکت‌های تعاونی روستایی که با مشـارکت اهالی روستا تاسیس می‌شوند صورت پذیرد و سهیم بودن همگان در منافع اقتصادی آن یکـی از محرک‌های وقوع و پایداری این کسـب درآمد فرهنگی–اجتماعی است.

در جـدول شـماره‌ی ۱ فرصت‌هـا و امکانات مثبـت و همچنیـن مخاطرات، چالش‌هـا و نقاط ضعف قابل پیش‌بینی برای برنامه‌ی گردشـگری مبتنی‌بر جامعه‌ی روستایی در سطوح مختلف ارائه شـده اسـت که توجه به آن نکاتـی را در زمینه‌ی ظرفیت‌های موجود در جامعه‌ی روستایی و امکان شکوفا کردن این ظرفیت‌ها و همچنین نقاط ضعفی که در صورت بی‌توجهی ممکن اسـت اجرای این برنامه را با خطر مواجه سـازد و نارضایتی‌هایی در سطح جامعه‌ی روستایی ایجاد کند، آشکار می‌سازد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

۱– درک صحیـح از مفهـوم درآمد پایدار برای نهاد دهیاری و حرکت به‌سـوی برنامه‌ریزی برای دستیابی به آن

۲– درک ایـن نکتـه‌ی مهم که کسـب درآمد پایدار برای دهیـاری در پیوند و رابطه‌ی تنگاتنگ بـا درآمد پایـدار جامعه‌ی روسـتایی قـرار دارد و برنامه‌ریـزی بـرای هـر دو مورد بایسـتی به‌طور هم‌زمان صورت پذیرد.

۳– آشـنایی با قانون، در صورت لزوم مشـاوره حقوقـی با خبرگان و بهره‌گیری درسـت از تمامی ظرفیت‌های قانونی موجود در زمینه‌ی کسب درآمد برای دهیاری

۴– توجه کافـی و اهمیت دادن به برنامه‌ریزی ۵ سـاله برای دهیاری به‌منظور پیش‌بینی صحیح میزان و انواع منابع درآمدی قابل حصول

۵– اجتنـاب از اتکای صرف بـه منابع درآمدی محدود و تلاش برای تنوع بخشیدن به شیوه‌های کسب درآمد از طریق ابداع و نوآوری

۶– بهره‌گیری از ظرفیت ارزشمند شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها و همین‌طور شرکت‌های تعاونی روستایی در کسب درآمد پایدار

۷– مطالعه، بررسـی و شـناخت مزیت نسـبی روسـتای محل سکونت در قالب تمایزهای اقلیمی و فرهنگی–اجتماعـی آن و برنامه‌ریـزی بـرای فعال‌سازی و بهره‌مندی بهینه از آن

۸– ساماندهی تولید کالاهای فرهنگی خاص و برنامه‌ریزی برای بازاریابی و فروش آن‌ها

۹– درک صحیح از فلسـفه‌ی وجودی دهیاری به‌عنـوان موتور محـرک سـرمایه‌ی اجتماعی در روسـتا و عرصـه‌ای فراتـر از عملکـرد عمرانی و خدماتـی صـرف و بهره‌گیری از ایـن بصیرت در فعال‌سازی ظرفیت‌های کسـب درآمد پایدار برای روستا و دهیاری

۱۰– شناسـایی نخبگان و خیرین روستایی در سراسر کشور، با تاکید بر افرادی که ریشه‌ی آباء و اجدادی‌شان همان روستاست

۱۱– بهره‌گیـری از ظرفیت‌های فن‌آوری‌های نویـن ارتباطی و راه‌انـدازی پایـگاه اینترنتی پویا برای معرفی جاذبه‌های روستا و نیز جذب نخبگان و خیرین

۱۲– شناسـایی زمین‌هـا و سـاختمان‌های بلااستفاده‌ی دولتی و عمومی روستا و برنامه‌ریزی بـرای اسـتفاده و تغییـر کاربری آن‌هـا به‌منظور تاسـیس واحدهای فرهنگی–اجتماعـی درآمدزا با مشارکت اهالی و خیرین روستایی

۱۳– فعال‌سازی ظرفیت دفاتر ICT روستایی در راستای کاهش هزینه‌های دهیاری

۱۴– برنامه‌ریـزی برای گردشـگری مبتنی‌بر جامعه روستایی با بهره‌گیری از توان تمامی اهالی روستا با مدیریت دهیاری به‌عنوان یک راه خلاقانه برای کسب درآمد پایدار برای روستا و دهیاری

۱۵– بهره‌گیـری از تجارب شـهرهای کوچک زیر ۲۰۰۰ نفر با سـاختاری مشـابه روسـتا و نیز روسـتاهایی کـه پروژه‌های گردشـگری مبتنی‌بر جامعه را به‌خوبی به مرحله‌ی اجرا درآورده‌اند مانند ماسوله، ابیانه و کندوان

منابع:

۱– اکبـری، صـادق، عبدالهی مجیـد (گردآورندگان)، مجموعـه قوانین و مقـررات ده و دهیـاری، چاپ اول، زمستان ۱۳۸۷، انتشارات قلمستان هنر

2- Höckert, Emily. 2009. Sociocultural Sustainability of Rural Community-Based Tourism: case study of local participation in fair trade coffee trail, Nicaragua. Lapland University Press

در ایجاد جذابیت برای جلب گردشگران به روستا بهره‌گیری از مزیت نسبی هر روستا نکته‌ی مهمی است که این امر با مدیریت دهیاری قابل حصول است. به‌عنوان مثال ایجاد امکان و فرصت مشارکت گردشگران در آیین‌ها، مراسم و یا مشاهده‌ی فرآیند تولید یک محصول در کنار اهالی روستا و تجربه کردن زندگی در یک روستای خاص، مصداق بارز بهره‌گیری از مزیت نسبی است.

اصل نظر

تاملی بر سازوکار ایجاد و مدیریت منابع درآمد پایدار در روستا

دهیاری به‌عنوان نهاد مدیریت محلی، علاوه‌بر اجرای مصوبات شورای اسلامی روستا دارای وظایف دیگری نیز می‌باشد. خودکفایی، استقلال و توفیق در انجام وظایف به‌شکل صحیح و کامل آن مستلزم ایجاد منابع درآمدی پایدار می‌باشد. از آن‌جایی که ایجاد منابع درآمد پایدار از جمله مهم‌ترین موضوعاتی است که در ادامه‌ی مسیر دهیاری –به‌عنوان نهادی پویا– به‌سمت خودکفایی از اهمیت قابل توجهی برخوردار است، در این بخش از ماهنامه‌ی دهیاری‌ها، طبق روال معمول؛ موضوع محوری ماهنامه را در نشستی کارشناسانه مورد نقد و بررسی قرار می‌دهیم. صاحب‌نظران نشست اهل نظر این شماره از ماهنامه‌ی دهیاری‌ها؛ آقایان: مهندس اسماعیل کاویانی سرپرست دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی؛ مهندس علی‌اکبر اسدی مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و بودجه؛ دکتر علی کیانی‌راد عضو هیئت علمی موسسه پژوهش‌های اقتصاد و برنامه‌ریزی کشاورزی و توسعه روستایی جهاد کشاورزی؛ مهندس اسماعیل زیارتی نصرآبادی معاون دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی و مهندس سیدعیسی مهدوی مدیرکل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری گیلان هستند.

متن زیر گزیده‌ای از موارد مطرح شده در این نشست، پیرامون بررسی موانع و ظرفیت‌های ایجاد منابع درآمدی پایدار در روستاها می‌باشد.

دهیاری‌ها: با توجه به چند بعدی بودن مفهوم منابع درآمد پایدار، بحث را با یک سوال کلی آغاز می‌کنیم. ابتدا این‌که به نظر شما ایجاد منابع درآمد پایدار در روستا چه ضرورتی دارد و چه تعریفی از این مفهوم ارائه می‌دهید؟

کاویانی: برای زندگی بشری نیاز به چارچوبی است که این چارچوب دارای ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیستی است که نمی‌توان به یکی از ابعاد بدون توجه به بعد دیگر پرداخت. قطعا برای داشتن محیط‌زیست سالم باید اقتصاد سالم داشت، اگر می‌خواهیم فرهنگ سالم داشته باشیم، باید اقتصاد سالم داشته باشیم و بالعکس. این رابطه، رابطه‌ای متقابل است، وقتی درآمد پایدار در روستا را تعریف می‌کنیم، روستایی که مهد تولید است و با توجه به این‌که تولید از روستا به شهر آمده است، چه اتفاقی افتاده که امروز باید در مورد درآمد روستا فکر کرد؟ باید گفت این امر به‌دلیل یک‌سو نگری‌های موجود رخ داده است؛ یعنی این‌که گفتیم در روستا مسئله‌ی فرهنگی کفایت می‌کند و مسائل اقتصادی و درآمدی را در حوزه‌ی شهر تعریف کردیم. این‌ها همگی لازم و ملزوم هم هستند.

لذا موضوع این شماره‌ی ماهنامه را منابع درآمد پایدار انتخاب کردیم تا ابعاد مختلف یک زندگی سالم در روستا که شامل بعد اجتماعی، بعد اقتصادی و بعد زیستی روستا می‌باشد را به‌وسیله‌ی ایجاد منابع درآمدی پایدار به‌سمتی حرکت دهیم تا این روستا دوباره به نقطه‌ی آغازین خود بازگردد که همان مهد تولید و توسعه و پایگاه هر حرکت رو به جلو است.

وقتی درآمد پایدار را مطرح می‌کنیم، یعنی توسعه در همه‌ی ابعاد. توسعه‌ای که فرهنگ، اقتصاد، سیاست و

ابعاد دیگر را در بر داشته باشد. درآمد پایدار روستا یعنی مفهومی که بتواند یک روستا را در همه‌ی ابعاد هدایت کند. نگاه بنده به این مفهوم نگاهی چند بعدی است و ضرورت دارد که یک کار بلندمدت و پایدار در روستا صورت گیرد.

کیانی: به نظر من باید عنوان را تغییر داد؛ وقتی بحث منابع درآمدی پایدار می‌شود، با این مفهوم تنها منافع ملموس در نظر گرفته می‌شود، بنابر این من فکر می‌کنم به‌جای واژه‌ی درآمد باید واژه‌ی منافع را جایگزین کنیم. واژه‌ی منافع، هم درآمدهای ملموس و هم غیرملموس را در بر دارد. ما صرفا نمی‌خواهیم پول بیشتری به‌سمت روستاهای ما بیاید، قطعا می‌خواهیم که منفعت بیشتری در روستا حاصل شود. پس وقتی که منافع را به جای درآمد قرار دهیم، وسعت ذهن ما بیشتر می‌شود. هدف اصلی ما توسعه‌ی روستایی است و توسعه‌ی روستایی قطعا با ایجاد تنوع در منابع منافع روستا ایجاد می‌شود و درآمدهای غیرملموس هم لحاظ شده است و آثار آن به کل روستاها می‌رسد و در واقع به هدف رسیده‌ایم.

نکته‌ی دیگر این است که ما چه نوع منافعی را پایدار تلقی می‌کنیم؟ ما منافع یا منابعی را پایدار می‌دانیم که در طول زمان یک روند افزایشی و بدون نوسان داشته باشند. نکته‌ی بعدی روش ایجاد منابعی است که قرار است منافع پایدار را تامین کنند. به اعتقاد بنده مهم‌ترین منبعی که می‌تواند منافع را در سطح روستاها پایدار نماید، منبعی است که بر اساس مزیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر روستا ویژگی پایداری را داشته باشد. هم باید از مزیت‌های موجود استفاده کنیم و هم باید به خلق مزیت‌های جدیدی بپردازیم که بتوانند منافع را در یک افق بلندمدت ایجاد کنند و مهم‌تر از همه، حفظ مزیت‌های موجود است.

مهدوی: ابتدا باید عرض کنم که منابع درآمدی دهیاری‌ها و منابع درآمدی روستاها با یکدیگر تفاوت دارد. این دو نهاد به هم مرتبط هستند ولی منابع آن‌ها متفاوت است. در ارتباط با منابع درآمدی نهاد دهیاری قانون تکلیف را روشن کرده است اما در اینجا بحث، سازوکار و نحوه‌ای است که دهیاری باید برای دستیابی به خودکفایی مالی آن را دنبال کند.

در بحث توسعه‌ی روستا ما نباید به‌دنبال رشد اقتصادی باشیم. باید رفتارها و ارزش‌های جدید را وارد بحث توسعه کنیم. باید مسیری را طی کنیم تا به درآمد ثابت برای روستا برسیم. به اعتقاد بنده یک تعریف عمومی کشوری از توسعه داریم که توسعه را به‌طور کلی در روستاها تعریف می‌کند. و ما باید این تعریف را با توجه به شرایط بومی–محلی هر روستا تغییر دهیم. برای مثال در استان گیلان توسعه‌ی روستایی را به‌هیچ وجه نمی‌توان از بحث توسعه‌ی کشاورزی منفک کرد. درواقع توسعه‌ی روستا و اقتصاد کشاورزی و رشد و توسعه‌ی کشاورزی به هم وابسته‌اند.

در ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه‌ی پنج ساله‌ی پنجم توسعه‌ی جمهوری اسلامی ایران به ارتقای سطح کیفی زندگی روستاییان و همچنین برخی از شاخص‌ها اشاره شده است که یکی از سازوکارهای ارتقای این شاخص‌ها گسترش جلب مشارکت‌های مردمی در روستا است. قبل از قانون برنامه‌ی پنجم، توسعه‌ی روستایی عمران محور بود؛ ولی در قانون برنامه‌ی پنجم از عمران محور به یک توسعه‌ی درون‌زا در همه‌ی ابعاد اعم‌از مدیریت، اقتصاد و حتی شاخص‌های اجتماعی نظیر فقر و ... رسیده است.

اسدی: دوستان به موضوع درستی اشاره کردند و آن این‌که درآمد پایدار در حوزه‌ی دهیاری و روستا در عین حال که مجزا از هم هستند، ولی درواقع به‌هم تنیده شده‌اند. دهیاری‌هایی موفق هستند که مردم روستا فعالیت اقتصادی داشته باشند و درواقع خود روستا درآمد خوبی داشته باشد. پس نمی‌توانیم دهیاری و روستا را از هم مجزا ببینیم و باید هر دو با هم دیده شوند. اما پایداری طبق فرمایش آقای دکتر کیانی باید مستمر، افزایشی و بدون نوسان باشد. همچنین این درآمد برای پایدار باقی ماندن باید با محیط‌زیست نیز سازگار باشد.

زیارتی: بنده می‌خواهم با نگاه دهیاری موضوع درآمد پایدار را در روستا تعریف کنم. امروزه رسیدن به توسعه‌ی پایدار، بدون داشتن درآمد پایدار ممکن نیست. یعنی شرط لازم برای رسیدن به توسعه‌ی پایدار درآمد پایدار است. درآمد پایدار مانند موتور محرک توسعه عمل می‌کند و اجازه می‌دهد تا بتوانیم برنامه‌های توسعه را عملی و الزامات توسعه‌ای را لحاظ کنیم؛ در غیر این صورت قدرت عملیاتی کردن برنامه‌های توسعه روستایی را نخواهیم داشت. در ماده‌ی ۱۰ اساسنامه، در راس شرح وظایف دهیاری‌ها بیان شده که دهیاری‌ها در راستای تحقق توسعه‌ی پایدار باید ۴۸ بند وظیفه‌ی تعیین شده را عملیاتی کنند.

پس با این رویکرد، درآمد پایداری که در دهیاری‌ها به دنبال آن هستیم دارای سه ویژگی است: اول این‌که تداوم پذیری داشته و در طول زمان دچار نوسان نشود. یعنی درآمدی باشد که در طول زمان، نه تنها کاهش نداشته باشد، بلکه قابل افزایش هم باشد. دومین ویژگی، مطلوب بودن درآمد است؛ و این امر یعنی به عدالت، ابعاد زیست محیطی، اجتماعی، فرهنگی و ... باید توجه داشت. هر درآمدی و به هر قیمتی مد نظر ما نیست. درآمدی باشد که برای نسل‌های آینده هزینه‌ای در بر نداشته باشد. سومین ویژگی، انعطاف پذیری درآمد است. یعنی با توجه به شرایط مختلف میزان درآمد باید قابل انعطاف باشد. وقتی هزینه‌های دهیاری سال به سال افزایش پیدا می‌کند، درآمد پایدار آن نباید ثابت بماند.

دهیاری‌ها: یکی از نقاط قوت روستاها میزان بالای سرمایه‌ی اجتماعی و در مجموع نقش عامل انسانی است که در شهر به‌گونه‌ای دیگر و با چهره‌ای متفاوت تجربه می‌شود. به نظر شما در فرآیند ایجاد منابع درآمد پایدار در روستا، سرمایه‌ی اجتماعی و عامل انسانی چه نقشی دارد و به‌طور کلی چه مسیری برای ایجاد منابع درآمد پایدار در روستا باید طی شود؟

کیانی: همان‌طور که دوستان فرمودند توسعه‌ی پایدار احتیاج به درآمد پایدار دارد. در تئوری‌های توسعه‌ی اقتصادی به مفهوم عام که شامل جنبه‌های اجتماعی و ... است، دو نظر وجود دارد. در تئوری‌های توسعه‌ی برون‌زا که از سال ۱۹۶۰ به بعد مطرح بوده است، عنوان می‌کند که برای تحقق توسعه احتیاج به یک عامل بیرونی مثل درآمد، پول، تزریق سرمایه و ... داریم. ما هر چه‌قدر بتوانیم از سازمان‌های جهانی بیشتر قرض کنیم می‌توانیم سریع‌تر به توسعه برسیم. اما این تئوری با شکست مواجه شد. به‌همین دلیل از دهه‌ی ۱۹۸۰ و بعد از شکست‌های بزرگی که در کشورهای آمریکای جنوبی اتفاق افتاد، تئوری‌های توسعه با رویکرد متفاوتی ظاهر شدند. در رویکرد جدید مطرح شد که توسعه به‌جای این‌که برون‌زا باشد، باید درون‌زا باشد. بدین معنا که برای دستیابی به توسعه، باید به داشته‌های خودمان اتکا کنیم. مثل مسیری که ژاپن و کره جنوبی طی کردند.

در نتیجه من مخالف این نظر هستم که توسعه‌ی پایدار لزوما با درآمد پایدار ایجاد می‌شود. باید ببینیم نقطه‌ی شروع کجاست؟ باید درآمد وجود داشته باشد و بعد به توسعه برسد ولی پایه‌ی توسعه نباید بر مبنای درآمد باشد، بلکه باید بر اساس سرمایه‌ی انسانی باشد. بعد درآمدی که ایجاد می‌شود از طریق ضریب تکاثر و یا ضریب شتاب باید منجر به توسعه شود. به اعتقاد بنده این توسعه باید لزوما بر اساس داشته‌های خود و درواقع درون‌زا باشد و از خارج تحمیل نشود.

سوال دوم این بود که برای ایجاد منابع درآمدی پایدار دهیاری‌ها چه مسیری را باید طی کنیم؟ در برنامه‌ریزی توسعه برای کشورها چه مراحلی باید طی شود؟ ابتدا باید چشم‌انداز مشخص شود و سپس با توجه به چشم‌انداز، سیاست‌ها تعیین شوند؛ از سیاست باید برنامه مشخص شود؛ و از برنامه به طرح و درنهایت به پروژه برسیم. پس اگر قرار است منابع درآمدی یا منفعتی پایدار ایجاد شود باید از طریق پروژه اجرا شود. در اینجا سوالی مطرح می‌شود، بدین مضمون که چه پروژه‌ای می‌تواند منجر به یک جریان پایدار از درآمدها در طول زمان شود؟ اقتصاد دانان معتقدند پروژه‌ای که به‌لحاظ تکنیکی قابل اجرا باشد، می‌تواند به یک جریان پایدار منجر شود. یعنی مزیت‌هایی که پیش از این عرض کردم در مورد پروژه باید صدق کند. این نوع درآمد دقیقا باید بر پایه‌ی کشاورزی باشد. نکته‌ی دوم این‌که به‌لحاظ اجتماعی باید قابل قبول و پذیرش باشد. بسیاری از پروژه‌هایی که در سطح روستاها با شکست مواجه می‌شوند به‌دلیل این است که پروژه بدون ملاحظات جامعه شناسانه در روستا شروع شده است. پروژه از لحاظ فرهنگی باید بر مبنای باورها و ارزش‌ها باشد، باورها و ارزش‌های اجرا کننده و سیاست‌گذار و هم ذی‌نفع پروژه و تحصیل کننده‌ی منابع درآمدی پروژه باید با یکدیگر سازگار باشد. نکته‌ی بعدی این است که پروژه باید به‌لحاظ نهادی قابل مدیریت باشد.

کاویانی

کیانی

اسدی

یعنی بررسی شـود که آیا نهادهایی هستند که بتوانند پروژه را در روستا اجرا و مدیریت کنند و منافع آن را به ذی‌نفعان منتقل کنند؟ منبع درآمدی که قرار است ایجاد شود به‌لحاظ زیست‌محیطی باید دوست‌دار محیط‌زیست باشـد. به‌لحاظ مالی سودآور باشد و منفعت آن به‌لحاظ اقتصادی شامل حال همه شود. این موارد ویژگی‌های هر نوع پروژه‌ای اسـت که قرار اسـت در جهت ایجاد منابع درآمدی پایدار تعریف شود.

مهدوی: طبق آمارهای موجود، سـن روستانشینان در طی ۵ سال گذشته تغییر شگرفی کرده است. یعنی میانگین این سن از ۵۰ سال به ۵۲ سال رسیده است و این خطر بزرگی محسوب می‌شود. چون نشان‌دهنده‌ی این امر اسـت که روستاها به‌تدریج جمعیت فعال خود را از دسـت می‌دهند. درواقع نیروهای کارآفرین روستا کاهش پیدا می‌کند. به همین دلیل سیاسـت‌هایی که در خصوص روستاها اعمال می‌شود کم‌تر به منصه‌ی ظهور می‌رسـد. ما باید ابتدا جوان‌سـازی روسـتا را در اولویـت برنامه‌های خـود قرار دهیـم و روی کیفیت جمعیت روستایی کار کنیم. بنابراین یکی از راهبردهای اساسی، جوان‌سازی جمعیت روستایی است که باید به آن توجه ویژه‌ای شود.

ما توسعه‌ی پایدار را باید توسعه‌ی از پایین ببینیم و نمی‌توانیم توسعه را از بالا اعمال کنیم. به همین دلیل عرض کردم باید ارزش‌ها و ادبیات دیگری را در بحث توسـعه اعمال نمود که این امر به مدیریت‌های محلی برمی‌گـردد. مدیریت‌های محلـی درواقع پل ارتباطی مشـارکت‌زا بین مردم هستند. در بحث توسعه موضوع اساسـی که باید مورد توجه قرار گیرد، مشـارکت خود مردم است؛ این نکته باید در برنامه‌ریزی‌ها مورد توجه قـرار گیرد. درواقع، مدیران محلی باید به جذب و جلب مشارکت مردم به‌عنوان عاملی مهم توجه کنند. ولی از لحاظ ساختاری نهاد مدیریت مردمی که پایه و اساس توسعه‌ی روستایی است باید تقویت شود.

یکـی از موانعـی که مدیر روسـتا در جهت فراهم نمودن بسـتر توسـعه با آن روبه‌رو اسـت، منابع مالی است. سـاختار قانونی دهیاری‌ها باید به‌نحوی تعریف شـود که به‌عنوان یکی از منابع دسـتیابی به توسعه‌ی روسـتایی بتواند تقویت شـود و کار انجام دهد. درواقع منابع مالی باید طوری تعریف شـود که پایدار باشـند. چیـزی که برای دهیاری‌ها تعریـف کردیم تا حدی از عملکرد مدیران شـهری در شهرداری‌ها برگرفته شده اسـت، در صورتی‌که در مورد منابـع مالی دهیاری‌ها می‌بایسـت به‌نحوی دیگر عمل کـرد. مثلا در ماده‌ی ۱۲۳ برنامه‌ی پنجم، رویکرد مناسبی در ارتباط با تقویت مالی دهیاری‌ها صورت گرفته که منجر به جذب منابع محلی گردیده است.

همچنین در ادامه‌ی نظر دوستان، به نظر من از جمله منابـع درآمدی دهیاری‌ها می‌توان به موارد زیر اشـاره کـرد: اول این‌که بودجه‌ی دولت می‌تواند کمک خوبی به دهیاران کند و مهم‌تر از همه عوارض محلی که وضع می‌شـود دقیقا بحثی اسـت که با منافع مالی و اقتصاد خانوار روستایی رابطه‌ی مستقیم دارد. این منابع درون‌زا است و همه‌ی این ظرفیت‌ها در روستاها موجود است. ما باید عوارض محلی دهیاری‌ها را تقویت کنیم تا از طریق آن اقتصاد خانوار روستایی نیز تقویت شود. وقتی عوارض محلی قابل وصول باشـد دهیـاران می‌توانند به‌عنوان یـک منبع درآمدی پایدار بـه آن تکیه کنند. همچنین دسـتگاه اجرایی شـدن دهیاری‌ها نیز یکی از اقداماتی است که می‌تواند در تقویت جایگاه نهاد دهیاری بسیار نقش‌آفرینی کنـد. ما باید هم به درآمد مالی دهیاری‌ها توجه کنیم و هم به اقتصاد خانوارهای روستایی که آن هم در جهت همین منابع مالی دهیاری است.

اسدی: نکته‌ای که در اینجا باید به آن توجه شود این است که چه کسی مسئول توسعه‌ی پایدار روستاست. مسـلما وظایفی بر عهده‌ی دهیار اسـت ولی آیا واقعا دهیار چنین جایگاهی دارد و اصلا توان این را دارد که توسـعه‌ی روستا را انجام دهد؟ هر جا که بحث توسعه مطرح می‌شود، می‌گوییم یک‌سری منابع تولیدی –مثل کارخانجات– و شـرایط خاصی که ذکر شد باید وجود داشته باشد تا توسعه اتفاق بیافتد. به اعتقاد بنده این امر اصلا در حیطه‌ی اختیارات دهیار و یا حتی بنیاد مسکن نیست. یکی از مشکلات در بحث توسعه‌ی پایدار روستا این اسـت که اصـلا یک متولی برای ایـن امر وجود ندارد و نهادهای مختلفی در این امر دخیل هستند. اگر خواهان تحقق توسعه‌ی پایدار هستیم بایستی مدیریت مالی روستا و منابعی که از دستگاه‌های مختلف به روستا تزریق می‌شود توسط دهیاری مدیریت شود. در برخی موارد قدرت مدیریتی بعضی از دهیاران بسیار بالاست و می‌توانند کارهای مختلف و بسیار زیادی انجام دهند؛ ولی واقعا به‌لحاظ سـاختاری، دهیـاری به این منظور طراحی نشده است. اگر دهیار متولی این قضیه است، آیا اختیارات لازم به او داده شده است؟

در ارتباط با درآمدهای محلی، قانون مالیات بر ارزش افزوده وجود دارد. ما بررسی کردیم که برای مثال استان ایـلام کم‌ترین میزان ارزش افـزوده را در بین تمامی استان‌ها دریافت می‌کند. چون در آن‌جا سرمایه‌گذاری خاصی صورت نگرفته اسـت. وقتـی درآمد اقتصادی مردم اسـتان پایین اسـت، نمی‌توان انتظار داشت که دهیاری یک روستا شروع به درآمدزایی کند. البته استثنا هـم وجود دارد ولی به‌صورت عموم این اتفاق نخواهد افتاد. پس در بحث درآمدها در برخی اوقات دولت باید متولی شـود و بعد از آماده نمودن شـرایط، مدیریت را به دهیار واگذار کند. وقتی روستاهایی هستند که حتی راه روسـتایی مناسبی ندارند، بحث درآمدزایی در آن‌جا امکان‌پذیر نیست.

زیارتـی: در تکمیـل فرمایشـات دوسـتان که به توسـعه‌ی درون‌زا اشـاره کردند، بایـد عرض کنم که بهتریـن الگویی کـه، با توجه به شـرایط کشـور ما بایسـتی اتخاذ شود، توسعه‌ی مختلط است که تلفیقی از توسعه‌ی درون‌زا و برون‌زا است. در حال حاضر یکی از منابع درآمدی شـهرداری‌ها و دهیاری‌ها کمک‌های دولتی است؛ و معتقد نیستیم که این جامعه به آن درجه

زیارتی

مهدوی

از رشد رسیده که بتواند دم از توسعه‌ی درون‌زا بزند. ما باید چارچوب‌ها، سیاست‌ها و راهبردها را در سطح ملی تهیه و ابلاغ کنیم و سبک توسعه را توسعه‌ی مشارکتی تعریف کنیم. به اعتقاد بنده حرکت به‌سوی توسعه‌ی درون‌زا ملزوماتی دارد؛ باید تغییری در سطح ملی رخ دهد و آن، واگذاری توسعه به خود مردم و پذیرش این موضوع از سوی حاکمیت است. همچنین باید تغییراتی در سطح میانی و محلی نیز رخ دهد. متولی امر توسعه باید ظرفیت و قابلیت پذیرش این مسئولیت را داشته باشد. ما با شناختی که از جامعه‌ی روستایی در شرایط فعلی داریم، نمی‌توانیم دم از توسعه‌ی درون‌زا بزنیم.

در پاسخ سوال اول که در ارتباط با نقش عامل انسانی بود باید عرض کنم که قبل از دهه‌ی ۱۹۶۰ ما توسعه را به‌معنی رشد تعریف می‌کردیم و اعتقاد بر این بود که هر کشوری که رشد اقتصادی بالاتری داشته باشد، توسعه یافته‌تر است. بعد بحث توسعه‌ی انسانی مطرح شد. گفتند علاوه‌بر منابع مادی، نیروی انسانی کارآمد نیز باید وجود داشته باشد تا منابع مادی را در اختیار گرفته و چرخ توسعه‌ی اقتصاد کشور را به حرکت درآورد. سپس نیاز به وجود نهادهای محلی و اجتماعی مطرح شد تا از طریق آن‌ها بتوانیم نیروهای انسانی و منابع مادی را منسجم کنیم. روستاها پر از ظرفیت‌های محلی است که باید از آن‌ها استفاده کرده و آن‌ها را در خدمت توسعه بگیریم. این ظرفیت‌ها باید تبدیل به بازیگران صحنه‌ی توسعه شوند. این بود که نهادهای محلی تقویت شدند تا بتوانند منابع مادی و نیروهای انسانی را به خدمت بگیرند. بر همین اساس توسعه‌ی مشارکتی مطرح شد؛ که در آن انسان هدف، محور و موتور محرک توسعه است. توسعه در هیچ جامعه‌ای اتفاق نمی‌افتد مگر این‌که فرهنگ، بینش، نگرش و دانش توسعه‌ای در افراد آن شکل گرفته باشد. در غیر این‌صورت منابع مادی، تاثیر چندانی در روند توسعه نخواهد داشت.

ما وقتی می‌خواهیم الگویی ارائه دهیم باید ویژگی‌های فعلی جامعه‌ی روستایی را در نظر بگیریم. واقعیت این است که در برخی از روستاها بخش قابل توجهی از مردم تحت پوشش سازمان‌ها و نهادهای حمایتی هستند. وقتی ضعف بنیه‌ی اقتصادی در خانوارهای روستایی داریم، خیلی از سیاست‌های درآمد پایدار نمی‌توانند ایفای نقش کنند.

کیانی: در ادامه‌ی فرمایشات آقای زیارتی باید عرض کنم همین نیروهای انسانی که تحت پوشش سازمان‌ها و نهادهای حمایتی هستند، خودشان منابع درآمدی محسوب می‌شوند که به‌دلیل عدم توجه، به منبع هزینه تبدیل شده‌اند. اگر عامل انسانی را به‌عنوان منبع درآمد بدانیم، می‌توانیم این انسان را به تولید کننده و کسی که به درآمد روستا کمک می‌کند تبدیل کنیم.

زیارتی: ما با جامعه‌ای روبه‌رو هستیم که ضعف بنیه‌ی اقتصادی دارد. ما در بحث درآمد پایدار در مورد دهیاری صحبت می‌کنیم که ۴۸ وظیفه فقط در ماده‌ی ۱۰ اساسنامه دارد، در ماده‌ی ۶۹ قانون شوراها هم یک‌سری وظیفه برای دهیار در نظر گرفته شده است. دهیار با تعدد وظایف مواجه است که بعضی از این وظایف دارای فوریت است. مثلا بحث مدیریت ایمنی، ساماندهی گورستان و ... جزء وظایفی است که نمی‌تواند منتظر درآمد پایدار باشد و دهیار مجبور است به آن وضعیت رسیدگی کند. هنوز مشارکت در فرهنگ عمومی روستا جا نیافتاده است و متاسفانه مردم روستا عادت کرده‌اند که همه چیز را از دولت مطالبه کنند. این ضعف فرهنگی باید برطرف شود. بسیاری از فرصت‌های درآمدزایی در روستا موجود است ولی دیده نمی‌شود؛ چون نگاه درآمدزا در مردم شکل نگرفته است. جامعه‌ی روستایی قابلیت‌هایی دارد که پنهان مانده است. بحث گردشگری روستایی و گردشگری کشاورزی روز به روز توسعه پیدا می‌کند. دهیار و شورا باید این ظرفیت‌ها را شناسایی و به شکلی مدیریت کنند که برای بخش خصوصی جذابیت داشته باشد. یکی از راه‌های درآمد پایدار این است که سرمایه‌های بخش خصوصی را جذب کنیم. در حال حاضر ۱۵ درصد تولید ناخالص ملی از طریق بخش کشاورزی است، در حالی که ۵ درصد سرمایه‌گذاری کشور در بخش کشاورزی صورت می‌گیرد و این موضوع نشان می‌دهد که جامعه‌ی روستایی جذابیت‌های لازم را برای جذب سرمایه ندارد.

برای ایجاد درآمد پایدار در سطح محلی، باید در سه سطح وظایف را تعریف و چالش‌ها و آسیب‌ها را شناسایی و مدیریت کنیم، که این سه سطح عبارتند از سطح ملی، میانی و محلی. بسیاری از قوانین و مقررات جاری در راستای درآمد پایدار محلی نیست و با آن مغایرت دارد. بعضی تصمیم‌گیری‌ها در خصوص روستاها باید در سطح استانی رخ دهد. برای مثال: فعالیت دستگاه‌های مختلفی که در روستا اجرای مأموریت می‌کنند، ایجاد ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری و درآمدزایی در سطح استان از قبیل: واگذاری معادن شن و ماسه به دهیاری‌ها و ... باید توسط دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری‌ها هماهنگ شود و بعضی فعالیت‌ها در سطح محلی و توسط دهیار می‌بایست مدیریت شوند. دهیار باید در سطح محلی منطقه را بشناسد، مزیت‌های نهفته را شناخته و بر اساس آن برنامه‌ریزی کند.

کیانی: به‌طور کلی، تا یک چارچوب وجود نداشته باشد نمی‌توانیم به منابع درآمدی پایدار روستا یا دهیاری دست یابیم. اول این‌که باید عرض کنم دو مسیر برنامه‌ریزی وجود داشت، یکی از بالا به پایین و یکی از پایین به بالا که هر دو روش منسوخ شده است. بعد شیوه‌ی سومی آمد که در آن نیازها از پایین گرفته می‌شود و استراتژی‌ها و سیاست‌ها در بالا تدوین می‌شود.

ما یک سند توسعه‌ی روستایی در کشور نداریم. همان‌طور که دوستان استحضار دارند قبلا توسعه‌ی روستایی زیر مجموعه‌ی وزارت جهاد بود، بعد منحل شد و توسعه‌ی روستایی بدون متولی ماند. در برنامه‌ی پنجم مصوب شد که سند توسعه‌ی روستایی با مشارکت تمام دستگاه‌های اجرایی تدوین شود. این سند می‌تواند چشم‌انداز سیاست‌ها و همچنین جایگاه دهیاری‌ها را مشخص کند. ما تا سند توسعه‌ی روستایی نداشته باشیم و ندانیم که در هر روستا و منطقه قرار است به کجا برسیم، هر فکری راجع‌به ایجاد منابع درآمدی جدید کنیم، ممکن است در تضاد با استراتژی و چشم‌اندازی که در روستاها به‌تفکیک وجود دارد، باشد. پس تا زمانی که مقصد مشخص نباشد هیچ تلاشی، نمی‌تواند هدفی را که ما در مورد روستا داریم پوشش دهد.

برای رسیدن به توسعه، ابتدا باید شناخت و دانش انسان‌ها را توسعه دهیم. نباید فقط تلاش کنیم که درآمدهای افراد افزایش پیدا کند؛ و ابتدا باید فرهنگ کار افراد را تقویت کنیم. با این کار، خود انسان درآمدزا خواهد شد و منافع کار او علاوه‌بر خودش، شامل کل جامعه می‌شود. ما باید به‌جای این‌که پول به انسان‌ها بدهیم، برای آن‌ها کار ایجاد کنیم. انسان‌ها باید فرهنگ استفاده از مواهب رفاه را داشته باشند. منظور

بنده از درون‌زا بودن توسعه، توسعه‌ی انسان محور بود. تجربه‌ی کشـورهای دیگر، این بوده که اول فرهنگ توسـعه را جا انداخته‌اند. روسـتایی ما نشسته تا دولت برایش تصمیم بگیرد. این در وجود دهیاری‌ها نهادینه نشـده اسـت و دهیاری‌ها جایگاه خودشـان را در این نقطه‌ی توسعه نمی‌دانند.

کاویانـی: در بحـث درآمدهای محلـی می‌توانیم درآمدهای دهیاری‌ها را به چهار قسـمت تقسیم کنیم. یکـی درآمدهایی کـه خود دهیاری کسـب و وصول می‌کنـد، ایـن درآمدهـا از کارهای دهیاری اسـت و چارچوب آن هم توسط خود دهیاری تعیین شده است.

دوم درآمدهایی که از طریق دیگران وصول می‌شـود و به حسـاب دهیاری واریز می‌شـود، مثـل مالیات بر ارزش افزوده که نرخ و چارچوب آن هم توسط شخص دیگری تعیین می‌شـود. بخش سوم کمک‌ها و اعانات هستند که از طریق دولت پرداخت می‌شود. گروه چهارم سـرمایه‌گذاری و منابع مشـارکتی و ... است. در مورد درآمدهـای بخش اول ایـن کاملا به نحوه‌ی عملکرد دهیار بسـتگی دارد و از روسـتایی به روسـتای دیگر متفاوت است. برای این کار باید به دهیار آموزش‌هایی در سـطح ملی، میانی و محلی داده شـود. بحث دیگر نقش دولت اسـت که می‌بایست زیرساخت‌ها را ایجاد کند. در تمام کشـورها به این شـکل است که سرریز درآمـد در بخش‌های درآمدزا را به نقاط کمتر توسـعه یافته اختصاص می‌دهند.

یک موضـوع دیگر وابسـتگی به نفت اسـت. در کشـورهایی که متکی به مالیات هسـتند مردم تلاش می‌کنند تا درآمد داشته باشند، ولی در جاهایی که متکی به نفت هستند، مردم منتظرند که پول به آن‌ها داده شود.

بعضـی وقت‌ها، ما به کسـب درآمـد افراد کمک می‌کنیم و بعضی وقت‌هـا هزینه‌های آن‌ها را کاهش می‌دهیم. روی این موضوع هم باید برنامه‌ریزی داشته باشیم. یکی از بهترین کارهایی که انجام شده، راه‌اندازی شـرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها بوده است که این کار باعث هم‌افزایی دهیاری‌ها شده است.

مولفه‌ی دیگر این اسـت که اقتصاد روستاهای ما اکثرا از راه کشـاورزی اسـت. کشاورزی هم وابسته به اقلیم و شـرایط جوی است. پس باید سبد توسعه‌ای و سبد درآمدی را در نظر بگیریم، علی‌رغم این‌که اقتصاد پایدار یک روستا بر پایه‌ی کشاورزی است، باید حداقل یک منبع جانبی هم داشته باشیم که اگر شرایط اقلیمی نامسـاعد بود و کشاورزی با کمبود درآمد مواجه شد، از درآمد جایگزین استفاده کنیم.

دهیاری‌ها: هر یک از صاحب‌نظران در طول بحث، مواردی را به‌عنوان راهکارهای عملی ایجاد منابع درآمـد پایدار دهیاری‌هـا مطرح و مسـیرهایی را ترسـیم نمودند. بـا توجه به مواردی کـه در طول بحث مورد اشـاره قرار گرفت؛ بفرمایید سهم هر یک از آن‌ها در فرآیند توسعه‌ی پایدار تا چه میزان است و به نظر شما چه موانعی در این مسیر وجود دارد؟

مهـدوی: بحث‌هایی که دوسـتان در مورد اقتصاد روسـتا و توسعه‌ی روسـتا فرمودند به‌طور کلی انسان محور است. درحال حاضر دولت تاکید بر صنعتی کردن کل کشـور دارد. کشـاورزی ما نیز، باید از کشاورزی سنتی به کشـاورزی صنعتی تبدیل شود. چون سنتی بودن کشـاورزی به‌عنوان یکی از موانع توسعه مطرح است.

همچنین برای توسـعه‌ی روستایی شرایط اقلیمی روستا را در نظر بگیریم و تعیین کنیم که در هر منطقه با شـرایط اقلیمی خاص چه باید کرد. در استان گیلان برای روسـتاها تمـام ابعاد نیازهای یک روسـتا مانند توانمندسازی انسانی، اقتصاد کشاورزی، محیط‌زیست، تقویـت گردشـگری، و تقویت بازارهـای محلی را در نظـر گرفتیـم، بازارهای محلـی یکی از نقـاط قوت اقتصاد روستایی اسـت که جزو شرح وظایف دهیاران نیز می‌باشـد. دهیار بر مبنای محصولات محلی روستا به‌ویژه صنایع دسـتی، باید بـازار را تعریف کند. یکی از مشـکلات آسـیب‌پذیری کشـاورزی این است که برای کشـاورز هیچ فرآیند تعریف شـده‌ای وجود ندارد و کشـاورز محصولی را تولید می‌کند که بازار مصرف، فرآیند بسته‌بندی آن و این که محصول چگونه باید وارد بازار شود، مشخص نیست. در حالی که این موضوع در نواحی صنعتی تعریف شـده است. در ناحیه‌ی صنعتی، با رشـد کشاورزی، صنایع بسته‌بندی هم رشد می‌کند. برای این‌که جمعیت فعال در روستا ماندگار شوند و کار کننـد باید در کنار کار کشـاورزی این فعالیت‌ها را هم انجام دهند.

در بحث توانمندسازی مدیریت روستایی در همه‌ی ابعـاد مدیریتـی، مثال‌های عملی بسـیار زیـادی در روستاهای استان داریم. دهیارانی بودند که یک روستای ۲۵۰ نفـری را تبدیل به یک روسـتای پردرآمد کردند تا جایی‌که از یک روسـتا با بیش از ۲۰۰۰ نفر جمعیت که در کنار آن قرار دارد درآمد محلی بیشـتری کسب می‌کند. به‌خاطر ابتکار و تلاش مدیر روستا و شرایطی که ما برای وی مهیا کرده بودیم این امر میسر شد. پس مـا برای تامین درآمدهای محلی برای دهیاری‌ها فقط کافیسـت که سرفصل‌ها را برای آن‌ها تعریف کنیم. ۷ سرفصل برای درآمدهای محلی تعریف شده است که اگر روستا، مدیر لایق و توانمندی داشته باشد، می‌تواند از همین ۷ سرفصل، روستا را مدیریت کند و روستا را به خودکفایی برساند. با واسپاری کارهای مختلف به مدیر روستا می‌توانیم نه تنها به خودکفایی، بلکه به مدیریت روسـتایی قوی که یکی از پایه‌های اساسی توسعه‌ی روستا است برسیم.

کیانی: گفته می‌شود که دولت‌ها در حوزه‌ی مسائل اقتصادی و توسعه‌ای باید سری بزرگ و دستانی کوچک داشته باشـند؛ ولی در اکثر کشورهای در حال توسعه، دولت‌ها سـری کوچک و دستانی بزرگ دارند. یعنی به نظر من قبـل از این‌که بگوییم چه کار کنیم که منابع دهیاری‌هـا پایدار شـوند، باید پیش نیازهـای لازم را فراهم کنیم و مطمئن باشـیم که منابع درآمدی پایدار توسط خود روسـتاییان ایجاد خواهد شد. ما الان سند توسعه‌ی روستایی کشـور را نداریم و مشخص نیست که قرار اسـت به کجا برسیم. در مورد عوارض محلی، مالیات بر ارزش افزوده و ... نمی‌دانیم که اگر باشد بهتر است یا خیر. هر چه تلاش می‌کنیم داریم روی نما کار می‌کنیم و وقتی که پی نداریم نمی‌توانیم امیدوار باشیم که سـاختمان ما فرو نریزد. اگر قرار است در روستاها و به‌دنبال آن دهیاری‌ها، منابع پایدار درآمدی ایجاد کنیم؛ ابتدا باید برای روسـتاها در مناطق مختلف سند توسعه داشته باشیم. این سند می‌بایست بر پایه‌ی داشته‌های هر منطقه تعریف شـود. یعنی قرار نیسـت از بالا یک

سند توسعه‌ی ثابت و یکسان برای کل روستاها تنظیم کنیم. هدف اصلی ما چیزی است که در سند چشم‌انداز کشور برای روستاها دیده شده است. دومین کاری که باید انجام شـود، تغییر نوع نگرش اهالی روستا است. به‌عبارت صحیح‌تر درگیر کردن روسـتاییان در فرآیند مدیریت روسـتا؛ و این امر وقتی حاصل می‌شـود که سطح دانش روسـتاییان افزایش یابد تا احساس کنند مشـکلات روسـتا فقط دغدغه‌ی ذهنی دهیار نیست. پس از این تغییرات، به تناسـب هر روستا هر پروژه‌ای که تعریف شـود –اعم‌از گردشگری، کشـاورزی و ... به‌صورت درون‌زا منابـع درآمدی پایدار را ایجاد خواهد کرد.

اسدی: همان‌طور که آقای دکتر فرمودند ما باید اول پیش نیازهای لازم را مهیا کنیم، یعنی سند چشم‌انداز روستا را تنظیم کنیم، زیرساخت‌های لازم را برای تولید در روسـتا ایجاد کنیم و بعد به بحث عوارض بپردازیم. مـواردی که ذکر شـد با ایـن نگرش بـوده که برای دهیاری‌هـا چه اتفاقی بیافتد. مثلا تعاونی‌ها، مالیات بر ارزش افزوده، سرمایه‌گذاری، کاهش هزینه و ... با این ذهنیت تعریف شـده‌اند که یک دهیاری قرار است این کارها را انجام دهد. ولی اگر بخواهیم سرانه‌ی درآمدی یک روسـتا را افزایش دهیم، قطعا وجود یک برنامه‌ی دراز مدت از ملزومات اساسـی است. که برای مثال در این برنامه دولت اعلام کند در استان گیلان قرار است چشم‌انداز من در حوزه‌ی گردشگری و کشاورزی باشد، در اسـتان یزد صرفا گردشـگری و معادن را خواهیم داشت. این ترکیبی است که برای هر استان باید تعیین شـود و بعد اسـتان همین امر را در مورد شهرستان و روستا تعیین کند. البته این سند در مورد بعضی استان‌ها تهیه شده است ولی به‌طور کلی اتفاق نیافتاده است.

اسـناد برنامه که مطابق سـند چشـم‌انداز هستند، بودجه‌ی سنواتی‌شـان در زمان اجرا محقق می‌شود. در ماده‌ی ۱۶۹ قانون برنامه‌ی پنجم که در مورد پسـماند است اشاره شده که پسماند شهرداری‌های بالای ۱۰۰ هـزار یا ۲۰۰ هزار و کنـار تالاب‌ها باید تا پایان برنامه، مدیریـت و دفن بهداشـتی شـود. اما آیـا در برنامه‌ی بودجه‌ی یکساله، چنین اعتباری به آن‌ها اختصاص داده شده است که بخواهند چنین کاری را انجام دهند؟ چقدر برنامه‌های بودجه‌ی یکساله‌ی ما با برنامه‌های پنج ساله و همچنین با چشم‌انداز توسعه مطابقت دارد؟ در بسیاری از موارد انحراف وجود دارد. این موضوع باعث می‌شود که بعضی برنامه‌ها به‌دلیل تامین نشدن منابع، اجرایی نشوند.

در خصـوص این عوامل باید چند مورد را به‌صورت مصداق عرض کنم. بحث مالیات بر ارزش افزوده با چند اشکال مواجه است. اول این‌که نحوه‌ی توزیع آن اشکال دارد. این موضوع در ماده‌ی ۱۲۳ اصلاح شده است ولی باز هم درصدی از آن باید بازتوزیع شـود. نکته‌ی دوم این‌که سـهم عوارض قرار بود تا پایان برنامه ۳ درصد شود، سهم مالیات ۵ درصد، ولی چون جنس آن درآمد پایدار اسـت و می‌تواند به‌عنوان یـک درآمد جدی در حوزه‌ی مدیریت شـهری و روستایی مطرح شود، این سـهم باید برابر باشد. نکته‌ی دیگر این‌که در بسیاری مـوارد میزان درآمد مالیات بر ارزش افزوده بر اسـاس شاخص جمعیت توزیع می‌شـود. این شاخص ابتدایی خوبی اسـت ولی کافی نیست. این سه نکته به اعتقاد بنده در قانون مالیات بر ارزش افزوده باید اصلاح شود.

در خصـوص بحث کمک‌های دولـت اولا این‌که کمک‌های دولـت به دهیاری‌ها و شـهرداری‌ها بنابر شـرایط، محدود است. مثلا سال گذشـته حدود ۲۶۰ میلیارد تومان از محل سـوخت گمرگی به دهیاری‌ها پرداخت کردیم. این عدد اگر تقسیم بر ۲۶۰۰۰ دهیاری شـود، مشخص می‌شود که میزان ناچیزی به هر کدام رسیده است. در بسـیاری موارد می‌توانیم به‌جای پول نقد، به دهیاری‌ها تسهیلات دهیم.

در عوارض محلی به اعتقاد بنده مهم‌ترین چالشی که وجود دارد نحوه‌ی وصول عوارض اسـت. عوارض به توان اقتصادی مردم هم بستگی دارد. این‌ها نکاتی هسـتند که در صورت اصلاح، می‌تواننـد در ارتباط با بحث منابع درآمدی دهیاری‌ها راهگشا باشند.

زیارتی: بنده می‌خواسـتم به مخاطبان ماهنامه که دهیاران عزیز هسـتند، تاکید کنم که با شنیدن درآمد پایدار احسـاس نکنند قرار است اتفاق خاصی در روستا رخ دهد یا دنبال موضوع جدید و پیچیده‌ای باشـند که تا به حال نبوده اسـت. منابع درآمدی در روستا دو نوع است. بخش عمده‌ای از درآمد پایدار دهیاری‌ها در وضع موجود روستاها قابل حصول است، مانند عوارض کسب و پیشـه، عوارض بهای خدمات، عوارض سـاختمان، عوارض ورودی در روستاهای گردشگری و ... که تا ۱۵ بهمن ماه هر سال دهیاری‌ها فرصت دارند عوارض سال آینده‌ی خود را به تصویب برسانند، بعضی از دهیاری‌ها متاسفانه این عوارض سالیانه را به تصویب نمی‌رسانند.

پس در نوع اول دهیاران می‌بایسـت عوارض قابل وصـول را تعییـن کنند. گام بعدی عـوارض بالقوه‌ای اسـت که دهیاران بایسـتی ابتدا آن‌ها را شناسـایی و فرصت‌سازی نمایند و در گام بعدی جهت حصول آن‌ها برنامه‌ریزی‌داشته‌باشند.

بنده از این فرصت استفاده می‌کنم تا چند پیشنهاد و توصیه به دهیاران داشته باشم: یکی این‌که سند درآمد پایدار روسـتا را تهیه کنند. البته بـرای این کار باید به وضع موجود و وضع اقتصادی روستای خود توجه کنند، ظرفیت‌های محل را بشناسند، و از آرمان‌گرایی در سند درآمد پایدار روستا پرهیز کنند. این برنامه می‌تواند پنج ساله یا ده ساله باشد و دهیاران باید به‌مرور فرهنگ‌سازی و آموزش‌های لازم را در روستا انجام دهند و زیرساخت‌ها را فراهم کنند. من فکر می‌کنم هر روسـتا بایستی یک سـند درآمدی برای دهیاری داشته باشد که در طی این مدت به این درآمد برسد. عوارض را با هوشمندی وضع کنند؛ به‌طوری‌که این عوارض با توجه به شرایط باشد، در بعضی از روستاها نیاز است که مثلا حتی به سرمایه‌گذار معافیت عوارض داده شـود تا سرمایه‌گذار جذب روستا شود تا این سرمایه‌گذاری بتواند در سال‌های آینده ایجاد درآمد کنـد. یکی از راهکارهایی کـه می‌تواند ما را در مدیریت روسـتایی به موفقیت برساند، بحث سرمایه‌ی اجتماعی اسـت که بـا اعتماد اجتماعـی، همدلی و ... همراه اسـت. اگر ما به‌عنوان مدیر روستا بتوانیم اعتماد مـردم را جلب کنیم، می‌توانیم درآمد پایدار هم داشـته باشـیم. یکی از الزامات آیین‌نامه‌ی مالی دهیاری‌ها که کمتر به آن توجه شـده است؛ شفاف‌سازی فرایند مالی توسط دهیاری و برای مردم است. یعنی گزارش عملکرد مالی دهیاری را هر ۶ ماه یک‌بار به اطلاع عموم اهالی برسانند. این موضوع به جلب اعتماد اهالی کمک می‌کند و از زیرسـاخت‌های لازم برای شکل‌گیری سرمایه‌ی اجتماعی است. همچنین درخواست دیگر از دهیاری‌ها، جدی گرفتن مدیریت هزینه در دهیاری است. مدیریت هزینه، کاهش هزینه‌های غیرضروری و رعایت صرفه و صلاح دهیاری نیز نوعـی درآمد پایدار برای دهیاری محسوب می‌شود.

توصیه‌ی دیگر این اسـت که، از حرکت‌های بدون برنامـه و برخوردهای سـلیقه‌ای در دهیاری خودداری کنند. ما هر چه کمبود منابع در دهیاری داشـته باشیم، بیشتر نیاز به برنامه داریم. تجربه‌ی صد سال شهرداری را داریم، اگر هوشمند باشیم، می‌توانیم از این تجربه و مواردی که شهرداری‌ها را تهدید می‌کند و تنگناهایی که شـهرداری‌ها با آن‌ها مواجه شده‌اند استفاده کنیم و آن‌هـا را چراغ راه دهیاری‌ها قرار دهیم. اگر دهیاری‌ها بتوانند از بزرگ شدن تشکیلات خود به‌صورت بی‌رویه جلوگیری کنند،خود گامی در راستای درآمد پایدار است. آخرین مورد هم این است که دهیاری‌ها بتوانند خودشان را به دانش و تکنولوژی روز مجهز کنند تا بتوانند از این طریق صرفه‌جویی در زمان و هزینه داشته باشند.

سهم جمعیت روستایی کشور بر اساس سرشماری سـال ۹۰، ۲۸/۵ درصـد جمعیت اسـت، ولی سـهم روسـتاییان از قانـون مالیـات بـر ارزش افـزوده ۲۰ درصد اسـت. چندین سـال شـهرداری‌ها از عوارض سـوخت، گمرک و از بسـیاری منابـع درآمدی دیگر اسـتفاده می‌کرده‌اند؛ اما با توجه به حجم محرومیت و عقب‌ماندگی مناطق روستایی، منصفانه‌ترین حالت این اسـت که آن‌ها متناسـب با درصد جمعیتی خود از این عوارض سهم ببرند.

شـهرداری‌ها در این صد سال به سمتی رفتند که نمی‌توان به خودکفایی آن‌ها اطمینان داشـت، ولی با توجه به شناختی که از دهیاری‌ها داریم اگر آن‌ها خوب مدیریت شوند می‌توانند در خودکفایی، استقلال و ایجاد درآمد پایدار به الگویی برای شهرداری‌ها تبدیل گردند.

اسـدی: اولا باید عرض کنم که به نظر من در تمام کشورهای دیگر هم دولت سهمی را به مدیریت شهری و روسـتایی کمک می‌کند. در هـر صورت کمک‌های دولت باید وجود داشته باشد. نکته‌ای که وجود دارد این است که در دهیاری‌ها زیرساخت‌ها توسط دولت هزینه می‌شود، اما در شهرداری‌ها توسط مدیریت شهری هزینه می‌شود. این یکی از دلایل تفاوت سهم تخصیصی است. در شهرها احداث معابر و خیابان‌ها به عهده‌ی شهرداری است که از زیرساخت‌های اساسی است.

پاسخ به پرسش‌های شما

نیره میرزایی
دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی

۱- بعضی از دهیاری‌ها دارای نیروهای قراردادی، مامور و حق‌الزحمه‌ای می‌باشند، در خصوص چگونگی پرداخت حقوق، اضافه کار، عیدی و پاداش پایان سال آن‌ها توضیح فرمایید.

پاسخ: نحوه‌ی پرداخت حقوق، اضافه کار، عیدی و پاداش به نیروهای قراردادی که وفق ماده‌ی ۱ آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌های کشور با ایشان قرارداد منعقد شده است، بر اساس مصوبات شورای عالی کار می‌باشد؛ همچنین دهیاری‌ها می‌توانند بر اساس ماده‌ی ۶ آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌های کشور، متناسب با درآمد دهیاری، میزان کارآیی و بهره‌وری هر مستخدم، تا ۵۰ درصد حداقل حقوق را به‌عنوان فوق‌العاده کارآیی پرداخت نمایند.

نحوه‌ی پرداخت حقوق، اضافه کار، عیدی و پاداش به نیروهای مامور به دهیاری حسب مورد، بر اساس رابطه‌ی استخدامی فرد با دستگاه ذی‌ربط می‌باشد.

نحوه‌ی پرداخت حقوق به نیروهای حق‌الزحمه‌ای بر اساس همان قراردادی است که فیمابین وی و دهیاری منعقد شده و از آن‌جا که رابطه‌ی بیمه‌ای بین فرد و دهیاری وجود ندارد، پرداخت اضافه کار، عیدی و پاداش به وی فاقد جایگاه قانونی است.

۲- لطفا در خصوص بیمه‌ی دهیاران توضیح دهید:

پاسخ: بیمه‌ی دهیاران به نوع رابطه‌ی استخدامی آن‌ها بستگی دارد. دهیارانی که از سایر دستگاه‌ها و نهادها به دهیاری مامور می‌شوند از بیمه‌ی همان دستگاه برخوردار خواهند بود و کسورات بیمه‌ای آن‌ها از محل دریافتی آن‌ها پرداخت خواهد شد و بر اساس ماده‌ی ۹ آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌های کشور حق بیمه‌ی دهیارانی که رابطه‌ی استخدامی با دستگاه‌های دیگر ندارند و به‌واسطه‌ی قرارداد به خدمت دهیاری در می‌آیند نیز از پرداختی قانونی آن‌ها کسر و به حساب بیمه‌ی تامین اجتماعی واریز می‌شود.

۳- پرداخت اضافه کار به دهیاران چه مبنایی دارد؟

پاسخ: با عنایت به ماده‌ی ۱۱ آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌های کشور، مصوب ۸۳/۰۴/۰۷، حقوق و مزایای دهیاران بر اساس مقررات قانون کار و در چارچوب اعتبارات مصوب شورای اسلامی روستا تعیین و به‌موجب قرارداد بین دهیار و ذیحساب دهیاری پرداخت می‌شود. لازم به ذکر است همه ساله دستورالعمل نحوه‌ی تعیین حقوق و مزایای دهیاران، به استناد آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌های کشور و بخشنامه‌ی شورای عالی کار تنظیم و ابلاغ می‌شود که در مفاد آن پیش‌بینی می‌شود «به دهیارانی که علاوه‌بر ساعات مقرر اداری انجام وظیفه نمایند، بر اساس درجه‌ی دهیاری، با تصویب شورای اسلامی روستا و تایید بخشدار مربوطه در صورت تامین اعتبار، با رعایت مقررات قانون کار اضافه کار پرداخت می‌شود.»

۴- آیا می‌توان به نیروهای مامور و حق‌الزحمه‌ای حق اولاد، عائله‌مندی و حق مسکن پرداخت نمود؟

پاسخ: با عنایت به عدم وجود رابطه بیمه فرد مامور با دهیاری و با توجه به این‌که هر فرد فقط از یک محل می‌تواند حق اولاد، عائله‌مندی و حق مسکن دریافت نماید و پرداخت از دو محل فاقد وجاهت قانونی است، در خصوص نیروهای حق‌الزحمه‌ای نیز به‌دلیل عدم وجود رابطه بیمه پرداخت حق اولاد، عائله‌مندی و حق مسکن جایگاه قانونی ندارد و صرفا پرداخت مبلغ تعیین شده در قرارداد، به‌عنوان «حق‌الزحمه» قابل پرداخت است.

۵- شورای اسلامی روستای ما در صدد انتخاب دبیر آموزش و پرورش به‌عنوان دهیار می‌باشد، آیا این انتخاب درست است؟

پاسخ: با عنایت به مفاد ماده‌ی ۴۵ آیین‌نامه‌ی اجرایی تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی روستا و نحوه‌ی انتخاب دهیار مصوب ۱۳۷۸/۰۱/۱۱، «فعالیت دهیار در سمت دهیاری تمام‌وقت می‌باشد و ...» مگر آن‌که وفق تبصره‌ی ماده‌ی مذکور، «در حوزه‌ی انتخابیه کمتر از ۱۵۰۰ نفر جمعیت، فعالیت دهیار نیمه‌وقت می‌باشد و ...» لذا انتخاب ایشان فقط در صورتی‌که دهیاری، پاره‌وقت باشد بلامانع می‌باشد. در صورتی‌که شورا بر انتخاب وی جهت تصدی دهیار تمام‌وقت اصرار داشته باشد، می‌تواند وفق ماده‌ی ۴۶ همان آیین‌نامه که صراحت دارد: «چنان‌چه شورا به وجود فردی شاغل در دستگاه‌های دولتی یا وابسته به دولت برای تصدی سمت دهیار نیاز داشته باشد می‌تواند به‌عنوان مامور به خدمت از طریق بخشداری از سازمان متبوع درخواست نماید.»، از طریق بخشداری و سازمان متبوع، وی را به‌عنوان مامور درخواست نماید.

۶- لطفا در خصوص بیمه‌ی دهیاران پاره‌وقت توضیح دهید.

پاسخ: با عنایت به ماده‌ی ۹ آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌ها، در صورتی‌که دهیار پاره‌وقت مشترک هیچ صندوقی نباشد و در قالب قرارداد و به‌صورت پاره‌وقت در خدمت دهیاری باشد، کسور بیمه‌ای او متناسب با ساعات کاری تعیین شده توسط شورای اسلامی روستای مربوطه محاسبه شده و بر مبنای قانون کار و تامین اجتماعی خواهد بود.

۷- لطفا در خصوص نحوه‌ی قرارداد و پرداخت حق بیمه‌ی فردی که مسئول مالی چند دهیاری از یک بخش می‌باشد، توضیح فرمایید.

پاسخ: از آن‌جا که تمامی دهیاری‌ها کارفرمای فرد موصوف می‌باشند و مسئولیت مالی تمام دهیاری‌های بخش با آن فرد می‌باشد، می‌بایست قراردادی فیمابین وی و دهیاری‌هایی که وی مسئول مالی آن‌هاست منعقد شود. با عنایت به درجه‌ی دهیاری، تمام‌وقت یا نیمه‌وقت بودن دهیاری و حجم امور مالی هر دهیاری، ساعات حضور فرد در هر قرارداد به‌طور جداگانه می‌بایست قید شود تا بر اساس آن حقوق و حق بیمه‌ی وی تعیین شود.

در خصوص پرداخت حق بیمه‌ی مشارالیه نیز ماده‌ی ۳۴ قانون تامین اجتماعی تصریح می‌دارد که «در صورتی‌که بیمه شده برای دو یا چند کارفرما کار کند، هر یک از کارفرمایان مکلفند به نسبت مزد یا حقوقی که می‌پردازند حق بیمه‌ی سهم بیمه شده را از مزد یا حقوق او کسر و به‌انضمام سهم خود به سازمان پرداخت نمایند»

لازم به‌ذکر است کلیه‌ی کارفرمایان، (دهیاری‌های طرف قرارداد) در صورت بروز اختلاف ملزم به پاسخ‌گویی خواهند بود.

۸- حقوق و مزایای دهیاران از چه محلی قابل تامین است؟

پاسخ: حقوق و مزایای دهیاران از محل بودجه‌ی دهیاری قابل تامین می‌باشد و با عنایت به مفاد ماده‌ی ۷ و ماده‌ی ۱۱ آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌های کشور، حقوق و مزایای دهیاران مامور بر اساس ضوابط استخدامی حاکم بر آن مستخدم در دستگاه ذی‌ربط محاسبه و سایرین بر اساس مقررات قانون کار و در چارچوب اعتبارات مصوب شورای اسلامی روستا تعیین می‌شود.

کاهش هزینه‌ها در دهیاری‌ها از طریق مدیریت صحیح پسماندهای روستایی

مهیار صفا
کارشناس دفتر هماهنگی عمرانی و خدمات روستایی
Mahyarsafa۷۷@yahoo.com

ما در جامعه‌ای زندگی می‌کنیم که الگوی مصرف نادرست همواره موجب تولید مقادیر زیادی پسماند در مناطق شهری و حتی روستایی می‌شود. پسماندها در تمامی بخش‌های فعال و در همه‌ی مراحل اعم‌از تولید تا مصرف کالاها ایجاد می‌شوند.

بر این اساس برای داشتن کالا و محصولی سودمند و کم‌هزینه باید این مقوله را از زمان تولید تا دفع ضایعات مورد بررسی و ملاحظه قرار داد. این درحالی است که شواهد در کشور ما از تولید پر هزینه حکایت دارد. برای مثال، در حالی‌که در کشورهای اروپایی برای تبدیل هر ۱۰۰ تن چغندر به شکر ۱۷ تا ۲۰ تن انرژی بخار مصرف می‌شود، در ایران سه برابر این میزان یعنی ۶۰ تا ۷۰ تن بخار مصرف می‌شود که ۶۰ درصد کل هزینه‌ی کارخانه‌های قند را تشکیل می‌دهد. همچنین هزینه‌ی تولید سنگ در کشور سه برابر آن در چین است، البته سایر کالاها و محصولات نیز چنین وضعیتی دارند. گرچه این امر دلایل متعددی دارد اما از موارد قابل تامل فقدان مدیریت صحیح پسماندها و ضایعات است. هر ساله ما با حجم بالایی از ضایعات صنایع مختلف به‌ویژه صنایع کشاورزی روبه‌رو هستیم، چنان‌که در کشور ما سالانه حدود ۳۰ درصد ضایعات کشاورزی به ارزش ۵ میلیارد دلار بر جا می‌ماند. در صورتی‌که با مدیریت صحیح پسماندها می‌توان قدم‌های موثری را برای توسعه‌ی بیشتر برداشت. مدیریت پسماند در بسیاری از کشورهای پیشرفته و صنعتی دنیا درآمدزا محسوب می‌شود. چنان‌که بزرگ‌ترین شرکت فعال آمریکایی در این صنعت، درآمدی بالغ بر ۱۶ میلیارد دلار به‌دست آورده است. کل درآمدی که از مدیریت پسماند در آمریکا نصیب فعالان این صنعت شد بالغ بر ۸۶ میلیارد دلار؛ و این درآمد در کشور ژاپن بیش از ۶۳ میلیارد دلار بود. این در شرایطی است که با تمام تلاش‌هایی که برای بازیافت زباله‌های شهری و روستایی در کشور می‌شود، تنها در برخی از موارد می‌توان بخش کوچکی از هزینه‌های سیستم مدیریت پسماند را از محل بازیافت به‌دست آورد.

با در نظر گرفتن مشکلات مختلف زیست‌محیطی و بهداشتی پسماندهای جامد، سیاست‌های ملی و جهانی بر حداقل نمودن تولید پسماند، بازیافت هرچه بیشتر آن و در نهایت دفع صحیح و بهداشتی پسماندها تاکید دارند. علاوه‌بر بخش تر پسماندهای روستایی که قابلیت تبدیل به کمپوست را دارا می‌باشد، بخش قابل ملاحظه‌ای از اجزای خشک زباله نیز در این مناطق می‌تواند مورد پردازش و بازیافت قرار گرفته و با درآمدزایی سبب کاهش هزینه‌های اجرایی سیستم مدیریت پسماندهای جامد در دهیاری‌ها گردد. آگاهی از ارزش‌های بازیافت در صرفه‌جویی انرژی، کاهش آلودگی‌های محیط‌زیست، اثرات مثبت اجتماعی و اقتصادی و حفاظت از منابع طبیعی در روستاها؛ می‌تواند به مشارکت هرچه بیشتر روستاییان در این امر کمک نماید. بر این اساس در این مقاله کاهش حجم و وزن مواد زائد جامد تولید شده در روستاها به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شیوه‌های کاهش هزینه‌های سیستم مدیریت پسماند در این

آموزش

مناطق مورد بررسی قرار گرفته است.

■ راهکارهای کاهش پسماندهای روستایی از مبدا

کاهش تولید پسماندها و افزایش میزان بازیافت، نشان دهنده‌ی موفقیت یک جامعه در مقابله با مشکل پسماندها و محیط‌زیست خواهد بود. هر مصرف کننده‌ای می‌تواند با تصمیمات آگاهانه زیست‌محیطی در خرید و مصرف نقش موثری در جهت کاهش مقدار آشغال تولید شده داشته باشد.

کاهش از مبدا می‌تواند موجب حفظ منابع، کاهش آلودگی و کمک به کاهش دفع پسماند و کاهش هزینه‌های جمع‌آوری و حمل آن‌ها شود. کاهش از مبدا یک راه‌حل اساسی برای مقابله با روند رو به رشد تولید زباله در جوامع می‌باشد. در واقع پسماند کمتر به‌معنی مشکل کمتر در ارتباط با زباله‌ها می‌باشد. کاهش از مبدا در واقع از تولید پسماند در اولین مرحله جلوگیری می‌کند. به همین دلیل این گزینه قبل از سایر عناصر موظفه و گزینه‌های مدیریت پسماندهای تولیدی، مطرح می‌شود. در این مقاله راهکارهای کاهش پسماند در مناطق روستایی در قالب چهار محور:

الف) استفاده‌ی مجدد از محصولات؛ ب) جداسازی و بازیافت اجزای خشک پسماندهای روستایی؛ ج) جداسازی و بازیافت اجزای تر و فسادپذیر پسماندهای روستایی و د) اجتناب و مقابله با تولید پسماندها، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف- کاهش تولید زباله و استفاده‌ی مجدد از محصولات

عملی نمودن کاهش از مبدا مستلزم برخی تغییرات در چگونگی انجام امور عادی و روزمره در دهیاری‌ها و روستاییان است. اگر میزان مواد زائد تولیدی کاهش داده نشود، افزایش هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی دفع پسماند ادامه یافته و جوامع روستایی با ضوابط محدود کننده‌تری در ارتباط با مدیریت پسماندها مواجه خواهند شد. برای تحقق فرایند کاهش از مبدا به‌ویژه در مناطق روستایی؛ ضروری است که تمام بخش‌های جامعه همگی با هم برای تغییر الگوهای جاری تولید و دفع پسماند تلاش نمایند و دولت هم در این زمینه ضمن گسترش اطلاعات و آگاهی‌های مرتبط، امکانات و بستر لازم را فراهم نماید.

در ارتباط با موضوع کاهش تولید زباله و استفاده‌ی مجدد، دهیاری‌ها می‌توانند اقدامات زیر را مستقیما و یا از طریق انجام آموزش‌های لازم به روستاییان مورد نظر بدهند:

□ کاهش بسته‌بندی‌های غیر ضروری از طریق آموزش ساکنین روستا

استفاده از بسته‌بندی‌های کمتر و یا حذف بسته‌بندی کالاهای مصرفی یکی از روش‌های کاهش حجم زباله‌های تولیدی در یک جامعه می‌باشد. این موضوع نیازمند آموزش‌های کافی و مناسب روستاییان از طریق دهیاری‌ها و تحت نظر کارشناسان ذیصلاح آموزش محیط‌زیست است.

□ استفاده از شیوه‌های کاهش دهنده‌ی سمیت پسماندها

کاهش سمیت پسماندها جزء مهم دیگری در کاهش از مبدا است. برخی از فعالیت‌های خانگی نیازمند استفاده از مواد زائد خطرناک می‌باشد (نظیر محلول‌های چاه بازکن، شیشه پاک‌کن‌ها، کف شوی‌ها، جرم‌گیرها، نفتالین، داروهای تاریخ گذشته و ...). بهترین روش کاهش اثرات استفاده از این مواد می‌تواند شامل به حداقل رساندن استفاده از مواد زائد خطرناک و یا به‌کارگیری اقلام جایگزین به‌جای مواد دارای ترکیبات خطرناک باشد. استفاده از تلمبه به‌جای محلول‌های چاه بازکن یا لوله بازکن نمونه‌ای از این کاربردها می‌باشد.

□ استفاده‌ی کمتر از محصولات یک‌بار مصرف و استفاده‌ی مجدد از کالاها

محصولات یک‌بار مصرف به‌دلیل حجیم بودن و نیز طول عمر زیاد مشکلات متعددی را در مراحل جمع‌آوری و دفع برای مدیریت‌های اجرایی ایجاد می‌کنند. محصولات و ظروف چندبار مصرف منجر به تولید پسماند کمتری در جریان زباله‌های تولیدی در یک روستا می‌شوند. استفاده از کالاهای بادوام نیز در کاهش پسماندهای تولیدی می‌تواند نقش ایفا نماید. اگرچه اجناس و کالاهای بادوام، در ابتدا گران‌تر تمام می‌شوند ولی طول عمر استفاده از آن‌ها این هزینه‌های بالای اولیه را جبران نموده و حتی موجب صرفه‌جویی در هزینه در درازمدت می‌شود.

ب- جداسازی و بازیافت اجزای خشک پسماندهای روستایی

یکی از اقدامات اساسی در مدیریت پسماندها تفکیک مواد زائد جامد از مبدا است که باعث جلوگیری از عملیات پر هزینه‌ی جداسازی پسماندها پس از جمع‌آوری می‌شود، همچنین کیفیت و کمیت را تا حد زیادی برای عمل بازیافت افزایش می‌دهد و مدیریت پسماند را کم‌هزینه‌تر می‌کند. این کاهش هزینه‌ها شامل هزینه‌ی جمع‌آوری و حمل، پردازش و دفع مواد زائد جامد می‌شود.

در برخی از موارد دهیاری می‌تواند با روش‌های بسیار ساده فرایند تفکیک و جداسازی از مبدا را در اماکن عمومی، دفتر کار خود و در منازل روستایی ترویج و تشویق نماید. استفاده از سه کیسه مخصوص پسماندهای خشک، چند عدد گیره‌ی بند رخت و سه برگ کاغذ نوشته شده با عبارات "پلاستیک"، "کاغذ و مقوا" و "شیشه"، و ایجاد سه بخش مجزا توسط لوازم مذکور در سبد (محفظه) مربوطه از جمله شیوه‌های ساده در اجرایی نمودن جداسازی در مبدا تولید می‌باشد (شکل شماره ۱).

بازیافت پسماندهای جامد علاوه‌بر داشتن منافع بسیار زیاد زیست‌محیطی، از جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی نیز دارای اثرات مثبتی هم در حال و هم در آینده می‌باشد. در بیشتر بخش‌های جامعه‌ی روستایی، بازیافت راه موثری برای کاهش هزینه‌های مدیریت پسماندهای جامد می‌باشد. تفکیک از مبدا و تحویل جداگانه‌ی آن‌ها به پرسنل جمع‌آوری کننده‌ی تحت پوشش دهیاری

شکل (۱)- روش ساده‌ی جداسازی پسماندهای جامد در مبدا، قابل استفاده در منازل مسکونی و محل کار دهیاری

مدیریت پسماند در بسیاری از کشورهای پیشرفته و صنعتی دنیا درآمدزا محسوب می‌شود. چنان‌که بزرگ‌ترین شرکت فعال آمریکایی در این صنعت، درآمدی بالغ بر ۱۶ میلیارد دلار به‌دست آورده است. کل درآمدی که از مدیریت پسماند در آمریکا نصیب فعالان این صنعت شد بالغ بر ۸۶ میلیارد دلار؛ و این درآمد در کشور ژاپن بیش از ۶۳ میلیارد دلار بود.

می‌تواند کاهش چشم‌گیری در هزینه‌های مربوطه ایجـاد کنـد. در کنار ایـن عملیـات، راهکارهای موفقیت آمیزی همچـون تغییر تناوب جمع‌آوری، معرفی تجهیزات و وسـایل جمع‌آوری مناسـب با شـرایط روسـتا و ... این روش‌ها را کم هزینه‌تر و مقرون به‌صرفه‌تر می‌سازد.

برخی از اجزای خشـک پسـماندهای تولیدی در مناطق روسـتایی نظیر کاغذ و کارتن، شیشه، فلزات، پلاسـتیک و نظایر آن‌ها از ارزش نسـبی اقتصـادی برخوردار بـوده و می‌توانـد از طریق جداسـازی در مبدا و یا در مقصد باعث درآمدزایی بـرای مدیریت‌های اجرایی در مناطق روسـتایی (دهیاری‌ها) گردد.

انـواع کاغذ و مقـوای قابل بازیافت شـامل: روزنامه‌ها، مجلات، کاغذ تحریر سفید، کاغذهای باطله، کتاب‌های باطله، کاغـذ کپی، پاکت نامه، بروشورها، آگهی‌های تبلیغاتی کاغذی، کارتن‌ها، جعبه‌هـای مقوایی، مقوای موجدار و ... می‌باشـد کـه بـا مدیریت صحیـح دهیـاری و جمع‌آوری جداگانـه‌ی آن‌ها از مبدا و انتقـال به کارگاه‌های بازیافت موجود در شهرهای مجاور و یا فروش به پیمانکاران مربوطه علاوه‌بر فواید زیست‌محیطی می‌تواند باعث کاهش هزینه‌های اجرایی مدیریت پسـماند شده و همچنین سبب ایجاد درآمد ناشی از فروش این مواد بازیافتی شود.

اما آن‌چه که در این راستا اهمیت بسزایی دارد، ارتقای سطح فرهنگ و آموزش عمومی در جهت کاهش مصـرف کاغذ و اسـتفاده‌ی بهینه از آن، تفکیـک از مبدا کاغذ و در نهایت کاهش سـطح تولید کاغذهای باطله است. این آگاهی در تمامی گروه‌های سـنی از کـودکان تا بزرگسـالان، در تمامی اصناف اعـم‌از محیط‌های تجاری، اداری، آموزشگاهی، صنعتی، خانه‌های بهداشت و مراکز درمانی و غیره ضروری است. جهت کاهش حجم تولید پسماندهای کاغذی در دفاتر کار، دهیاری‌ها می‌توانند موارد زیر را مورد ملاحظه قرار دهند:

- حـذف گزارشـات غیر ضـروری و کاهش اندازه‌ی گزارش از نظر ابعاد کاغذ و فونت تایپ.
- حـذف فرم‌های غیـر ضـروری و طراحی مجدد فرم‌ها در ابعاد کوچک‌تر و به‌طور استاندارد به‌منظور اسـتفاده از کاغذ کمتـر (ترجیحا ایجاد فرم‌های الکترونیکی می‌تواند موثر باشد).
- آشـنا نمـودن کارکنان با مزایـای کاهش تولید کاغذ همانند ذخیره‌ی کاغذ برای درازمدت، کاهش حجم نامه‌های ارسالی و در نتیجه کاهش هزینه‌های پسـتی، افزایش بهـره‌وری اقتصادی دفتر کار و غیره.
- عدم اسـتفاده از صفحـه روی جلد بر روی فکس‌های ارسالی.
- گرفتن کپی به تعداد ضروری و در حد نیاز.
- تشـویق پرسـنل دفتر بـه اسـتفاده از دو طرف کاغذ برای کپی، ماشـین فکس و یا پرینت کامپیوتری.
- ثبـت مـدارک در کامپیوتـر و رویت آن‌ها در صفحـه مانیتـور قبل از گرفتـن پرینت جهت پیشگیری از اشتباهات (اسـتفاده از نرم‌افزارهای غلط‌یابـی املایـی و گرامـری می‌توانـد در این خصوص مفید باشد).
- پرینـت گرفتن از صفحات مورد نیاز به‌جای کل صفحات مدرک مورد نظر.
- استفاده از کاغذهای سبک و کم وزن.
- ارسال اطلاعات به‌صورت الکترونیک، برای نمونه اسـتفاده از پسـت الکترونیک برای فرم‌ها، مدارک قابل انتقال و فکس‌ها.
- استفاده از پست صوتی در صورت امکان.
- کنترل مرتب دسـتگاه‌های کپی و پرینترها توسـط افراد متخصص جهت اطمینان از کارکرد درسـت این وسـایل. در صـورت عـدم کارکرد مناسب (برای مثال کاهش Toner، گیر کردن دسـتگاه و غیـره) امکان گیر کردن و فشـردگی کاغذ و اتلاف آن افزایش می‌یابد.
- تشـویق کارکنان به استفاده از ظروف غذا، لیوان و بشـقاب با قابلیت کاربـرد مجدد به‌جای انواع یک‌بار مصرف آن‌ها.
- جمع‌آوری کاغذهایی که یک طرف آن استفاده شـده است و کاربرد مجدد به‌عنوان پیش نویس در ماشین‌های فکس، یادداشت و دستگاه کپی.
- خرید دسـتگاه‌های کپـی و پرینترهایی که قادر به گرفتن کپی‌های دوطرفه هستند.
- اسـتفاده‌ی مجدد از پاکت‌های نامه با قرار دادن برچسب بر روی آدرس‌های قدیمی.
- اسـتفاده از پاکت‌های مستعمل برای موارد پستی داخل اداره.
- تشـویق کارکنـان در اسـتفاده‌ی مجدد از پوشه‌های فایل و پاکت‌های بزرگ.
- اسـتفاده‌ی مجـدد از روزنامه‌هـا بـرای بسته‌بندی.
- تخمین میزان پسماندهای کاغذی تولیدی در دفتر کار و برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری آن‌ها.
- قـرار دادن ظـروف بازیافـت با برچسـب مشـخص نزدیک دسـتگاه‌های کپـی، راهروها، اتاق‌های مراجعه کنندگان و سالن‌های غذاخوری کارکنـان جهت جمـع‌آوری کاغذ سـفید، کاغذ رنگی، روزنامـه و مجلات در کنار پسـماندهای غیرکاغذی (شیشه، آلومینیوم، پلاستیک و غیره).
- نخریـدن کاغذهایـی که برای پروسـه‌ی بازیافت آلاینده محسـوب می‌شـوند برای مثال کاغـذ فکس حرارتی، کاغذهای بـراق و یا کاغذ با پوشش پلاستیکی.
- پرینـت مسـتقیم بـر روی پاکـت به‌جای استفاده از برچسب.

به‌طـور کلی بازیافت و کاهش از مبدا تولیدات کاغذی سبب کاهش مصرف انرژی، کاهش میزان گازهـای خروجی از اماکن دفـن و کاهش مقدار گاز دی‌اکسـیدکربن در اتمسـفر (گاز گلخانه‌ای) می‌گردد. در حقیقت وقتی ما پسماندهای کاغذی را بازیافـت می‌کنیم و یا حجـم تولید آن‌ها را در مبـدا کاهش می‌دهیم، از قطع بی‌رویه‌ی درختان به‌منظور تولید الیاف خام سلولزی کاغذ جلوگیری کرده‌ایم. بدین ترتیب درختان زنده قادر به جذب دی‌اکسـیدکربن به‌عنوان یک گاز گلخانه‌ای بوده

شکل (۲)- تولید ورمی کمپوست در بسترهای بلوک سیمانی

یکی از اقدامات اساسی در مدیریت پسماندها تفکیک مواد زائد جامد از مبدا است که باعث جلوگیری از عملیات پر هزینه‌ی جداسازی پسماندها پس از جمع‌آوری می‌شود، همچنین کیفیت و کمیت را تا حد زیادی برای عمل بازیافت افزایش می‌دهد و مدیریت پسماند را کم‌هزینه‌تر می‌کند.

	سرانه‌ی تولید پسماند (گرم)	چگالی (کیلوگرم بر متر مکعب)	کاغذ	پلاستیک	مواد فسادپذیر	فلزات	شیشه	منسوجات	نخاله‌های ساختمانی	چوب	لاستیک	سایر مواد	ضایعات خطرناک
میانگین	۴۵۱/۴۴	۳۷۵/۷۵	۵/۸۷	۶/۴۵	۵۲/۳۵	۴/۹۷	۴/۴۰	۴/۰۴	۹/۳۴	۳/۵۶	۲/۸۴	۶/۴۲	۱/۳۲

و از نظر زیست‌محیطی در کنترل تغییرات آب و هوا دارای اهمیت می‌باشند.

از طرف دیگر برنامه‌ریزی برای جداسازی سایر اجزای خشک زباله نظیر شیشه، پلاستیک و فلزات در روستا و انتقال آن‌ها به نزدیک‌ترین واحد یا کارگاه بازیافت در منطقه نیز دارای مزایای زیست‌محیطی و اقتصادی است.

بطری‌های شیشه‌ای نوشابه‌ها، ظروف شیشه‌ای به‌کار رفته در بسته‌بندی مواد غذایی مانند شیشه‌ی ترشی، مربا، سس و ... از جمله شیشه‌های قابل بازیافت محسوب می‌شوند. میانگین درصد اجزای تشکیل دهنده‌ی پسماندهای جامد روستایی در جدول فوق آورده شده است (مرجع: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، پروژه‌ی پژوهشی طراحی سیستم مدیریت پسماندهای روستایی در سطح ۱۰ منطقه در کشور، ۱۳۹۰).

همان‌طور که از جدول فوق نمایان می‌شود، ۴/۴ درصد از مواد زائد جامد روستایی را شیشه تشکیل می‌دهد که بعد از پلاستیک، کاغذ و فلزات قرار خواهد گرفت. بطری‌ها و ظروف شیشه‌ای می‌توانند تا ۱۵ بار در چرخه‌ی بین تولید و مصرف مورد استفاده‌ی مجدد قرار گیرند. بازیافت بطری‌های شیشه‌ای باعث صرفه‌جویی قابل ملاحظه‌ای در انرژی و در نتیجه کاهش هزینه‌ها می‌گردد. انرژی صرفه‌جویی شده به ازای هر بطری شیشه‌ای می‌تواند یک لامپ ۱۰۰ وات را برای ۴ ساعت روشن نگه دارد (برای تولید یک کیلوگرم شیشه به‌طور متوسط به ۴۲۰۰ کیلوکالری انرژی نیاز است). پلاستیک‌ها در حدود ۶/۵ درصد از وزن پسماندهای جامد روستایی را تشکیل می‌دهند. اما در عمل از نظر حجمی درصد بسیار بیشتری از زباله‌ها را اشغال می‌کنند. وقتی که مواد پلاستیکی را در محیط‌های روستایی دور می‌ریزیم یا در فضاهای باز رها می‌کنیم و یا در محل دفن زباله‌ها قرار می‌دهیم، آن‌ها جزئی از منظره‌ی طبیعی آن ناحیه می‌شوند؛ زیرا صدها سال طول می‌کشد تا پلاستیک تجزیه شود. ظروف یک‌بار مصرف غذا حتی در موقع ساخت هم به‌علت تولید مواد سمی زیان آورند. اگر یک بطری نوشابه خانواده سوزانده شود، ۵۷ ماده‌ی شیمیایی از آن در هوا آزاد می‌شود. بر این اساس تفکیک این اجزای قابل بازیافت از جریان زباله دارای فواید زیست‌محیطی متعددی می‌باشد که در کنار این فواید، درآمد حاصل از فروش این اجزا به کارگاه‌ها و پیمانکاران فعال در این زمینه می‌تواند کمکی برای مدیر اجرایی پسماند در روستا محسوب گردد.

جمع‌آوری جداگانه فلزات (آلومینیوم، آهن و ...) توسط دهیاری‌ها و انتقال آن‌ها به مراکز بازیافت نیز اثرات مثبت زیست‌محیطی و اقتصادی قابل ملاحظه‌ای دارا می‌باشد. بازیافت قوطی‌های آلومینیومی باعث صرفه‌جویی ۹۴ درصدی در مصرف انرژی نسبت به تهیه‌ی آن از سنگ معدن فلزی می‌گردد. جداسازی فلزات از جریان زباله‌های روستایی، از بازار فروش مناسبی در سطح کشور برخوردار است.

ج- جداسازی و بازیافت اجزای تر و فسادپذیر پسماندهای روستایی

یکی از مهم‌ترین و متداول‌ترین شیوه‌های ساماندهی و بازیافت پسماندهای فسادپذیر در مناطق روستایی برنامه‌ریزی واحدهای ساده و یا متمرکز تولید کمپوست در این مناطق می‌باشد.

کمپوست نمودن زائدات غذایی، اضافات حاصله از هرس درختان، پسماندهای کشاورزی و باقی‌مانده‌ی حاصل از چیدن علف‌های هرز و نظایر این‌ها در باغچه یا در محل زمین کشاورزی توسط روستاییان موجب کاهش قابل توجهی در مقدار پسماندهای تولیدی می‌شود که نیازمند مدیریت توسط دهیاری‌ها و یا قرارگیری در محل‌های دفن روستایی و یا محل‌های دفن مشترک با شهرداری‌ها است. این امر خود سبب کاهش قابل ملاحظه‌ای در هزینه‌های مورد نیاز در سیستم مدیریت پسماندها توسط دهیاری خواهد شد.

از طرف دیگر هنگامی که کمپوست به‌صورت اصولی و با کیفیت مناسب تولید شود، محصول به‌دست آمده می‌تواند به‌عنوان ماده‌ی افزودنی به خاک کشاورزی، فضاهای سبز، گلدان‌های خانگی، گلخانه‌ها و ... مورد استفاده قرار گیرد. کمپوست کامل شده می‌تواند موجب بهبودی بافت خاک شده و توانایی خاک را برای جذب آب و هوا افزایش دهد و نیز موجب افزایش رشد گیاهان شود. این عمل همچنین ضمن کاهش فرسایش خاک سبب کاهش نیاز به کاربری افزودنی‌های تجاری و کودهای شیمیایی می‌شود.

مواد فسادپذیر در زباله‌های روستایی در حدود ۵۲/۴ درصد جریان زباله را تشکیل می‌دهند که قسمت عمده‌ی آن‌ها قابلیت تبدیل به کمپوست را دارا می‌باشند. این فرایند تبدیل بخش تر پسماند روستایی به کود آلی از دو بعد مالی برای دهیاری‌ها می‌تواند دارای اهمیت باشد: ۱- کود آلی تولید شده باعث افزایش کیفیت خاک و در نتیجه بالا رفتن راندمان تولید محصولات کشاورزی خواهد شد که به‌طور غیر مستقیم منافع مالی قابل توجهی را به‌همراه خواهد داشت، ۲- در صورت فروش مازاد کمپوست، درآمد و سود مستقیم برای تولید کننده خواهد داشت. نکته‌ی بسیار مهم در ایجاد واحدهای تولید کمپوست در روستا، برنامه‌ریزی و اجرای طرح تفکیک و جداسازی اجزای تر و قابل کمپوست

شکل (۳)- تولید ورمی‌کمپوست در بسترهای بلوک سیمانی

جهت کاهش حجم تولید پسماندهای کاغذی در دفاتر کار، دهیاری‌ها می‌توانند موارد زیر را مورد ملاحظه قرار دهند:

- **عدم استفاده از صفحه روی جلد بر روی فکس‌های ارسالی.**
- **گرفتن کپی به تعداد ضروری و در حد نیاز.**
- **تشویق پرسنل دفتر به استفاده از دو طرف کاغذ برای کپی، ماشین فکس و یا پرینت کامپیوتری.**

شـدن در زباله و انتقال آن اجزا به واحد کمپوست می‌باشـد (فرایند تولید بیوکمپوسـت). این عمل علاوه‌بـر بالا بـردن کیفیت کمپوسـت تولیدی، سـبب کاهش هزینه‌ها در فرایند کمپوست‌سازی توسط مدیریت‌های اجرایی خواهد شد.

قابل ذکر اسـت که فراینـد تولید کودهای آلی در مناطق روستایی شـامل تولید بیوکمپوست در مقیاس خانگـی و کوچک و یا در مقیاس متمرکز (برای تبدیل کل زباله‌های فسادپذیر یک روستا به کمپوست یا مشترک بین چند روستا) خواهد بود.

یکـی از شـیوه‌های مناسـب و جـذاب تولید بیوکمپوست در مناطق روستایی کشور، استفاده از کرم‌های خاکی مناسـب (معمولا از گونه‌ی آیزنیا فوئتیدا) برای تولید کود آلی از پسماندهای فسادپذیر و فضولات دامی می‌باشد که به نام ورمی کمپوست معروف می‌باشد. این شیوه‌ی تولید کود آلی در حال حاضـر از نقطه نظر ایجـاد اشـتغال و درآمدزایی جایگاه خوبی در بین روسـتاییان و دهیاری‌ها پیدا نموده است. در اشکال شماره‌ی (۳) و (۴) نمونه‌ای از روش‌های مناسب تهیه‌ی بیوکمپوست در مناطق روستایی کشور ارائه شده است.

شکل (۴)- تولید بیوکمپوست به روش حوضچه‌ای در مناطق کوهستایی

د- اجتناب و مقابله با تولید پسماندها

یکـی از مهم‌تریـن جنبه‌هـای مدیریتـی در سیسـتم پسـماندها، هدایت جامعه‌ی انسـانی به سـمتی است که نرخ تولید پسـماند در آن جامعه کاهش یابد. ایـن امر از جمله پایه‌های اساسـی برای کاهش هزینه‌های سیسـتمی در این ارتباط می‌باشـد. برای حصول به این منظور دهیاری‌ها می‌تواننـد زمینه‌ی آموزش فرایند عملیات کاهش از مبـدا و بازیافت مواد را برای مردم و سـاکنین روسـتا فراهم آورنـد. در این ارتبـاط همکاری با کارشناسـان و دسـت‌اندرکاران ذیصلاح اهمیت زیـادی دارد. به‌منظور انتقـال اطلاعات درباره‌ی کاهـش از مبـدا، بازیافت و کمپوست‌سـازی به جامعه‌ی روستایی در راستای کاهش تولید پسماند در روسـتا، انجام مجموعه اقدامـات زیر می‌تواند مورد ملاحظه قرار گیرد:

- برنامه‌هـای کاهـش از مبـدا، بازیافـت و کمپوست ضایعات کشـاورزی و بخش فسادپذیر زباله در بین مردم ترویج گردد.
- در جای مناسـب، اسـتفاده از اقـلام قابل اسـتفاده مجدد، قابل بازیافت و بازیافت شـده در محل کار دهیاری‌ها تبلیغ شود.
- آموزش‌های زیسـت‌محیطی لازم به‌ویژه در ارتبـاط با آلودگی‌هـای حاصل از تولیـد بی‌رویه‌ی پسـماند و عدم مدیریت صحیح آن‌ها به روستاییان داده شـود. در این ارتباط هماهنگی جهت تدریس مباحـث کاهش از مبـدا، بازیافت و کمپوسـت در مدارس و آموزشگاه‌های روستایی فواید بسیاری دارد.
- از برنامه‌هـای مدیریت پسـماند دوسـتدار محیط‌زیست در جامعه‌ی روستایی که با برنامه‌ی کاهش از مبدا آغاز شود، حمایت لازم انجام شود.
- از پتانسـیل گروه‌هـای محلـی فعـال در محیط‌زیسـت و مشـارکت مـردم در ارتبـاط با موضوع در منطقه استفاده گردد.

جمع‌بندی

به‌طـور کلی کاهش از مبـدا و بازیافت اجزای پسـماند در مناطـق روسـتایی کشـور از جمله مهم‌ترین شـیوه‌های کاهـش هزینه‌ها و یا حتی ایجـاد درآمد برای مدیریت‌های اجرایی پسـماند در ایـن مناطق می‌باشـد. در این ارتباط داشـتن برنامـه‌ی صحیح و الگوی مناسـب محلی برای پیاده‌سـازی فرایندهای نامبرده از طریق دهیاری اهمیـت ویـژه‌ای دارد. در برنامه‌هـای مورد نظر علاوه‌بر بررسـی وظایف مدیریت اجرایی پسماند و مردم، گروه‌هایی مثل کسـبه‌ها، اماکن عمومی و سـایر ارگان‌های محلی مسـتقر در روسـتا نیز به‌عنـوان مدل‌هایی ایفای نقـش کنند. ضروری اسـت بخش‌هایی نظیر مدارس روسـتایی حتما در این برنامه‌ها شـرکت نماینـد. نقش کارگاه‌ها و صنایـع کوچک و بزرگ موجـود در محدوده‌ی روستا نیز باید در برنامه دیده شود.

از طرف دیگر انجام آموزش‌های مختلف، هم در بعـد محلی و روسـتایی و هم در بعد اسـتانی از طریق اسـتانداری‌ها اهمیت زیادی در ارتباط با افزایش آگاهی‌های روسـتاییان و بالا بردن سطح مشـارکت آنان در برنامه‌های مـورد نظر خواهد داشـت. بدیهی اسـت که آموزش مردم و شریک نمودن آن‌هـا در کاهش جریان مـواد زائد جامد روستایی می‌تواند نقش مهمی در پیشبرد این نوع برنامه‌ها به‌همراه داشته باشد.

هنگامی‌که کمپوست با کیفیت مناسب تولید شود، محصول به‌دست آمده می‌تواند به‌عنوان ماده‌ی افزودنی به خاک کشاورزی، فضاهای سبز، گلخانه‌ها و ... مورد استفاده قرار گیرد. کمپوست کامل شده می‌تواند موجب بهبودی بافت خاک شده و توانایی خاک را برای جذب آب و هوا و رشد گیاهان افزایش دهد.

منابع

1- http://www.ciwmb.ca.gov/BizWaste/
"Waste Reduction Ideas for Offices-paper, Paper Everywhere", Business Resource Efficiency and Waste Reduction, 2003.

2- http://www.ciwmb.ca.gov/BizWaste/
"Office Paper Reduction Quick Tips", Business Resource Efficiency and Waste Reduction, 2003.

3-www.epa.gov/epaoswer/non-hw/muncpl/paper.htm
"Paper and Paperboard Products", 2005.

4-www.cuyahogaswd.org/business/paper2.shtm/
"Uyahoga county solid waste district", 2005.

۵- کیـت کتـی، دیوید گسـت؛ «راهنمـای بازیافت کاغذهای باطله»؛ ترجمه دکتر سـیداحمد میرشکرایی؛ انتشارات آییژ؛ ۱۳۸۰.

۶- چوبانگلوس، جورج؛ تیسـن، هیلاری و سـاموئل ویجیـل؛ «مدیریـت جامـع پسـماند»؛ ترجمـه دکتر نعمـت‌الله جعفرزاده حقیقی فرد و همکاران؛ انتشـارات خانیران؛ ۱۳۸۸.

۷- «کاهـش پسـماندها از مبدا-راهنمـای مصرف‌کنندگان»؛ ترجمه مهری‌سـادات علوی‌نسـب؛ انتشارات سازمان حفاظت محیط‌زیست؛ ۱۳۸۳.

۸- «پازلـی دربـاره‌ی ارزش‌های بازیافـت»؛ ترجمه و تالیف مهری‌سـادات علوی‌نسب؛ انتشـارات سازمان حفاظت محیط‌زیست؛ ۱۳۸۳.

جایگاه عرصه‌ی فن‌آوری‌های نوین دیجیتال در کسب درآمد پایدار و کاهش هزینه‌های جامعه‌ی روستایی

زینب بیات
کارشناس ارشد مرمت و احیای بناها و بافت‌های تاریخی
Bayat@imo.org.ir

از زمان راه‌یابی رایانه به‌عنوان کالایی تجملی و کم کاربرد به نهادها و سازمان‌ها، چندین دهه می‌گذرد. امروزه با رواج و همه‌گیری انواع سخت‌افزارها، نرم‌افزارها و طرح مفاهیم الکترونیکی متعدد، وابستگی سازمان‌ها، کارکنان و مراجعه کنندگان به "فن‌آوری اطلاعات" افزایشی چشم‌گیر داشته و هرگونه نقصان یا خلل در این تکنولوژی و ابزارها، تعاملات سازمانی را متضرر خواهد کرد. امروزه تکنولوژی دیجیتال تاثیر شگرفی بر سرعت، دقت و هزینه‌ی انجام امور داشته و ساختار جامعه را به‌طور کلی دگرگون کرده است؛ تا جایی که رشد انفجاری فن‌آوری اطلاعات در قرن بیست و یکم را "انقلاب فن‌آوری اطلاعات" نامیده و از حیث اهمیت، با "انقلاب صنعتی" قرن هجدهم اروپا مقایسه کرده‌اند که به‌طور هم‌زمان تاثیرات فرهنگی- اجتماعی وسیعی را به‌دنبال داشته است.

اجماع سیاست‌گذاران ارشد اقتصادی کشورهای مختلف بر نقش مهم توسعه‌ی فن‌آوری اطلاعات در رونق بخشی به بخش‌های مختلف اقتصادی باعث شده است که هم‌اکنون بتوان رشد سریع فن‌آوری اطلاعات را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مشخصه‌های توسعه‌ی اقتصادی جهان در قرن حاضر محسوب نمود. گسترش فن‌آوری اطلاعات، توسعه‌ی زیرساخت‌های ارتباطی و دسترسی به اینترنت به‌طور مستقیم از طریق تولید انبوه موقعیت‌های شغلی، در افزایش درآمد و رونق اقتصادی تاثیرگذار است. نکته‌ی مهم در خصوص اشتغال‌زایی‌های متاثر از فن‌آوری اطلاعات این است که نیازمند سرمایه‌ی اولیه‌ای به‌مراتب پایین‌تر از ایجاد یک موقعیت شغلی در اکثر حوزه‌های صنعتی، کشاورزی و دامداری بوده و مستقل از محل ایجاد شغل است. به این معنی که پیش شرط راه‌اندازی این مشاغل، تامین زیرساخت‌های ارتباطی، به همراه سواد تکنولوژیک است که در صورت فراهم شدن، راه‌اندازی و توسعه‌ی آنان، در شهر یا روستا تفاوتی نخواهد داشت. در بیشتر اقتصادهای جهان، درصد مشاغل مرتبط با فن‌آوری اطلاعات نسبت به کل مشاغل در حال افزایش است. این مشاغل گاه به‌صورت مستقیم به عرصه‌ی دیجیتال وابسته‌اند؛ مانند طراحی و پشتیبانی سایت‌ها، تولید محتوا، تبلیغات، بازاریابی، برنامه‌نویسی و خدمات امنیت شبکه برای سایت‌های اینترنتی. گاهی نیز به‌طور غیرمستقیم و از طریق رونق صنعت گردشگری، نقش‌آفرینی می‌کنند. معرفی جاذبه‌های گردشگری از طریق طراحی و مدیریت سایت‌های اینترنتی و استفاده‌ی هوشمندانه از بسترهای الکترونیک برای رزرو و خرید بلیط قطار، اتوبوس و هواپیما، رزرو هتل و پیش خرید اینترنتی بلیط بازدید از اماکن تفریحی و دیدنی می‌تواند در رقابت شهرها و روستاهای گردشگری تاثیرگذار باشد. اما تاثیر اقتصادی فن‌آوری اطلاعات صرفا منحصر به ایجاد شغل و درنتیجه افزایش درآمد نیست، بلکه بیشترین اثرگذاری آن به کاهش هزینه‌ها -اعم از مالی و غیرمالی- برمی‌گردد که در صورت استفاده‌ی مناسب می‌تواند هزینه‌های همه‌ی افراد یک جامعه -و نه فقط تولیدکنندگان- را بهینه کرده و تاثیری به اندازه‌ی ایجاد منابع درآمدی جدید و یا توسعه‌ی درآمدهای پیشین داشته باشد. به همین دلیل در سال‌های گذشته، طرح‌ها و برنامه‌های متعددی با هدف توسعه‌ی شاخص‌های کمی و کیفی دسترسی به فن‌آوری‌های ارتباطات پیش‌بینی شده‌اند. به‌عنوان نمونه می‌توان به مصوبه‌ی مجلس شورای اسلامی در قالب بند "ح" ماده‌ی ۸ قانون هدفمندسازی یارانه‌ها اشاره کرد که به‌موجب آن بخشی از درآمدهای این قانون باید با هدف حذف یا کاهش درآمدهای غیرضروری برای توسعه‌ی خدمات الکترونیکی تعاملی هزینه گردند. در حال حاضر حدود ۷درصد از روستاهای کشور به اینترنت پرسرعت دسترسی دارند و ۴۵درصد نیز امکان استفاده از اینترنت پایه را دارا هستند. بنابراین باید علاوه‌بر ایجاد آمادگی برای استفاده از فن‌آوری‌های ارتباطی در بین مدیران روستا، مردم را نیز با این عرصه آشنا کرد؛ چرا که با توجه به وابستگی مدیریت روستا و نهاد دهیاری به فرهنگ و اقتصاد جامعه‌ی روستایی، هرگونه بهبود در وضعیت اقتصادی افراد جامعه -چه به‌صورت افزایش درآمد و چه به‌صورت کاهش هزینه- در نهایت بر کل جامعه تاثیرگذار خواهد بود.

نقش فن‌آوری نوین ارتباطات در عرصه‌های مختلف توسعه‌ی پایدار روستایی

توسعه‌ی پایدار در بیان خلاصه آن نوع توسعه‌ای است که ضمن پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه، تهدیدی برای رفع نیازهای نسل‌های بعدی و محیط زیست به‌همراه نخواهد داشت؛ یعنی ضمن استفاده‌ی معقول و منطقی از منابع موجود برای نسل حاضر به‌نحوی عمل کند که منابع اساسی برای نسل‌های آتی نیز حفظ شده و قابل بهره‌برداری باقی بماند. در این تعریف با توجه به محدودیت منابع در دسترس، لزوم برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی نیازهای اساسی از یک‌سو و توجه به محدودیت و خطرات توسعه برای آینده و حتی منابع زمان حال، مورد توجه قرار می‌گیرد. در این میان نقش استفاده از فن‌آوری‌های نوین ارتباطی در توسعه‌ی پایدار و حفظ منابع انکار ناپذیر است خاصه آن‌که تاثیر اقتصادی فراهم‌آوری و گسترش زیرساخت‌های آن بسیار زودتر از سایر برنامه‌ها نمود پیدا کرده و به‌عنوان یکی از شاخص‌های سنجش رشد اقتصادی در نظر گرفته می‌شود.

فـن‌آوری اطلاعـات و کاهـش سـفرهای اداری

در نظر بسـیاری از مردم سـفرهای کاری، قسمتی تفکیـک ناپذیر از فرآینـد انجام امور اداری اسـت که عـلاوه بر صرف وقت و هزینه‌هـای گزاف حمل‌ونقل و اقامت، خطرات جانـی و مالی نیز به‌همراه دارد. تردد به نزدیک‌ترین شـهر برای انجام امور بانکی، پرداخت قبـوض، خرید و ... و یا طی مسـیر به مرکز اسـتان و یا پایتخت بـرای انجام امـور اداری، مکاتبه، پیگیری پاسـخ و ... برای سـاکنین و یا نهاد دهیاری، هزینه‌بر می‌باشـد. درصورتی‌که بسـیاری از این امـور در قالب بسترهای فراهم شـده دنیای دیجیتال به‌سادگی قابل انجام می‌باشد.برخی از امور اداری نظیر مکاتبه، ارسال و دریافت مدارک، گزارش‌ها، بخشـنامه‌ها، خبرنامه‌ها و ... نیز با هماهنگی دسـتگاه‌های مرتبط (فرمانداری، بخشـداری، اسـتانداری و سـتادهای ملی) در بسـتر دیجیتالی تعریف شده و مورد تایید دستگاه‌های مذکور بـا صرف کم‌ترین هزینه‌ی مالی و غیر مالی انجام‌پذیر است.

رونق تجارت

از مهم‌ترین فواید فن‌آوری ارتباطی ایجاد مشـاغل بدون نیاز به هزینه‌ی زمین و ساختمان است. تعاونی‌های روستایی و یا هر یک از روستانشینان می‌توانند با ایجاد یک بازار مجازی و یا عضویت در سـایت‌های موجود، نسبت به معرفی و فروش محصولات خود اقدام نموده و اقـلام مورد نیاز را نیز از همین محل تامین نمایند. با این روش ضمن کم‌رنگ شدن و حتی حذف واسطه‌ها از بازار اقلام اساسی و مورد نیاز مردم، علاوه‌بر افزایش معقول منفعت شخصی، به رشد اقتصاد ملی نیز کمک شایان توجهی خواهد شد.

توسعه‌ی عدالت اجتماعی

در صورت توسـعه‌ی دسترسـی به اینترنت دارای سـرعت، کیفیت و قیمت مناسب در مناطق روستایی، کیفیت آموزش و بهداشـت نیز ارتقا خواهد یافت و این موضوع، نقشـی کلیدی در ارتقای برابری فرصت‌های آموزشـی، فرهنگی، بهداشـتی و بهبود سطح عدالت اقتصـادی ایفا می‌کند. به‌عنوان مثـال نهادهایی مانند وزارت جهاد کشاورزی می‌توانند قسمتی از برنامه‌های خـود را بـرای ارتقا و رشـد اطلاعات روسـتاییان در زمینه‌هـای مختلف مرتبط با کشـاورزی و دامداری از طریق سایت‌های اینترنتی آموزش دهند. فرآیندی که هزینه‌ی کمتری در مقایسه با فرستادن مربی به روستاها برای آموزش خواهد داشـت. همچنین با فراهم آمدن اینترنت پرسـرعت در روسـتا، مردم می‌توانند در قالب ویدیو کنفرانس از خدمات پزشـکی استفاده کرده و از برخی مراجعات پزشـکی به شهرها اجتناب نمایند. هر چند این موضوع نیازمند ایجاد زیرسـاخت‌های امضای اینترنتی (برای صدور نسخه‌ی پزشکی) و پرداخت آسان و مطمئن هزینه‌ی ویزیت نیز می‌باشـد. کتابخانه‌های دیجیتال نیز که به‌سـرعت در حال گسـترش هستند با دسترسـی به اینترنت، منبع شایان توجهی از علم و فرهنگ را فراروی مخاطبان روستایی قرار می‌دهند و تا حدودی کمبود کتابخانه‌های عمومی را جبران می‌کنند.

دهیاری‌ها؛ پل ارتباطی عصر اطلاعات با روستاها

دهیاری‌ها به‌عنوان متولیان مدیریت نوین روستایی که پیشتاز توسعه‌ی پایدار در روستاهای ایران هستند در خلال یک دهه‌ی گذشته توانسته‌اند تغییرات بنیادینی را –از منظر شـکلی، سـاختاری و نهادی– در مناطق روسـتایی کشـور ایجاد نمایند و تحولی را در چهره‌ی روسـتاها رقم زنند. حـال در عرصـه‌ی بهره‌گیری از فن‌آوری‌های نوین ارتباطی نیز دهیاری این ظرفیت را دارد که به‌عنوان پیشگام عمل کرده و ضمن استفاده از ظرفیت‌های موجود، مروج انقلاب اطلاعاتی در روستاها باشـد. مهم‌ترین اقداماتی که دهیاری می‌تواند در این زمینه انجام دهد به شرح زیر است:

اسـتفاده از امکانـات و تجهیـزات سـایر دستگاه‌های حاکمیتی

بسیاری از دسـتگاه‌های دولتی به تناوب تجهیزات دیجیتال و رایانه‌های خود را ارتقا داده و تعویض می‌کنند که در فرآیند اصلاح قانون و با هماهنگی استانداری‌ها و سـایر نهادهای مرتبط می‌تـوان از این تجهیزات در دهیاری‌ها استفاده کرد. بخصوص آن‌که در بسیاری از موارد این تجهیزات می‌تواند نیاز یک دهیاری را به‌طور کامل برطرف نماید. فرهنگ‌سازی برای اهدای وسایل و تجهیزات مورد نیاز از سوی خیرین ساکن در شهر نیز می‌تواند نیاز تکنولوژیک و دیجیتالی دهیاری را پاسخ‌گو باشد.

دهیاری‌هـا نمـاد فن‌آوری‌هـای نویـن ارتباطی روستا

دهیـار می‌توانـد ضمن رسـیدگی به امور روسـتا با همـکاری دفاتر ICT نیز انجـام وظیفه نموده و با استفاده از ظرفیت نهادهای مردمی، فرهنگی، مذهبی و آموزشـی روستاها برای توسـعه‌ی خدمات ارتباطی بکوشد. همچنین ساختمان دهیاری و تجهیزات آن نیز می‌تواند در سـاعات اداری برای دسترسی به اینترنت و رفع نیازهای اداری مورد استفاده قرار گیرد.

آموزش فضای مجازی به روستاییان

حضـور دهیار یا یکی از اهالی علاقه‌مند و داوطلب در سـاختمان دهیاری برای آموزش امکانات و نحوه‌ی اسـتفاده از فضای مجازی به روستاییان، افزایش سواد اطلاعاتی و در نتیجه افزایش منافع محصول اسـتفاده از این فن‌آوری‌ها مفید خواهد بود. به‌علاوه بر اسـاس تفاهم‌نامه‌ی منعقد شده بین دو وزارت کشور و ارتباطات و فن‌آوری اطلاعات، ارائه‌ی آموزش‌های لازم به اهالی روستا درخصوص استفاده‌ی بهینه و صحیح از خدمات ارائه شده در فضای مجازی، سازوکار قانونی داشته و در دستور کار دولت نیز قرار دارد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

دنیای دیجیتال امروز که به‌سـرعت در حال رشـد است ابزارهای متفاوتی را برای بهره‌مندی مخاطبانش از فرصت‌های برابر و دسـتیابی به جایگاه‌های بالاتر با هزینه‌هایـی به‌مراتب پایین‌تر ارائه می‌کند. هر یک از مخاطبیـن می‌تواند به فراخور نیـاز و با تکیه بر دانش خود، از این دنیا استفاده کرده و آن را مطابق اهداف خود سازماندهی نماید. اما پیش از هر چیز باید به پیشواز این فن‌آوری رفته و برای استفاده از آن مهیا بود تا به‌محض فراهم شدن حداقلی این زیرساخت‌ها امکان استفاده‌ی نرم‌افزاری و سخت‌افزاری برای افراد فراهم باشد که این میسر نخواهد شد مگر با فرهنگ‌سازی و آشکار نمودن جنبه‌های روشن دنیای دیجیتال.

منابع:

1- World Commission On Environment and Development, 1987

۲– هاشم‌خانی، میثم، راهکارهایی برای حمایت موثر از تولید ملی، برگرفته از سایت http://www.borhan.ir

۳– فن‌آوری اطلاعات از ضرورت تا توسعه، برگرفته از سایت اینترنتی http://mofidnews.com

مسیرهای اصلی تاثیرگذاری توسعه‌ی «فن‌آوری اطلاعات» بر اقتصاد روستایی		
۱	ایجاد موقعیت‌های شغلی مستقیم؛ بدون نیاز به سرمایه‌گذاری هنگفت	ایجاد انبوه موقعیت‌های شغلی در زمینه‌ی طراحی و پشتیبانی از سایت‌های اینترنتی، تولید محتوا برای سایت‌ها، تبلیغات و بازاریابی و فروش محصولات مختلف در فضای مجازی و ...
۲	کمک غیرمستقیم به رونق اشتغال در سایر بخش‌های اقتصاد	کمک چشم‌گیر توسعه‌ی فن‌آوری اطلاعات به رونق توریسم از راه آسان‌سازی کسب اطلاعات مختلف توسط گردشگران بالقوه از جذابیت‌های گردشگری هر منطقه بازاریابی و فروش محصولات تولیدی کشاورزی، دامداری و ...
۳	توسعه‌ی عدالت اجتماعی	امکان برگزاری کلاس‌های آموزشی برای کشاورزان و دامداران ارائه‌ی محصولات فرهنگی رایگان و یا کم‌هزینه برگزاری ویدیو کنفرانس و ارائه‌ی خدمات پزشکی
۴	مدیریت تقاضای سفرهای غیر ضروری	اجتناب از سفرهای اداری به‌منظور پرداخت قبوض، مکاتبه با دستگاه‌ها، دریافت اطلاعات و ...

معرفی سامانه‌ی بودجه‌ی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

علی اکبر اسدی
مدیرکل برنامه و بودجه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
احمدرضا حق‌پناه و محمد جوانمردی
کارشناسان برنامه و بودجه
haghpanah@imo.org.ir

مهم‌ترین عامل رشد و توسعه‌ی روستاها، دهیاری‌ها می‌باشند که نقش بسیار مهمی در رفع محرومیت روستاهای کشور دارند و با توجه به نوپا بودن حوزه‌ی مدیریت روستایی، شفافیت عملکرد دهیاری در امر توسعه بسیار مهم و اثرگذار خواهد بود.

برنامه‌ی مالی یک‌ساله‌ی دهیاری بایستی در زمان‌های مختلف به شهروندان اطلاع‌رسانی شود. ضمن آن‌که دسترسی به آمار و اطلاعات به‌روز دهیاری‌ها یک امر اجتناب ناپذیر است. لذا در راستای عمل به فرمایشات مقام معظم رهبری (دامت برکاته) طبق سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و بر مبنای ماده‌ی ۴۶ قانون برنامه‌ی پنجم توسعه‌ی کشور مبنی‌بر حرکت به‌سمت دولت الکترونیک و با توجه به گستردگی روز افزون وظایف و خدمات ارائه شده توسط شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، بوروکراسی اداری و نبود یک سیستم مدون از اطلاعات بودجه‌ی دهیاری‌ها، از سال ۱۳۹۰ سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در جهت تسهیل امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور پژوهشی را درخصوص طراحی سامانه‌ی بودجه‌ی شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور آغاز نمود که این سامانه و بانک اطلاعاتی بودجه و اعتبارات ملی و استانی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در ابتدای سال ۱۳۹۱ با دسترسی بخشداری‌ها جهت ثبت بودجه‌ی دهیاری‌ها برای کل کشور راه‌اندازی و اجرایی گردید.طراحی سامانه در جهت عمل به وظایف سازمانی و همچنین اجرایی نمودن قانون مبنی‌بر ارسال بودجه به وزارت کشور به شکل الکترونیکی صورت گرفته است؛ که در ادامه مختصری از وظایف سازمانی و موارد قانونی بودجه‌ی دهیاری‌ها ارائه شده است.

وظایف سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور طبق اساسنامه‌ی سازمان

ایجاد هماهنگی در امور دهیاری‌ها، هدایت و نظارت بر فعالیت آن‌ها، تشکیل بانک اطلاعات به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات و آمار و تجزیه و تحلیل آن‌ها برای تصمیم‌گیری در بهبود امور و مسائل شهری و روستایی، برقراری ارتباط بین شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به‌منظور تبادل اطلاعات و تجارب مربوط به روش‌های اداری مالی فنی، ایجاد شرایط لازم همکاری شهرداری‌ها و دهیاری‌های نزدیک به هم با هدف تقلیل هزینه‌های عمرانی و خدماتی و جلوگیری از اسراف و تبذیر و آموزش نیروی انسانی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رشته‌های تخصصی مالی برخی از وظایف سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور می‌باشد.

ماده‌ی ۳۱ آیین‌نامه‌ی مالی دهیاری‌ها

مطابق ماده‌ی ۳۱ آیین‌نامه‌ی مالی، هر دهیاری مکلف است بودجه‌ی پیشنهادی خود را تا پایان دی ماه هر سال به شورای روستا ارائه نماید و شورا باید قبل از پایان اسفند ماه بودجه را تصویب کرده و به دهیاری ابلاغ نماید.

همچنین مطابق تبصره‌ی ۴ ماده‌ی ۳۲ آیین‌نامه‌ی مالی، دهیاری مکلف است حداکثر تا ۱۰ روز بعد از تصویب بودجه، نسخه‌ای از بودجه را به استانداری و وزارت کشور ارسال نماید.

معرفی سامانه

سامانه بودجه به آدرس اینترنتی budget.imo.org.ir بارگزاری شده و کاربران اعماز مدیریت روستایی استانداری یا بخشداری‌های کشور، ابتدا باید در سامانه‌ی بودجه ثبت‌نام نموده و پس از بررسی و تایید کاربر توسط مدیریت سامانه، به آن‌ها اجازه‌ی دسترسی داده می‌شود تا با نام کاربری و کلمه‌ی عبور تعریف شده بتوانند وارد سامانه شوند.

مدیریت کل سامانه‌ی بودجه توسط دفتر برنامه و بودجه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور است و هر استانداری بخشداری‌های تابعه استان را مدیریت می‌نماید.

با توجه به تعداد بیش از ۲۶ هزار دهیاری کشور و نبود زیرساخت‌های فن‌آوری اطلاعات و اینترنت در بعضی نقاط کشور، در حال حاضر فقط به بخشداری‌های استان‌ها دسترسی داده شده تا هر بخشداری بودجه‌ی دهیاری‌های تابعه‌ی خود را در سامانه‌ی بودجه ثبت و تایید نماید. در آینده دسترسی هر دهیاری به سامانه به‌صورت جداگانه به استان‌های متقاضی داده خواهد شد.

سامانه‌ی بودجه شامل بخش‌های مختلفی می‌باشد که در زیر به اختصار معرفی می‌شوند:

- بانک بودجه‌ی دهیاری‌ها
- بانک اعتبارات ملی و استانی پرداختی به دهیاری‌ها
- بانک اطلاعات مقطعی دهیاری‌ها
- کارتابل مکاتبات
- بانک قوانین مرتبط با برنامه و بودجه‌ی دهیاری‌ها و شهرداری‌ها

بانک بودجه‌ی دهیاری‌ها

قسمت اصلی سامانه، بانک بودجه‌ی دهیاری‌ها می‌باشد که بودجه‌ی مصوب و عملکرد تفریغ بودجه‌ی هر دهیاری در آن ثبت می‌شود.

ساختار بودجه‌ی دهیاری‌ها بودجه‌ی برنامه‌ای می‌باشد که شامل ۴ فرم درآمد، خدمات اداری، خدمات روستایی و عمران روستایی می‌باشد.

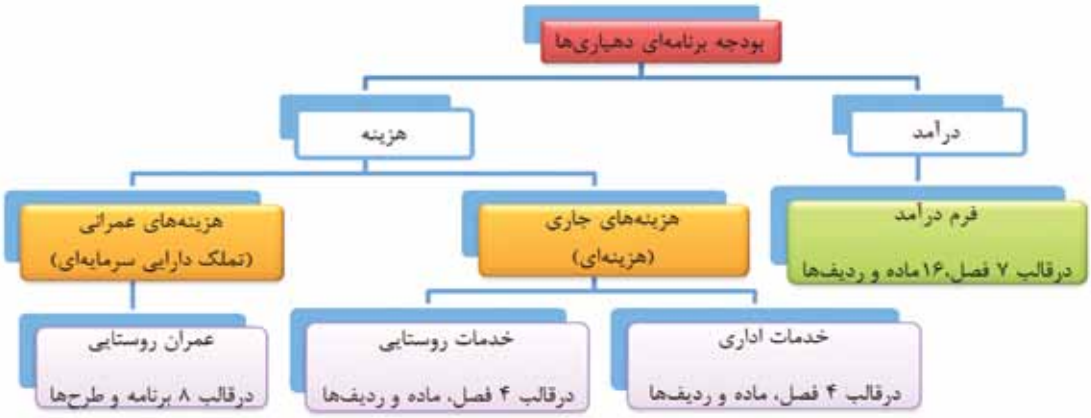

نمودار ۱: ساختار بودجه‌ی دهیاری‌ها

کاربر بخشداری پس از ورود به سامانه، فرم‌های بودجه را مشاهده می‌نماید که با انتخاب هر فرم وارد آن شده و بودجه‌ی مصوب یا عملکرد را ثبت می‌نماید.

هر بخشداری موظف است اطلاعات بودجه‌ی دهیاری‌ها را در فرم‌های مربوطه ذخیره نموده و پس از اطمینان از تکمیل و صحت آن، بودجه را تایید نهایی نماید. پس از ثبت بودجه‌ی دهیاری‌ها توسط بخشداری، استانداری موظف است کلیه‌ی فرم‌ها و اطلاعات را بررسی نموده و در صورت تایید شورای روستا، بودجه را به تایید نهایی برساند.

برای گزارش‌گیری از بودجه‌ی سال‌های مختلف می‌توان به آیکن گزارش بودجه‌ی دهیاری رجوع نموده و ریزفرم‌ها یا خلاصه‌ی کل بودجه را دانلود و یا چاپ نمود. استانداری‌ها نیز به بودجه‌ی تمام دهیاری‌های زیرمجموعه‌ی خود دسترسی دارند.

شکل ۱: نحوه‌ی نمایش فرم‌های بودجه در سامانه

ارائه‌ی فرم‌ها و ردیف‌های درآمدی و هزینه‌ای بودجه در سامانه سبب یکسان‌سازی ثبت اطلاعات دهیاری‌های کل کشور شده است، درحالی‌که در گذشته اطلاعات بودجه با ردیف‌های متفاوتی از دهیاری‌ها دریافت می‌گردید و تعدادی از دهیاری‌ها نیز با ردیف‌ها و فرمت بودجه آشنایی کامل نداشتند که با استفاده از این سامانه آموزشی در جهت نحوه‌ی بودجه‌نویسی نیز ارائه گردیده است. همچنین دیگر نیازی به ارسال نسخه‌ی کاغذی بودجه به وزارت کشور نمی‌باشد.

درآمدها و منابع تامین اعتبار و تخصیص به اعتبارات جاری و عمرانی			
شماره طبقه‌بندی	شرح	مصوب	عملکرد
۱	درآمدهای ناشی از عوارض عمومی	۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۹۷,۳۰۲,۰۰۰
۲	درآمدهای ناشی از عوارض اختصاصی	۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۱۶,۸۷۲,۰۰۰
۳	بهای خدمات و درآمد موسسات انتفاعی دهیاری	۰	۰
۴	درآمد حاصل از وجوه و اموال دهیاری	۰	۰
۵	کمک‌های اعطایی دولت و سازمان‌های دولتی	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۹۸,۰۱۰,۰۰۰
۶	استفاده از تسهیلات مالی	۰	۰
۷	اعانات، هدایا و دارایی‌ها	۳۰۲,۷۵۰,۰۰۰	۰
	جمع کل درآمدها	۱,۲۰۲,۷۵۰,۰۰۰	۹۱۲,۰۸۴,۰۰۰

جدول ۱: نمونه گزارش خلاصه کل بودجه‌ی یک دهیاری

بانک اعتبارات ملی و استانی

بخشی از بودجه‌ی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها شامل کمک‌های دولتی می‌باشد که از طریق وزارت کشور (اعتبارات ملی) و بخش دیگر از طریق استانداری‌ها (اعتبارات استانی) توزیع می‌شود. سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور مسئولیت توزیع اعتبارات ملی به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها را برعهده دارد که اعتبار دهیاری‌ها به‌صورت کلی به استانداری واریز می‌شود و استانداری پس از تعیین سهم هر دهیاری مبالغ را به دهیاری‌های استان پرداخت می‌نماید. اعتبارات استانی نیز مستقیما توسط استانداری به دهیاری پرداخت می‌شود.

در سامانه بودجه شرایطی فراهم شده که به محض پرداخت به استان، استانداری مبلغ واریزی را مشاهده می‌نماید و استانداری در دو فرم دیگر مبلغی که از اعتبار استانی و ملی به هر دهیاری پرداخت نموده را ثبت می‌نماید. در نتیجه هر بخش می‌تواند میزان کمک‌های دولتی صورت گرفته به دهیاری‌های تابعه‌ی خود را مشاهده نماید.طراحی این بخش سبب کاهش پیگیری‌های حضوری و تلفنی و نامه‌ای مبنی‌بر میزان تخصیص بودجه گردیده و مطمئنا سبب شفاف‌سازی توزیع اعتبارات به صورت عدالت محور خواهد شد.

بانک اطلاعات مقطعی

در مقاطع مختلف مدیران کلان کشوری برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در جهت بهبود عمران روستا نیازمند آگاهی کامل از آمار مشخصات دهیاری‌های کشور می‌باشند که تاکنون اطلاعات درخواستی به فرمت‌های متفاوتی از سراسر کشور جمع‌آوری می‌شد و نه‌تنها بسیاری از اطلاعات به دست سازمان نمی‌رسید، بلکه تعدادی با فرمت pdf، word،Excel و یا نسخه‌ی کاغذی ارسال می‌شد که جمع‌آوری و گزارش‌گیری از اطلاعات دریافتی کار بسیار سخت و نیازمند زمان طولانی بود و این اطلاعات نمی‌توانستند در زمان مناسب منجر به تصمیم‌گیری مطلوب و موثر گردند.فضا و پتانسیل ایجاد شده در سامانه این امکان را فراهم نموده است که هرگونه اطلاعات موردنیاز از

سال 1391

امور مالی سال 1391

ذخیره

کد اصلی	عنوان اصلی	کد فرعی	عنوان فرعی	کد جزء	جزئیات	مصوب (ریال)
1000	درآمدهای ناشی از عوارض عمومی (درآمدهای مستمر)	1100	وصولی توسط سایر موسسات	1101	عوارض برفروش کالا و ارائه خدمات (بند الف ماده 38 مالیات برارزش افزوده)	30000000
				1102	عوارض آلایندگی (تبصره 1ذیل ماده 38 مالیات برارزش افزوده)	30000000
				1103	عوارض ناشی از اجرای ماده 23 رسیدگی به تخلفات رانندگی	30000000
				1199	سایر موارد	0
		1200	عوارض بر ساختمانها و اراضی	1201	عوارض سطح روستا	0
				1202	عوارض بر پروانه های ساختمانی	6000000
				1203	عوارض بر تفکیک اراضی و ساختمان	3000000
				1204	عوارض بر معاملات غیر منقول	0
				1299	سایر موارد	2000000
		1300	عوارض بر ارتباطات و حمل و نقل	1301	عوارض بابت مسافرت و باربری	0
				1399	سایر موارد	0
		1400	عوارض بپروانه های کسب، فروش و خدمات	1401	عوارض بپروانه های کسب و پیشه و حق صدور پروانه	3000000
				1402	عوارض بر دستگاههای قابل بافی	0
				1403	عوارض بر صید شکار و شیلات	0
				1404	عوارض بر اقامتگاهها و محل های تفریحی	1000000
				1405	عوارض بر اسناد رسمی و قراردادها	0
				1406	عوارض فخاری و سایر مصالح ساختمانی	0
				1407	عوارض بر ذبح دام و طیور	0
				1408	عوارض بر دفاتر و اسناد تعاونی غیرانشعابی	0

برای ذخیره کردن اطلاعات وارد شده قبل از رفتن به صفحه بعد بر روی دکمه ذخیره کلیک کنید !!!

ذخیره

تذکر :بعد از تایید ،دیگر امکان تغییر مبالغ وجود نخواهد داشت !

☐ بخشداری صحت مبالغ وارد شده را برای سال 1391 تایید می کند.

☐ استانداری صحت مبالغ وارد شده را برای سال 1391 تایید می کند.

ثبت

ثبت

شکل ۳: نمونه فرم درآمد دهیاری

درجه دهیاری و جمعیت روستا

دهیاری‌ها را بتوان در قالب یک فرم یکسان کشوری طراحی و در زمان اندکی از سطح کشور جمع‌آوری نمود. به‌عنوان مثال برای تصمیم‌گیری درخصوص توزیع اعتبارات ماده‌ی ۱۸۰ قانون برنامه‌ی پنجم، یکی از شاخص‌های آن مساحت فضای سبز و تعداد ایستگاه آتش‌نشانی هر شهرداری می‌باشد که اطلاعات معینی از آن در دست نبود؛ اما با طراحی و قرار دادن این فرم در سامانه‌ی بودجه در مدت زمان اندکی توسط کل شهرداری‌های کشور تکمیل شد و گزارش کشوری آن تهیه گردید. ازجمله نمونه فرم‌های تکمیل شده یا در دست اجرا می‌توان به فرم جمعیت، درجه و سال تاسیس دهیاری‌ها، تعداد پروانه‌ی ساختمان صادره توسط هر دهیاری و مطالبات شهرداری‌ها از دستگاه‌های دولتی و ... اشاره نمود.

کارتابل مکاتبات

کارتابل مکاتبات

در عصر ارتباطات و در جهت حرکت به‌سمت دولت الکترونیک فضای «کارتابل مکاتبات» طراحی شد که هر استانداری و بخشداری کشور به آن دسترسی دارد و این سازمان از طریق آن با شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در ارتباط می‌باشد که این امر سبب حذف نامه‌نگاری‌های اضافی و صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌ی دستگاه‌های اجرایی کشور خواهد شد.جهت تسریع در آموزش کار با سامانه‌ی بودجه، علاوه‌بر پشتیبانی تلفنی و پاسخ به سوالات کاربران توسط کارشناسان دفتر برنامه و بودجه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، از طریق کارتابل نیز راهنمایی و رفع مشکلات روزانه‌ی کاربران صورت می‌گیرد.

بانک قوانین برنامه و بودجه

بانک قوانین

یکی از وظایف مهم سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور که در ماده‌ی ۱ و ۶ اساسنامه‌ی سازمان ذکر گردیده، بحث آموزش نیروی انسانی دهیاری‌ها و ارتقای سطح علمی کارشناسان برنامه و بودجه می‌باشد که در این راستا اقدام به جمع‌آوری قوانین مرتبط با برنامه و بودجه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها گردیده است. در این خصوص بخشنامه‌ی بودجه‌ی سالانه‌ی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، آیین‌نامه‌ی مالی دهیاری‌ها، مواد مرتبط قانون برنامه‌ی پنجم و... در قسمتی با نام «بانک قوانین» بارگذاری شده است تا همه‌ی کشور بتوانند فایل این قوانین را دانلود کرده و مطالعه نمایند.

نتیجه‌گیری

بایگانی مدون ایجاد شده نه‌تنها تضمین کننده‌ی اجرای قانون مبنی‌بر ارسال بودجه به وزارت کشور است بلکه ایجاد یک بانک اطلاعاتی از بودجه برای دهیاری‌ها، بخشداری‌ها و استانداری‌های کشور می‌باشد.مدیران کلان کشور زمانی می‌توانند تصمیماتی اثربخش در حوزه‌ی توسعه و آبادانی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها اتخاذ نمایند که اطلاع کاملی از میزان بودجه و هزینه‌کرد آن‌ها در اختیار داشته باشند.

این سامانه سبب شفاف‌سازی مسائل مالی، تسهیل تبادل اطلاعات به‌صورت الکترونیکی بین دستگاه‌های دولتی و بخش خصوصی و اطلاع‌رسانی و ارائه‌ی خدمات غیرحضوری، همچنین کاهش هزینه‌ها، افزایش دقت کارآیی و اثربخشی در بخش‌های مختلف، ایجاد گردش سریع و صحیح اطلاعات بین دستگاه‌های اجرایی، بدون نیاز به نصب نرم‌افزاری خاص، فرهنگ‌سازی نحوه‌ی بودجه‌نویسی و یکسان‌سازی فرم‌های بودجه شده است. همچنین به‌دلیل تحت web بودن سامانه، دسترسی اعضا به این سامانه بسیار سهل و آسان می‌باشد و آن‌ها در دورترین و محروم‌ترین نقاط کشور می‌توانند به بودجه‌ی روستا یا شهرداری خود دسترسی یابند. دستیابی به یک بانک بودجه‌ی جامع، مستند و کاربردی از دهیاری‌ها با توجه به حجم بسیار بالای دهیاری‌های کشور، مستلزم پیگیری، تلاش و فعالیت بی وقفه‌ی استانداری‌ها، بخشداری‌ها و دهیاری‌های کشور در ثبت بودجه‌ی سنوات مختلف در سامانه‌ی بودجه می‌باشد.

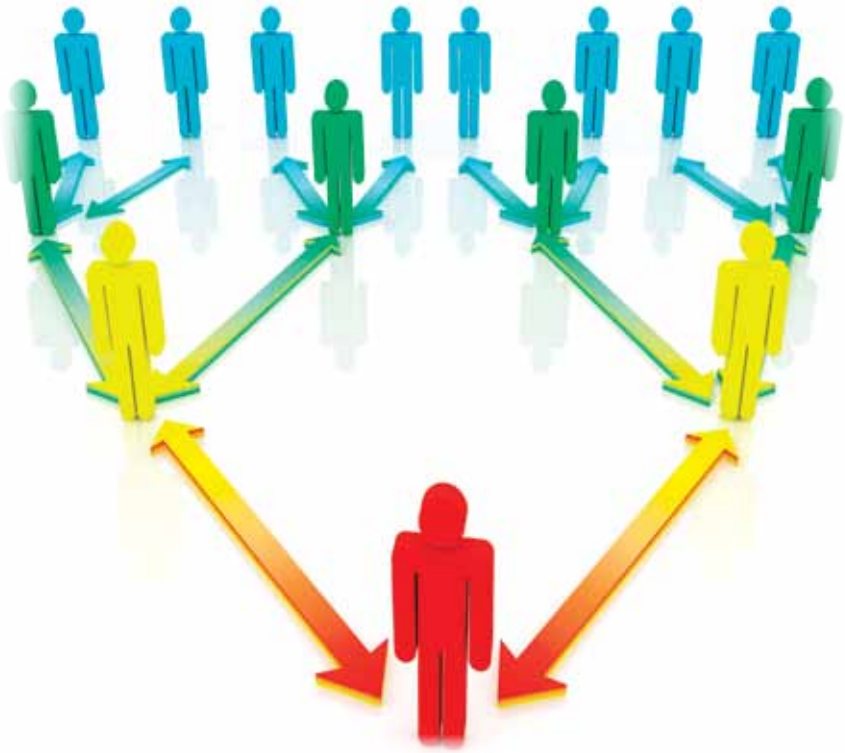

مدیریت منابع انسانی دهیاری گامی در راستای تقویت منابع درآمدی

نیره میرزایی
کارشناس دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی
Mirzaei@imo.org.ir

امروزه با عنایت به تعاریف و اقداماتی که در راستای اعتلای مدیریت منابع انسانی سازمان‌ها صورت گرفته، هر دهیار جهت ایفای وظایف مندرج در ماده‌ی ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها به‌طور دقیق، می‌بایست برای اداره‌ی کارآمد دهیاری، از ضروری‌ترین دانش مدیریت که مدیریت منابع انسانی است، بهره‌مند باشد. مدیریت منابع انسانی، شامل ایجاد برنامه‌هایی است که از طریق آن، نه تنها توانمندی‌های پرسنل دهیاری بهبود می‌یابد، بلکه با ایجاد هماهنگی صحیح و بهره‌مندی از نیروهای خود به ایفای وظایف قانونی می‌پردازد و رسیدن به اهداف نهاد دهیاری را نیز تسهیل می‌بخشد، دستیابی به توسعه‌ی روستایی را تسریع و روند امور را بهینه می‌سازد.

انتخاب نیروهای متخصص، آموزش‌های مستمر و نظارت بر چگونگی عملکرد نیروها، منجر به کارآیی مناسب، کاهش هزینه‌ها و ممانعت از اتلاف منابع درآمدی دهیاری خواهد شد.

اهم اقدامات مدیریتی دهیار در منابع انسانی

دهیاران در محدوده‌ی وظایف خود باید ضمن جذب نیروی انسانی مناسب با تدوین برنامه‌های آموزشی متناسب و افزایش سطح انگیزه‌ی پرسنل دهیاری، چهار وظیفه‌ی عمده‌ی مدیریت، یعنی برنامه‌ریزی درست، سازماندهی، راهبری و نظارت را سرلوحه‌ی امور قرار دهند و در حین انجام وظایف برای حصول اطمینان از عملکرد پرسنل به نظارت بر افراد و چگونگی انجام فعالیت‌ها بپردازند و با اقدامات زیر، تحقق اهداف سازمانی نهاد دهیاری را تسریع نمایند:

۱- انتخاب نیروی انسانی بر اساس نیاز دهیاری و طبق ضوابط

۲- برگزاری دوره‌های آموزشی جهت افزایش توانمندی‌های نیروی انسانی

۳- ارزشیابی و ارزیابی مستمر عملکرد نیروها

دهیار با اقدامات فوق، موجبات دستیابی به اهداف کلی را فراهم می‌آورد و می‌تواند ضمن ایجاد تعادل مناسب به ایفای وظایف خود بپردازد، بدون اقدامات فوق، دهیاران نمی‌توانند هدف‌های خود را جامه‌ی عمل پوشانده و مانند بسیاری از نهادها و سازمان‌های ناموفق، علی‌رغم صرف هزینه، موفق نخواهند بود.

۱- انتخاب نیروی انسانی بر اساس نیاز دهیاری و طبق ضوابط

برنامه‌ریزی نیروی انسانی در یک دهیاری برای انتخاب نیروی کارآمد می‌بایست با تعیین نیازهای دهیاری انجام شود، در غیر این صورت به‌کارگیری نیرو بدون لحاظ نیاز دهیاری، فقط باعث تورم نیروی انسانی، هزینه نمودن درآمد دهیاری بدون حصول کارآیی مناسب خواهد شد. تعیین صحیح نیازهای انسانی دهیاری به‌لحاظ کمی و کیفی، وظیفه‌ای است که می‌تواند سایر وظایف دهیاری را تحت‌الشعاع خود قرار دهد، در این خصوص باید توجه شود که به چه تعداد و چه نوع نیروی انسانی در واگذاری مسئولیت‌ها، نیاز می‌باشد:

جنبه‌ی کمی نیروی انسانی، وقتی مطرح است که لازم باشد واحدی جدید در دهیاری ایجاد و یا در پست‌های دهیاری تغییراتی ایجاد شود؛ علی‌رغم درج شرایط استخدام داوطلبان در دهیاری که در ماده‌ی ۵ آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌های کشور (مصوب تیرماه ۱۳۸۳) که در ۹ بند آورده شده، دهیار موظف است جهت رعایت جنبه‌ی کیفی انتخاب، پست‌های دهیاری را با توجه به قابلیت‌های نیرو، مورد بررسی قرار دهد و بنابر آن، فرد را انتخاب نماید. در این بررسی به صلاحیت و توانایی مورد نیاز افراد توجه می‌شود و صلاحیت افراد بر حسب تحصیلات، تجربه و توانایی نیروی مورد نیاز سنجیده می‌شود. لازمه‌ی این امر انطباق قابلیت‌ها و تحصیلات فرد با شغلی است که می‌بایست شرایط احراز آن را داشته باشد.

برای مثال انتخاب و به‌کارگیری فردی که دارای تحصیلات و تجربه‌ی کاری در زمینه‌ی مالی است برای تصدی شغل مسئول امور مالی دهیاری، انتخابی است که ضمن در نظرگیری صلاحیت فرد، شرایط احراز پست برای وی لحاظ شده است، در غیر این صورت، نیروی انسانی افزایش، بهره‌وری کاهش و هزینه‌های مازاد ایجاد خواهد شد.

دهیاری‌ها با برنامه‌ریزی نیروی انسانی، اطمینان کسب می‌کنند که افراد توانمندی را برای تحقق اهداف خود و دهیاری در اختیار دارند و این فرآیند پس از آگاهی و بررسی نیاز دهیاری منجر به انتخاب افراد مناسب، با مهارت‌های لازم از بین متقاضیان تصدی مشاغل دهیاری برای پست‌های خالی خواهد بود.

۲- برگزاری دوره‌های آموزشی جهت افزایش توانمندی‌های نیروی انسانی

برگزاری دوره‌های آموزشی به‌منظور الزام پرسنل بـه فراگیری دانـش و مهارت‌هایی اسـت که دارای قابلیـت کاربردی در جهت تحقق اهـداف و وظایف دهیاری باشد.

اولیـن گام در فرآینـد آموزش، تعییـن نیازهای آموزشی اسـت. نیاز آموزشی عبارت است از تغییرات مطلوبی که در افراد از نظر دانش، مهارت و رفتار باید به‌وجود آید تا بتوانند وظایف و مسـئولیت‌های مربوط به شغل خود را در حد مطلوب انجام و زمینه‌های رشد و تعالی آن‌ها فراهم شود.

بر اسـاس تبصـره‌ی ذیل مـاده‌ی ۸ آیین‌نامه‌ی استخدامی دهیاری‌های کشور، دهیاری‌ها موظفند از طریق مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای کشـور و مراکز آموزش عالـی غیردولتی بر اسـاس اسـتانداردهای مصوب، نسـبت به اجرای دوره‌های آموزشـی برای کارکنان خود اقـدام نمایند. (اسـتانداردهای مصوب همـان اسـتانداردهایی اسـت که توسـط سـازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های وزارت کشور تهیه و ابلاغ می‌شود.)

آمـوزش را می‌توان یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های هر نهاد یا سـازمان از جمله دهیاری قلمداد نمود؛ این وظیفه‌ی مهم، می‌بایسـت پس از شناسایی نیازهای دهیاری، از بـدو ورود افراد به دهیاری آغاز و در تمام مسیر شغلی آن‌ها ادامه یابد و با مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح، مهارت‌های لازم به نیرو آموزش داده شـود تـا در نهایت با کارآیی پرسـنل، هم دهیـاری از آن بهره‌مند شـود، هم خود فرد از مزایـای آن بهره‌مند شود و موجبات تسـریع در پیشبرد امور دهیاری‌ها را فراهـم آورد، چرا که عدم آمـوزش به‌موقع به‌منظور تغییـر و ارتقای دانش و مهارت‌های افراد با گذشـت زمانی کوتاه باعث اتلاف اعتبارات دهیاری و تحمیل هزینه خواهد بود. اهمیت آموزش به حدی اسـت که برخی از صاحب‌نظران در مورد آن می‌گویند «آموزش در حقیقت خود مدیریت اسـت و بـدون آن پایه‌های مدیریت متزلزل خواهد شد.»

همان‌گونه که اشـاره شـد از مهم‌تریـن اهداف آموزش، هدایت و رشـد نیروی انسانی برای دستیابی بـه اهداف فـردی و گروهی دهیاری اسـت. پس از آموزش‌های استاندارد، نتایج زیر حاصل خواهد شد:

الف) بهبود عملکرد فردی کارکنان

نیرویی که نسبت به وظایف و فعالیت‌های مربوط به پسـت و شـغل خود آگاهی کافی ندارد، از طریق آمـوزش و با کسـب دانش و مهـارت لازم می‌تواند عملکرد بهتری داشـته باشد و با کارآیی بیشتر به کار خود بپردازد و مسائل مربوط به کار را به‌نحوی شایسته تجزیه و تحلیل نماید.

ب) به‌روز شدن اطلاعات و مهارت‌ها

آمـوزش به‌موقع و به‌روز نمـودن اطلاعات باعث ممانعت از به‌کارگیری مهارت‌ها و دانشی می‌شود که به‌نوعی منسوخ شده می‌باشد.

انطباق با پیشـرفت تکنولوژی، اصلاحات قانونی و هرگونه تغییرات، مسـتلزم آموزش مستمر نیروهای دهیاری است.

ج) آماده نمودن پرسنل برای تصدی سایر پست‌ها

آمـوزش در تمام مراحـل، نه‌تنها باعـث افزایش اطلاعات در خصوص وظایف و نحوه‌ی عملکرد پرسنل می‌شـود بلکه با ایجاد حس مطلوب، مسئولیت‌پذیری فرد را در ایفای وظایف ارتقا می‌بخشد.

آمـوزش همچنان می‌تواند افراد را آماده سـازد تا در صورت لزوم بتوانند مسـئولیت پست‌های بالاتر را نیز به‌عهده گیرند، که خود باعث بهبود سـطح انگیزه و رضایت کارکنان شده و در چنین مواقعی دهیاری با کمبود نیروی مجرب نیز روبه‌رو نخواهد شد.

بـا توجه به مطالب فوق می‌توان گفت هزینه‌های آموزش نوعی سـرمایه‌گذاری در نیروی انسانی است و دهیار برای پیشـرفت امور دهیـاری، قانونا ملزم به برگزاری دوره‌های آموزشی پیوسته می‌باشد.

۳- ارزشیابی و ارزیابی مستمر عملکرد نیروها

هر چند تعداد نیروهای دهیاری در حال حاضر بسیار اندک می‌باشـد اما نظارت و ارزیابی عملکرد پرسنل می‌تواند یکی از اقدامات مهم دهیار، در مدیریت منابع انسانی دهیاری باشد. ارزیابی، شامل اقداماتی است که نحـوه‌ی انجام کار افراد در نهاد دهیاری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و نتیجه‌ی آن اشـراف دهیار نسـبت به چگونگی عملکرد کارکنان دهیاری اسـت و می‌تواند بر بسـیاری از تصمیمات دهیار، مانند تعیین نیازهای انسـانی، تعیین نیازهای آموزشی، جابه‌جایی نیروها و ... تاثیرگذار باشد. در واقع ارزیابی وسیله‌ای است برای کنترل عملیات و اقدامات پرسنل.

از فرآینـد ارزیابی، هم دهیاری بهره‌مند می‌شـود و هم خـود کارکنان از این مهم بهره‌مند می‌شـوند، چرا که با این اقدام، کارکنان از نحوه‌ی انجام وظایف محوله مطلع می‌شوند و سعی می‌کنند اشتباهات خود را مرتفـع نمایند؛ لذا منافع نیرو و دهیاری، اقتضا دارد که ارزیابی عملکرد به‌طور کامل و مرتب انجام شود.

ارزیابی عملکرد به‌طور مستمر، نتایجی را به شرح زیر به‌دنبال خواهد داشت:

۱. بهبود مهارت‌ها و انگیزه‌ی پرسنل

یکی از نتایـج ارزیابی عملکرد، بهبود مهارت‌ها و ایجاد انگیزه برای پرسـنل می‌باشـد. پس از ارزیابی و اعـلام نتیجه به پرسـنل می‌تـوان موجبات بهبود توانمندی‌هـای آن‌هـا را فراهـم نمود تا بـا غلبه بر ضعف‌ها و برنامه‌ریزی درست آموزشی توسط دهیار، بتواننـد عملکـرد خود را بهبود بخشـند و در مسـیر توسعه‌ی دهیاری گام بردارند.

۲. پرداخت پاداش و بهره‌وری متناسب با عملکرد پرسنل

یکی دیگر از نتایج ارزیابی عملکرد، پرداخت پاداش و بهره‌وری متناسب با عملکرد پرسنل وفق ماده‌ی ۶ آیین‌نامه‌ی اسـتخدامی دهیاری‌های کشور می‌باشد.

دهیار پس از ارزیابی می‌تواند بر اسـاس شایسـتگی آن‌ها اقدام به پرداخت پاداش نماید؛ به استناد ماده‌ی ۶ آیین‌نامه‌ی موصوف، «دهیاری‌ها می‌توانند متناسب با درآمـد دهیاری، میـزان کارآیی هر مسـتخدم، تا ۵۰درصد حداقل حقوق را (بر اساس مصوبات شورای عالی کار) به‌عنوان فوق‌العاده کارآیی پرداخت نمایند». در نتیجه پرداخت پاداش متناسـب با عملکرد، بهبود عملکـرد همراه با رضایت‌مندی نیرو مشـهود خواهد بود و پرداخت پاداش یکسان بین پرسنل، باعث ایجاد نارضایتی و عدم کارآیی خواهد شد.

نتیجه‌گیری

دهیـاری به‌عنوان یک نهاد عمومی غیردولتی که مسـئولیت مدیریت و اداره‌ی روستا را بر عهده دارد با بهره‌مندی از پرسنل کارآمد و ساختار سازمانی مناسب می‌تواند سعی در افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌ها و عدم اتکای خود به درآمدهای ناپایدار داشته باشد.

با عنایت به جمعیت هر روسـتا و سـطح فعالیت دهیاری که وسـعت چندانـی ندارد، جذب مسـئول امور مالی و کارشـناس فنی برای هر دهیاری به‌طور مسـتقل، فاقد توجیه منطقی اسـت و ضروری است جهـت ممانعـت از تورم نیروی انسـانی، بـا رعایت ضوابط و سازوکاری مناسب و مشارکتی، یک نیروی متخصص و مجرب برای چنـد دهیاری جذب نمود. همچنین جدیت در برنامه‌ریزی آموزشی توسط دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری و شخص دهیار برای پرسنل، موجبات تحقق اهداف دهیاری را فراهم خواهد نمود.

در حـال حاضر برخـی دهیاری‌ها بـرای کاهش هزینه‌هـای جـاری، از طریـق شـرکت تعاونـی دهیاری‌های بخش، با رعایت ضوابط، یک مسـئول مالی برای تمام روستاهای تابع همان بخش انتخاب نموده‌اند که باعث کاهش هزینه‌های جاری دهیاری شـده است. به هر حال دهیاری‌ها با توسعه‌ی مناسب کمی و کیفی نیروی انسانی، کمک به ارتقای دانش، بینش و نگرش پرسـنل دهیاری، ارزش‌یابی مستمر عملکرد دهیاری و ایجاد انگیزه در پرسنل جهت بهبود و ارتقای عملکرد و خدمت‌رسانی به جامعه‌ی روستایی می‌توانند ضمن بسترسـازی برای تسـریع در فرآیند توسـعه‌ی روسـتا، گام موثری در کاهش هزینه‌های غیرضروری و ایجاد درآمد پایدار برای دهیاری بردارند.

منابع

- ابطحی، سـید حسین، آموزش و بهسازی منابع انسانی، (۱۳۶۸)، نشر سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران
- اکبـری، صادق، عبداللهی، مجیـد، «مجموعه قوانین و مقـررات ده و دهیاری با آخریـن اصلاحات و الحاقات»، (۱۳۸۷)، نشر قلمستان هنر
- رضاییـان، علـی، اصـول مدیریـت، (۱۳۹۰)، تهران، انتشارات سمت
- عسگریان، مصطفی، مدیریت نیروی انسانی، (۱۳۷۸)، انتشارات جهاد دانشگاهی تربیت معلم

تحلیلی بر عوارض قانون مالیات بر ارزش افزوده در حوزه‌ی مدیریت روستایی

علی‌اکبر اسدی
کارشناس ارشد آمایش سرزمین
مریم عباسوند
کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای
marvandz@yahoo.com

مالیات مهم‌ترین منبع درآمدی دولت اعماز مرکزی، استانی و محلی می‌باشد. ثبات و تداوم وصول مالیات، موجب ثبات در برنامه‌ریزی برای ارائه‌ی کالاها و خدمات مورد نیاز شهروندان در زمینه‌های گوناگون می‌شود. مالیات بر ارزش افزوده نه‌تنها مالیات نسبتا ساده‌ای است، بلکه رایج‌ترین مالیات در دنیای امروز نیز محسوب می‌شود. این مالیات در واقع نوعی مالیات بر فروش چند مرحله‌ای است که خرید کالا و خدمات واسطه‌ای را از پرداخت مالیات معاف می‌کند. قانون مالیات بر ارزش افزوده در سال ۱۳۸۷ به‌مدت پنج‌سال به‌صورت آزمایشی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

قانون مالیات بر ارزش افزوده در حوزه‌ی مدیریت روستایی

بر اساس بند «الف» ماده‌ی ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده نرخ عوارض کالا و خدمات یک و نیم درصد می‌باشد که این میزان با توجه به تبصره‌ی ۲ ماده‌ی ۱۱۷ قانون برنامه‌ی پنجم توسعه تا پایان برنامه به سه درصد (سالانه ۰.۲ درصد) افزایش می‌یابد. در سال ۱۳۹۱ این سهم ۲.۱ درصد برای شهرداری و دهیاری و ۲.۹ درصد برای دولت می‌باشد.

عوارض مذکور توسط سازمان امور مالیاتی دریافت می‌گردد و نحوه‌ی توزیع آن در قانون مالیات بر ارزش افزوده بدین گونه است که به حساب تمرکز وجوه وزارت کشور واریز می‌گردد؛ که مجددا وزارت کشور عوارض مذکور را به حساب استانداری واریز می‌نماید تا بر اساس شاخص جمعیت و میزان کمتر توسعه یافتگی بین دهیاری‌های هر شهرستان توزیع نماید. از ابتدای سال ۱۳۹۰ با تصویب ماده‌ی ۱۲۳ قانون برنامه‌ی پنجم توسعه، عوارض بند «الف» ماده‌ی ۳۸ و عوارض آلایندگی موضوع تبصره‌ی ۱ ماده‌ی ۳۸ در هر شهرستان بین شهرداری‌ها و دهیاری‌های همان شهرستان به نسبت جمعیت توزیع می‌گردد.

البته در خصوص آلایندگی در صورتی‌که گسترش آن در بیش از یک شهرستان باشد، عوارض بر اساس میزان و تاثیر آلایندگی توزیع می‌شود.

علاوه‌بر عوارض یاد شده، عوارض انواع سیگار و محصولات دخانی به میزان سه درصد موضوع بند «ب» ماده‌ی ۳۸، عوارض انواع بنزین و سوخت هواپیما به میزان ده درصد وضوع بند «ج» ماده‌ی ۳۸، و عوارض نفت سفید و نفت گاز به میزان ده درصد و نفت کوره به میزان پنج درصد موضوع بند «د» ماده‌ی ۳۸، برای شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور منظور شده است که سهم دهیاری‌ها بر اساس تبصره‌ی ۲ ماده‌ی ۳۹ قانون مالیات بر ارزش افزوده به نسبت بیست درصد می‌باشد که بر اساس شاخص جمعیت توزیع و توسط دهیاری‌ها هزینه می‌شود.

عوارض دیگری که دهیاری‌ها در آن ذی‌نفع می‌باشند عوارض دوازده در هزار ارزش گمرکی کالاهای وارداتی موضوع تبصره‌ی ۳ ماده‌ی ۴۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده است که سهم دهیاری‌ها از آن معادل بیست درصد می‌باشد؛ که بر اساس مقررات تبصره‌ی ۲ ماده‌ی ۳۹ این قانون یعنی شاخص جمعیت توزیع می‌گردد.

عوارض شماره‌گذاری موضوع بند «ج» ماده‌ی ۴۳ قانون مالیات بر ارزش افزوده معادل یک درصد عوارض از سه درصد قیمت فروش کارخانه و یا مجموع ارزش گمرکی و حقوق ورودی آن‌ها است که به حساب تمرکز وجوه وزارت کشور واریز و با توجه به بند «ج» ماده‌ی ۴۶ این قانون و بر اساس مقررات تبصره‌ی ۲ ماده‌ی ۳۹ این قانون یعنی شاخص جمعیت توزیع می‌گردد.

سهم مدیریت روستایی (دهیاری‌ها) از عوارض بند «الف» و تبصره‌ی ۱ ماده‌ی ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده

مبلغ کل پرداختی از بند «الف» و تبصره‌ی ۱ ماده‌ی ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده عوارض کالا و خدمات و آلایندگی در سال ۱۳۹۰ به دهیاری‌های کشور بر اساس سهم مشخص شده و آخرین اطلاعات واصله از سازمان امور مالیاتی کشور حدود ۱۷۲۲ میلیارد ریال است که ۸،۰۳ درصد از کل مبالغ را شامل می‌شود.

مبلغ کل پرداختی از بند «الف» و تبصره‌ی ۱ ماده‌ی ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده عوارض کالا و خدمات و آلایندگی (در شش ماهه اول) سال ۱۳۹۱ به دهیاری‌های کشور بر اساس سهم مشخص شده و آخرین اطلاعات واصله از سازمان امور مالیاتی کشور حدود ۲۱۶۶ میلیارد ریال است که ۱۴،۶ درصد از کل مبالغ را شامل می‌شود و مابقی به شهرداری‌ها اختصاص می‌یابد. از آن‌جایی‌که نسبت جمعیت ساکن در شهرها حدود ۷۰ درصد جمعیت کل کشور را شامل می‌شود این تفاوت منطقی می‌باشد. با این تفاسیر ارقام پرداختی به دهیاری‌ها در مقایسه با سال ۱۳۹۰ رشد ۶،۵۷ درصدی را نشان می‌دهد.

لازم به یادآوری است رشد اعتبارات پرداختی به دهیاری‌ها در شش ماهه اول سال ۱۳۹۱ در مقایسه با سال ۱۳۹۰ به نسبت ۱.۳ می‌باشد. از کل اعتبارات ۸۰ درصد مربوط به عوارض عمومی (کالا و خدمات) و ۲۰ درصد مربوط به عوارض آلایندگی می‌باشد.

در دسته‌بندی دهیاری‌های استان‌ها با توجه به کمترین سهم دریافتی در سال ۱۳۹۱، رتبه‌ی یک تا پنج به دهیاری‌های استان ایلام با ۰.۱۸ درصد، دهیاری‌های استان قم با ۰.۲۱ درصد، دهیاری‌های استان خراسان جنوبی با ۰.۴۲ درصد، دهیاری‌های استان چهارمحال و بختیاری با ۰.۴۷ درصد و دهیاری‌های استان لرستان با ۰.۵۴ درصد تعلق دارد.

در دسته‌بندی دهیاری‌های استان‌ها با توجه به بیشترین سهم دریافتی در سال ۱۳۹۱، رتبه‌ی یک تا پنج به دهیاری‌های استان مرکزی با ۱۴.۶۷ درصد، دهیاری‌های استان خوزستان با ۱۳.۴۷ درصد، دهیاری‌های استان اصفهان با ۸.۲۲ درصد، دهیاری‌های استان مازندران با ۵.۳۶ درصد و دهیاری‌های استان خراسان رضوی با ۵.۲ درصد تعلق دارد.

در دسته‌بندی دهیاری‌ها با توجه به کمترین سهم دریافتی در سال ۱۳۹۱، رتبه‌ی یک تا پنج به

جمع پرداختی ارزش افزوده در شش ماهه اول سال ۱۳۹۱ به دهیاری‌ها (میلیارد ریال)

عنوان	جمع عوارض عمومی (کالا و خدمات)	جمع عوارض آلایندگی	جمع کل
جمع دهیاری ها	۱۷۱۴	۴۵۲	۲۱۶۶
درصد	۷۹،۱	۲۰،۹	۱۰۰

مبلغ کل پرداختی از بند «الف» و تبصره‌ی ۱ ماده‌ی ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده عوارض کالا و خدمات و آلایندگی (در شش ماهه اول) سال ۱۳۹۱ به دهیاری‌های کشور بر اساس سهم مشخص شده و آخرین اطلاعات واصله از سازمان امور مالیاتی کشور حدود ۲۱۶۶ میلیارد ریال است که ۱۴،۶ درصد از کل مبالغ را شامل می‌شود.

دهیاری‌های شهرستان دلگان از استان سیستان و بلوچستان با ۲,۸۵۷,۷۳۲ ریال، دهیاری‌های شهرستان نرماشیر و فاریاب از استان کرمان به ترتیب با ۸,۸۳۶,۹۲۹ و ۱۱,۳۳۰,۰۱۱ ریال، دهیاری‌های شهرستان مهران و ملکشاهی از استان ایلام به ترتیب با ۱۵,۰۰۲,۴۸۱ ریال و ۲۲,۹۰۵,۰۳۱ ریال اختصاص دارد. همان‌گونه که مشهود است دهیاری‌های یاد شده از مناطق کمتر توسعه یافته می‌باشندکه کمترین دریافتی را دارند.

در دسته‌بندی دهیاری‌ها با توجه به بیشترین سهم دریافتی در سال ۱۳۹۱، رتبه‌ی یک تا پنج به دهیاری‌های شهرستان شازند از استان مرکزی با ۱.۱۴ درصد، دهیاری‌های شهرستان اهواز با ۰.۶ درصد، دهیاری‌های شهرستان بندرماهشهر با ۰.۳۸ درصد، دهیاری‌های شهرستان مشهد با ۰.۲۸ درصد و دهیاری‌های شهرستان رشت با ۰.۲۷ درصد اختصاص دارد. این دسته‌بندی نشان می‌دهد که همانند شهرها، سهم بیشتری به دهیاری‌هایی که در شهرستان‌ها و استان‌های برخوردار و بیشتر توسعه یافته قرار گرفته‌اند تعلق می‌گیرد. عوارض ارزش افزوده از فعالیت‌های اقتصادی و مبادله‌ی کالا و خدمات که موجب رونق اقتصادی روستا و شهر می‌شود اخذ و وصول می‌گردد؛ بنابراین رشد GDP روستا و شهر موجب افزایش و ارتقای درآمد دهیاری‌ها و شهرداری‌ها است. با توجه به سیاست خودکفایی دهیاری‌ها و شهرداری‌ها و کاهش سهم دولت، باید سهم مالیات مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده به دهیاری‌ها و شهرداری‌ها افزایش یابد.

لازم به ذکر است که سهم دریافتی دهیاری‌های ۸ استان به ترتیب شامل ایلام، قم، خراسان جنوبی، چهارمحال و بختیاری، لرستان، خراسان شمالی، اردبیل و سمنان کمتر از یک درصد، سهم دریافتی دهیاری‌های ۶ استان به ترتیب کرمانشاه، زنجان، کردستان، کهکیلویه و بویراحمد، آذربایجان غربی و همدان بین یک تا دو درصد، سهم دریافتی دهیاری‌های ۱۵ استان به ترتیب گلستان، سیستان و بلوچستان، البرز، بوشهر، تهران، فارس، یزد، قزوین، آذربایجان شرقی، هرمزگان، گیلان، کرمان، خراسان رضوی، مازندران، و اصفهان بین دو تا ده درصد و سهم دریافتی دهیاری‌های ۲ استان به ترتیب خوزستان و مرکزی بالای ده درصد می‌باشد.

بر اساس تبصره‌ی ۱ ماده‌ی ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده میزان عوارض آلایندگی واحدهای تولیدی آلاینده‌ی محیط زیست که استانداردها و ضوابط حفاظت از محیط زیست را رعایت نمی‌نمایند و همچنین پالایشگاه‌های نفت و واحدهای پتروشیمی علاوه‌بر مالیات و عوارض متعلق موضوع این قانون، مشمول پرداخت یک درصد ۱٪ از قیمت فروش به‌عنوان عوارض آلایندگی می‌باشد. مبلغ کل پرداختی از بابت عوارض آلایندگی (در شش ماهه اول) سال ۱۳۹۱ به دهیاری‌های کشور حدود ۴۵۲ میلیارد ریال است که حدود ۲۷ درصد از کل عوارض آلایندگی را شامل می‌شود و بر اساس فرآیند مذکور پرداخت شده است؛ که از این رقم بیشترین سهم عوارض آلایندگی مربوط به دهیاری‌های استان مرکزی با حدود ۴۵.۸۸ درصد و کمترین سهم مربوط به دهیاری‌های استان قم با ۲.۳۳ درصد می‌باشد.

عوارض ارزش افزوده می‌تواند نقش اساسی در ساماندهی مالی روستایی و تامین عدالت اجتماعی در سطح روستاها داشته باشد، ولی به‌دلیل این‌که باز توزیع ملی وجود ندارد این عوارض بر اساس شاخص جمعیت بین مناطق وصول شده توزیع می‌گردد.

نتیجه‌گیری

از آن‌جایی‌که سبد درآمدی دهیاری‌ها به‌عنوان مدیریت روستایی متنوع نمی‌باشد، درآمد حاصل از عوارض قانون مالیات بر ارزش افزوده در این حوزه به‌دلیل داشتن مشخصاتی از قبیل قابل اتکا و زمان‌مند بودن و سهولت اخذ و استمرار می‌تواند به‌عنوان درآمد پایدار برای دهیاری‌ها محسوب شده و جایگزین مناسبی برای درآمدهای ناپایدار باشد. هر چند اجرای قانون یاد شده خالی از اشکال نیست به همین دلیل با توجه به مشکلات اجرایی متعدد از زمان اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در حوزه‌ی دهیاری‌ها و همچنین به‌منظور هماهنگی در خصوص اجرای قانون، ایجاد وحدت رویه، نحوه‌ی عملکرد و شفاف‌سازی اطلاعات مربوط به معافیت و مشمولیت و منابع درآمدی مربوط به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، و لزوم تبیین احکام و مواد قانونی مالیات بر ارزش افزوده که دهیاری‌ها موظف به اجرا و رعایت آن می‌باشند، دستورالعمل‌های مختلفی از جمله دستورالعمل تبصره‌ی ۷ ماده‌ی ۱۷ با همکاری سازمان امور مالیاتی و سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تهیه و ابلاغ شده است.

از نکات قابل توجه در این بررسی، عدم توازن در توزیع اعتبارات و پرداخت عوارض ماده‌ی ۱۲۳ قانون برنامه‌ی پنجم توسعه می‌باشد؛ که هر چند نسبت به قوانین قبلی توازن نسبی برقرار شده است، ولی لازم است بخشی از عوارض مذکور به‌صورت متمرکز اخذ و مجددا به شهرستان‌های کمتر توسعه یافته پرداخت شود تا باعث ایجاد توازن منطقه‌ای گردد.

از آن‌جایی‌که سبد درآمدی دهیاری‌ها به‌عنوان مدیریت روستایی متنوع نمی‌باشد، درآمد حاصل از عوارض قانون مالیات بر ارزش افزوده در این حوزه می‌تواند به‌عنوان درآمد پایدار برای دهیاری‌ها محسوب شده و جایگزین مناسبی برای منابع درآمد ناپایدار باشد.

دهیاری‌ها درمسیر خودکفایی و شکوفایی

گفت‌وگو با معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

دهیاری‌ها: انتصاب مهندس محسن کوشش تبار به سمت معاونت امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ما را بر آن داشت تا برای اطلاع از اوضاع و احوال این معاونت و برنامه‌های آینده؛ به دفتر کار ایشان رفته و مصاحبه‌ای در این ارتباط با ایشان ترتیب دهیم. متن زیر بخشی از گفت‌وگوی ما با ایشان است:

دهیاری‌ها: آقای مهندس به نظر شما امروز نهاد دهیاری با چه مشکلاتی روبه‌رو است و بعد از گذشت حدود ۱۰ سال از عمر این نهاد چه تغییراتی پدید آمده است؟

کوشش تبار: دهیاری‌ها به‌عنوان نهاد عمومی غیر دولتی در مقایسه با شهرداری‌ها که دارای سابقه‌ای بیش از یک‌صد سال می‌باشند؛ تا امروز مسیر مناسبی را طی کرده‌اند، علت این امر هم بهره‌گیری از تجربیات گذشته‌ی شهرداری‌ها و مدیریت و راهبری مناسب و هوشمندانه‌ی این نهاد بوده است.

در این مقطع از زمان به اعتقاد بنده یک اشکال و ضعف عمده در ارتباط با این نهاد وجود دارد و آن عدم شناخت عمومی و واقعی از جایگاه و نقش دهیاری‌ها و خدمات ارزنده‌ی این نهاد در فرآیند توسعه‌ی پایدار روستایی کشور طی سال‌های گذشته می‌باشد و این امر تا حدود زیادی به‌دلیل حضور کم‌رنگ روستاها و دهیاری‌ها در رسانه‌های جمعی و مطبوعات، عدم اطلاع‌رسانی مناسب از خدمات این نهاد و تلاش بی‌مدعای دهیاری‌ها بوده است؛ به‌گونه‌ای که بعد از گذشت حدود ده سال از عمر دهیاری‌ها، هنوز کلمه‌ی دهیاری برای بعضی از مسئولین و برنامه‌ریزان ناآشنا است. در حالی‌که در حال حاضر این نهاد وظیفه‌ی خطیر ارائه‌ی خدمات عمومی به ۸۵٪ از جامعه‌ی روستایی کشور و حدود ۱۷ میلیون نفر از جمعیت کل کشور را عهده‌دار است که بسیار حائز اهمیت است. مردم یا در شهر ساکن هستند و یا در روستا؛ بنابراین دهیاری‌ها باید حق‌السهم خود را در ادبیات توسعه‌ی کشور و سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های ملی و منطقه‌ای، اعتبارات، تعاملات و حتی توجهات داشته باشند.

به عقیده‌ی من یکی از مهم‌ترین راهکارهای برطرف نمودن این ضعف، تقویت جایگاه و پشتیبانی حقوقی از دهیاری‌ها و نیز معرفی جایگاه واقعی دهیاری‌ها به محافل و مجامع علمی، تصمیم‌گیر، تصمیم‌ساز و برنامه‌ریز کشور است. بنابراین باید تلاش کرد تا تمام ظرفیت‌های موجود در این نهاد و توان بالقوه‌ی آن شناسایی و معرفی شود. یکی از تلاش‌های جدی که طی شش ماه گذشته صورت گرفته است، طرح جامع دهیاری‌ها در مجلس شورای اسلامی است. اگرچه طرح جامع دهیاری‌ها در این مقطع زمانی نتوانست به‌عنوان قانون تصویب شود، اما واقعیت امر این است که همین طرح موجب شد تا به‌مدت سه ماه در مجلس شورای اسلامی، نهاد دهیاری، بحث اول تمامی کمیسیون‌ها باشد و کمیسیون‌های مجلس را به واکاوی نقش و جایگاه دهیاری‌ها و تامل بیشتر در این حوزه واداشته و آن‌ها را با مطالبات و خواسته‌های جامعه‌ی روستایی و دهیاری‌ها بیش از پیش آشنا نماید.

طرح مباحث کارشناسی مفصل، ذهنیت‌ها را با جایگاه و اهمیت نهاد دهیاری بیشتر آشنا کرد و موجب شد تا دهیاری به جایگاه واقعی خود که جایگاهی قابل اطمینان است نزدیک‌تر شود. به‌یقین در آینده‌ای نه چندان دور، مجلس و دولت به این باور خواهند رسید که دهیاری به‌عنوان حلقه‌ی آخر مدیریتی در سطح کشور باید بیش از پیش مورد توجه واقع شود.

به اعتقاد بنده بارزترین کاری که دهیار به‌عنوان

عامل هماهنگ کننده یا مدیر ارشد در روستا انجام داده، این است که توسعه‌ی روستا و زندگی مردم روستا را از یک برنامه‌ریزی میان‌مدت و بلندمدت برخوردار کرده است.

در واقع آخرین حلقه‌ی مدیریت اجرایی در روستا دهیار است که در این نقطه‌ی جمعیتی، با بهره‌گیری از دهیاری‌ها و برنامه‌محور و هدفمند نمودن اقدامات آن‌ها، می‌توان توسعه‌ی روستا را با برنامه‌ی کلان کشور تا حد توان هماهنگ و هم‌سو نمود.

از طرفی امروزه با استقرار بیش از ۲۶۰۰۰ دهیاری، سطح مطالبه‌ی جامعه‌ی روستایی افزایش یافته است و در حال حاضر ۲۶۰۰۰ تریبون در اختیار جامعه‌ی روستایی قرار دارد تا خواسته‌ها و مطالبات آن‌ها را منعکس نموده و مسائل و مشکلات آن‌ها را پیگیری نماید و این امر نقش بسزایی در کاهش انزوای جامعه‌ی روستایی خواهد داشت که همواره مد نظر صاحب‌نظران توسعه‌ی روستایی بوده است. از دیگر موارد مهم در شکوفایی و بالندگی نهاد دهیاری، تقویت منابع مالی دهیاری‌ها و برنامه‌ریزی برای پایداری این منابع است. در این خصوص شکل‌گیری و استقرار ۸۰۶ شرکت تعاونی دهیاری در سراسر کشور در صورت مدیریت و راهبری صحیح می‌تواند نقطه‌ی عطفی در پایدارسازی منابع درآمدی دهیاری‌ها باشد. عرصه‌ی مدیریتی دنیای امروز در نظام شهروندی، مدیریت مشارکتی است. در اکثر کشورهایی که سطح بالایی از روستانشینی را تجربه می‌کنند مثل برزیل، هند، شمال آفریقا و ... که هنوز در حال سرمایه‌گذاری در بخش تولید روستایی هستند، به راه‌اندازی شرکت‌های تعاونی توجه ویژه شده است. ما هم بر این باوریم که خودکفایی نهاد دهیاری ایجاد نمی‌شود مگر این‌که ما با بهره‌گیری از ظرفیت این شرکت‌ها، ارتقای سطح علمی مدیران شرکت‌های تعاونی و پرسنل و راهبری صحیح آن‌ها بتوانیم زمینه‌های ورود دهیاری‌ها به عرصه تولید، درآمدزایی و فعالیت‌های اقتصادی را فراهم نماییم. بدون شک با توجه به تفاوت‌های جغرافیایی و اقلیمی ایران، ظرفیت‌های ویژه و خاص برای سرمایه‌گذاری و مزیت نسبی مناطق مختلف کشور، فرصت و ظرفیت فوق‌العاده‌ای را برای این شرکت‌ها فراهم نموده است.

دهیاری‌ها: غالب سوالات در ارتباط با شرکت تعاونی دهیاری‌ها، موضوع فرادستگاهی بودن این شرکت‌هاست، بدین معنا که بخشی به سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و بخش دیگر به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مربوط می‌شود. همین موضوع ممکن است عدم هماهنگی و مشکلاتی را به‌همراه داشته باشد. با توجه به این مسائل، معاونت امور دهیاری‌ها در این زمینه به چه نحوی عمل می‌کند؟

کوشش تبار: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به‌عنوان متولی قانونی تعاونی‌ها، درصدد راه‌اندازی شرکت‌های تعاونی است و آنچه برای آن‌ها اهمیت دارد خودجوش بودن این شرکت‌ها و درآمدزایی و پایداری آن‌ها است. در همین راستا، فرهنگ‌سازی، آموزش و تشویق و ترغیب دهیاری‌ها برای بهره‌گیری از ظرفیت بخش تعاون، تقویت توان مالی آن‌ها، حمایت‌های انجام شده در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی برای تقویت جایگاه آن‌ها، از جمله مهم‌ترین اقدامات این معاونت بوده است.

همان‌طور که شما هم اشاره کردید برخی تناقضات در زمینه‌ی راهبری شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها، با توجه به ارتباط و تعامل آن‌ها با دو دستگاه ذی‌ربط وجود دارد که به برکت تفاهم‌نامه‌ی همکاری مشترک بین دو دستگاه در زمینه‌ی تقویت شرکت‌های تعاونی، در آینده‌ی نزدیک شاهد تعاملات بسیار خوبی خواهیم بود. ان‌شاءا... بتوان از ظرفیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و وزارت کشور در راستای تقویت این شرکت‌ها بهره گرفت. لذا به‌زعم من تهدیدی که شما به آن اشاره کردید با اجرایی شدن مفاد این تفاهم‌نامه می‌تواند به فرصتی مغتنم برای شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها تبدیل شود. در حال حاضر ما درصدد توسعه‌ی تعاونی‌ها هستیم تا این شرکت‌ها به میزانی از توانمندی دست یابند که قادر باشند با شهرداری‌ها و دستگاه‌های اجرایی مختلف هم قرارداد منعقد کنند. تا زمانی‌که روستاییان طعم شیرین مدیریت مشارکتی را نچشند، نمی‌پذیرند که مستقیما با شرکت تعاونی همکاری کنند. ما باید از تجربه‌های سنتی و دانش بومی مناطق روستایی در زمینه‌ی تعاون و مشارکت جمعی استفاده کنیم، آن را به‌روز کرده و مجددا در جامعه با رویکردی جدید، بسترهای تعاون و همکاری را بیش از پیش فراهم نماییم. علاوه‌بر این خوشه‌بندی روستاها ضروری به‌نظر می‌رسد بدین مضمون که تعیین کنیم هر کدام از روستاها در چه فعالیت‌هایی اولویت دارند، مزیت‌های نسبی و رقابتی مناطق روستایی کدامند و راهکارهای بالفعل نمودن آن‌ها چیست؟ بدین صورت می‌توان اولویت‌های سرمایه‌گذاری در روستا را تعیین کرد. یکی از مشکلات جدی روستاییان در ارتباط با عرضه‌ی محصولات و تولیدات روستایی، وجود واسطه‌ها است. ما سعی داریم تا قیمت تمام شده‌ی هر محصول به خود روستایی که تولید کننده‌ی اصلی است برسد و نقش واسطه‌ها تا جایی‌که ممکن است کاهش یابد که در این خصوص می‌توان از ظرفیت تعاونی دهیاری‌ها بهره گرفت.

دهیاری‌ها: بحث درآمدهای محلی از جمله موارد مورد تاکید در حوزه‌ی مدیریت روستایی است. ضمن تشریح موضوع، بفرمایید تاکنون چه اقداماتی در این خصوص صورت گرفته و چه برنامه‌هایی را در پیش رو دارید؟

کوشش تبار: در ابتدا باید عرض کنم یکی از موضوعاتی که در راستای ایجاد درآمد پایدار به‌طور جدی در حال پیگیری است، تعریف مفهومی و بازتعریف عوارض در حوزه‌ی روستایی است. قانون‌گذار در بسیاری از موارد قانون را وضع نموده، اما بخشی از آن به‌علت عدم آگاهی و آموزش کافی در حوزه‌های مختلف کشور اجرایی نشده است. بر همین اساس به دفاتر امور روستایی و شوراها ابلاغ گردید تا به‌جای آموزش‌های کلی و کلان، بیشتر به آموزش‌های تخصصی بپردازند. دهیار باید معنای عارضه را بداند؛ عوارض به‌معنای خاص در ازای عارضه ایجاد می‌شود. مثلا در بعضی از روستاها مشاهده می‌شود که برای بنا کردن یک ساختمان، بخش زیادی از آسفالت معابر و یا خیابان تخریب می‌شود. در واقع می‌توان گفت در این‌جا یک عارضه رخ داده است و دهیار می‌تواند تا مبلغ مشخص شده‌ای را به‌عنوان عوارض اخذ نماید. متاسفانه بحث عوارض به‌طور کامل تشریح نشده است، که می‌توان گفت یکی از علل، عدم اشراف کافی فرمانداران نسبت به موضوع است، در این مواقع مدیر کل امور روستایی و شوراها باید به ایفای نقش بپردازد. بسیاری از موارد دیده می‌شود که دهیار به‌دلیل عدم آگاهی، هیچ نوع عوارضی دریافت نمی‌کند. فعال کردن کمیته‌های استانی به‌عنوان سازوکاری مناسب در بحث عوارض محلی –خصوصا در ارتباط با گردشگری– از جمله کارهایی است که باید صورت گیرد و توجه ویژه‌ای به موضوع عوارض گردشگری شود. افزایش تمایل شهرنشینان به روستاگردی و سفر به روستا در ایام تعطیل، در مجموع نتایج خوبی به‌همراه داشته و ظرفیت مناسبی برای تقویت گردشگری روستایی محسوب می‌شود؛ اما یکی از مشکلاتی که با آن روبه‌رو هستیم این است که گردشگر در ازای استفاده از محیط روستا هیچ هزینه‌ای را تقبل نمی‌کند. در مقابل، شرکت‌های توریستی از طریق روستاهای گردشگری مبالغ قابل توجهی به‌دست می‌آورند. مردم از اقصی نقاط کشور به روستاها می‌روند و از طبیعت روستا لذت می‌برند؛ ولی محیط روستا را آلوده می‌کنند و برمی‌گردند. دهیار به‌عنوان مدیر روستا موظف است دوباره محیط را سامان دهد و شرایط را برای زندگی روستاییان مناسب کند. این فرهنگ در مردم و شرکت‌های مسافرتی وجود ندارد تا در ازای این زحمت، هزینه‌ای را متقبل شوند. ما باید یاد بگیریم که طبیعت را حفظ کنیم و بدانیم که نگهدارنده‌ی این طبیعت،

در این مقطع از زمان به اعتقاد بنده یک اشکال و ضعف عمده در ارتباط با این نهاد وجود دارد و آن عدم شناخت عمومی و واقعی از جایگاه و نقش دهیاری‌ها و خدمات ارزنده‌ی این نهاد در فرآیند توسعه‌ی پایدار روستایی کشور، طی سال‌های گذشته می‌باشد.

روستاها و روستانشینان هستند. پس عوارض محلی باید به‌طور جدی پیگیری شوند. در قانون جامع هم انواع مختلف عوارض مطرح شده بود که امیدواریم در آینده اجرایی شود.

دهیاری‌ها: آقای مهندس بفرمایید در بحث منابع درآمد پایدار، جایگاه شخص دهیار کجاست و شما چه برنامه‌ای در این خصوص دارید؟

کوشش تبار: در گام اول بایستی به‌صورت منطقی روی نیروی انسانی سرمایه‌گذاری صورت گیرد؛ دهیار بعد از چند سال آموزش مستمر و کسب تجربه، به یک دهیار مجرب تبدیل می‌شود، این زمانی است که او می‌تواند به‌عنوان مدیری کارآمد در صحنه حاضر شود و چرخ توسعه‌ی روستا را با درایت به پیش برد. حال این دهیار که نتیجه‌ی چندین سال آموزش و تجربه است را باید حفظ کرد و به‌عنوان یک نیروی متخصص از او استفاده نمود.

به همین دلیل یکی از دغدغه‌های جدی ما در خصوص دهیاری‌ها تعیین تکلیف وضعیت استخدامی دهیاران است. در حال حاضر در تلاش هستیم با توجه به قوانین موجود در نهاد دهیاری و از طریق هیئت دولت بتوانیم وضعیت نیروی انسانی دهیاری‌ها را مشخص نماییم که فضای استخدامی آن‌ها مشخص شود. فضای استخدامی که عرض کردم نه به این معنا که به استخدام دولت درآیند؛ چرا که دهیاری‌ها نهاد عمومی غیردولتی هستند و رابطه‌ی استخدامی با دولت پیدا نمی‌کنند. یکی از موضوعاتی که به اشتباه حتی در طرح دهیاری‌ها هم مطرح می‌شد همین بود؛ که این امر ناشی از عدم اشراف به قانون است. در این طرح حتی موضوع بیمه‌ی دهیاران پاره‌وقت هم اندیشیده شده بود. امید داریم که با کمک هیئت دولت بتوانیم به حفظ منابع انسانی خود بپردازیم.

متاسفانه بحث عوارض به‌طور کامل تشریح نشده است، که می‌توان گفت یکی از علل، عدم اشراف کافی فرمانداران نسبت به موضوع است، در این مواقع مدیر کل امور روستایی و شوراها باید به ایفای نقش بپردازد. بسیاری از موارد دیده می‌شود که دهیار به‌دلیل عدم آگاهی، هیچ نوع عوارضی دریافت نمی‌کند.

دهیاری‌ها: به نظر می‌رسد سیاست‌گذاری جدیدی در خصوص دهیاری‌ها و شوراها توسط دولت صورت گرفته که به تبع آن دفاتر امور روستایی به اداره کل امور روستایی و شوراها تبدیل شده است. به نظر شما آیا این امر باعث نزدیک شدن این دو نهاد و حل مشکلات آنان می‌شود؟ در مجموع آیا این سیاست توانسته است رفع مشکل نماید؛ یا تصور می‌فرمایید که مشکلات موجود فراتر از این مسائل است؟

کوشش تبار: قانون زاییده‌ی ذهن بشر است و یقینا بعد از ورود به مرحله‌ی اجرا با کاستی‌ها و یا تحولات دانش بشری مواجه خواهد شد. تشکیل نهاد دهیاری تجربه‌ی ارزشمندی است که یکی از افتخارات جمهوری اسلامی محسوب می‌شود. به هرحال مدیریت روستایی و جوانب آن گسترش یافته است. بنابراین به‌روزرسانی ساختار قانون با تحولات دهیاری و شوراها ضروری به نظر می‌رسد، کما این‌که بسیاری از قوانین در دوره‌های ۵ ساله و یا ۱۰ ساله مورد بازبینی قرار می‌گیرند. با تغییرات صورت گرفته و تاسیس دفاتر امور روستایی و شوراها به‌عنوان هماهنگ کننده و مرکز کنترل برنامه‌های توسعه روستایی در سطح استان به نظر می‌رسد همکاری بخش روستایی، شوراها و دهیاری‌ها با نگاهی تخصصی‌تر به پیش می‌رود و تعامل این دو جدی‌تر شده و به هم نزدیک‌تر می‌شوند، در نتیجه فرآیند تصمیم‌گیری کوتاه‌تر خواهد شد. همچنین با حضور و فعالیت پراکنده و جزیره‌ای ۲۸ دستگاه اجرایی مختلف در مناطق روستایی کشور، این دفاتر می‌توانند هماهنگ کننده و نظام دهنده‌ی کلیه‌ی برنامه‌ها و اقدامات در سطح استان باشند. به‌طوری‌که چارت تشکیلاتی و شرح وظایف تعریف شده برای آن‌ها هم در همین راستا بوده است.

دهیاری‌ها: روابط دو نهاد شهرداری و دهیاری به چه نحو است؟ کجا شهرداری مورد حمایت دهیاری و دهیاری مورد حمایت شهرداری قرار می‌گیرد و مرجع این تصمیم‌گیری کدام نهاد است؟

کوشش تبار: پیوندهای فضایی شهر و روستا و برقراری تعامل جهت انجام فعالیت‌های عمرانی و خدماتی یکی از نکات مهمی است که باید در برنامه‌ریزی‌ها مد نظر قرار گیرد. از دیدگاه آمایش سرزمین و برنامه‌ریزی منطقه‌ای در برخی از مناطق به‌دلیل تمرکز جمعیت و فعالیت‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و عمرانی ضرورت دارد برنامه‌ریزی یکپارچه‌ای صورت گیرد. در برخی از قوانین نیز از جمله قانون شهرداری، قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، شهرک روستا و نحوه‌ی تعیین آن مصوب سال ۱۳۸۴ نیز به‌خصوص در زمینه‌ی روستاهای واقع در حریم شهرها، چنین نقاطی را جزء لاینفک شهر دانسته و در صورت رسیدن به شرایط شهر شدن آن را به‌صورت یک بخش از شهر قلمداد می‌کند. این قانون نشان می‌دهد که شهرداری هر چه در روستاهای واقع در حریم هزینه نماید و بسترهای خدمات‌رسانی را در این روستاها تسهیل نماید به‌نوعی از حجم مشکلات خود کاسته و بستر لازم را برای توسعه‌ی متوازن منطقه‌ای فراهم نموده است. در این راستا محورهای تعامل و همکاری شهرداری‌ها و دهیاری‌ها که می‌تواند در چارچوب دیدگاه برنامه‌ریزی یکپارچه مدنظر قرار گیرد به شرح زیر پیشنهاد می‌گردد:

مدیریت پسماندهای شهری و روستایی

در نظام جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۵۸ با تصویب اصل پنجاهم قانون اساسی و تاکید بر امر حفاظت محیط‌زیست و افزایش ضرورت و اعتبار اجرای قوانین و مقررات زیست محیطی، الزامات بیشتری برای مسئولان امر فراهم گردید. در این راستا، وزارت کشور از طریق واحدهای تابعه‌ی خود از قبیل استانداری‌ها، فرمانداری‌ها، شهرداری‌ها، بخشداری‌ها و دهیاری‌ها متعهد به اجرای وظایف و مسئولیت‌های خود در جهت توسعه‌ی پایدار و حفاظت از محیط‌زیست می‌باشد. با استناد به ماده‌ی ۶۰ و ۶۱ قانون برنامه‌ی چهارم توسعه و ماده‌ی ۷ قانون مدیریت پسماندها، مدیریت‌های اجرایی محلی در سطح روستاها (دهیاری‌ها) و در سطح شهرها (شهرداری‌ها)؛ برنامه‌های مدیریت پسماندها را در اولویت عملکرد برنامه‌های اجرایی خود قرار داده‌اند. از نقطه نظر علمی، توسعه‌ی سیستم مدیریت پسماندها باید به‌صورت یکپارچه در سراسر کشور مورد ملاحظه و برنامه‌ریزی قرار بگیرد. بر همین اساس در نظر

گرفتن موارد زیر در تدوین برنامه‌های مدیریت پسماند در سطح ملی دارای اهمیت خاصی است:

- استفاده از امکانات جمع‌آوری، ماشین‌آلات حمل زباله و نیز تجهیزات پردازش و بازیافت شهرداری‌ها (در صورت واجد شرایط بودن) برای روستاهای مجاور آن‌ها با اولویت قرار دادن روستاهای واقع در حریم شهرها.
- استفاده از محل‌های دفن زباله به‌صورت مشترک بین شهرها و روستاهای کشور پس از بررسی و ارزیابی‌های کارشناسی به‌منظور کاهش نقاط تولید آلودگی.
- تدوین دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های موظفه قانون مدیریت پسماندها و آیین‌نامه‌ی اجرایی آن به‌صورت مشترک بین حوزه‌ی شهری و روستایی.

امور ایمنی و آتش‌نشانی

شهرها و روستاها به‌عنوان مجموعه‌های سکونتی دارای مدیریت محلی، می‌توانند برای استفاده از توان‌ها و ظرفیت‌های عملیاتی و اجرایی یکدیگر در هنگام وقوع آتش‌سوزی همکاری و تعامل سازنده داشته باشند. این تعامل و همکاری می‌تواند در زمینه‌های زیر تحقق یابد:

- استفاده از امکانات و تجهیزات آتش‌نشانی یکدیگر با توجه به استقرار پایگاه آتش‌نشانی روستایی در برخی روستاهای کشور.
- آموزش عمومی روستاییان در زمینه‌ی ایمنی و آتش‌نشانی توسط نیروهای آتش‌نشانی شهرداری‌ها که می‌تواند به کاهش بروز آتش‌سوزی کمک موثری نماید و از عملیات آتش‌نشانی شهرداری‌ها در روستاها بکاهد.
- تشکیل گروه‌های امدادی و آتش‌نشانی داوطلب در شهرها و روستاها و ایجاد ارتباط بین آن‌ها.
- نظارت بر وضعیت ایمنی واحدهای مسکونی روستایی توسط آتش‌نشانی‌های وابسته به شهرداری‌ها.
- اعلام خطر، هشدار یا بروز حادثه در روستاها به شهرداری‌ها توسط دهیاری‌ها که سبب تسریع در رسیدن آتش‌نشانان و امدادگران به محل حادثه می‌شود.

حمل‌ونقل شهری و روستایی

با توجه به عدم وجود سامانه‌ی حمل‌ونقل نظام‌مند در روستاهای کشور، مشکلات بسیاری در این بخش وجود دارد و نقل و انتقال مسافران از مبدا روستا در هر منطقه با توجه به شرایط به گونه‌های مختلف صورت می‌گیرد. در روستاهای مجاور شهرها،به‌دلیل بالا بودن حجم ارتباطات، لزوم هماهنگ‌سازی سیستم‌های حمل‌ونقل بیشتر احساس می‌گردد. تقویت سیستم‌های حمل‌ونقل خصوصی و حمایت‌ها و کمک‌های بخش عمومی (دولتی) از روش‌های اصلی خدمات‌رسانی به نقاط روستایی واقع در حریم و یا مجاورشهرها است. به این منظور راهکارهای زیر برای توسعه‌ی حمل‌ونقل روستایی در تعامل منطقی بین شهرداری‌ها و دهیاری‌ها پیشنهاد می‌گردد:

- تقویت سیستم‌های حمل‌ونقل عمومی شهری و الزام آن‌ها برای خدمات‌دهی به روستاهای پیرامون شهر.
- استفاده از ظرفیت‌ها و امکانات منظور شده در قانون توسعه‌ی حمل‌ونقل عمومی برای گسترش پوشش خدماتی حمل‌ونقل عمومی شهرها به روستاهای پیرامون.

طرح‌های توسعه‌ی شهری و روستایی

با توجه به آن‌که روستاهای واقع در حریم شهرهای بزرگ و کلان‌شهرها و نحوه‌ی تعامل آن‌ها با ساختار کالبدی شهرها به‌لحاظ نحوه و جهات توسعه‌ی شهر از یک‌سو و حفظ هویت بافت فیزیکی روستایی از سوی دیگر از اهمیت فراوانی برخوردار می‌باشد، لذا ضرورت دارد مراجع تهیه کننده‌ی طرح‌های توسعه‌ی شهری اعم‌از طرح‌های هادی شهری، جامع و تفصیلی با نگاه ویژه هویت مناطق روستایی واقع در حریم شهرهای بزرگ را در تناسب و تعامل با بافت فیزیکی و اجتماعی و جمعیتی کلان‌شهرها و شهرهای مرکز استان، حفظ نمایند تا از بروز تاثیرات منفی توسعه‌ی کالبدی کلان‌شهرها و شهرهای بزرگ بر بافت مناطق روستایی پیرامون جلوگیری شود.

مدیریت ساخت و ساز در روستاهای واقع در حریم شهرها

تا پیش از تصویب قانون «تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه‌ی تعیین آن‌ها» صدور مجوز احداث بنا و کنترل ساخت و ساز در حریم شهرها بر عهده‌ی شهرداری و کمیسیون‌های مربوطه بود، اما پس از تصویب قانون مذکور و با توجه به ماده‌ی ۳ و تبصره‌های آن، روستاهای واقع در حریم شهرها دارای محدوده‌ی مستقل بوده و دهیاری‌ها وظیفه‌ی کنترل ساخت و ساز در داخل محدوده‌ی روستا را عهده‌دار می‌باشند و کلیه‌ی عوارض مربوطه نیز توسط دهیاری وصول و صرف امور خدماتی و عمرانی در روستا خواهد شد. کمک‌های فنی و ایجاد گروه‌های نظارتی به‌صورت متشکل و یکپارچه بین شهرداری‌ها و دهیاری‌ها می‌تواند تعامل منطقی بین این دو نهاد را تامین نماید.

دهیاری‌ها: بعنوان سئوال پایانی بفرمایید مهم‌ترین برنامه‌های مد نظر حوزه‌ی تحت مدیریت جناب‌عالی برای پیشبرد و راهبری امور دهیاری‌ها کدامند؟

کوشش تبار: ابتدا سعی داریم با توجه به برنامه‌ی پنجم و با حفظ شاخص‌ها و استانداردها، تعداد دهیاری‌ها را تا پایان این برنامه به ۳۷ هزار دهیاری برسانیم.

در درجه‌ی دوم، توجه جدی به بسترسازی جهت ایجاد منابع درآمد پایدار با تقویت جایگاه شرکت‌های تعاونی است. حتی درصدد فراهم نمودن تمهیدات لازم جهت دریافت تسهیلات بانکی برای سهولت این امر نیز هستیم. توجه جدی به مباحث فرهنگی – اجتماعی دهیاری‌ها و روستاهای کشور نیز از اولویت‌های معاونت محسوب می‌شود. بسیاری از دستگاه‌ها در روستاها تردد دارند؛ اما سبد تفریحی، اجتماعی و فرهنگی باید غنی شود که هم‌اکنون نیز گروهی در حال مطالعه در این زمینه هستند. تشکیل دهیاری‌ها بیشتر با رویکرد عمرانی صورت گرفت، این موضوع از جمله کاستی‌هایی بود که در مجموعه‌ی دهیاری‌ها وجود داشت. در حال حاضر دهیاری‌ها به وضعیت نسبتا بهینه‌ای در پروژه‌های عمرانی رسیده‌اند. در برخی از دستگاه‌ها بهای تمام شده‌ی یک پروژه به سه برابر و حتی نه برابر بهای تمام شده‌ی آن در مقایسه با دهیاری‌ها می‌رسد. در روستا فقط بحث درآمد برای جوانان مطرح نیست، بلکه به نظر من باید برای ۲۴ ساعت یک روستایی برنامه در نظر داشته باشیم. یکی دیگر از بحث‌های مطرح شده، عملیاتی کردن آموزش و آگاهی‌بخشی در راستای افزایش مهارت‌های زندگی در روستاها است. بخشی از درآمد پایدار، باعث رونق اقتصادی و اشتغال‌زایی است و بخشی هم باعث تقویت پیوند فرد با روستا است. در این زمینه‌ها به‌هیچ عنوان فعالیتی صورت نگرفته است. سبد تفریحی – فرهنگی و اجتماعی روستایی در سال ۱۳۹۲ قطعا باید مورد توجه واقع شود. برنامه‌ریزی جدی جهت تعیین تکلیف نیروی انسانی در دهیاری‌ها نیز از دیگر مواردی است که مورد توجه قرار گرفته است. از دیگر فعالیت‌ها راه‌اندازی سامانه‌ی بودجه است که پیش از این در شهرداری‌ها راه‌اندازی شده بود و قصد داریم در ۲۶ هزار دهیاری نیز این سامانه را راه‌اندازی کنیم. یکی از موضوعات دیگر که به آن خواهیم پرداخت الکترونیکی شدن صدور مجوز پروانه‌ی ساختمان است؛ که با این نوع پروانه‌ی ساخت می‌توان نظارت جدی‌تری روی ساخت و سازهای روستایی انجام داد. حداقل فایده‌ی صدور پروانه‌ی الکترونیکی، آگاهی از اتفاقات رخ داده در روستاهاست. این موارد اهداف کلی است که ان‌شاءا... بتوانیم آن‌ها را اجرایی کنیم.

بسیاری از مشکلات روستایی با ایجاد سود مشترک قابل حل است. ما درصدد تنظیم تفاهم‌نامه‌ای بین شهر و روستا هستیم. در حمل‌ونقل، عوارض، پسماند و امکانات رفاهی، درآمدزایی و ... امکان مشارکت وجود دارد.

شرکت تعاونی دهیاری‌ها، پیشرو در فرآوری و فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی

تجربه‌ای موفق از شرکت تعاونی دهیاری‌های بخش مرکزی بیرجند

سید سیامک جاهد
کارشناس دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی روستایی
Jahedsiamak@yahoo.com

ایجاد منابع درآمد پایدار محلی برای دهیاری‌ها با استفاده از ظرفیت‌های موجود در منطقه از مهم‌ترین اولویت‌های مدیریتی این نهاد محلی در سطح روستا محسوب می‌شود. از این‌رو با توجه به اهمیت موضوع، گفت‌وگویی را با آقای ابراهیم خراشادی‌زاده، مدیرعامل محترم شرکت تعاونی توسعه روستایی دهیاری‌های بخش مرکزی بیرجند در خصوص اجرای طرح فرآوری و فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی در روستاهای بخش مرکزی بیرجند داشته‌ایم که برای آشنایی بیشتر با ابعاد اجرایی و نکات مثبت این طرح در ادامه مباحث مطروحه در این زمینه را می‌خوانیم. لازم به ذکر است که بخش مرکزی شهرستان بیرجند دارای ۶ دهستان و بر اساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ بیش از ۵۲۰۰ نفر جمعیت بوده و همچنین ۳۲۵ دهیاری در این بخش مشغول به فعالیت می‌باشند. عمده فعالیت مردم کشاورزی، دامداری و صنایع دستی (فرش، گلیم، پارچه سنتی و ...) می‌باشد که درآمد اغلب روستاییان از این بخش تامین می‌شود.

دهیاری‌ها: لطفا در خصوص تشکیل و فعالیت شرکت تعاونی دهیاری‌های بخش مرکزی بیرجند توضیحاتی را بیان نمایید.

این تعاونی با عضویت ۸ دهیاری و سرمایه‌ی ۱۲ میلیون ریال در سال ۱۳۸۶ فعالیت خود را با هدف کمک به دهیاری‌ها در راستای اجرای وظایف و ایجاد درآمد برای آنان آغاز نمود و در سال ۱۳۸۷ با افزایش اعضا به ۷۰ عضو، سرمایه‌ی شرکت به ۳۵۷ میلیون ریال رسید.

باید اشاره نمود که با همکاری بخشداری و تحویل تعدادی از ماشین‌آلات دهیاری‌ها، فعالیت‌های عمرانی و خدماتی تعاونی آغاز شد و تاکنون تعداد زیادی پروژه‌های عمرانی و خدماتی در سطح بخش انجام شده است.

این تعاونی از بدو تاسیس توانسته است با امکانات و تجهیزات در اختیار خود، زباله‌ی بیش از ۶۰ روستای پرجمعیت بخش را با مبلغ بسیار ناچیز جمع‌آوری نماید و همچنین احداث ۶ باب ساختمان دهیاری در سطح بخش، احداث ۳ بوستان و پارک کودک در روستاهای بخش، اجرای زیرسازی و آسفالت معابر و پیاده‌رو سازی و تهیه‌ی تجهیزات مورد نیاز دهیاری‌ها مانند سطل زباله، تجهیزات پارک کودک و ... در تعداد زیادی از روستاهای بخش را می‌توان به‌عنوان قسمتی از خدمات ارائه شده توسط این تعاونی نام برد.

دهیاری‌ها: لطفا توضیحاتی را در خصوص ضرورت اجرای طرح فرآوری و فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی روستاهای بخش مرکزی بیرجند بیان نمایید.

با توجه به این‌که ۱۴ سال خشکسالی گریبان‌گیر مردم خراسان جنوبی و به‌ویژه بخش مرکزی بیرجند بوده است، این موضوع باعث کاهش تولید محصولات کشاورزی و صنایع روستایی و به تبع آن کاهش درآمد روستاییان شد. این موضوع باعث افزایش مهاجرت و سکونت روستاییان در حاشیه‌ی شهرها خصوصا شهر بیرجند شد و تعداد زیادی

از روستاهای استان با کاهش جمعیت روبه‌رو شدند؛ از طرفی حاشیه‌نشینی و معضلات ناشی از آن نیز دامن‌گیر شهر بیرجند شده است. لذا افزایش درآمد روستاییان به‌منظور پیشگیری از مهاجرت از جمله ضرورت‌های اجرای طرح است که با عنایت به فصلی بودن کار کشاورزان در روستاها و بیکاری روستاییان پس از برداشت محصول، این طرح توانسته با استفاده از نیروی کار روستایی جهت فرآوری محصولات، با ایجاد فرصت‌های شغلی باعث افزایش بهره‌وری و افزایش درآمد روستاییان و در نتیجه کاهش مهاجرت شود.

دهیاری‌ها: چه ظرفیت‌های کشاورزی برای اجرای طرح مذکور در بخش مرکزی بیرجند وجود دارد؟

بخش مرکزی بیرجند دارای محصولات کشاورزی متنوع و بی‌نظیری مانند زرشک، زعفران، عناب، بادام، گردو، آلو و ... و صنایع دستی متنوعی مانند انواع پارچه، گلیم، فرش و ... می‌باشد که با توجه به خشکسالی در مقیاس کم توسط کشاورزان خرده مالک تولید و توسط واسطه‌ها خریداری و به بازار عرضه، و سود آن به جیب واسطه‌ها می‌رفت. این طرح که با همکاری و مشارکت روستاییان اجرا می‌شود در مرحله‌ی اول، با توجه به فرآوری و بسته‌بندی مناسب توسط خود روستاییان، باعث افزایش ارزش محصولات شده و در نهایت با فروش آن توسط تعاونی، قیمت واقعی محصولات به تولید کننده برمی‌گردد.

دهیاری‌ها: اهمیت فرآوری محصولات کشاورزی در منطقه چیست؟

فرآوری محصولات کشاورزی با توجه به ارتباط مستمر با بخش کشاورزی به‌عنوان فعالیت اصلی روستاییان از یک طرف و امکانات و قابلیت‌های موجود در روستا از طرف دیگر، نقش موثری در توسعه روستایی ایفا می‌کند.

متاسفانه، امروزه محصولات و تولیدات روستایی در منطقه با مشکلاتی مانند عدم بازاریابی مناسب، پایین بودن سطح کمی و کیفی تولیدات کشاورزی و در نتیجه کاهش درآمد روستاییان روبه‌رو است. از این‌رو، فرآوری محصولات روستایی در بخش مرکزی شهرستان بیرجند می‌تواند گامی در جهت رسیدن به توسعه پایدار روستایی باشد.

دهیاری‌ها: آیا ظرفیت قانونی برای اجرای طرح مذکور در دهیاری‌ها وجود دارد؟

بر اساس بند ۸ ماده‌ی ۱۰ اساسنامه تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها یکی از وظایف دهیاران، تشویق و ترغیب روستاییان به توسعه صنایع دستی و اهتمام به ترویج، توسعه و بازاریابی محصولات کشاورزی و دامی روستا می‌باشد. از طرفی با توجه به این‌که این تعاونی با عضویت دهیاری‌های بخش مرکزی بیرجند تشکیل شده، با طرح فرآوری و فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی روستاهای بخش مرکزی بیرجند در راستای، تحقق بند ۸ و ۳۷ ماده‌ی ۱۰ وظایف دهیاری‌ها می‌باشد.

دهیاری‌ها: اجرای این طرح چه اهدافی را دنبال می‌کند؟

به‌طور کلی این طرح اهداف ذیل را دنبال می‌کند:

۱ـ تبدیل محصولات خام روستایی به محصولات قابل عرضه و قابل رقابت در بازار

این طرح که با همکاری و مشارکت روستاییان اجرا می‌شود در مرحله‌ی اول، با توجه به فرآوری و بسته‌بندی مناسب توسط خود روستاییان، باعث افزایش ارزش محصولات شده و در نهایت با فروش آن توسط تعاونی، قیمت واقعی محصولات به تولید کننده برمی‌گردد.

۲ـ بهبود کیفیت محصولات کشاورزی و صنایع روستایی
۳ـ بازاریابی و فروش محصولات روستاهای بخش
۴ـ کوتاه کردن دست واسطه‌ها و عرضه‌ی مستقیم تولیدات روستایی
۵ـ کاهش ضایعات تولیدات کشاورزی
۶ـ ایجاد اشتغال و افزایش درآمد روستاییان

دهیاری‌ها: اجرای طرح از چه زمانی و ابتدا در کدام دهیاری‌ها آغاز شد؟

این طرح از ۸۹/۱۱/۱۵ به‌طور پایلوت در دو روستای خراشاد و ملک‌آباد بخش مرکزی بیرجند شروع شد و با توجه به موفقیت و استقبال زیاد روستاییان در سطح بخش مرکزی بیرجند از طریق همکاری و مشارکت سایر روستاها توسعه یافت.

دهیاری‌ها: نحوه‌ی اجرای طرح را توضیح دهید.

به‌طور کلی مراحل اجرایی طرح به شرح زیر می‌باشد:

۱ـ اطلاع‌رسانی و برگزاری جلسات توجیهی و تبیین اهداف طرح در چند جلسه با حضور مردم روستا و کمک از افراد خبره و معتمد مردم به این منظور به جهت نفوذ کلام آن‌ها در مردم.

۲ـ نام‌نویسی از مشارکت کنندگان و برگزاری دوره‌های آموزشی به‌منظور به حداقل رساندن هزینه‌های تولید و کمک به مشارکت کنندگان در تامین نهاده‌های تولید.

۳ـ تحویل گرفتن محصولات از مشارکت کنندگان با ارائه‌ی رسید به آنان ضمن اطلاع‌رسانی قیمت روز محصول که توسط دلالان یا سایر اشخاص از مردم خریداری می‌شود.

۴ـ فرآوری و بسته‌بندی محصول در بسته‌بندی‌های مناسب و مشتری پسند با درج نام روستای تولید کننده در روی بسته‌بندی.

۵ـ ارائه‌ی محصول به بازار و فروش، پس از بررسی قیمت‌ها و بازاریابی.

۶ـ مشخص شدن درآمد حاصل از فروش پس از کسر هزینه‌ها و تعیین سهم هر کدام از مشارکت کنندگان با تناسب محصول ارائه شده به تعاونی.

۷ـ برگزاری جلسه در پایان هر ماه برای مشارکت کنندگان و ارائه‌ی گزارش شفاف از عملکرد تعاونی و اعلام سود حاصل از اجرای طرح و پرداخت آن به مشارکت کنندگان.

دهیاری‌ها: چند نفر در ارتباط با اجرای این طرح در تعاونی مشغول به فعالیت شده‌اند؟

به‌طور کلی اجرای این طرح توانسته است ۳ نفر را به‌طور ثابت و ۱۰ نفر را به‌صورت فصلی مشغول به‌کار نماید که امید است با توسعه‌ی طرح و تحت پوشش قرار گرفتن روستاهای دیگر افراد بیشتری را مشغول به‌کار نماییم.

دهیاری‌ها: نقش زنان و جوانان در اجرای طرح چگونه است؟

همان‌طور که قبلا ذکر شد، تامین نیروی انسانی مورد نیاز بر عهده‌ی روستاییان است. زنان روستایی همیشه در اقتصاد خانواده نقش موثری داشته و دارند. بر اساس پژوهش‌های انجام شده بیش از ۴۰ درصد درآمد خانوار روستایی توسط بانوان تحصیل می‌شود. در گذشته نیز فرآوری سنتی محصولات روستایی بر عهده‌ی زنان بوده و هم‌اکنون نیز این اقدام انجام می‌پذیرد و با عنایت به این‌که طرح حاضر نیز در راستای فعالیت زنان روستایی است لذا استقبال بانوان و جوانان از این طرح چشم‌گیر بوده است.

دهیاری‌ها: به نظر شما نتایج حاصل از اجرای این طرح در بخش مرکزی بیرجند تا کنون چه بوده است؟

این طرح با به‌کارگیری افراد جامعه‌ی روستایی در فرآوری محصولات ضمن آموزش‌های مورد نیاز به افراد فوق موجبات ایجاد شغل برای آنان را نیز فراهم نموده است که این امر با افزایش بهره‌وری در تولید محصولات و صنایع روستایی باعث افزایش درآمد و کاهش فقر در جامعه‌ی روستایی گردیده و در نتیجه میل به زندگی در روستا را افزایش داده است.

به‌طور کلی می‌توان از نتایج اجرای طرح در روستاهای بخش مرکزی بیرجند به مواردی همچون، تقویت روحیه و ایجاد نشاط در مردم روستا، افزایش اعتماد به فعالیت تعاونی در

دهیاری‌ها: در حال حاضر نقش مشارکت عموم مردم در اجرای طرح در منطقه چگونه است؟

مشارکت مردم در این طرح همه‌جانبه بوده است به‌طوری‌که نیروی انسانی مورد نیاز طرح توسط مردم روستا تامین و آموزش‌های لازم نیز توسط افراد تحصیل کرده‌ی روستا به مشارکت کنندگان ارائه شده و در اجرای کار نیز از تجارب و کمک مردم استفاده شده است. تعاونی سعی نموده با ایجاد انگیزه به مردم، آن‌ها را تشویق به شرکت در اجرای طرح نموده و هزینه‌ی تجهیزات مورد نیاز را نیز تامین نماید.

همچنین اجرای این کار با هزینه‌ی کم و تجهیزات اندک و فراهم آوردن زمینه‌ی مشارکت همه‌ی مردم اعم‌از تولیدکنندگان جزء و یا کشاورزانی که تولیدات بیشتری دارند، باعث ایجاد انگیزه و اشتیاق در مشارکت کنندگان و ایجاد اعتماد در مردم روستا توانسته است میزان فعالیت و تولید را در روستا افزایش دهد.

منطقه، افزایش سطح مشارکت اقشار مختلف مردم، ایجاد اشتغال، جلوگیری از مهاجرت و بازگشت تعدادی از مهاجران به روستا در راستای تثبیت جمعیت روستایی، افزایش و رونق تولیدات کشاورزی و صنایع دستی اشاره نمود.

از جمله ویژگی‌های برجسته‌ی این طرح می‌توان به عدم نیاز به سرمایه‌گذاری بالا برای اجرای طرح و استفاده از ظرفیت‌های کشاورزی موجود در منطقه اشاره نمود. به بیان دیگر با مشارکت مردمی و فرآوری و بسته‌بندی محصولات تولیدی منطقه، پس از فروش محصولات، سود حاصل بین تولیدکنندگان و تعاونی دهیاری‌ها با نسبت‌های مناسب توزیع می‌شود. این طرح به‌دلیل نیاز کم به سرمایه‌گذاری اولیه و استفاده از ظرفیت‌های موجود، قابلیت اجرا در بسیاری از مناطق روستایی کشور را دارد و می‌تواند الگوی مناسبی برای ایجاد اشتغال و تولید در بخش کشاورزی در سطح محلی باشد.

این طرح به‌دلیل نیاز کم به سرمایه‌گذاری اولیه و استفاده از ظرفیت‌های موجود، قابلیت اجرا در بسیاری از مناطق روستایی کشور را دارد و می‌تواند الگوی مناسبی برای ایجاد اشتغال و تولید در بخش کشاورزی در سطح محلی باشد.

روستای طولا

نمادی از همدلی و مشارکت در آبادانی روستا

حسن قدیانی
کارشناس دفتر هماهنگی عمرانی و خدمات روستایی
ghadiani@imo.org.ir

دهیاری‌ها: روستای طولا یکی از روستاهای بخش مرکزی شهرستان قشم با جمعیتی بالغ بر ۴۵۰۰ نفر در فاصله‌ی ۳ کیلومتری خلیج نیلگون فارس واقع گردیده است. این روستا در مسیر اصلی شهر قشم به شهر درگهان - به‌عنوان دو قطب اصلی اقتصادی-تجاری منطقه‌ی آزاد قشم- قرار دارد و از موقعیت مناسب تجاری و گردشگری برخوردار می‌باشد؛ به‌طوری‌که در تعطیلات نوروز روزانه بیش از ۴ تا ۵ هزار خودروی مسافری از اقصی نقاط کشور از این روستا تردد نموده و برخی از آن‌ها نیز برای تامین نیازهای عمومی خود و یا اسکان شبانه در روستا توقفی چند روزه دارند.

در هنگام بررسی عملکرد دهیاری روستاهای واقع در جزیره قشم، سفری به روستای طولا داشتیم در جای جای روستا اتحاد و همکاری مردم، به‌خصوص خیرین و بزرگان روستا در اجرای طرح‌های عمرانی و خدماتی و رفع محرومیت از روستا به چشم می‌خورد. اقدامات متعددی از قبیل بهسازی و تامین روشنایی معابر، احداث بوستان خانواده با وسایل بازی برای کودکان، ایجاد روستامهد، احداث زمین فوتبال و والیبال ساحلی، احداث مجتمع چندمنظوره و ... همه توسط دهیاری با مشارکت مردم و خیرین صورت گرفته بود.

آقای بازماندگان دهیار متواضع و موفق روستا در بیان کلیه اقدامات دهیاری، بارها بر همکاری و تعامل مستمر شورای اسلامی و مردم روستا تاکید می کردند. زمانی‌که به ساختمان دهیاری وارد شدیم، صندوق پیشنهادات و انتقادات دهیاری با فرم نظرسنجی از ارباب رجوع که در کنار آن قرار داشت، توجه‌مان را جلب کرد.

در دفتر دهیاری، نشان‌های ورزشی و لوح‌های متعدد از موفقیت‌های فرهنگی، ورزشی و اجتماعی، روستا وجود داشت که از شور و نشاط جوانان روستا حکایت می کرد. به گفته‌ی آقای بازماندگان این نشان‌ها و افتخارات جهت تقدیر و تشکر از فعالیت‌های ورزشکاران و جوانان بانشاط روستا به دهیاری اهدا گردیده است.

شور و نشاط، پویایی و همدلی مردم با دهیاری نظرمان را جلب کرد. تصمیم گرفتیم در ارتباط با چگونگی جلب مشارکت های مردم روستا در اجرای طرح های مختلف و همچنین ایجاد اتحاد، گفت و گویی با آقای بازماندگان داشته باشیم . ایشان در خلال گفت‌وگو از مشکلات و کمبودهای روستا نیز گفتند که بیانگر دغدغه‌های این دهیار جوان و موفق برای روستای آباء و اجدادیش بود. جمع‌بندی این گفت‌وگوی صمیمانه را که حاوی نکات بسیار آموزنده می‌باشد به شرح زیر تقدیم خوانندگان گرامی می‌نماییم.

دهیاری‌ها: در ابتدا خودتان را به‌طور کامل معرفی نموده و بفرمایید چه مدت است که دهیار روستای طولا هستید؟

بازماندگان: اینجانب محمد بازماندگان قشمی فرزند عبدالله، متولد قشم و دارای مدرک تحصیلی دیپلم کامپیوتر می‌باشم. با عنایت و فضل خداوند بزرگ و لطف شورای اسلامی و اهالی خوب و خون‌گرم روستای طولا، بیش از ۸ سال است که در سمت دهیار روستای طولا در حال خدمت می‌باشم.

دهیاری‌ها: بفرمایید جمعیت روستا در حال حاضر چقدر است و بیشتر اهالی به چه اموری برای تامین معیشت زندگی‌شان اشتغال دارند؟

بازماندگان: جمعیت روستا هم‌اکنون بیش از ۴۵۰۰ نفر می‌باشد و با توجه به نزدیکی به دریا، شغل اصلی اهالی از دیرباز ماهیگیری و دامداری بوده است؛ ولیکن با توجه به واقع شدن روستا در منطقه‌ی آزاد قشم و مسیر اصلی قشم به درگهان -که هر دو شهر جزو مهم‌ترین مراکز اقتصادی و تجاری جزیره می‌باشند- و همچنین ورود مسافرین بسیار از اقصی نقاط کشور به روستا، در حال حاضر بیشتر مردم روستا در امور تجاری و خدماتی فعال هستند.

دهیاری‌ها: طی بازدیدی که از سطح روستا به‌عمل آمد، اجرای طرح‌های خدماتی و عمرانی متعددی در روستا مشاهده گردید. لطفا درخصوص طرح‌های مذکور توضیح داده و بفرمایید چگونه اولویت‌سنجی می‌کنید؟

بازماندگان: کلیه‌ی طرح‌های عمرانی و خدماتی اجرا شده و یا در دست اجرا در روستا با توجه به نیاز روستا، درخواست مردم و مشورت با بزرگان روستا و نیز همراهی مستمر شورای محترم اسلامی روستا برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی شده است؛ که از آن‌جمله می‌توان به تامین روشنایی معابر روستا با همکاری اداره برق، احداث پارک خانواده با وسایل بازی برای کودکان، بهسازی ورودی اصلی روستا، ایجاد دو جایگاه برای ایستگاه اتوبوس، احداث مجتمع چند منظوره، احداث ساختمان دهیاری، احداث خانه بهداشت با کمک خیرین و تامین پرسنل توسط مرکز بهداشت شهرستان، ساماندهی پسماند روستا با تامین یک دستگاه ماشین و جمع‌آوری زباله به‌طور همه روزه در ساعت معین، نصب سطل‌های زباله در معابر و برگزاری مراسم نمادین جمع‌آوری زباله توسط دانش آموزان مقطع ابتدایی، بهسازی، آسفالت و زیباسازی معابر روستا، احداث زمین ورزشی و برگزاری چهار دوره مسابقات فوتسال اشاره

به‌حمدا... مشارکت حداکثری مردم در روستای طولا وجود دارد. مردم این روستا با مراجعه‌ی حضوری به دفتر شورا و دهیاری روستا و یا تماس تلفنی آمادگی خود را برای هرگونه همکاری اعلام می‌کنند.

نمود. به جرات می‌توان گفت که اجرا و انجام طرح‌های فوق بدون همراهی مردم خوب روستا و مسئولین دلسوز منطقه و استان امکان‌پذیر نبوده است. لذا فرصت را مغتنم می‌شمارم و از مردم خوب روستای طولا، مسئولین محترم استانداری هرمزگان، شهرستان قشم، فرمانداری، بخشداری و سازمان منطقه‌ی آزاد قشم که تعامل و همکاری خوبی با این دهیاری دارند، صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم.

دهیاری‌ها: آقای بازماندگان در صحبت‌هایتان به تعامل و همکاری اهالی روستا و همراهی مسئولین در اجرای طرح‌ها اشاره فرمودید، لطفا در خصوص چگونگی این تعامل و همکاری توضیح بفرمایید.

بازماندگان: قطعا اگر همراهی و همکاری مردم روستا و کمک مسئولین و خیرین نبود، طرح‌های دهیاری با این وسعت به اجرا در نمی‌آمد؛ زیرا همان‌طور که می‌دانید با توجه به محدودیت‌های موجود، اعتبارات دولتی به‌تنهایی پاسخ‌گوی اجرای طرح‌ها و نیازهای عمومی روستا نمی‌باشد و همراهی و مشارکت جدی مردم و خیرین را می‌طلبد که به‌حمدا... این مشارکت در روستای طولا از سوی مردم به‌صورت حداکثری وجود دارد. مردم این روستا با مراجعه‌ی حضوری به دفتر شورا و دهیاری روستا و یا تماس تلفنی آمادگی خود را برای هرگونه همکاری اعلام می‌کنند.

دهیاری‌ها: از نحوه ی تعامل دهیاری و شورا بفرمایید. به نظر شما تعامل مستمر بین دهیاری و شورای اسلامی روستا تا چه میزان در پیشبرد امور روستا موثر است؟

بازماندگان: همان‌گونه که در ابتدای صحبت‌ها ذکر کردم، بنده دو دوره در سمت دهیار روستا مشغول خدمت می‌باشم که این موضوع نشان دهنده‌ی همکاری منطقی و مستمر دهیاری و شورای اسلامی روستا است. به اعتقاد بنده تعامل و همکاری خوب دهیاری و شورا یکی از مهم‌ترین عوامل در ارتقای کیفیت و کمیت انجام امور و رفع مشکلات روستا است، به‌طور قطع اگر بین دهیاری و شورا ارتباط و همکاری مناسبی وجود نداشته باشد در انجام کلیه‌ی فعالیت‌ها موانعی ایجاد می‌شود و امور دهیاری به‌خوبی پیش نمی‌رود. خوشبختانه دهیاری و شورای اسلامی روستای طولا با توجه به آشنایی کامل با وظایف قانونی خود در تمامی مراحل کار در کنار هم هستند و با هماهنگی و پشتیبانی مسئولین نسبت به خدمتگزاری به اهالی شریف روستا اقدامات لازم را انجام می‌دهند.

دهیاری‌ها: یکی از اقدامات بسیار خوب و حائز اهمیتی که از سوی دهیاری انجام شده است، توسعه‌ی ورزش و ترویج بازی‌های محلی در روستا می‌باشد. لطفا در این خصوص و نیز در مورد انواع بازی‌های محلی و بومی منطقه توضیح بفرمایید.

بازماندگان: خوشبختانه نوجوانان و جوانان روستا علاقه‌ی زیادی به انواع بازی‌های بومی و محلی دارند؛ لذا این دهیاری با مشورت بزرگان و ریش‌سفیدان روستا و همکاری قشر جوان روستا، ضمن شناسایی بازی‌های بومی و محلی و روش انجام آن‌ها، برنامه‌هایی را برای اجرای بازی‌های مذکور از قبیل: کلمچا، دارتوپ، هفت سنگ بالا، طناب‌کشی و ... در کنار برگزاری سایر ورزش‌های گوناگون مانند فوتبال، فوتسال، والیبال ساحلی، دو و میدانی و صحرانوردی و استقامت، دوچرخه سواری و... به اجرا درآورده است. با همراهی مسئولین خوب بخشداری و اداره‌ی ورزش و جوانان و کمیته‌ی بسیج ورزشکاران شهرستان قشم، در ایام مبارک دهه فجر و سایر مناسبت‌ها، تیم‌های متعدد ورزشی تشکیل داده شدند و مسابقات متنوعی در روستا برگزار کردیم؛ که به‌حمدا... این برنامه‌ها مورد استقبال ورزشکاران، جوانان و حتی مسئولین شهرستان قشم قرار گرفت.

دهیاری‌ها: آقای بازماندگان به نظر شما برگزاری مسابقات ورزشی تا چه میزان در افزایش نشاط و دلگرمی اهالی روستا موثر بوده است؟ و همچنین ممکن است در خصوص نشان‌های ورزشی و لوح‌های تقدیری که در دفتر دهیاری موجود است توضیح دهید؟

بازماندگان: نشان‌ها و لوح‌هایی که در دفتر دهیاری مشاهده می‌فرمایید با توجه به فعالیت‌های متعدد ورزشی، فرهنگی و اجتماعی اهالی روستا –به‌ویژه جوانان و نوجوانان– در سطح منطقه به دهیاری اهدا گردیده که باعث افتخار اینجانب و مجموعه‌ی دهیاری و شورای اسلامی و اهالی روستا می‌باشد. یقینا برگزاری مسابقات و دریافت لوح‌های تقدیر در ارتقای نشاط و شادابی مردم روستا بسیار موثر است به‌طوری‌که جوانان و نوجوانان روستا با مشاهده‌ی این نشان‌ها و لوح‌ها در دفتر دهیاری احساس افتخار نموده و مصمم می‌شوند بیشتر در فعالیت‌های متعدد ورزشی، فرهنگی و اجتماعی مشارکت نمایند.

دهیاری‌ها: شما تا چه میزان تعامل و همکاری با مردم روستا را در موفقیت خودتان موثر می‌دانید؟

بازماندگان: همان‌گونه که پیش از این عرض کردم، اینجانب به‌عنوان دهیار روستا همیشه در انجام کلیه‌ی امور با شورای روستا، بزرگان و جوانان اهل فکر و نظر و مسئولین شهرستان به‌خصوص بخشداری مرکزی مشورت نموده و با هم‌فکری آنان در انجام امور دهیاری اقدام کرده‌ام. لذا بنده رمز موفقیت خود را ابتدا کمک و همراهی خداوند بزرگ و سپس پشتیبانی و مشارکت اهالی خوب و فهیم روستا می‌دانم؛ از این‌رو همیشه تلاش کرده‌ام شکرگزار این موهبت الهی باشم و به‌صورت شبانه‌روزی خدمتگزار و جواب‌گوی مردم باشم.

دهیاری‌ها: مشکلات شما در دهیاری و روستا چیست و چه انتظاراتی از مسئولین در رفع مشکلات روستا دارید؟

بازماندگان: خوشبختانه مسئولین تمام تلاش خود را برای رفع مشکلات و محرومیت‌زدایی از روستاها می‌نمایند. بنده در تمام مدت ۸ سال خدمت خود در دهیاری از همراهی دلسوزانه و مدبرانه‌ی مسئولین استان، شهرستان و بخش برخوردار بوده و هستم. ولیکن علی‌رغم تمام اقدامات، هنوز مشکلات و کمبودهایی در روستا وجود دارد که رفع آن‌ها عزم جدی مسئولین را می‌طلبد. مهم‌ترین مشکل این روستا نبود آب سالم و بهداشتی است که تاکنون با پیگیری‌های مکرر، تصمیماتی جهت رفع مشکل توسط مسئولین منطقه اخذ شده که از مسئولین خواهشمندیم هرچه زودتر با اجرایی شدن این تصمیمات مشکل آب شرب این روستای بزرگ را برطرف نمایند.

مسئله دیگر روستا عدم تهیه و اجرای طرح هادی است، که آن هم به‌لحاظ واقع شدن روستا در منطقه‌ی آزاد تاکنون تهیه و اجرا نشده است. کمبود اعتبارات جهت اجرای طرح‌های باقیمانده‌ی عمرانی و خدماتی روستا، روند کند صدور سند مالکیت روستایی، عدم امکان صدور پروانه‌ی ساختمان توسط دهیاری با توجه به قوانین مربوط به اداره‌ی مناطق آزاد، نبود سالن ورزشی که با توجه به واقع شدن روستا در یک منطقه‌ی فوق‌العاده گرمسیری و اشتیاق جوانان روستا بسیار مورد نیاز است و ... از دیگر مشکلات روستای طولا می‌باشد که ان‌شاءا... به فضل خداوند بزرگ و کمک و مساعدت مسئولین برطرف گردند.

دهیاری‌ها: در پایان به عنوان حسن ختام اگر صحبت خاصی دارید، بفرمایید.

بازماندگان: در پایان از شما بزرگواران که منت گذاشته و به روستای طولا آمده و برای اولین بار فعالیت‌های این دهیاری را مشاهده نمودید صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم. ضمنا در اینجا لازم می‌دانم از کلیه‌ی مسئولین دلسوز شهرستان، فرماندار و بخشدار مرکزی قشم و همکاران خوبشان و دیگر مسئولین که همیشه همراه با شورای اسلامی و دهیاری این روستا در رفع مشکلات می‌کوشند تشکر و قدردانی نمایم.

این دهیاری با توجه به موقعیت قرارگیری روستا در جزیره‌ی قشم، طرح ایجاد یک مهمانسرا را برای استفاده‌ی همکاران دهیار در سراسر کشور مدنظر دارد و قطعه زمینی برای این طرح پیش‌بینی نموده است که در صورت تامین اعتبار موردنیاز به‌صورت تسهیلات، به مرحله‌ی اجرا درخواهد آمد.

قطعا اگر همراهی و همکاری مردم روستا و کمک مسئولین و خیرین نبود، طرح‌های دهیاری با این وسعت به اجرا در نمی‌آمد؛ زیرا همان‌طور که می‌دانید با توجه به محدودیت‌های موجود، اعتبارات دولتی به‌تنهایی پاسخ‌گوی اجرای طرح‌ها و نیازهای عمومی روستا نمی‌باشد و همراهی و مشارکت جدی مردم و خیرین را می‌طلبد.

شرحی بر طرح دهیاری‌ها

اسماعیل زیارتی نصرآبادی
کارشناس ارشد توسعه روستایی
eziarati@gmail.com

بی‌شک، یکی از اتفاقات و رویدادهای مهم و حائز اهمیت برای خانواده‌ی بزرگ دهیاری‌های کشور در سال ۱۳۹۱ را بایستی ارائه‌ی «طرح دهیاری‌ها» از سوی برخی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و اتفاقات مرتبط با آن دانست.

به‌طور کلی مدیریت روستایی در ایران از اوایل شکل‌گیری به گونه‌های متفاوتی نمود یافته و فراز و نشیب‌های فراوانی را به‌لحاظ تشکیلات و زیربناهای قانونی داشته است. این موضوع از وجود کدخدا به‌عنوان مدیر روستا در دوران مشروطیت شروع شده است و در ادامه با تصویب قانون شوراها تجربه‌ی اجرایی جدیدی در عرصه‌ی مدیریت روستایی شکل گرفت. نهاد اجرایی و مدیریتی «دهیاری» زیر نظر شورای اسلامی روستا وظایف متعدد خدماتی، عمرانی، اجتماعی و فرهنگی را در مناطق روستایی عهده‌دار شد. واقعیت این است که تا پیش از اجرای قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا (مصوب ۱۳۷۷)، هیچ نهادی برای انجام وظایف مدیریت امور عمومی در روستاها که مبنایی قانونی داشته باشد، وجود نداشت. همچنین برای برخی از وظایف فعلی دهیاری‌ها مانند ایمنی و آتش‌نشانی، مدیریت پسماند و جمع‌آوری زباله، ایجاد فضای سبز، ساماندهی گورستان و غسالخانه متولی و نهاد مشخصی که در این زمینه‌ها وظیفه‌ی قانونی داشته باشد، وجود نداشت. اگرچه شوراهای اسلامی روستایی از سال ۱۳۷۷ تشکیل شده بودند اما این شوراها ماهیت اجرایی نداشته و رسالت اصلی آن‌ها سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، نظارت بر اجرای برنامه‌ها و رفع اختلاف اهالی بوده است. محیط زندگی روستایی به‌سبب ویژگی‌هایی مانند سازگاری با طبیعت و آسیب‌رسانی کمتر به آن، وجود روابط گرم و صمیمانه و شبکه‌های اجتماعی، نوع خاصی از زندگی جمعی است که در کشورهای توسعه یافته تلاش بسیار در حفظ و نگهداری آن می‌شود. امروزه پیامدهایی همچون تخریب زندگی روستایی، مهاجرت‌های بی‌رویه، تخلیه‌ی روستاها و بسیاری از مسائل و مشکلات موجود در جامعه‌ی روستایی کشور ناشی از وجود تبعیضات میان شهر و روستا و عدم حمایت‌های لازم در تمامی ابعاد از جامعه‌ی روستایی است. در حالی‌که طبق اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دولت وظیفه دارد تا این تبعیضات را از میان برداشته و امکانات عادلانه را برای همه فراهم نماید. بی‌شک حفظ جامعه‌ی روستایی در کشور و ارتقای کیفیت زندگی روستاییان از طریق سیاست بهبود سطح زندگی، معیشت و فرصت‌های ارتقای روستاییان، یکی از الزامات این مقطع از تاریخ کشور است که دهیاری‌ها می‌توانند نقش بسیار موثری در این زمینه ایفا نمایند.

به‌منظور تحقق این سیاست، توجه به مدیریت امور عمومی روستا، تسریع در تحقق توسعه پایدار روستایی، فراهم نمودن استانداردهای زندگی در محیط روستا از طریق نهاد مدیریتی دهیاری در مناطق روستایی از ضرورت و اهمیت بسیاری برخوردار است.

ضرورت‌ها:

در این مقطع از تاریخ که بیش از ۲۶۰۰۰ دهیاری به‌عنوان نهادهای مردمی حضور فعال و موثر خود در عرصه‌ی توسعه پایدار روستایی را به اثبات رسانده و بار عظیمی را از دوش دولت برداشته‌اند، با توجه به گستردگی ابعاد توسعه پایدار روستایی از یک‌سو و گستردگی و عمق محرومیت مناطق روستایی کشور از سوی دیگر، نهاد نوپای دهیاری بیش از هر چیز نیازمند حمایت کلیه‌ی نهادها و سازمان‌های متولی امور روستا و به‌ویژه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان نظام و در راس آن مجلس شورای اسلامی است. واقعیت این است که قشر عظیمی از جامعه‌ی روستایی به‌دلیل نامساعد بودن محیط روستا برای سکونت و به‌ویژه کمبود فرصت‌های شغلی مناسب و علی‌رغم تمامی تعلقات خاطر و وابستگی‌های اجتماعی و فرهنگی، اقدام به ترک سکونت‌گاه‌های خود نموده و هر روز شاهد تخلیه‌ی مناطق روستایی، علی‌رغم نقش ارزنده‌ی آن در نظام اقتصادی، استقلال و خودکفایی کشور هستیم.

در همین راستا برخی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی این ضرورت و اهمیت را به‌درستی شناسایی نموده و در حیطه‌ی وظایف و اختیارات خود، اقدام به تهیه و تدوین «طرح دهیاری‌ها» در راستای ساماندهی قوانین و تقویت جایگاه قانونی دهیاری‌ها نموده‌اند. چرا که نظام حقوقی فعلی دهیاری‌ها ساختاری شکننده داشته و در مواردی فاقد اهرم‌های اجرایی و ابزارهای قانونی لازم می‌باشد. به‌طور کلی برخی از موارد و دغدغه‌های نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی که به‌نظر می‌رسد منجر به مطرح شدن این طرح در مجلس شورای اسلامی شده، به شرح ذیل است:

اول آن‌که؛ وزن و اعتبار مقررات مربوط به دهیاری‌ها در بعضی موارد توان اجرایی دهیاری‌ها را با چالش‌های جدی مواجه می‌سازد. به‌ویژه در مواردی که اجرای مقررات عمومی مستند به مصوبات هیات وزیران و دستورالعمل‌های ابلاغی وزارت کشور یا سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور بوده و بعضا با حقوق خصوصی اشخاص در تزاحم باشد.

دوم آن‌که؛ مقررات مرتبط با دهیاری‌ها پراکندگی بسیاری داشته و اصولا به این دلیل که تاسیس چنین نهادی با این خصوصیات مسبوق به سابقه نبوده است، وضع مقررات جدید با حجم عظیمی از قوانین حاکم بر روابط حقوقی روستاها در تعارض می‌باشد.

سوم آن‌که؛ بسیاری از قوانین و مقررات جاری کشور به‌ویژه قوانین مربوط به نهادها و دستگاه‌های فعال در عرصه‌ی مدیریت روستایی کشور، قبل از تاسیس نهاد دهیاری به تصویب رسیده‌اند و اکنون که بیش از ۲۶۰۰۰ دهیاری در مناطق روستایی شکل

گرفته است ضرورت اصلاح قوانین پیشین بسیار احساس می‌شود که این امر بایستی پیش از این صورت می‌گرفت.

چهارم این‌که؛ دهیاری‌ها صرفا با ماده واحده‌ی قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور (مصوب ۱۳۷۷/۴/۱۴) پا به عرصه‌ی مدیریت روستایی گذاشته و وظایف متعددی را در عرصه‌ی توسعه پایدار روستایی عهده‌دار شده‌اند که بدون شک تحقق آن وظایف بدون داشتن پشتوانه‌های قانونی و اجرایی محکم و موثر امکان‌پذیر نخواهد بود.

پنجم آن‌که؛ در حال حاضر مسئولیت مدیریت روستایی با سازمان‌ها، نهادها و دستگاه‌های اجرایی مختلف و متعدد است به‌گونه‌ای که در حال حاضر حدود ۲۷ دستگاه در ابعاد مختلف توسعه‌ای و به‌صورت جزیره‌ای و با تعامل حداقلی به‌ویژه در سطح محلی و در محدوده‌ی روستا فعالیت دارند. بی‌شک چنین شرایطی تحقق توسعه‌ی یکپارچه و همه‌جانبه‌ی روستایی را با چالش‌های اساسی مواجه می‌نماید. اکنون که نهاد دهیاری با یک دهه تجربه‌ی موفق در مناطق روستایی استقرار دارد، ضرورت دارد تا این نهاد به‌عنوان نهادی مردمی و محلی، مسئولیت مدیریت واحد و یکپارچه‌ی روستایی را در سطح محلی عهده‌دار شود و از طریق ایجاد هماهنگی و تعامل بین دستگاه‌های مختلف ضمن هم‌سویی و تناسب اقدامات توسعه‌ای، از هدر رفتن منابع، امکانات و تجهیزات جلوگیری کرده و فرآیند توسعه پایدار روستایی را تسهیل و تسریع نماید.

ششم آن‌که؛ با توجه به این اصل که قانون‌گذاری یک فرآیند تدریجی قلمداد می‌شود و در بدو امر نگاشتن قانونی که شامل کلیه‌ی تکالیف و اختیارات قانونی یک نهاد عمومی باشد ممکن نخواهد بود، ضرورت دارد اکنون که یک دهه از فعالیت نهاد دهیاری در مناطق روستایی کشور گذشته است و تجربه‌ی عظیمی اندوخته شده است، مبتنی‌بر اصل توسعه‌ی تدریجی اختیارات و تکالیف دهیاری‌ها و با اعتماد مضاعف به توانمندی و ظرفیت‌های نهادهای مردمی و به‌منظور کاهش تصدی‌های غیر ضروری دولت، زمینه‌ی بسط حیطه‌ی اختیارات و وظایف این نهاد در قانون جامع دهیاری‌ها بیش از پیش فراهم شود.

تا پیش از اجرای قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا (مصوب ۱۳۷۷)، برای انجام وظایف مدیریت امور عمومی در روستاها و همچنین برخی از وظایف فعلی دهیاری‌ها مانند ایمنی و آتش‌نشانی، مدیریت پسماند و جمع‌آوری زباله، ایجاد فضای سبز، ساماندهی گورستان و غسالخانه، متولی و نهاد مشخصی که در این زمینه‌ها وظیفه‌ی قانونی داشته باشد، وجود نداشت

فرآیند طرح:

بی‌شک یکی از اصلی‌ترین رسالت‌های خانه ملت در حمایت از جامعه‌ی روستایی، انجام حمایت‌های قانونی از طریق رفع تعارضات، خلأها و ابهامات موجود بر سر راه نهاد دهیاری است. در همین راستا و با توجه به الزامات اشاره شده، نهمین دوره‌ی مجلس محترم شورای اسلامی در شروع راه خود، ضرورت و اهمیت اصلاح و بازنگری قوانین دهیاری‌ها را در راستای بسترسازی برای خدمت‌رسانی مطلوب‌تر به جامعه‌ی روستایی به‌خوبی شناسایی نمود؛ و به این ترتیب «طرح دهیاری‌ها» تهیه و با امضای ۶۸ نماینده‌ی محترم مجلس شورای اسلامی تقدیم ریاست محترم مجلس شورای اسلامی شد.

یک فوریت این طرح در جلسه‌ی روز یکشنبه مورخ ۱۳۹۱/۵/۸ به تصویب نمایندگان محترم خانه ملت رسید و بدین ترتیب عملا ساماندهی قوانین و مقررات جاری دهیاری‌ها، شروع شد.

پس از تصویب یک فوریت، طبق روال، طرح دهیاری‌ها جهت بررسی، تدقیق و اعلام نظر کارشناسی به کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور به‌عنوان کمیسیون اصلی، و کمیسیون‌های آموزش و تحقیقات، اجتماعی، اقتصادی، امنیت ملی و سیاست خارجی، انرژی، برنامه و بودجه و محاسبات، بهداشت و درمان، صنایع و معادن، عمران، فرهنگی، قضایی و حقوقی، کشاورزی، آب و منابع طبیعی به‌عنوان کمیسیون‌های فرعی ارجاع شد. بدین ترتیب، طرح دهیاری‌ها در دستور کار کمیسیون اصلی و کمیسیون‌های فرعی قرار گرفت و کلیه‌ی جلسات کمیسیون‌ها با حضور نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط که مهم‌ترین آن‌ها در این طرح، وزارت کشور (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور) و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی بودند، تشکیل می‌شد و نمایندگان محترم مجلس در تمامی مواد این طرح، نظرات و پیشنهادات دستگاه‌های موصوف را اخذ و نهایتا تصمیم‌گیری می‌کردند. به‌موازات کمیسیون‌های موصوف، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نیز طی جلسات متعدد کارشناسی با حضور نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط و برخی از اساتید و صاحب‌نظران مربوط، طی جلسات فشرده و متعددی به بررسی و واکاوی این طرح پرداخته و در نهایت، جمع‌بندی نظرات خود را به کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور ارائه نمود.

کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور، به‌عنوان کمیسیون اصلی طرح، ضمن جمع‌بندی نظرات کمیسیون‌های تخصصی و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و بحث و بررسی مواد طرح، با حضور اعضای کمیسیون و نمایندگان دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، طرح را تقدیم هیات رییسه‌ی محترم مجلس شورای اسلامی نمود. پس از ارائه‌ی گزارش کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور به صحن علنی، طرح دهیاری‌ها در دستور کار صحن علنی مجلس شورای اسلامی قرار گرفت و نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در جلسه‌ی علنی روز چهارشنبه، ششم دی ماه سال ۹۱، به بررسی کلیات طرح یک فوریتی دهیاری‌ها پرداختند. پس از ارائه‌ی نتایج بررسی کمیسیون‌های مربوطه توسط رییس محترم کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور، یکی از نمایندگان محترم پیشنهاد مسکوت گذاشتن این طرح به مدت سه ماه را مطرح کرد که با مخالفت مجلس روبه‌رو شد.

در ادامه مخالفان و موافقان طرح به ارائه‌ی نقطه نظرات خود پرداخته و در خاتمه کلیات این طرح به رای نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی گذاشته شد. در نتیجه، کلیات این طرح ۶۷ رای موافق از مجموع ۲۲۹ نماینده‌ی حاضر را کسب کرد و به تصویب نرسید. در این رای‌گیری ۱۱۹نماینده رای مخالف و ۲۵ نماینده رای ممتنع دادند.

محتوا:

این طرح مشتمل بر ۵۲ ماده می‌باشد که مبتنی‌بر اصل توسعه‌ی تدریجی اختیارات و تکالیف دهیاری‌ها در قالب هشت سرفصل، تهیه و تنظیم شده است. در ادامه فصول این طرح و اهم موارد مطرح شده در آن‌ها به اختصار اشاره می‌شود:

الف- کلیات:

در این فصل مفهوم نهاد دهیاری، نحوه‌ی تاسیس دهیاری، نحوه‌ی تعیین درجه‌ی دهیاری و کلیاتی در خصوص این نهاد طی ۳ ماده آورده شده است. اهم

نکات قابل توجه در این فصل در مقایسه با قوانین و مقررات جاری دهیاری عبارتند از:

- فراهم شدن امکان ایجاد یک دهیاری برای چند روستای مجاور
- تعیین تکلیف در مورد روستاهای فاقد شورای اسلامی، آبادی‌ها، مزارع مستقل و مکان‌ها
- شناسایی دهیاری به‌عنوان دستگاه اجرایی
- تعیین حریم برای روستا علاوه‌بر محدوده
- تعیین تکلیف در خصوص اموال و تعهدات روستا یا روستاهای تبدیل یا الحاق شده به شهر

ب- انتخاب دهیار:

در این فصل نحوه‌ی انتخاب دهیار، حکم استخدامی دهیار و دوره‌ی خدمت دهیار توضیح داده شده است. اهم نکات قابل توجه در این فصل در مقایسه با قوانین و مقررات جاری دهیاری عبارتند از:

- تغییر مرجع صدور حکم دهیار از بخشدار به استاندار یا فرماندار
- مجوز انتصاب افراد بازنشسته به سمت دهیار در دهیاری‌های پاره‌وقت
- تعیین نحوه‌ی مامور شدن کارکنان دولت به دهیاری و الزام دستگاه مربوطه در پرداخت حقوق و مزایای فرد مامور از محل اعتبارات همان دستگاه

پ- وظایف دهیاری:

در این فصل به تفصیل وظایف قانونی دهیار آورده شده است. اهم وظایف پیشنهادی جهت واگذاری به دهیاری در این فصل در مقایسه با شرح وظایف جاری دهیاری عبارتند از:

- واگذاری اجرای طرح هادی به دهیاری‌ها
- وظیفه‌مندی دهیاری در زمینه‌ی ایجاد خیابان‌ها، کوچه‌ها، میدان‌ها، توسعه و اصلاح معابر روستا با رعایت قوانین موضوعه

ت- بودجه، امور مالی و مالیه عمومی روستایی:

در این فصل یکی از چالش‌های دهیاری‌های کشور که نبود ضمانت اجرایی برای اخذ عوارض سطح روستا بود حل شده و نکات مهمی در خصوص مقررات مالی و معاملاتی دهیاری‌ها، نحوه‌ی تنظیم و تفریغ بودجه و نحوه‌ی وصول عوارض و سال مالی دهیاری درج شده است. معافیت دهیاری و موسسات و شرکت‌های وابسته به آن از پرداخت هرگونه مالیات، حق ثبت و هزینه‌های نقل و انتقال املاک نیز از دیگر نکات حائز اهمیت در این سرفصل است.

ث- امور استخدامی:

در این فصل به وزارت کشور اجازه داده شده است که مقررات استخدامی دهیاری‌ها را مجددا تهیه و به تصویب هیات وزیران برساند. همچنین نحوه‌ی تعیین ساختار و تشکیلات دهیاری‌ها و نحوه‌ی رسیدگی به تخلفات دهیار و کارکنان دهیاری در این فصل مشخص شده است.

ج- تملک اراضی و املاک:

در این فصل نحوه‌ی اجرای برنامه‌های عمرانی دهیاری و توسعه‌ی روستا خصوصا به نحوه‌ی اجرای طرح هادی پرداخته شده است. اهم نکات قابل توجه و پیش‌بینی شده در این فصل در مقایسه با قوانین و مقررات جاری دهیاری عبارتند از:

- مشخص شدن نحوه‌ی تملک اراضی، املاک و تاسیسات متعلق به اشخاص حقیقی و حقوقی جهت اجرای برنامه‌های عمرانی و خدماتی روستا
- مالکیت دهیاری بر تمام یا قسمتی از معابر که در نتیجه‌ی اجرای طرح‌های توسعه‌ی روستا به‌صورت متروک و مازاد درآمده است
- مکلف شدن سازمان‌ها و موسسات دولتی، دستگاه‌های اجرایی، بنیادها و نهادها و موسسات عمومی غیر دولتی به واگذاری بلاعوض اراضی و املاک در اختیار به دهیاری برای اجرای طرح‌های عمرانی، خدماتی و عمومی روستا
- واگذاری کلیه‌ی اراضی ملی و منابع طبیعی واقع در محدوده‌ی روستا جهت انجام امور عمرانی و خدماتی به دهیاری

چ- مقررات جزایی:

در این فصل نحوه‌ی برخورد با جرایم سطح روستا و اقدام مامورین دهیاری و یا ضابطین قضایی در برخورد با جرایم مرتبط با حوزه‌ی دهیاری مورد بحث قرار گرفته است. نحوه‌ی رسیدگی به جرایم شخص دهیار، نحوه‌ی برخورد با توهین کنندگان به دهیار و کارکنان دهیاری و نحوه‌ی مقابله با سد معبر عمومی و اشغال معابر و اماکن عمومی روستا از دیگر موارد مشخص شده در این فصل است که جای آن‌ها در قوانین و مقررات جاری دهیاری‌ها خالی است.

ح- معماری و عمران روستایی:

در این فصل چالش اصلی دهیاران در خصوص نحوه‌ی برخورد با تخلفات ساختمانی و ضمانت اجرایی صدور حکم دهیاری در نظارت بر ساخت و ساز در روستا تعیین تکلیف شده است. اهم نکات دیگر قابل توجه و پیش‌بینی شده در این فصل در مقایسه با قوانین و مقررات جاری دهیاری عبارتند از:

- مسئولیت دهیاری در نظارت بر طرز استفاده‌ی اراضی داخل محدوده‌ی روستا و حفظ و ساماندهی سیما و منظر روستاها مطابق با الگوی ایرانی- اسلامی
- الزام ادارات ثبت اسناد و دادگاه‌ها در اخذ تاییدیه دهیاری در نقشه‌ی تفکیک و افراز اراضی واقع در محدوده‌ی روستا
- الزام دفاتر اسناد رسمی در اخذ مفاصا حساب املاک مورد معامله از دهیاری
- الزام کلیه‌ی دستگاه‌ها و نهادها به رعایت طرح هادی روستا و سایر طرح‌های بالادست در اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی محدوده‌ی روستا
- تشریح وظایف دهیاری در صدور پروانه‌ی ساختمانی برای مالکین حقیقی و حقوقی در محدوده‌ی روستا
- تشریح فرآیند رسیدگی به تخلفات ساختمانی واقع در محدوده‌ی روستا
- الزام دستگاه‌های دولتی در عدم ارائه‌ی خدمات آب، برق، تلفن، گاز و ... به ساختمان‌های فاقد پروانه و مجوز قانونی

جمع‌بندی:

بی‌شک در راستای تحقق عدالت اجتماعی و توسعه‌ی ملی، مواردی همچون توجه به مدیریت امور عمومی روستا، تسریع در تحقق توسعه‌ی پایدار روستایی، فراهم نمودن استانداردهای زندگی در محیط روستا از طریق نهاد مدیریتی دهیاری در مناطق روستایی از ضرورت و اهمیت بسیاری برخوردار است. با شکل‌گیری نهاد دهیاری در حدود ۲۶۰۰۰ روستای کشور و بهره‌مندی ۸۳ درصد از جمعیت روستایی کشور از خدمات این نهاد، بسترهای لازم برای تحقق توسعه‌ی پایدار روستایی، رفع مسائل و مشکلات جامعه‌ی روستایی از طریق نهادی برخاسته از مردم روستا، ارائه‌ی خدمات مطلوب‌تر و توسعه‌ی عدالت اجتماعی بیش از هر زمان دیگر فراهم شده است. در این مقطع یکی از راهکارهای حمایت از مدیریت نوین روستایی، انجام حمایت‌های قانونی از طریق رفع تعارضات، خلأها و ابهامات موجود بر سر راه نهاد دهیاری، فراهم‌سازی پشتوانه‌ی اجرایی برای دهیاری‌ها، واگذاری وظایف و اختیارات جدید، ارتقای شأن و منزلت دهیاری‌ها و کمک به قوام یافتن تجربه‌ی ارزنده‌ی نظام در ساماندهی مدیریت روستایی کشور است.

به اعتقاد نگارنده، تهیه و تدوین «طرح دهیاری‌ها» از سوی برخی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و دغدغه‌ی آن‌ها برای ساماندهی وضعیت مدیریت روستایی در کشور را بایستی به فال نیک گرفت و این اقدام، بیان‌گر این مهم است که دهیاران محترم در طول مدت خدمت‌رسانی و حضور در عرصه‌ی توسعه‌ی پایدار روستایی توانسته‌اند منشا آثار و برکات ارزنده‌ای باشند. به‌طوری‌که حضور و وجود خود را در این عرصه به‌خوبی به اثبات رسانده و توجه کلیه‌ی متولیان امر از جمله مجلس محترم شورای اسلامی به‌عنوان مهم‌ترین رکن قانون‌گذاری در کشور را به خود جلب نموده و به جایگاه واقعی خود بسیار نزدیک شده‌اند.هر چند که این طرح به سرانجام مد نظر دهیاران نرسید، ولی مطمئنا سرآغازی برای تحولات بعدی در ارتقای جایگاه و منزلت حقوقی و قانونی دهیاری‌ها خواهد بود.

مقررات مرتبط با دهیاری‌ها پراکندگی بسیاری داشته و اصولا به این دلیل که تاسیس چنین نهادی با این خصوصیات مسبوق به سابقه نبوده است، وضع مقررات جدید با حجم عظیمی از قوانین حاکم بر روابط حقوقی روستاها در تعارض می‌باشد.

معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به‌عنوان دهیار روستای تنب کوچک انتخاب شد

به گزارش سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور مهندس محسن کوشش تبار معاون امور دهیاری‌ها به همراه چند تن از مدیران و مسئولین سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در روز دوشنبه ۱۶ بهمن ماه ۱۳۹۱ به استان هرمزگان سفر کردند و جهت بازدید از روستاهای بخش تنب از محل پایگاه هوادریا منطقه‌ی دریایی سپاه هرمزگان عازم جزایر تنب بزرگ و کوچک شدند.

پس از بررسی ظرفیت‌ها و مشکلات جزیره‌ی تنب بزرگ، هیئت مزبور از جزیره‌ی تنب کوچک بازدید نمود و طی مراسمی حکم دهیاری روستای تنب کوچک توسط بخشدار منطقه و مدیر کل امور روستایی و شوراهای استانداری هرمزگان به مهندس کوشش تبار معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اعطا گردید.

بنا به گزارش دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری هرمزگان، در ادامه‌ی سفر، معاون امور دهیاری‌ها به‌همراه دکتر عبدالهی، مدیر کل دفتر هماهنگی عمرانی و خدمات روستایی و مهندس اسدی مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی و بودجه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در همایش فرمانداران، بخشداران و دهیاران غرب استان هرمزگان شرکت کردند. در این همایش که در شهرستان بندرلنگه برگزار گردید؛ قانعی‌فرد، فرماندار شهرستان بندر لنگه ضمن عرض خیر مقدم، به تغییرات و پیشرفت‌هایی که طی سال‌های اخیر در شهرستان بندرلنگه حاصل شده بود اشاره کرد و برخی از مشکلات و موانع موجود را مطرح نمود.

مشتاق‌زاده فرماندار شهرستان بستک نیز در همین راستا پیشنهادهایی جهت رفع مشکلات و موانع موجود دهیاری‌ها در آینده ارائه داد.

سپس حسین رییسی، مدیر کل امور روستایی و شوراهای استانداری هرمزگان گزارشی از عملکرد دهیاری‌ها و دستگاه‌های اجرایی استان در حوزه‌ی روستایی بیان نمود و در ادامه اعلام کرد: در دهه‌ی مبارک فجر تعداد ۲۴۹ پروژه‌ی روستایی با اعتبار ۵۱۳۴۳ میلیون ریال توسط دهیاری‌های استان به بهره‌برداری رسیده است که این موضوع بیان‌گر ظرفیت مناسب دهیاری‌ها برای توسعه‌ی روستاها می‌باشد.

رییسی در ادامه‌ی سخنانش از تشکیل ۱۹ شرکت تعاونی دهیاری‌ها در استان هرمزگان خبر داد و ضمن تاکید بر اهمیت آموزش دهیاران و اعضای شورای اسلامی روستا، این امر را موجب ارتقای توانمندی مجموعه‌ی شوراها و دهیاری‌ها دانست.

مدیر کل امور روستایی استانداری هرمزگان به روستاهای فاقد دهیاری نیز اشاره کرد و خواستار مشخص شدن وضعیت مدیریت روستاهای فاقد دهیاری شد.

در پایان نشست، معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در خصوص ضرورت تقویت برنامه‌ریزی در امور روستاها و دهیاری‌ها توصیه‌هایی ارائه کرده و تشکیل تعاونی دهیاری‌ها را ظرفیتی در جهت هم‌افزایی دهیاری‌ها در مسیر تحقق توسعه‌ی پایدار معرفی نمود. کوشش تبار از عملکرد دهیاری‌ها اعلام خرسندی کرد و آن را بیان‌گر پتانسیل و توان ویژه‌ی نهاد دهیاری در مدیریت روستا دانست. وی در پایان سخنان خود پیشنهاداتی نیز در جهت ایجاد منابع درآمد پایدار برای تقویت نهاد دهیاری ارائه نمود که در این بین "گردشگری" به‌عنوان یکی از منابع پایدار درآمدی دهیاری‌ها مورد تاکید قرار گرفت.

وی در پایان سخنانش ابراز امیدواری کرد که در آینده‌ی نزدیک با برنامه‌ریزی‌هایی که صورت خواهد گرفت شاهد شکوفایی و محرومیت‌زدایی بیش از پیش در سطح روستاهای استان هرمزگان باشیم.

هجدهمین نشست ملی مدیران کل دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری های سراسر کشور برگزار شد

تهران-۸ اسفند ۱۳۹۱

هجدهمین نشست ملی مدیران کل دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری‌های سراسر کشور در روز سه‌شنبه هشتم اسفندماه از سوی معاونت امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و به میزبانی دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری تهران، با حضور استاندار تهران و قائم مقام سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در هتل المپیک تهران برگزار شد.

استاندار تهران در مراسم افتتاحیه این همایش گفت: خوشبختانه با اقداماتی که پس از انقلاب و به‌ویژه طی دولت‌های نهم و دهم صورت گرفته، شاهد تجدید حیات در فضای روستاها هستیم و می‌بینیم که پس از سال‌ها نخوت و سکون، فعالیت‌های مثبتی در فضای روستایی کشور صورت گرفته است. مرتضی تمدن افزود: پیامدهای سیاست‌های رژیم قبل نسبت به روستاها شرایطی را به‌وجود آورد که روستاها کارکرد و نقش اصلی خود را از دست دادند و حاشیه‌نشینی، التقاط فرهنگ‌ها، رشد بی‌رویه‌ی شهرها و مشکلات فرهنگی و انواع آسیب‌های اجتماعی در کشور پدید آمد. زیرا سیاست رژیم پهلوی تخریب جامعه‌ی روستایی و تخریب فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌های جامعه‌ی روستایی بود.

وی با بیان این‌که پس از پیروزی انقلاب اسلامی با توجه به نگاه ویژه‌ی امام راحل به عمران و آبادانی روستاها، نگاه و توجه به روستاها جلب شد افزود: با توجه به روستاها، اصالت و جایگاه روستا به‌عنوان اصل مهم اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است. این روند از بدو کار این دولت رشد صعودی به خود گرفته است؛ به‌طوری‌که امروز شاهد دستاوردهای تجدید حیات روستاها هستیم و امیدواریم این روند و حرکت به‌شکلی قدرتمندتر ادامه یافته تا کارکرد روستاها در فضای کشور فراگیرتر شود.

در ادامه‌ی این نشست مهندس تابش‌فر قائم مقام سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور با تاکید بر این‌که تثبیت جایگاه دهیاری‌ها از اولویت‌های کاری عمده‌ی دولت و وزارت کشور است اظهار کرد: در حال حاضر مجوز تاسیس ۲۶ هزار و ۱۴۱ دهیاری در کشور صادر شده که به این ترتیب ۸۳ درصد جمعیت روستایی کشور تحت پوشش خدمات مدیریت نوین روستایی قرار گرفته‌اند. وی افزود: در دهه‌ی مبارک فجر امسال ۳۱۶۴ پروژه‌ی عمرانی، خدماتی و فرهنگی که توسط دهیاری‌ها در مناطق روستایی کشور اجرا شده است، افتتاح شد.

تابش‌فر راه‌اندازی ۸۰۶ شرکت تعاونی دهیاری‌ها را اقدام مناسبی در زمینه‌ی اجرای پروژه‌های فنی، خدماتی و عمرانی در این مناطق ذکر کرد.

وی با بیان این‌که تعاونی‌های مذکور در سطح بخش یا شهرستان تشکیل و صرفا اعضای آن، دهیاری‌های همان بخش یا شهرستان می‌باشند، اظهار کرد: شرکت‌های مذکور در زمینه‌های مختلف عمرانی، خدماتی، تولیدی و اقتصادی فعال بوده و توانسته‌اند تاکنون حدود ۳۳۰۰ شغل مستقیم در مناطق روستایی کشور ایجاد نمایند. وی همچنین در خصوص طرح جامع دهیاری‌ها گفت این طرح، طرح جامعی است که در آن تمام موارد مدیریت روستایی به‌خوبی دیده شده است و با اجرایی شدن آن، تمام موارد و کاستی‌های روستاها حل خواهد شد.

در ادامه معاون امور عمرانی استانداری تهران با اشاره به این‌که خوشبختانه در نظام جمهوری اسلامی ایران خدمات ارزنده‌ای در روستاها صورت گرفته است، اظهار داشت: ما در حال حاضر در تهران روستاهایی داریم که ۵۰ هزار نفر جمعیت داشته و شهری را داریم که تنها ۲ هزار نفر جمعیت دارد که این موضوع قابل توجه است. به‌طور مثال قیامدشت ۵۶ هزار نفر و خاورشهر ۴۰ هزار نفر جمعیت داشته در حالی‌که شهری مثل جوادآباد تنها ۲ هزار نفر جمعیت دارد.

محمدرضا محمودی افزود: ما در استان تهران ۱۲ میلیون نفر جمعیت داریم که حدود بیش از یک میلیون نفر آن روستایی هستند و در ۸۰۰ روستایی که در نزدیکی تهران وجود دارد ساکن هستند. با تصویب قانون مالیات بر ارزش افزوده و با کمک وزارت کشور اعتبارات خوبی در بین ۳۸۰ دهیاری استان توزیع شده است.

معاون عمرانی استاندار تهران با بیان این‌که هم‌اکنون کلیه‌ی روستاهای استان مجهز به ماشین‌آلات جمع‌آوری زباله بوده و همچنین بهسازی معابر در روستاهای استان انجام شده است افزود: استان تهران ۱۶.۵ درصد جمعیت دارد، اما تنها ۳.۴ درصد اعتبارات به این استان اختصاص داده می‌شود و درواقع حجم این اعتبار نسبت به استان‌های دیگر کمتر است.

محمودی با بیان این‌که پروژه‌های عمرانی انجام شده در روستاها بیش از ۵۰ درصد نسبت به سال گذشته بیشتر و مبلغ اعتباری آن نیز بیشتر بوده است اظهار داشت: در حال حاضر ما اقدامات خوبی در زمینه‌ی روستاها انجام داده‌ایم به‌طوری‌که تعداد پروژه‌های افتتاح شده توسط دهیاری‌های این استان در ایام دهه‌ی فجر به نسبت سال‌های گذشته بسیار قابل توجه بوده است.

در ادامه مدیر کل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری تهران گزارشی از عملکرد این دفتر ارائه داده و افزود: این استان تعداد ۲۸۵ دهیاری داشته که از این میان ۱۶۵ دهیاری دارای ساختمان و ۴۵ دهیاری فاقد ساختمان است. همچنین تعداد ۴۰ دهیاری نیز شروع به ساخت ساختمان کرده‌اند و ساختمان دهیاری ۳۵ واحد باقی‌مانده نیز به‌حمدا... تا پایان سال آماده‌ی تحویل می‌باشد.

اردوخانی افزود: در خصوص بازدیدهای میدانی انجام شده، ما ۱۱ هزار ساعت بازدید میدانی از روستاهای استان داشته‌ایم که این امر به‌منظور شناخت وضع موجود و تعیین اولویت‌های لازم و بازرسی عملکرد اداری، مالی و عمرانی دهیاری‌ها صورت گرفته است.

مدیر کل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری تهران شرایط خاص این استان را به‌لحاظ مهاجرت‌پذیری، یکی از معضلات پیش رو در امر مدیریت روستایی تهران عنوان کرده و افزود: تعداد زیادی از این مهاجران، به‌دلیل هزینه‌های بالای زندگی در شهرهای بزرگ، جذب روستاهای استان می‌شوند و این امر جمعیت روستاهای استان را بیش از پیش اضافه می‌کند. در ادامه‌ی این همایش مدیران کل حوزه‌ی معاونت امور دهیاری‌ها، دفاتر بازرسی و نظارت، بودجه و ذی‌حساب سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور موضوعات مرتبط با مدیریت روستایی و دهیاری‌ها را بیان نموده و به پرسش‌های حاضران پاسخ گفتند.

همچنین کوشش تبار معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اعلام کرد موضوعات حوزه‌ی مدیریت روستایی و دهیاری‌ها از طریق چهار کارگروه تخصصی تشکیلات و نیروی انسانی، فنی و مهندسی، بهداشت و محیط‌زیست و بودجه و امور مالی با حضور مدیران و کارشناسان معاونت امور دهیاری‌ها و مدیران کل دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری‌ها پیگیری می‌شود و مطالب مهم در نشست‌های ملی مطرح خواهد شد.

در ادامه‌ی این نشست مدیران کل دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری‌ها به بررسی مسائل و مشکلات استان خود پرداخته و برخی از چالش‌ها و سوالاتی را که در خصوص مسائل بودجه و سایر مسائل داشتند به سمع و نظر مسئولین مربوطه رساندند.

نشست مشورتی بخشداران استان مرکزی برگزار گردید

نشست مشورتی بخشداران استان مرکزی در ۲۷ بهمن ماه ۱۳۹۱ در سالن جلسات معاونت هماهنگی امور عمرانی استانداری مرکزی برگزار گردید.

در ابتدای این جلسه معاون عمرانی استاندار استان مرکزی ضمن تبریک میلاد باسعادت حضرت محمد مصطفی (ص) و میلاد حضرت امام جعفر صادق (ع) اعلام داشتند اعتبارات سال ۹۱ دهیاری‌ها نسبت به سال گذشته ۱۴۱ درصد رشد داشته که بیان‌گر اهمیت رشد مناطق کمتر توسعه یافته و اولویت‌گذاری استان در توسعه‌ی روستاهاست. هوشنگ بازوند اعلام کرد: در حال حاضر بیش از ۶۰۰دهیار در استان فعالیت دارند که از این تعداد ۱۳۲ نفر دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۳۱۶ نفر دارای مدرک دیپلم و ۱۵۰ دهیار نیز دارای تحصیلات بالای دیپلم هستند. همچنین در حال حاضر تعداد ۴۴ نفر از ۶۰۱ دهیار استان مرکزی را خانم‌ها تشکیل می‌دهند.

او در ادامه گفت: با توجه به تغییراتی که در شوراها به‌وجود خواهد آمد، از دوره‌ی آینده انتظار می‌رود تعداد دهیاران با تحصیلات زیر دیپلم در استان به صفر برسد. بازوند در ادامه‌ی صحبت‌های خود گفت: مقاوم‌سازی سالانه‌ی چهار هزار واحد مسکونی در استان در دستور کار قرار گرفته است که امسال به‌دلیل برخی مشکلات، این امر تنها برای ۳۰ درصد منازل صورت گرفته است. در حال حاضر ۵۰۰ هزار واحد مسکونی روستایی در استان وجود دارد که تاکنون ۲۳ هزار واحد آن مقاوم‌سازی شده است. قانون پرداخت بیمه‌ی ساخت و ساز روستایی از عمده‌ترین چالش‌های مقاوم‌سازی است. هر روستایی برای ساخت و ساز هر متر مربع زمین خود باید مبلغ پنج هزار و ۸۰۰ تومان را برای بیمه پرداخت کند و همچنین باید مبالغی را نیز به بنیاد مسکن و ... بپردازد. پرداخت این مبالغ برای روستاییان سنگین است و همین موضوع باعث رشد منفی ساخت و ساز و یا ایجاد ساخت و سازهای غیرمجاز شده است که باید برای آن چاره‌اندیشی صورت گیرد. معاون امور عمرانی استانداری مرکزی همچنین مغایرت‌های وظایف بین دهیاران و بنیاد مسکن را از مهم‌ترین مشکلات دهیاران عنوان کرد و بیان داشت بر اساس قانون یک‌سری وظایف بر عهده‌ی دهیاران و یک‌سری وظایف بر عهده‌ی بنیاد مسکن قرار گرفته است که این مغایرت وظایف، مشکلاتی را در این حوزه به‌وجود آورده است.

مهندس شعبانی‌فرد در این نشست اذعان کرد: برای تقویت زیرساخت‌های فرهنگی، اقتصادی و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و کمتر توسعه یافته باید به سمت طرح‌های کاربردی پیش برویم و با تبادل نظر و هم‌فکری بخشداران و دهیاران برنامه‌ی دقیقی تنظیم کنیم. همچنین ایشان در جهت بهره‌وری و کارآمدی مدیریت روستایی گفت: باید به‌منظور کاهش آسیب‌ها در حوزه‌ی روستایی با کار کارشناسی و استفاده از اختیارات اصل ۱۲۷ و ۱۳۸ استانداران، در هم‌افزایی دستگاه‌های متولی برای کاهش هزینه‌های مقاوم‌سازی اقدام شود.

در این نشست نماینده‌ی ولی فقیه استان مرکزی نیز اظهار داشتند مهاجرت از روستاها به شهرها همواره مشکلاتی را برای شهرنشینان و روستاییان به دنبال داشته است که توانمندسازی جمعیت روستایی در تمامی حوزه‌ها می‌تواند از میزان مهاجرت‌ها بکاهد و نقش مهمی نیز در توسعه‌ی بخش کشاورزی داشته باشد. ایجاد اشتغال پایدار و مقاوم‌سازی مسکن روستایی مستلزم همکاری و تعامل بخشداران و دهیاران است. در حال حاضر نبود فرصت اشتغال در روستاها و پایین بودن سطح درآمدها از عمده‌ترین دلایل مهاجرت روستاییان به شهرها است که این موضوع موجب گسترده شدن جمعیت زیر پوشش نهادهای حمایتی شده است. نهادینه شدن اصلاح الگوی مصرف و سبک زندگی ایرانی و اسلامی در روستاها، حمایت روستاییان در بخش کشاورزی و توجه به زیباسازی محیط روستایی در سایه‌ی مشارکت مردمی عامل بازدارنده در روند رو به رشد مهاجرت روستاییان می‌باشد. دهیاران و بخشداران در ترویج و نهادینه ساختن این الگوها نقش بسیار موثری دارند که می‌بایست به‌درستی به وظایف خود عمل کنند. حضرت آیت‌الله قربانعلی دری نجف‌آبادی ادامه داد: برای بهبود وضعیت روستاها و جلوگیری از مهاجرت به شهرها باید تدوین سند آمایش سرزمینی برای مناطق روستایی و پیوند کار میدانی، برنامه‌ی هدفمند علمی با نظریه‌های کلان توسعه استان به‌عنوان سیاست راهبردی در دستور کار بخشداران و دهیاران قرار گرفته و در این زمینه برنامه‌ی مدون و کارآمدی تهیه شود. هم‌اکنون کاهش رشد جمعیت در کشور یکی از مهم‌ترین مشکلات پیش روی مسئولان و برنامه‌ریزان است، به‌طوری‌که می‌توان گفت حرکت نمودار جمعیتی استان به‌سمت پیری است و این خود تهدیدی جدی برای جامعه محسوب می‌شود. رشد جمعیت استان مرکزی ۰/۹ درصد است و کاهش رشد جمعیت ناشی از مهاجرت‌ها و فقر فرهنگی و اقتصادی است. برنامه‌های احیای کانون‌های جمعیت و توسعه روستایی باید بر مبنای تعریف درست در فضا و امکانات و زیرساخت‌های اشتغال و رفاه پیگیری شود و توسعه‌ی زیرساخت‌های بخش کشاورزی باید به‌سرعت به سمت کشاورزی مکانیزه و ارگانیک، راه‌اندازی صنایع تبدیلی و فرآوری و توسعه‌ی دامداری مدرن حرکت کند و از ظرفیت‌های پایه به‌عنوان منبع درآمد و ماندگاری روستاییان در زادگاه‌شان استفاده‌ی صحیح شود. آیت‌الله دری نجف‌آبادی با توجه به نزدیکی انتخابات ریاست جمهوری و شوراهای اسلامی نقش بخشداران و دهیاران در ایجاد شور انتخاباتی در مردم را بسیار مهم و موثر قلمداد کرد. ایشان در ادامه بر اصل بی طرفی بخشداران و دهیاران تاکید نمود و تخصص و ولایت‌مداری را دو ویژگی بایسته‌ی نامزدهای شوراهای اسلامی و ریاست جمهوری معرفی کرد.

در ادامه مدیر کل دفتر امور روستایی استانداری مرکزی ضمن بیان اقدامات صورت گرفته در جهت تقویت و تجهیز دهیاری‌های تابعه، ایجاد اشتغال و درآمد پایدار در روستاها را امری مهم و ضروری برای توسعه‌ی همه جانبه قلمداد کرد. همچنین سلیمانی در ادامه به اهمیت نقش دهیار در ماده‌ی ۱۹۴ و پیش‌نویس آیین نامه‌ی این ماده اشاره نمود.

سیامک سلیمانی در ادامه‌ی بیانات خود، با توجه به اهمیت اشتغال و همچنین جایگاه مهم کمیته امداد امام خمینی (ره) در این امر از هماهنگی‌های صورت گرفته با مدیر کل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان مرکزی در حوزه‌ی اشتغال و توسعه‌ی روستایی خبر داد.

مدیرکل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان مرکزی نیز با ارائه‌ی گزارشی از فعالیت‌های کمیته امداد استان در سال گذشته، به‌ویژه در حوزه‌ی اشتغال‌زایی در مناطق محروم صحبت‌های خود را ادامه داد: فقر بدخیم حاکم بر جامعه‌ی امروز به جمعیت جوان و حاشیه‌ی شهرها کشیده شده و عمده مشکلات خانواده‌های تحت پوشش در حوزه‌ی ناتوانی تامین زندگی، هزینه‌های درمانی، مسکن و بدهی‌های بانکی است. همچنین در پایان نشست، تفاهم‌نامه‌ی همکاری با هدف ساماندهی اشتغال و توسعه روستایی بین کمیته امداد امام خمینی (ره) استان مرکزی و دفتر امور روستایی استانداری به امضا رسید.

آشنایی با عوارض، وضع و وصول آن در دهیاری‌ها

مولف:
کیومرث محمودی
ناشر:
سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
چاپ اول:
تابستان ۱۳۹۱
شمارگان: ۳۰۰۰ جلد
دفتر توزیع کتاب:
۰۲۱-۸۸۹۸۶۳۹۸

بر اساس بند ۱۸ ماده‌ی ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها؛ تهیه‌ی تعرفه‌ی عوارض با همکاری شورا و ارائه‌ی آن به شورای اسلامی بخش به‌منظور تصویب و طی سایر مراحل قانونی از جمله وظایف دهیاری و شورای اسلامی روستا است. همچنین ماده‌ی ۳۶ آیین‌نامه‌ی مالی دهیاری‌ها نیز، درآمدهای ناشی از عوارض را یکی از منابع درآمدی نهاد دهیاری معرفی کرده است که وصول آن را دهیار بر عهده دارد.

این امر نیازمند سازوکار صحیح و حساب شده، آشنایی با شیوه‌ی دقیق محاسبه‌ی وجوه دریافتی و نظارت بر نحوه‌ی هزینه‌کرد آن‌ها می‌باشد. بر همین اساس است که قانون‌گذار برای اداره‌ی بخشی از امور جامعه توسط مردم، با تشکیل شوراهای اسلامی، وظایفی را به اعضای آن واگذار نموده تا در انجام حداقل نیازها و خدمات ضروری کوشا باشند.

کتاب «آشنایی با عوارض، وضع و وصول آن در دهیاری‌ها» یکی از منابعی است که در آن به‌تفصیل به موضوع عوارض و قوانین و آیین‌نامه‌های مربوط به آن پرداخته شده است.

کتاب دارای سه فصل می‌باشد که مولف در فصل اول به تقسیمات کشوری و جایگاه مدیریت در روستا قبل از انقلاب پرداخته است و به‌طور خلاصه، سابقه‌ی مدیریت در روستا و همچنین موضوع عوارض پیش از انقلاب اسلامی را مورد بررسی قرار داده است. در فصل دوم، نویسنده روند تکوین مدیریت روستایی بعد از انقلاب اسلامی را مورد بررسی قرار داده است؛ و در ادامه به شرح وظایف دهیاران و اختیارات آنان و همچنین وظایف شورای بخش و شورای روستا پرداخته است و قوانینی که در ارتباط با ساختارهای مذکور وضع گردیده را ذکر نموده است. فصل آخر کتاب بیشترین حجم را به خود اختصاص داده است و به نحوه‌ی وضع و وصول عوارض در روستا پرداخته است. در این فصل نویسنده سعی کرده تا مخاطب را با قوانین، آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های وضع و وصول عوارض در روستا آشنا نماید و قوانین مهم و کاربردی پیرامون این مبحث را گردآوری نماید.

در بخش آخر کتاب، قسمتی با عنوان پیشنهادات گنجانده شده است که حاوی فرم‌ها و جداول مفیدی است که می‌تواند توسط دهیاری‌ها به‌عنوان نمونه مورد استفاده قرار گیرد. از میان این قالب‌ها می‌توان به جداول مربوط به اجرای ماده‌ی ۱۸ دستورالعمل ایجاد یکنواختی در نظام عوارض شورای اسلامی بخش و همچنین پیشنهاداتی در ارتباط با شیوه‌ی افزایش درآمد در دهیاری‌ها اشاره نمود.

استانداردها و دوره‌های آموزشی مشاغل دهیاری‌ها

مولف: معاونت آموزشی پژوهشکده‌ی مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
ناشر: راه دان - انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
چاپ: نوبت اول / زمستان ۱۳۹۱
شمارگان: ۵۰۰ جلد

فرآیند توسعه‌ی منابع انسانی مقارن و جدایی ناپذیر از مقوله‌ی آموزش می‌باشد، امروزه آموزش نیروی انسانی به‌عنوان گامی موثر در جهت بهسازی و نوسازی توانمندی کارکنان مورد تایید سازمان‌ها خصوصا سازمان‌های پویاست. آموزش به‌عنوان فعالیتی حرفه‌ای به‌منظور افزایش کارآیی و اثربخشی سازمان‌ها و ارتقای کیفیت کار نیروی انسانی و کسب مهارت‌های تخصصی به حساب می‌آید و از قلمرو هزینه، به سرمایه‌گذاری برای توسعه سازمانی وارد شده است.

تامین سرمایه‌ی انسانی مستلزم انجام فعالیت‌های آموزشی است، بنابراین انجام هرگونه سرمایه‌گذاری آموزشی، سرمایه‌گذاری برای تامین سرمایه‌ی انسانی محسوب می‌شود؛ بدین جهت آموزش نیروها و کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها می‌تواند نقش بسزایی در بهبود عملکرد سازمانی داشته باشد. توسعه‌ی توانمندی‌های نیروی انسانی از طریق تعریف دقیق شرح وظایف، شناسایی توانایی‌ها و شایستگی‌های مورد نیاز هر شغل و ارائه‌ی آموزش‌های مرتبط جهت افزایش کارآیی و بهره‌وری سازمانی صورت می‌گیرد.

در این راستا معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اقدام به اجرای طرح تدوین استانداردهای آموزشی مشاغل دهیاری‌ها با هدف تهیه و تدوین شرح وظایف مشاغل، شایستگی‌های هر یک از وظایف و آموزش‌های مرتبط با هر یک از این شایستگی‌ها نموده است.این کتاب در پنج فصل تنظیم شده است و درواقع بخش چهارم از نظام جامع آموزش شهرداری‌ها و دهیاری‌ها را تشکیل می‌دهد و در قالب چهار قسمت به تجزیه و تحلیل مشاغل و دوره‌های آموزش عمومی و همچنین آموزش‌های ویژه‌ی دهیاری‌ها پرداخته است.در سه بخش ابتدای کتاب، مشاغل و استانداردهای آموزشی دهیاری‌ها –با توجه به درجه‌ی دهیاری– مورد بررسی قرار گرفته است.قسمت اول کتاب، پست‌های دهیاری‌های درجه یک و دو را مورد بررسی قرار داده و به شرح وظایف، کد و شایستگی‌های مورد نیاز برای هر یک از وظایف پست‌های: دهیار، مسئول مالی و اداری و مسئول خدمات و عمران روستایی مبادرت ورزیده است. در قسمت دوم که اختصاص به دهیاری‌های درجه سه و چهار دارد، علاوه‌بر دهیار و مسئول مالی و اداری، دو پست دیگر –که شامل مسئول امور فنی و اجرایی و مسئول خدمات عمومی و اجتماعی می‌شود– نیز مورد شرح قرار گرفته است.این روند در قسمت سوم کتاب با اندک تغییراتی در پست‌ها برای دهیاری‌های درجه پنج و شش انجام شده است.

در قسمت چهارم کتاب، معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی در هر صفحه، علاوه‌بر عنوان و کد دوره، به مدت دوره، سرفصل‌های آموزش و اطلاعات دیگری پرداخته است. از جمله دوره‌هایی که در این قسمت از کتاب شرح داده شده، می‌توان به آشنایی با ICT روستایی، آشنایی با برنامه‌ی پنج ساله‌ی دهیاری‌ها، آشنایی با طرح‌های هادی روستایی و .... اشاره نمود.

قسمت پنجم کتاب «استانداردها و دوره‌های آموزشی مشاغل دهیاری‌ها» به شرح دوره‌های آموزش عمومی پرداخته و اطلاعاتی پیرامون هر دوره در یک صفحه ارائه نموده است. از جمله عناوین دوره‌های آموزش عمومی می‌توان به: آیین نگارش و مکاتبات اداری، اتوماسیون امور دفتری و روزانه، برخی از مهارت‌های ICDL و ... اشاره نمود.

معاون عمرانی وزیر کشور: دهیاران به‌عنوان مدیر ارشد روستا تعیین شدند

معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور با اشاره به تصویب آیین‌نامه‌ی اجرایی ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه پنج ساله توسعه کشور از سوی هیات وزیران اعلام کرد: مطابق این آیین‌نامه، پیگیری و نظارت بر انجام فعالیت‌های توسعه و عمران در محدوده‌ی روستا به دهیار به‌عنوان مدیر ارشد روستا واگذار شده است.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، مهندس حمیدرضا ارشادمنش با بیان مطلب فوق گفت: به موجب این آیین‌نامه، دهیار موظف است علاوه‌بر انجام وظایف مقرر در اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها (مصوب ۱۳۸۰ هیات وزیران) وظایفی از قبیل: تسهیل اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های دولت در روستا، پیگیری و هماهنگی فعالیت‌های خدمات‌رسانی دولت و نهادهای عمومی غیردولتی در سطح روستا، جلب مشارکت مردم در پیشبرد امور، شناسایی ظرفیت‌ها، قابلیت‌های سرمایه‌گذاری و توسعه‌ی اقتصاد محلی روستا جهت انعکاس به دستگاه‌های اجرایی ذیربط، بهره‌برداری و نگهداری از اماکن عمومی در صورت موافقت دستگاه‌های اجرایی مربوطه و ... را نیز بر عهده داشته باشد.

وی افزود: با توجه به ضرورت برخورداری دهیاری‌ها از ساختمان و اراضی لازم به‌منظور تسهیل در ارائه‌ی خدمات عمومی و عام‌المنفعه به روستاییان، به‌موجب آیین‌نامه‌ی مذکور دستگاه‌های اجرایی موظف شده‌اند تا با رعایت قوانین مربوط، امکان بهره‌برداری از اراضی دارای کاربری عمومی مصرح در طرح هادی و محدوده‌ی روستا را برای دهیاری‌ها فراهم نمایند.

معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور در ادامه اظهار کرد: همچنین با توجه به ماده‌ی ۳ آیین‌نامه‌ی مذکور، بخشدار نیز به‌عنوان مدیر مجموعه‌های روستایی بخش ذیربط معرفی شده و مسئولیت هدایت و نظارت بر عملکرد دستگاه‌ها را در محدوده‌ی مجموعه‌ی روستایی بر اساس اسناد مصوب مراجع قانونی ذیربط بر عهده دارد و می‌بایست گزارش عملکرد ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه پنجم توسعه کشور را ارائه نماید.

ارشادمنش همچنین با اشاره به اهمیت و ضرورت ایجاد و توسعه‌ی فضاهای ورزشی در روستاها اظهار نمود: مطابق آیین‌نامه‌ی اجرایی ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه پنج ساله توسعه کشور، وزارت ورزش و جوانان موظف شده است با همکاری سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و مرکز توسعه روستایی و مناطق محروم زمینه‌ی بهره‌برداری از فضاهای ورزشی روستایی را فراهم نماید. ضمن این‌که دستگاه‌های اجرایی نیز مکلفند نسبت به توسعه‌ی فضاهای ورزشی در مناطق روستایی اقدام نمایند.

رییس سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تصریح کرد: در آیین‌نامه‌ی اجرایی ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه پنج ساله توسعه کشور، ضمن تعیین تکالیف سایر دستگاه‌های مسئول در امور توسعه روستایی، بر همکاری و هماهنگی دستگاه‌های مذکور با دهیاری‌ها و دیگر نهادهای عمومی در روستا نیز تاکید شده است که از آن‌جمله می‌توان به تکلیف وزارت جهاد کشاورزی در خصوص کمک به عرضه‌ی محصولات و خدمات تولیدی مناطق روستایی در بازارهای محلی و نمایشگاه‌های دائمی و فصلی با همکاری دهیاری‌ها و اتحادیه‌ها و شرکت‌های تعاونی توسعه روستایی با اولویت دهستان‌های دارای قابلیت توسعه اشاره کرد.

ارشادمنش افزود: تشخیص و تایید دهیاری‌ها به‌منظور برخورداری افراد ساکن در شهرها که متقاضی بازگشت و سکونت دائم در روستاهای خارج از حریم شهرها (مهاجرت معکوس) می‌باشند از دیگر حمایت‌های موضوع این آیین‌نامه است.

وی اعطای تسهیلات احداث و یا مقاوم‌سازی مسکن و زمین روستایی، تکلیف بنیاد مسکن انقلاب اسلامی به انجام عملیات مربوط به بازسازی مسکن و بافت مناطق آسیب دیده از سوانح طبیعی در روستاها با مشارکت مردم و نهادهای عمومی از قبیل دهیاری و جلوگیری از ساخت و سازهای خلاف و یا فاقد پروانه توسط دهیاری‌ها، را دیگر حمایت‌های موضوع آیین‌نامه‌ی اجرایی ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه پنج ساله توسعه کشور ذکر کرد.

ارشادمنش افزود: وزارت کشور نیز مکلف شده است ظرف مدت شش ماه نسبت به تهیه و تدوین الگوی مدیریت آبادی‌های فاقد شورای اسلامی برای تحقق بند ج ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه پنجم توسعه کشور اقدام نماید.

شایان ذکر است به استناد ماده‌ی ۱۹۴ قانون برنامه پنج ساله توسعه کشور دولت مکلف شده است تا به‌منظور بهبود وضعیت روستاها در زمینه‌ی سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، راهبری، نظارت و هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی، ارتقای سطح درآمد و کیفیت زندگی روستاییان و کشاورزان و کاهش نابرابری‌های موجود بین جامعه‌ی روستایی، عشایری و جامعه‌ی شهری، حمایت لازم را از اقدامات مختلف در حوزه‌ی روستایی کشور به‌عمل آورد.

از این‌رو آیین‌نامه‌ی اجرایی ماده‌ی قانونی مذکور بنا به پیشنهاد معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور در جوانب مختلف مباحث توسعه روستایی در هیات وزیران به تصویب رسید. این آیین‌نامه دارای ۲۳ ماده و ۱۲ تبصره می‌باشد و پس از تعریف مفاهیم و اصطلاحات به‌کار رفته در آن، نسبت به تعیین تکلیف مدیر ارشد روستا و مدیر مجموعه‌های روستایی و در ادامه وظایف دستگاه‌های مختلف مسئول در امور توسعه روستایی اعم‌از وزارتخانه‌های کشور، جهاد سازندگی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، صنعت و معدن و تجارت، فرهنگ و ارشاد اسلامی، ارتباطات و فناوری اطلاعات و ورزش و جوانان، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، مرکز توسعه روستایی و مناطق محروم، سازمان‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، آموزش فنی و حرفه‌ای و صدا و سیما، به‌تفکیک ارائه شده است.

اختصاص ۹۳۹ میلیارد ریال دیگر از اعتبارات قانون مالیات بر ارزش افزوده به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

معاون پشتیبانی و منابع انسانی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور از اختصاص ۹۳۹ میلیارد ریال دیگر از محل تبصره‌ی ۲ ماده‌ی ۳۹ قانون مالیات بر ارزش افزوده موضوع عوارض فرآورده‌های نفتی، سیگار و شماره‌گذاری در سال ۱۳۹۱ در وجه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها خبر داد.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، منوچهر فراقی با اعلام خبر فوق گفت: در مرحله‌ی آخر پرداخت اعتبارات فوق از ۹۳۹ میلیارد ریال پرداختی به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، سهم شهرداری‌های کلانشهرها ۳۲۶ میلیارد ریال و سهم سایر شهرداری‌ها ۴۰۱ میلیارد ریال بود و ۲۱۱ میلیارد ریال به دهیاری‌ها پرداخت شد.

وی در ادامه گفت: در سال ۹۱ از محل تبصره‌ی ۲ ماده‌ی ۳۹ قانون مالیات بر ارزش افزوده در مجموع مبلغ ۵۸۹۹ میلیارد ریال با احتساب پرداخت مرحله‌ی آخر در وجه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واریز گردید.

فراقی افزود: بر این اساس از کل وجوه واریزی، ۱۱۸۲ میلیارد ریال به حساب شهرداری‌های کلانشهرها و ۳۵۳۵ میلیارد ریال به حساب سایر شهرداری‌های کشور واریز شده است.

وی همچنین از پرداخت ۱۱۸۲ میلیارد ریال از این اعتبارات به حساب دهیاری‌ها خبر داد.

نقشه‌های تیپ اجرایی پایگاه آتش‌نشانی روستایی به استانداری‌ها ابلاغ شد

معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور از تهیه و ابلاغ نقشه‌های تیپ اجرایی پایگاه آتش‌نشانی روستایی به استانداری‌های سراسر کشور خبر داد.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، محسن کوشش تبار با اعلام خبر فوق گفت:در راستای ایجاد وحدت رویه و ارائه‌ی نظام و چارچوب مشخص برای ساخت و احداث پایگاه‌های آتش‌نشانی روستایی، با همکاری یکی از مراکز دانشگاهی، نقشه‌های تیپ اجرایی پایگاه آتش‌نشانی روستایی تهیه و به‌عنوان نمونه‌های پیشنهادی از سوی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، جهت اجرا به کلیه‌ی معاونت‌های امور عمرانی استانداری‌ها ابلاغ شد.

وی افزود: این نقشه‌ها بر اساس اصول و چارچوب ساختمان‌های آتش‌نشانی و منطبق با اقلیم‌های مختلف کشور در پنج تیپ پایگاه مختلف طراحی شده و با هدف تسریع در تصمیم‌گیری و ساخت پایگاه‌های مذکور، علاوه‌بر نقشه‌های فاز یک، برخی از جزئیات فنی و اجرایی نیز طراحی و ارائه شده است.

کوشش تبار افزود: با امکان تاسیس دهیاری‌در بسیاری از روستاهای کشور، به استناد بندهای ۳۰ و ۳۹ ماده‌ی ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها مصوب هیات وزیران، امکان مناسبی برای پیگیری، زمینه‌سازی و تداوم برنامه‌های مربوط به ایمنی و مدیریت بحران در جامعه‌ی روستایی کشور فراهم شده است و با توجه به وسعت جامعه‌ی روستایی و شرایط خاص اقلیمی برخی از آن‌ها، اتخاذ تدابیر لازم برای حفاظت در برابر آتش‌سوزی و افزایش ایمنی در سطح روستاها می‌تواند گامی موثر در این زمینه محسوب شود.

وی اضافه کرد: به‌منظور تحقق این فرامین قانونی و برنامه‌ای؛ تاکنون سه برنامه برای تجهیز دهیاری‌های کشور توسط معاونت امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تنظیم و اجرا شده که در مجموع تعداد دهیاری‌های تجهیز شده به پایگاه‌های آتش‌نشانی روستایی به ۳۳۱ دهیاری رسیده است که مطابق برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته، این تعداد در پایان سال ۹۲ به ۴۶۱ پایگاه خواهد رسید.

برای مشاهده‌ی نقشه‌های مذکور می‌توانید به سایت سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور مراجعه کنید.

چهارمین دوره‌ی آزمون مکاتبه‌ای دهیاران سراسر کشور امسال برگزار می‌شود

معاون آموزشی مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور از برنامه‌ریزی‌های این سازمان برای برگزاری چهارمین دوره‌ی آزمون مکاتبه‌ای (غیر حضوری) دهیاران سراسر کشور در سال جاری خبر داد.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، مهندس حسین رجب‌صلاحی با بیان مطلب فوق گفت: با توجه به اجرای سه دوره آموزش مکاتبه‌ای دهیاران در سال‌های ۸۸ تا ۹۱ برای دهیاران کشور، دی‌ماه سال جاری چهارمین آزمون مکاتبه‌ای را با حضور بیش از ۲۵ هزار دهیار بدو خدمت و حین خدمت به‌صورت غیر متمرکز، با همکاری دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری‌ها در سراسر کشور برگزار می‌نماییم.

وی افزود: با توجه به تجربیات حاصل از برگزاری سه دوره آزمون، طراحی سوالات و برگزاری آزمون بر عهده‌ی استانداری‌هاست و سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تنها منابع آزمون را تعیین و بر فرآیند کلی کار نظارت خواهد کرد.

رجب‌صلاحی گفت: آزمون مکاتبه‌ای غیر متمرکز (استانی) دهیاران توسط دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری‌ها تا پایان دی‌ماه سال جاری برگزار خواهد شد.

وی افزود: همچنین پس از انجام این آزمون در استان‌ها، در پایان سال آزمون ملی با حضور نفرات برتر استان‌ها توسط معاونت آموزشی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور برگزار می‌گردد.

رجب‌صلاحی در ادامه از تهیه‌ی دستورالعمل مربوط به این موضوع به‌منظور تعیین چارچوب‌های اجرای مطلوب برنامه‌های آموزشی غیر حضوری در سطح کشور و ابلاغ آن به استانداری‌ها خبر داد.

وی اضافه کرد: با توجه به نیازسنجی‌های صورت گرفته توسط معاونت آموزشی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری و روستایی، عناوین آموزشی از کتابخانه‌ی دیجیتال دهیاری‌ها در نظر گرفته شده که شامل دو قسمت مقالات و کتب آموزشی می‌باشد.

رجب‌صلاحی گفت: در بخش مقالات بیش از یک‌صد مقاله از چهل شماره ماهنامه‌ی دهیاری‌ها در گروه‌های تخصصی طبقه‌بندی شده و جهت آموزش دهیاران بدو خدمت جدید به‌همراه پنج عنوان کتاب آموزشی تخصصی در اختیار استان‌ها قرار گرفته است.وی در خاتمه گفت: همچنین پنج استان به‌عنوان استان‌های برتر از نظر "علمی و اجرایی" توسط معاونت آموزشی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور انتخاب و مورد تقدیر قرار خواهند گرفت.

فعالیت ۸۱۴ شرکت تعاونی دهیاری‌ها با عضویت ۱۷هزار دهیاری

معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اعلام کرد: تا پایان سال ۹۱ تعداد شرکت‌های تعاونی دهیاری‌های فعال در کشور به ۸۱۴ تعاونی با عضویت بیش از ۱۷ هزار دهیاری رسیده است.

محسن کوشش‌تبار در گفت‌وگو با خبرنگار ایسنا گفت: افزایش تعداد دهیاری‌ها و شرکت‌های تعاونی نشان دهنده‌ی اهمیت موضوع و جدیت استانداری‌ها در توسعه‌ی کمی تعاونی‌ها در مناطق روستایی در راستای سیاست‌های ارتقای

سهم تعاون در برنامه‌ی پنجم توسعه کشور می‌باشد.

وی افزود: تعاونی‌های مذکور در سطح بخش یا شهرستان تشکیل شده و اعضای آن، صرفا دهیاری‌های همان بخش یا شهرستان بوده و در زمینه‌های مختلف عمرانی، خدماتی، تولیدی و اقتصادی مشغول به فعالیت می‌باشند. همچنین بر اساس آمار موجود، استان فارس با تعداد ۷۱ شرکت تعاونی، دارای بیشترین تعداد تعاونی دهیاری در سطح کشور می‌باشد.

کوشش‌تبار همچنین عنوان کرد که تقویت و توسعه‌ی شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها در راستای تحقق سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و اهداف برنامه پنجم و به‌منظور کاهش تصدی‌گری در بخش‌های دولتی و تحکیم مشارکت‌های مردم در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی و کمک به عمران و آبادانی و رشد اقتصادی روستاها، کمک به اجرای برنامه‌های عمرانی و خدماتی دولت در مناطق روستایی و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها می‌باشد.

وی در ادامه اظهار کرد: تشکیل و توسعه‌ی این شرکت‌ها گام موثری در جهت ایجاد منابع درآمدی پایدار و کاهش زمان و هزینه‌های اجرایی پروژه‌های عمرانی بوده و از طرفی باعث هم‌افزایی، اشتغال‌زایی و خودکفایی دهیاری‌های عضو می‌شود.

وی با اشاره به تازه تاسیس بودن این شرکت‌ها و زمان کوتاه فعالیت آن‌ها گفت: در این زمان اندک پیشرفت‌های چشم‌گیری را در عرصه‌های تولیدی، اقتصادی و عمرانی شاهد بوده‌ایم که نهایتا منجر به ارتقای سطح اقتصادی و رفاهی روستاها می‌شود.

کوشش‌تبار افزود: باید اضافه نمود که از جمله مهم‌ترین اثرات مثبت فعالیت تعاونی‌های دهیاری‌ها در کشور می‌توان به افزایش بهره‌وری ماشین‌آلات خدماتی و عمرانی دهیاری‌ها در قالب طرح تجمیع ماشین‌آلات و ساماندهی نظام مالی دهیاری‌ها از طریق تامین نیروی انسانی متخصص مالی برای دهیاری‌ها اشاره نمود.

وی همچنین در تشریح اقدامات اساسی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در امور دهیاری‌ها گفت: در حمایت و تقویت تعاونی دهیاری‌ها در سال ۱۳۹۱ می‌توان به مواردی چون حضور بیش از ۵۰ تعاونی دهیاری در سومین نمایشگاه جامع دستاوردهای شهری و روستایی در آبان ماه سال جاری در تهران، انعقاد تفاهم‌نامه‌ی همکاری مشترک با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در خصوص توسعه‌ی بخش تعاون در مناطق روستایی کشور در اسفند ماه و برگزاری اولین نشست ملی کارشناسان دهیاری‌های دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری‌ها با موضوع بررسی چالش‌ها و موانع پیش روی تعاونی دهیاری‌ها در اسفند ماه اشاره نمود.

کوشش‌تبار تاکید کرد: با توجه به ظرفیت موجود در این بخش و لزوم کاهش تصدی‌گری دولت در مناطق روستایی کشور و ارتقای سطح مشارکت مردمی در اجرای پروژه‌های محلی؛ تقویت و توسعه‌ی کمی و کیفی شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها از اولویت‌های کاری سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور می‌باشد. از این رو به دهیاری‌هایی که تاکنون در جهت تشکیل شرکت تعاونی اقدام ننموده‌اند توصیه می‌شود در سال جدید نسبت به این مورد اقدام نمایند تا شاهد رشد و شکوفایی روستاها و ارتقای سطح معیشتی روستاییان باشیم.

سیزدهمین جلسه‌ی کارگروه فرهنگی، اجتماعی و نیروی انسانی دهیاری‌ها تشکیل شد

سیزدهمین جلسه‌ی کارگروه فرهنگی، اجتماعی و نیروی انسانی دهیاری‌ها در روز دوشنبه ۹ اردیبهشت سال جاری با حضور معاون محترم امور عمرانی استانداری البرز، مدیر کل دفتر هماهنگی عمرانی و خدمات روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، مدیران دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری البرز، خراسان رضوی، مازندران، گیلان، اصفهان، یزد و هرمزگان برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، این جلسه با خیر مقدم مدیر کل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری البرز، تشریح وضعیت استان، روستاها و دهیاری‌های استان البرز توسط آقای حدادپور معاون محترم هماهنگی امور عمرانی استانداری البرز آغاز شد و در ادامه در خصوص متن اصلاحیه‌ی قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور، متن اصلاحیه‌ی اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها و متن اصلاحیه‌ی قانون شوراها که از سوی معاونت امور دهیاری‌ها تهیه شده، بحث و تبادل‌نظر صورت گرفت و نظرات مطرح شده توسط اعضای کارگروه اعمال و مقرر شد در جلسه‌ی مدیران کل دفاتر امور روستایی و شوراهای استانداری‌ها جهت تایید نهایی مطرح شود.

همچنین سید عیسی مهدوی مدیر کل محترم دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری گیلان از سوی اعضا به‌عنوان رییس این کارگروه انتخاب و مقرر شد جلسه‌ی بعدی کارگروه با محور برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی به میزبانی استانداری خراسان رضوی تشکیل شود.

ارائه‌ی پیشنهاد به کارگروه طرح و برنامه‌ی دهیاری‌ها جهت تدوین سازوکارهای حمایت اقتصادی و حمایت سیاسی در دهیاری‌ها از دیگر مصوبات این جلسه بود.

تاسیس ۹۴۵ دهیاری جدید در فروردین ۹۲

معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اعلام کرد: سقف جمعیتی صدور مجوز تاسیس دهیاری‌ها با موافقت وزیر کشور به ۴۰ خانوار یا ۲۰۰ نفر جمعیت کاهش یافت.

محسن کوشش‌تبار در گفت‌وگو با خبرنگار خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، اظهار کرد: شاخص اصلی صدور مجوز تاسیس دهیاری برای روستاهای کشور پیش از این دارا بودن ۲۵۰ نفر جمعیت یا ۵۰ خانوار و بالاتر بود و در حال حاضر در بیش از ۹۵ درصد روستاهای بالای ۵۰ خانوار کشور نهاد دهیاری مستقر شده است. وی افزود: با توجه به درخواست‌های متعدد شوراهای اسلامی روستاها برای استقرار نهاد دهیاری در روستاهای زیر ۵۰ خانوار جمعیت، با موافقت وزیر کشور سقف جمعیتی صدور مجوز دهیاری به ۴۰ خانوار یا ۲۰۰ نفر جمعیت کاهش یافت.

کوشش‌تبار ادامه داد: در همین راستا فرآیند صدور مجوز برای روستاهای با ویژگی فوق در اولویت کاری معاونت امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور قرار گرفت و طی فروردین ماه ۹۲، درخواست‌های استانداری‌ها مورد بررسی قرار گرفت و با موافقت وزیر کشور، برای ۹۴۵ روستا مجوز تاسیس دهیاری صادر شد.

معاون سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در ادامه خاطرنشان کرد: در حال حاضر ۲۷ هزار و ۱۶۵ دهیاری در مناطق روستایی کشور فعال بوده و روستاها از خدمات این نهاد مدیریتی بهره‌مند هستند.

کوشش‌تبار تاکید کرد: در صورتی‌که روستایی واجد شرایط جمعیتی برای مجوز تاسیس دهیاری

باشد، شورای اسلامی آن روستا می‌تواند به نمایندگی از اهالی برای این امر اعلام آمادگی کرده و درخواست خود را به بخشداری یا فرمانداری مربوطه اعلام کند.

وی افزود: طی فروردین ماه سال جاری مجوز تاسیس ۲۷۱ دهیاری در استان کرمان، ۲۱۱ دهیاری در استان آذربایجان غربی، ۱۳۴ دهیاری در استان هرمزگان، ۱۰۲ دهیاری در استان کهکیلویه و بویراحمد، ۶۷ دهیاری در استان فارس، ۵۷ دهیاری در استان قزوین، ۵۲ دهیاری در استان مازندران، ۳۰ دهیاری در استان تهران و ۲۱ دهیاری در استان‌های یزد، اصفهان و کردستان صادر شد.

تدوین پیش‌نویس ۴ دستورالعمل مدیریت پسماند در حوزه‌ی شهری و روستایی در سال ۱۳۹۱

در راستای آیین‌نامه‌ی اجرایی قانون مدیریت پسماند در حوزه‌ی شهری و روستایی ۴ دستورالعمل مربوط به این قانون طی سال ۹۱ از سوی معاونت پژوهشی مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تدوین شد که در مرحله‌ی تصویب نهایی می‌باشند.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، عناوین این چهار دستورالعمل به شرح ذیل است:

- دستورالعمل مکان‌یابی، احداث و راهبری مراکز دفن پسماندهای عادی
- شیوه‌نامه‌ی ذخیره‌سازی و جمع‌آوری پسماندهای عادی تفکیک شده از مبدا
- تهیه‌ی بیوکمپوست خانگی در روستاهای کشور
- پردازش، جداسازی و بازیافت پسماندهای روستایی

دستورالعمل آرم و لباس آتش‌نشانی دهیاری‌ها ابلاغ شد

معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اعلام کرد: به‌منظور وحدت رویه و لزوم استفاده از لباس متحدالشکل و درجه در هنگام خدمت نیروهای آتش‌نشانی، دستورالعمل البسه خدمت آتش‌نشانان پایگاه‌های آتش‌نشانی روستایی برای اجرا به استانداری‌ها ابلاغ شد.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، محسن کوشش‌تبار با بیان مطلب فوق گفت: این دستورالعمل شامل مشخصات لباس خدمت در محل ایستگاه، لباس عملیات و لباس خدمت سربازان مامور به آتش‌نشانی‌های روستایی می‌باشد و به تایید مراجع ذی‌صلاح رسیده است.

وی در ادامه اظهار کرد: فضای روستاهای کشور تلفیقی از بافت کالبدی روستا، مزارع، باغ‌ها و جنگل‌های حواشی روستاست که محل اسکان، فعالیت و تولید تلقی می‌شود و از این‌رو یکی از خدمات عمومی و پایه‌ی موردنیاز و مهم روستاها، خدمات ایمنی و آتش‌نشانی است که با توجه به وظیفه‌مندی دهیاری‌ها در این زمینه، احداث و تجهیز پایگاه‌های آتش‌نشانی از جمله سیاست‌های محوری بوده که در برنامه‌های سالانه و برنامه پنجم توسعه کشور نیز بر آن تاکید شده است.

وی افزود: بر این اساس تاکنون ۳۳۱ پایگاه آتش‌نشانی در روستاها تجهیز شده است.

کوشش‌تبار با بیان این‌که در ایران نیز مانند اغلب کشورهای دنیا، نیروهای آتش‌نشانی با ساختار شبه نظامی در شهرها و روستاها از یک سیستم تشکیلاتی پیروی کرده و از لباس متحدالشکل و درجه در هنگام خدمت استفاده می‌نمایند، افزود: از این‌رو با توجه به ابلاغ دستورالعمل لباس و آرم آتش‌نشانی‌های شهرداری‌های کشور، به‌منظور ایجاد وحدت رویه، دستورالعمل‌های مذکور برای پایگاه‌های آتش‌نشانی روستایی نیز لازم‌الاجرا می‌باشد.

راه‌اندازی موسسه آموزش عالی علمی- کاربردی مدیریت شهری و روستایی

معاونت آموزشی مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در سال ۱۳۹۱ مجوز موسسه آموزش عالی علمی- کاربردی مدیریت شهری و روستایی را از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دریافت نمود.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در همین راستا تاکنون بیش از ۴۰ مرکز علمی – کاربردی وابسته به سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها راه‌اندازی شده و تعداد ۱۰ مرکز دیگر نیز در حال انجام مراحل کسب موافقت جهت راه‌اندازی می‌باشد. فرایند انجام امور تاسیس موسسه آموزش عالی علمی- کاربردی مدیریت شهری و روستایی به‌شرح زیر می‌باشد:

- اخذ مجوز موسسه از وزارت علوم و تحقیقات و فناوری
- معرفی اعضای هیات امنا به دانشگاه جامع علمی- کاربردی
- تهیه‌ی اساسنامه موسسه آموزش عالی علمی- کاربردی مدیریت شهری و روستایی
- تعیین ساختار و تشکیلات موسسه
- تهیه‌ی پیش‌نویس آیین‌نامه‌ی مالی و معاملاتی موسسه
- اخذ تاییدیه وزیر و هیات امنا برای راه‌اندازی دانشگاه
- اخذ مجوز و نامه‌ی ابلاغیه وزیر علوم و تحقیقات و فناوری
- اخذ مجوز تصویب و تاییدیه صورتجلسه تاسیس دانشگاه از وزیر علوم و تحقیقات و فناوری
- اخذ مجوز رشته‌ی دهیاری و امور شوراها از وزارت علوم و دانشگاه جامع علمی کاربردی

دهیاران مزیت نسبی منطقه‌ی خود را برای جلب سرمایه‌گذار شناسایی و معرفی نمایند

معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در جلسه‌ی کارگروه توسعه روستایی شهرستان نیشابور گفت: برای رسیدن به توسعه و درآمد پایدار در مناطق روستایی لازم است دهیاران مزیت نسبی و فرصت‌های راهبردی و منطقه‌ای خود را شناسایی کرده و به‌همراه شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها اقدامات لازم را برای جلب سرمایه‌گذار انجام دهند.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها

و دهیاری‌های کشور، محسن کوشش‌تبار با بیان مطلب فوق گفت: دهیاری‌ها نهادهای عمومی و غیر دولتی هستند که با فعالیت و خدمت‌رسانی در طی یازده سال توانسته‌اند جایگاه مناسبی در عرصه‌ی مدیریتی کشور برای خود کسب نمایند و بسیاری از فعالیت‌هایی را که دستگاه‌های اجرایی نتوانسته بودند در روستاها اجرا نمایند، به مرحله‌ی اجرا درآورده‌اند و بخش‌هایی از مشکلات روستا و روستاییان را برطرف نموده‌اند.

وی شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها را فصل‌الخطاب توسعه پایدار و درآمدزایی دهیاری‌ها دانست و با اشاره به تشکیل ۸۱۴ شرکت تعاونی دهیاری‌ها،تشکیل این تعاونی‌ها را اقدام موثری در خصوص تحقق سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و اهداف برنامه پنجم در زمینه‌ی کاهش تصدی‌گری در بخش‌های دولتی و تحکیم مشارکت‌های مردم در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی در جهت ایجاد منابع درآمدی پایدار، اشتغال‌زایی و اجرای پروژه‌های فنی و عمرانی روستاها ذکر کرد.

وی تصریح کرد: یکی از برنامه‌های وزارت کشور در حوزه‌ی مدیریت روستایی، حمایت و پشتیبانی از راه‌اندازی این تعاونی‌ها و تقویت تعاونی‌های فعال می‌باشد.

در این جلسه حسن اسدالهی معاون فنی و امور عمرانی فرماندار نیشابور ضمن ارائه‌ی گزارشی از قابلیت‌های اجتماعی، اقتصادی، فنی و عمرانی شهرستان نیشابور از فعالیت ۲۴۰ دهیاری در این شهرستان خبر داد.

۴۳ دوره‌ی آموزشی ملی در سال ۹۱ برای دهیاران تشکیل شد

معاونت آموزشی مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور از تشکیل ۴۳ دوره‌ی آموزشی ملی به‌صورت متمرکز برای دهیاران طی سال ۱۳۹۱ از سوی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور خبر داد.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری های کشور، در این دوره‌ها ۱۲۱۰ نفر شرکت نموده و در کل ۴۱۶ هزار و ۲۴۰ نفر ساعت آموزش در سطح ملی برای دهیاران ارائه شده است.

بر اساس این گزارش طی سال ۹۱ همچنین به‌صورت غیر متمرکز ۴۴۰ دوره‌ی آموزشی استانی برای دهیاران برگزار شد که در این دوره‌ها ۸۵۵۶ نفر شرکت نموده و در کل ۳۵۰ هزار و ۷۹۶ نفر ساعت آموزش در سطح استانی به‌صورت غیر متمرکز برای دهیاران ارائه گردیده است.

شایان ذکر است طی سال ۹۱ اولین المپیاد علمی دهیاران به‌صورت غیر حضوری برگزار گردید، که در این المپیاد ۴۰۰ نفر شرکت نموده و در کل ۳۲۰۰ نفر ساعت آموزش غیر حضوری برای دهیاران ارائه گردید.

تفاهم‌نامه‌ی همکاری مشترک سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در خصوص توسعه‌ی تعاونی‌ها در مناطق روستایی امضا شد

تفاهم‌نامه‌ی همکاری مشترک سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در زمینه‌ی برنامه‌ریزی و بسترسازی به‌منظور تشکیل شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها و فراگیر دهستان در مناطق روستایی کشور در راستای تحقق سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و اهداف برنامه پنجم توسعه کشور و به‌منظور کاهش تصدی‌گری در بخش‌های دولتی و ایجاد اشتغال، گسترش عدالت اجتماعی و توانمندسازی اقشار متوسط و کم‌درآمد جامعه‌ی روستایی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بخش تعاون امضا شد.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، این تفاهم‌نامه به‌منظور تحکیم مشارکت‌های مردمی در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی، کمک به خودکفایی و تقویت بنیه‌ی اقتصادی نهاد دهیاری، تسهیل در ارائه‌ی خدمات و اجرای پروژه‌های دهیاری‌ها، بسترسازی برای توسعه‌ی تعاونی‌های فراگیر دهستان و کمک به ارتقای سهم بخش تعاونی به ۲۵ درصد اقتصاد ملی به امضای حمیدرضا ارشادمنش معاون هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور و رییس سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور و غلامحسین حسینی‌نیا معاون امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی رسیده است.

ایجاد اشتغال، گسترش عدالت اجتماعی و توانمندسازی اقشار متوسط و کم‌درآمد جامعه‌ی روستایی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بخش تعاون، کمک به عمران و آبادانی و رشد اقتصادی روستاها، کمک به اجرای برنامه‌های عمرانی و خدماتی دولت خدمت‌گزار در مناطق روستایی و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها از جمله اهداف انعقاد این تفاهم‌نامه است.

به‌موجب این تفاهم‌نامه معاونت امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی اقدامات لازم را در زمینه‌ی فرهنگ‌سازی و آشنایی دهیاری‌ها و روستاییان با روند تشکیل تعاونی و مزایای تعاونی از طریق ارائه‌ی آموزش‌های مناسب و اجرای برنامه‌های ترویجی انجام می‌دهد و حمایت‌های لازم را از تعاونی‌های موضوع تفاهم‌نامه برای تامین منابع مالی مورد نیاز طرح‌های دارای توجیه اقتصادی آن‌ها در قالب پرداخت تسهیلات و سایر کمک‌های قابل ارائه به‌عمل خواهد آورد.

انجام حمایت‌های لازم در راستای شکل‌گیری، توسعه و تقویت تعاونی‌های موضوع تفاهم‌نامه و همچنین تامین نیازها و فراهم نمودن فرصت‌های لازم برای آن‌ها و پرداخت تسهیلات بانکی تحت اختیار استان‌ها به تعاونی‌های موضوع تفاهم‌نامه با اولویت خاص از دیگر تکالیف معاونت امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در اجرای این تفاهم‌نامه است.

این معاونت همچنین اقدامات لازم را در زمینه‌ی برگزاری جشنواره‌ها و همایش‌های آموزشی، علمی و تخصصی در ارتباط با تعاونی‌های موضوع تفاهم‌نامه اجرا خواهد کرد.

همچنین سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به‌منظور تحقق مفاد این تفاهم‌نامه با بهره‌گیری از ظرفیت دهیاری‌های سراسر کشور اقدامات مختلفی را شامل هماهنگی و همکاری در راستای فراهم نمودن فضای مناسب برای اجرای برنامه‌های ترویجی و برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی لازم جهت تشکیل و راه‌اندازی شرکت‌های تعاونی در صورت امکان و کمک به فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مناسب در سطح روستا پیرامون توسعه و تقویت بخش تعاون انجام می‌دهد.

کمک به شناسایی، ترغیب و سازماندهی جوانان جویای کار جهت ایجاد تعاونی در روستا و بهره‌گیری از ظرفیت‌های این بخش، فراهم نمودن زمینه‌های لازم جهت اجرای پروژه‌ها و اقدامات عمرانی و خدماتی دهیاری‌ها از طریق شرکت تعاونی دهیاری‌ها با رعایت قوانین و مقررات جاری دهیاری‌ها و همکاری و مساعدت در راستای تکمیل آمار و اطلاعات مورد نیاز بخش تعاون در محدوده‌ی روستا از دیگر تکالیف سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور است.

ضمنا به‌منظور هماهنگی و اجرای مفاد این تفاهم‌نامه و رفع موانع و اجرایی شدن مفاد آن در سطوح شهرستان، استان و ملی کمیته‌هایی تشکیل خواهد شد.

کاشت نهال به مناسبت یک دهه فعالیت دهیاری‌ها در هفته منابع طبیعی در روستاها

معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور اعلام کرد: دهیاران سراسر کشور در هفته منابع طبیعی سال جاری نظیر سال‌های گذشته هم‌پای سایر دستگاه‌ها، هفته

منابع طبیعی را با اجرای برنامه‌های ویژه‌ای در مناطق روستایی گرامی می‌دارند و هر دهیاری به مناسبت یک دهه فعالیت دهیاری‌ها در کشور یک نهال به نام دهیاری خواهد کاشت.

به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، محسن کوشش‌تبار با بیان مطلب فوق گفت: در اسفند ماه هر سال با توجه به اهمیت حفظ و نگهداری منابع طبیعی و فضای سبز روستایی برنامه‌های اجرایی هفته منابع طبیعی دهیاری‌ها تدوین و برای اجرا به واحدهای ذی‌ربط ابلاغ می‌شود و در سال جاری نیز به‌منظور فرهنگ‌سازی در زمینه‌ی حفظ و صیانت از منابع طبیعی و محیط‌زیست در مناطق روستایی، رئوس برنامه‌های اجرایی هفته منابع طبیعی سال جاری در روستاها به دهیاری‌ها ابلاغ شد.

وی افزود: برنامه‌ریزی برای افزایش سطح فضای سبز روستایی، افتتاح پروژه‌های مرتبط در روستاها، اجرای برنامه‌های آموزشی و ترویجی و استفاده از ظرفیت و توان تشکل‌های داوطلب فعال در زمینه‌ی محیط‌زیست و منابع طبیعی جهت افزایش سطح مشارکت مردمی از مهم‌ترین برنامه‌هایی است که در هفته منابع طبیعی سال جاری با محوریت دهیاری‌ها به اجرا در می‌آید.

معاون امور دهیاری‌ها در ادامه با بیان این‌که برگزاری هرچه باشکوه‌تر هفته منابع طبیعی در روستاها از مهم‌ترین برنامه‌های دهیاری‌ها است، افزود: رئوس برنامه‌های پیشنهادی این هفته به استانداری‌ها ابلاغ شد و دریافت و غرس نهال در این هفته در دهیاری‌ها از طریق هماهنگی‌های لازم با اداره کل منابع طبیعی استان‌ها از برنامه‌های اصلی است.

کوشش‌تبار افزود: برگزاری مراسم روز درختکاری با حضور مسئولان محلی در دهیاری‌ها و کاشت یک نهال به نام دهیاری به مناسبت یک دهه فعالیت دهیاری‌ها در کشور از دیگر برنامه‌های هفته منابع طبیعی در مناطق روستایی است.

وی برنامه‌ریزی برای افتتاح یا بهره‌برداری از بوستان‌های روستایی و برنامه‌ریزی برای سخنرانی و نشست‌های تخصصی در زمینه‌ی منابع طبیعی و فضای سبز در دهیاری‌ها را دیگر برنامه‌های این هفته ذکر کرد.

◆◆◆

اولین نشست ملی پیرامون شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها در استان سیستان و بلوچستان برگزار شد

نخستین نشست ملی پیرامون توسعه‌ی شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها ۱۴ و ۱۵ اسفند ماه سال گذشته در شهرستان چابهار برگزار گردید. در این نشست که در دو روز متوالی برگزار شد، دکتر علی حسین شهریور مدیر کل دفتر تعاونی‌های خدماتی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ مهندس اسماعیل کاویانی سرپرست دفتر برنامه‌ریزی و توسعه‌ی مدیریت روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور؛ مهندس مهرنیا مدیر کل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری سیستان و بلوچستان و کارشناسان استان‌ها از سراسر کشور حضور داشتند. به گزارش سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، این گردهمایی در روز دوشنبه ۱۴ اسفند ماه آغاز گردید که در ابتدا مهندس مهرنیا ضمن خیر مقدم و خوش‌آمدگویی گزارشی کلی پیرامون وضعیت روستاها و شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها در سطح استان سیستان و بلوچستان ارائه داد. در ادامه کارشناس دفتر امور روستایی و شوراهای استان سیستان و بلوچستان به نمایندگی از سایر استان‌ها، به برخی از مسائل و موانع پیش روی توسعه‌ی شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها پرداخت. کمبود منابع مالی و تسهیلات بانکی، مشکلات ساختاری شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها و عدم تعامل مناسب این شرکت‌ها با سازمان‌ها و نهادهای اجرایی از مهم‌ترین مواردی بود که مورد اشاره قرار گرفت.

در ادامه‌ی این هم‌اندیشی، مهندس کاویانی سرپرست دفتر برنامه‌ریزی و توسعه‌ی مدیریت روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور سخنان خود را با بیان پیشینه‌ی شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها و اهمیت و ضرورت تشکیل این شرکت‌ها در سطح روستاهای کشور آغاز نمود. وی ضمن اشاره به سیاست‌های سازمان در جهت تحقق قانون تشکیل دهیاری‌های خودکفا، به تشریح لزوم حمایت از شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها در جهت افزایش تولید ملی و تحقق توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی روستاها با محوریت نهاد دهیاری پرداخت.

دکتر شهریور، مدیر کل دفتر تعاونی‌های خدماتی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در ابتدا به اهمیت نقش شرکت‌های تعاونی در اقتصاد کشورهای جهان پرداخت و ضمن ارائه‌ی آمارهای جهانی، سابقه‌ی تاریخی این شرکت‌ها را مورد بررسی قرار داد. مدیر کل دفتر تعاونی‌های خدماتی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در ادامه‌ی سخنان خود به ظرفیت‌های موجود در قوانین و مقررات مرتبط با بخش تعاون اشاره نمود و به پرسش‌های مطرح شده پاسخ داد.

در روز دوم، پس از سخنان کارشناسان استان‌ها و ارائه‌ی گزارش‌ها؛ مدیر کل امور روستایی و شوراهای استانداری سیستان و بلوچستان مهم‌ترین مسائل و پیشنهادات مطرح شده را بیان نمود که از میان موانع مطرح شده می‌توان به نداشتن رتبه‌ی پیمانکاری، عدم تخصیص تسهیلات، عدم دسترسی به‌هنگام به دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های موضوعی در این حوزه و معافیت‌های مالیاتی اشاره نمود.

تهیه و تدوین برنامه‌ی توسعه‌ی شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها، بازنگری و اصلاح اساسنامه‌ی این شرکت‌ها، برگزاری همایش‌های منطقه‌ای و ... نیز از مهم‌ترین پیشنهادات مطرح شده در این گردهمایی دو روزه بود.

در پایان نیز حاضران جلسه از دهیاری‌های روستای تیس و روستای رمین از توابع شهرستان چابهار بازدید کردند.

◆◆◆

معاون امور دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور از روستای گردشگری خرو علیا بازدید کرد

روستای خرو علیا در بخش مرکزی شهرستان طبس و در منطقه‌ای کوهستانی واقع شده است. وجود جاذبه‌های تاریخی و طبیعی از جمله ابنیه‌ی تاریخی، مناظر دیدنی و چشمه‌های آب گرم و سرد موجب گردیده تا هر ساله گردشگران زیادی به این روستا سفر کنند.

معاون امور دهیاری‌ها، با توجه به حجم زیاد گردشگران در روستای خرو علیا؛ وضعیت ارائه‌ی خدمات و همچنین نظافت محیط روستا را مناسب ارزیابی کرد و از ابتکار عمل بخشداری، شورای اسلامی و دهیاری روستا در اخذ عوارض تقدیر نمود. وی تاکید کرد دهیاری‌ها در سراسر کشور می‌بایست در راستای توسعه‌ی منابع درآمد پایدار پیش روند و از ظرفیت‌های موجود در جهت توسعه‌ی پایدار روستا استفاده کنند.

شفافیت در امور؛ سازوکاری موثر در جهت افزایش مشارکت اجتماعی

دهیاری‌ها: در قاموس این مردم همت، تلاش و جوانمردی است و گرمی دستانشان حکایت از مهمان‌نوازی ایرانی دارد. اتحاد مردم این خطه از میهن اسلامی زبانزد عام و خاص است و کسی نیست که از رشادت‌های آنان در ۸ سال دفاع مقدس از مرز و بوم ایران اسلامی بی‌خبر باشد. امروز هم اتحاد و همدلی میان این مردمان همان است که سی و چند سال پیش بود، اما با ظاهری دیگر؛ این بار در همکاری‌ها و تلاش‌ها برای آبادانی روستا.

این‌جا ینگیجه است؛ روستایی در بخش خاومیرآباد شهرستان مریوان از استان کردستان، روستایی که همدلی در آن موج می‌زند و اعتماد و مشارکت مردم با دهیاری موجب شده تا روستا رنگ و بویی دیگر بگیرد. مردم روستا همه جا حاضرند و در کنار دهیار، او را در انجام امور روستا یاری می‌دهند؛ از اطفای حریق جنگل مریوان و حفاظت از محیط‌زیست گرفته تا مدیریت پسماند و برگزاری جشنواره‌ها و مراسم سنتی در روستا.

زمانی‌که از آقای آزادیان، دهیار روستا خواستیم تا چگونگی و نحوه‌ی اجرای طرح‌ها و برنامه‌های مختلف در روستا را برایمان بیان کند، در صحبت‌های ایشان اقدامی نبود که بدون حضور اهالی انجام شده باشد. در برخی از فعالیت‌ها همه‌ی اهالی اعم‌از زن و مرد، کوچک و بزرگ حضور داشتند و در برخی دیگر تنها مردان یا زنان مشارکت می‌کردند.مشارکت و اعتماد اجتماعی موجود میان اهالی روستای ینگیجه علاوه‌بر رابطه‌ی نزدیک دهیار با اهالی روستا به‌دلیل شفافیتی بود که در فعالیت‌های دهیاری وجود داشت. یکی از اقدامات دهیار روستای ینگیجه در جهت افزایش اعتماد و جلب مشارکت اهالی روستا، برگزاری نمایشگاه تصاویر مربوط به اقدامات و طرح‌های انجام شده توسط دهیاری بود که به شیوه‌ای مبتکرانه در فضای باز برگزار شد.

روستای ینگیجه

برگزاری نمایشگاهی از تصاویر مربوط به فعالیت‌های دهیاری به‌منظور جلب مشارکت اهالی

برگزاری نمایشگاهی از تصاویر مربوط به فعالیت‌های دهیاری به‌منظور شفاف‌سازی فعالیت‌های دهیاری

رنگ‌آمیزی و نصب سطل‌های زباله توسط اهالی روستا

رنگ‌آمیزی و نصب سطل‌های زباله توسط اهالی روستا

آشیانه‌سازی برای پرندگان توسط اهالی روستا در جهت جذب گردشگر

آشیانه‌سازی برای پرندگان توسط اهالی روستا در جهت جذب گردشگر

برگزاری کلاس‌های آموزشی برای اهالی روستا در موضوعات گوناگون

آتش‌سوزی جنگل مریوان

بسیج اهالی روستا به‌همراه
دهیار برای مهار آتش در جنگل

برگزاری جشنواره غذاهای سنتی روستای ینگیجه

کتابخانه‌ی
روستای
ینگیجه

درآمدزایی بر پایه‌ی گردشگری روستایی در هندوستان

بررسی تجربه‌ای موفق در روستای هودکا برنده‌ی برترین طرح درآمدزایی بر پایه‌ی مشارکت محلی در صنعت گردشگری روستایی هندوستان

گردآوری و برگردان: امین طاهرخانی
taherkhani@dehyariha.com

گردشگری روستایی بر مشارکت در سبک زندگی روستایی تمرکز دارد و هر روستا به‌صورت بالقوه می‌تواند یک مقصد گردشگری محسوب شود. در این نوع گردشگری هدف شناختن فرهنگ، میراث روستا و آن‌چه در ادبیات شفاهی آن موجود است، می‌باشد. البته با کمی تسامح می‌توان طبیعت روستا را نیز جزئی از میراث روستا محسوب نمود.

ماشینی شدن کشاورزی از جمله عواملی بود که موجب گردید تا جمعیت فعال روستایی به شهرها مهاجرت کنند و به این ترتیب شمار شهرنشینان روز به روز افزایش یافت تا به امروز که این بخش بزرگ از جمعیت تمایل دارد با سبک زندگی روستاییان و روش‌های تولید محصولات متنوع روستا، آشنایی پیدا کند و میل به دانستن و شناختن، محرک او شد تا به مبدا –یعنی روستا– سفر کند. همین روند موجبات رشد و تقویت گردشگری روستایی را فراهم نمود، به‌ویژه در دهه‌های اخیر گردشگری روستایی به‌عنوان منبع درآمد پایدار باعث ارتقای سطح معیشت روستاییان شده است و این امر برای ساکنین روستاهایی که به‌دلیل شرایط طبیعی فاقد امکان کشاورزی هستند و یا محصولات کشاورزی آنان از کیفیت کافی برخوردار نیست جایگاه مهم‌تری را به خود اختصاص داده است.

کشور هندوستان به‌دلیل تاریخ و فرهنگ کهن و همچنین نوع معیشت مردم، دارای تجربه‌های مفیدی در حوزه‌ی گردشگری روستایی است. این کشور دارای بیش از هفت میلیون روستا است که حدود ۷۰ درصد از جمعیت هندوستان را در خود جای داده است. گوناگونی نژادها، تنوع آیینی و فرهنگ‌های فراوان و گوناگون تا حدی است که صدها زبان و هزاران گویش و لهجه در این کشور وجود دارد. در برخی ایالات آن بیش از بیست زبان در میان مردم جایگاهی مشابه با زبان رسمی (انگلیسی و هندی) را دارند.

هر ساله در هندوستان مسابقه‌ای برگزار می‌شود که طی آن برترین‌های صنعت گردشگری هند معرفی می‌شوند. امتیازدهی بر اساس نتایج نظرسنجی شبکه‌ی تلویزیونی CNBC AWAAZ صورت می‌گیرد. در سال ۲۰۰۸، روستای هودکا (Hodka) به‌خاطر برترین طرح درآمدزایی بر پایه‌ی مشارکت محلی به‌عنوان یکی از برترین مقصدهای گردشگری این کشور معرفی شد.

هودکا یکی از روستاهای ایالت گجرات هندوستان است، که در منطقه‌ای کویری قرار گرفته و آب و هوایی گرم و خشک دارد. پیشینه‌ی فرهنگی غنی، هنر و صنایع دستی شگرف و تاریخ کهن این منطقه، موجب رونق بیش از پیش گردشگری این روستا گردیده است.

هودکا در سال ۲۰۰۴ مورد توجه برنامه‌ی پیشرفت و توسعه‌ی ملل متحد (UNDP) قرار گرفت و همچنین به‌عنوان یکی از روستاهای برگزیده از سوی وزارت گردشگری هندوستان معرفی شد. از جمله معروف‌ترین جاذبه‌های این روستا، سیر و سیاحت شبانه با شتر است که در قالب تورهای چند نفره به‌همراه یک نفر راهنمای بومی صورت می‌گیرد.

سبک خاص معماری خانه‌های روستا که برآمده از ذوق و مهارت اهالی است، ظاهری خاص و متفاوت به روستا بخشیده، که می‌تواند عاملی برای جذب گردشگران باشد. مردم هودکا، در ساخت خانه‌های خود، از مصالح موجود در طبیعت روستا استفاده کرده‌اند. خانه‌ها از خاک و ریگ ساخته شده و رنگ‌های به‌کار رفته در سر تا سر روستا از طبیعت و

به روش سنتی توسط مردم تهیه شده است. دیوارهای گلی و استفاده از گیاهان برای ساخت سقف خانه موجب شده تا در فصل‌های گرم سال، فضای داخل خانه خنک باشد و در زمان سرما، گرمای خانه حفظ شود. دیوارها، درب منازل و همچنین فضای داخلی به زیبایی با صنایع‌دستی و رنگ‌های متنوع تزیین شده است و تصاویر متنوعی با معانی خاص بر روی آن‌ها نقش بسته است.

معمولا گردشگران به‌همراه یکی از بومیان روستا می‌توانند با گشتی در روستا با نحوه‌ی زندگی مردم آشنا شوند و از نزدیک فرآیند تولید صنایع دستی، به‌ویژه چرم را مشاهده کنند. قلاب‌دوزی و صنایع دستی از جنس چرم از جمله سوغات این روستاست که حتی در شهرهای بزرگ هندوستان نیز به فروش می‌رسند.

ساخت زنگوله در ابعاد مختلف، ترسیم نقش‌های متفاوت بر روی پارچه و رنگ‌آمیزی کوزه با روش محلی از دیگر صنایع دستی منطقه محسوب می‌شوند. زنان روستا غالبا قلاب‌دوزی و گل‌دوزی می‌کنند که علاوه‌بر فروش بخشی از آن‌ها، به‌عنوان آویز درب ورودی خانه، پوشاندن زنگوله‌ی دام، کیف و ... نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. مشاهده‌ی فرایند تولید و حتی یادگرفتن رشته‌های بومی و صنایع دستی روستا و در مجموع مشارکت در سبک زندگی روستایی بسیار مورد استقبال گردشگران واقع می‌شود و این همان خصیصه‌ای است که گردشگری روستایی را از انواع دیگر، متمایز می‌کند.

اما آن‌چه هودکا را به مقصدی شگفت‌انگیز برای گردشگران روستایی تبدیل می‌کند اقامتگاهی است که توسط اهالی روستا و به شکل کاملا بومی بنا شده است. شام سرحد (Shaam-e-Sarhad) نام این اقامتگاه رویایی است که در میان کویر واقع گردیده و سالانه پذیرای گردشگرانی از دورترین نقاط دنیا است. در این محل امکانات برای اسکان گردشگران در چادر و همچنین در خانه‌هایی به نام پونگا (bhunga) فراهم است.

پونگا، خانه‌ای با معماری سنتی از جنس گل با سقفی پوشیده از گیاهان است که بومیان در آن‌ها زندگی می‌کنند. این کلبه‌ی گلی اگرچه در فضایی روستایی قرار دارد، اما می‌توان امکانات یک هتل را در آن یافت. مهندسی بی‌نظیر آن موجب می‌شود تا گرما و سرمای هوا به داخل خانه نفوذ نکند و کلبه در فصول گرم سال، هوای خنک و مطبوع داشته و در زمان سرما دارای هوایی معتدل و گرم باشد. تخت‌خواب، کف زمین، میز و صندلی‌ها و ... همگی از خاک ساخته شده‌اند و با رنگ‌هایی که توسط روستاییان –به روش سنتی– تهیه گردیده، تزیین شده‌اند. در پونگا آیینه‌کاری‌ها بر سطح دیوار خودنمایی می‌کند و از خطوط و شیارهای آن معلوم است که کار دست و اثری ارزشمند است.

آشپزخانه‌ی اقامتگاه نیز با طبخ غذاهای محلی و خاص ایالت گجرات تجربه‌ی زندگی در روستا را تکمیل می‌کند و آن را به خاطره‌ای فراموش نشدنی تبدیل می‌کند. گردشگران می‌توانند در چادر نیز اقامت کنند که از لحاظ راحتی و امکانات چیزی کم از پونگا (خانه‌های بومی) ندارد.

یکی دیگر از ویژگی‌های این روستا، آسمان صاف و محیطی بدون آلودگی نوری است که باعث گردیده گردشگران زیادی برای دیدن ستاره‌ها عازم این روستا شوند و شب را در آن‌جا سپری کنند. همچنین هر ساله بسیاری از طبیعت‌گردان برای پرنده‌نگری، به این منطقه سفر می‌کنند و روستای هودکا را برای اقامت انتخاب می‌کنند. این‌ها همگی ظرفیت‌های بالقوه‌ای بوده که جز با تلاش و همت اهالی روستا به چنین فرصتی برای نمایش فرهنگ روستا و ایجاد منبع درآمدی پایدار تبدیل نمی‌شد، البته در این میان حمایت‌هایی از سوی سازمان‌های ملی و فراملی نیز صورت گرفته است، اما در مجموع این مردم روستا بودند که با مشارکت و همدلی یکدیگر چنین مجموعه‌ای را ایجاد کرده‌اند و امروز به‌عنوان سازوکاری مفید از آن بهره‌مند می‌شوند. اقامتگاه شام سرحد (Shaam-e-Sarhad) توسط اهالی روستا و با مشارکت آنان بنا شده است و شورایی به نام شورای گردشگری روستا اداره‌ی آن را بر عهده دارد. پروژه‌ی گردشگری روستای هودکا با ارتقا و تقویت فرهنگ بومی و در جهت گسترش گردشگری ایجاد گردید. هدف از اجرای این پروژه دستیابی به منبع درآمدی پایدار برای ارتقای سطح معیشت روستاییان بود. البته به غیر از آثار اقتصادی، گسترش گردشگری در هودکا دارای ابعاد اجتماعی نیز بود که از جمله می‌توان به تداوم و حتی تقویت فرهنگ بومی و به‌دنبال آن صنایع و رشته‌های بومی اشاره نمود.

اقامتگاه روستایی شام سرحد از بهترین نمونه‌هایی است که هم‌افزایی و همدلی اهالی یک روستا را نمایش می‌دهد. در این روستا،گردشگران از ساده‌ترین امکانات و مشارکت در سبک زندگی روستایی لذت می‌برند و بخشی از آن را تجربه می‌کنند. آگاهی، شناخت نسبت به فرهنگ، اشتغال، درآمدزایی، هویت‌بخشی و ... همگی از دستاوردهای انسجام و همکاری است که میان اهالی روستای هودکا وجود دارد.

منابع

Eco India. (n.d.). Hodka village. Retrieved April 17, 2013, from Eco India: http://www.ecoindia.com/villages/hodka.html

Ministry of Tourism,goverment of India. (n.d.). Tourism infrastructure Development. Retrieved April 17, 2013, from http://tourism.gov.in/TourismDivision/AboutContent.aspx?Name=Tourism%20Infrastructure%20Development&CID=7&INO=9

Ashoka Changemakers. (n.d.). Hodka Village – Kachchh, Gujarat. Where Tradition Lives! And Culture Rules! Retrieved April 17, 2013, from Changemakers: http://www.changemakers.com/competition/geotourism2008/entries/hodka-village-kachchh-gujarat-where-tradition-lives

Captivating kachchh. (n.d.). Endogenous Tourism . Retrieved April 17, 2013, from Hodka: http://www.hodka.in/

Travel another India Ins. (n.d.). Shaam-e-Sarhad Rural Resort, Hodka. Retrieved April 17, 2013, from Travel another India: http://www.travelanotherindia.com/hodka.html

بررسی مقایسه‌ای جمعیت روستایی کشور براساس سرشماری عمومی سال ۱۳۹۰

زهرا دیم‌کار
کارشناس دفتر برنامه‌ریزی و توسعه مدیریت روستایی
zahradeimkar@ymail.com

جمعیت یکی از ارکان به‌وجود آمدن کشورها است که در کنار جغرافیای مناسب می‌تواند باعث افزایش قدرت یک کشور شود. جغرافیا یک عامل تقریبا ثابت و تغییرناپذیر در طول زمان است در حالی‌که جمعیت یک کشور تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار دارد و در طول زمان می‌تواند در معرض تغییرات فراوانی قرار بگیرد. نرخ رشد جمعیت و نرخ باروری دو شاخص مهم در تعیین جمعیت هر کشور می‌باشند.

اولین سرشماری منظم در ایران به وزیر اعظم میرزا حسین‌خان سپهسالار صدراعظم ناصرالدین شاه در سال ۱۲۸۸ هجری شمسی نسبت داده می‌شود. مجلس تنظیمات در آن زمان در مورد سرشماری خانوارها و اشخاص در روستاها مصوب کرد: "تمامی ساکنان روستا باید شمرده شوند؛ اهالی و غریبه‌ها، زنان و مردان، کودکان و بالغان چه در گهواره باشند و چه در سن خولت، ثروتمندان، مالکان زمین، کشاورزان، تجار، کوچ نشین‌ها، کارگران، غیر کشاورزها، خارجها، افراد معلول، شل و یک چشمه، زن و مرد، بیوه‌ها، یتیمان، ساکنین قدیمی روستا و تازه ورودها. شغل و سن هر فرد باید مشخص و ثبت شود. سن آن‌ها نیز تا جایی‌که ممکن است باید پرسیده و ثبت شود؛ اگر این ممکن نیست سن آن‌ها باید تخمین زده شود. هیچ‌کسی از این فرمان استثنا نیست."

با این حال نخستین سرشماری عمومی نفوس و مسکن به‌صورت علمی در سال ۱۳۳۵ توسط مرکز آمار ایران انجام شد. بر طبق سرشماری سال ۱۳۳۵ جمعیت کشور ۱۸ میلیون و ۹۵۴ هزار و ۷۰۴ نفر بوده است که از این تعداد کمی بیش از ۶ میلیون نفر شهرنشین و کمی بیش از ۱۲ میلیون نفر روستا نشین بوده‌اند. طبق این آمار ۳۲ درصد جمعیت کشور شهری و ۶۸ درصد جمعیت کشور نیز روستایی بوده‌اند.

در سال ۱۳۴۵، از کل جمعیت کشور که بیش از ۲۵ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر بوده است، ۳۸ درصد شهرنشین و ۶۴ درصد در مناطق روستایی و یا به‌صورت غیر ساکن و عشایری زندگی می‌کردند.

در سال ۱۳۵۵، سهم جمعیت روستایی کشور به ۵۳ درصد تقلیل یافت و در عوض سهم جمعیت شهری کشور به ۴۷ درصد افزایش یافت. جمعیت کشور در این سال حدود ۳۳ میلیون و ۷۰۹ هزار نفر بود.

در سال ۱۳۶۵، یعنی چند سال پس از اتخاذ سیاست افزایش اولاد در کشور با هدف افزایش جمعیت، جمعیت کشور به بیش از ۴۹ میلیون و ۴۴۵ هزار نفر رسید. بر این اساس رشد معمول ۷ الی ۸ میلیون نفری هر دهه به یک‌باره به افزایش حدود ۱۶ میلیون نفر طی ده سال منجر شد. جالب این‌جاست که در این میان افزایش جمعیت با اتخاذ سیاست جدید در شهرها دو برابر روستاها بوده است. در آمار سال ۶۵ روستانشینی در کشور برای نخستین دهه کمتر از شهرنشینی می‌شود؛ بدین ترتیب که حدود ۴۶ درصد جمعیت در روستاها و حدود ۵۴ درصد جمعیت در شهرها زندگی می‌کردند. این روند موجب اجرای سیاست معکوس ترویج کاهش اولاد در کشور شد.

در سال ۱۳۷۵، جمعیت کشور با ۱۱میلیون نفر افزایش به ۶۰ میلیون نفر رسید که ۶۱درصد آن را شهرنشینان و ۳۹ درصد را روستانشینان تشکیل می‌دادند.

در سال ۱۳۸۵، جمعیت کشور ۷۰ میلیون و ۴۷۲ هزار و ۸۴۶ نفر اعلام شد که ۶۸ درصد آن را جمعیت شهری و ۳۲ درصد از آن را جامعه‌ی روستایی تشکیل می‌داد.

در سال ۱۳۹۰، که در نهایت جمعیت کشور ۷۵ میلیون و ۱۴۹ هزار و ۶۶۹ نفر اعلام شد، ۷۲ درصد

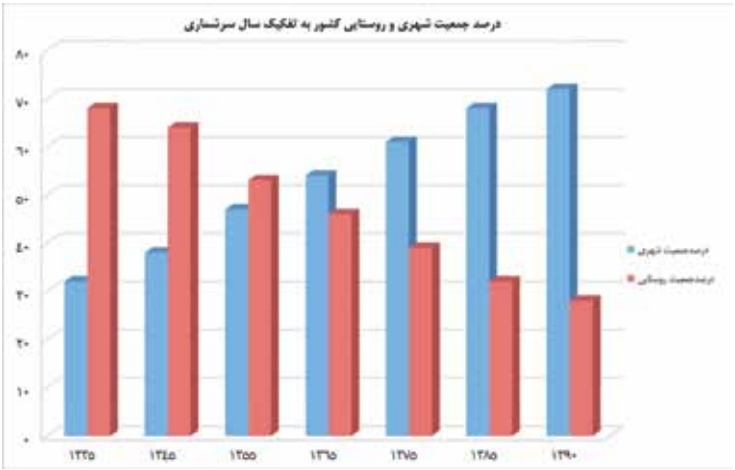

جدول تحولات درصد رشد جمعیت شهری و روستایی ایران به‌تفکیک سال سرشماری

ردیف	سال سرشماری	کل جمعیت	درصدجمعیت شهری	درصدجمعیت روستایی
۱	۱۳۳۵	۱۸۹۵۴۷۰۴	۳۲	۶۸
۲	۱۳۴۵	۲۵۷۰۰۰۰۰	۳۸	۶۴
۳	۱۳۵۵	۳۳۷۰۹۰۰۰	۴۷	۵۳
۴	۱۳۶۵	۴۹۴۴۵۰۰۰	۵۴	۴۶
۵	۱۳۷۵	۶۰۰۰۰۰۰۰	۶۱	۳۹
۶	۱۳۸۵	۷۰۴۷۲۸۴۶	۶۸	۳۲
۷	۱۳۹۰	۷۵۱۴۹۶۶۹	۷۲	۲۸

را جمعیت شهری و ۲۸ درصد را جامعه‌ی روستایی تشکیل می‌داد.

با توجه به آمار ارائه شده در ۳ دهه‌ی اخیر، کاهش جمعیت روستایی همواره ۶ الی ۷ درصد بوده است. (سال ۵۵ تا سال ۶۵ حدود ۷درصد، سال ۶۵ تا ۷۵ حدود ۶ درصد و سال ۷۵ تا ۸۵ حدود ۷ درصد) بر این اساس می‌توان گفت نرخ کاهش جمعیت روستایی کشور در ۵ سال اخیر نسبت به متوسط ۳۰ سال گذشته سه برابر شده است.(نمودار یک)

طبق آخرین آمار سرشماری سال ۹۰، جمعیت کشور به ۷۵ میلیون و ۱۴۹ هزار و ۶۶۹ نفر رسیده که این تعداد در ۲۱ میلیون و ۱۸۵ هزار خانواده قرار دارد. در این سرشماری بعد خانوار (متوسط جمعیت هر خانواده) ۳.۵ نفر بوده که در سرشماری سال ۸۵ این رقم چهار نفر بوده است. در سرشماری سال ۱۳۹۰رشد جمعیت از ۱.۶۲ درصد به ۱.۲۹ درصد کاهش یافته است و نسبت زندگی شهری به روستایی هم به این ترتیب ۷۲ درصد جمعیت شهری و ۲۸ درصد جمعیت روستایی است؛ که این نشان‌گر افزایش جمعیت شهری در کشور است. طبق این سرشماری، جمعیت کشور به سمت میانسالی پیش می‌رود و شاخص امید به زندگی در کشور نیز افزایش پیدا کرده است. طبق سرشماری سال ۸۵ تعداد روستاهای کشور ۶۳۴۹۹ و طبق سرشماری رسمی سال ۹۰ تعداد روستاهای کشور ۶۱۷۲۴ روستا می‌باشد که در واقع حدود ۱۷۷۵ روستا از کل روستاهای کشور کاسته شده است.(نمودار ۲)

با توجه به سرشماری سال ۹۰ کل کشور، جمعیت کل در استان‌های بوشهر، البرز و هرمزگان به‌ترتیب ۱۶، ۱۵ و ۱۳ درصد نسبت به آمار سرشماری سال ۱۳۸۵ کشور افزایش داشته است و در مقابل استان‌های اردبیل، لرستان، گیلان و همدان به ترتیب با ۳، ۴، ۴ و ۵ درصد، کمترین افزایش جمعیت را نسبت به سرشماری سال ۱۳۸۵ داشته‌اند.(نمودار ۳)

طی سرشماری سال ۹۰ کل کشور، مشخص گردید جمعیت روستایی استان‌های کشور در استان‌های کردستان، اردبیل و مرکزی به‌ترتیب ۱۴، ۱۳، ۱۲ درصد سیر نزولی نسبت به آمار سرشماری سال ۱۳۸۵ کشور داشته است و در مقابل استان‌های کرمان، بوشهر، هرمزگان و سیستان و بلوچستان به‌ترتیب ۳۱، ۸، ۸، ۷ درصد افزایش جمعیت روستایی را نسبت به آمار سرشماری سال ۱۳۸۵ داشته است. (نمودار ۴)

منابع:

– پایگاه اینترنتی اطلاعات مرکز آمار ایران
– ترجمه از پایگاه اینترنتی سازمان ملل متحد در خبرگزاری‌ها ۲۷ آبان ۱۳۸۴
– مصاحبه رییس مرکز آمار ایران – خبرگزاری فارس ۲۲ مهر ۱۳۹۰

نمودار ۲- نمودار مقایسه ای تعداد روستاهای کشور طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ نسبت به سرشماری سال۱۳۸۵

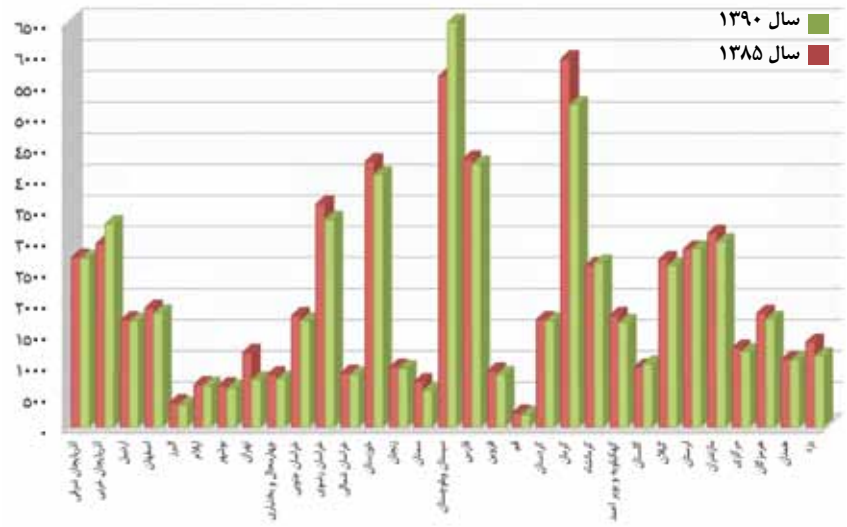

نمودار ۳- درصد افزایش جمعیت کل استان‌های کشور در سرشماری سال ۱۳۹۰ نسبت به سرشماری۱۳۸۵

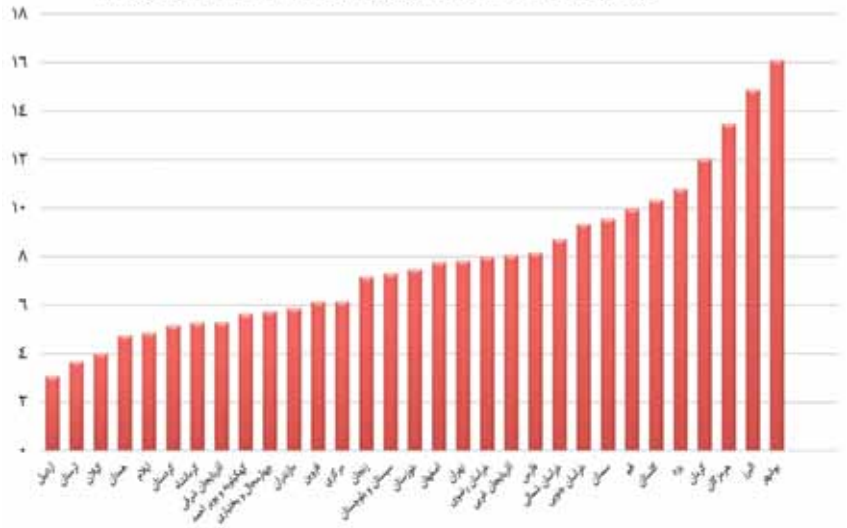

نمودار ۴- درصد افزایش جمعیت روستایی کشور طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ نسبت به سرشماری سال ۱۳۸۵

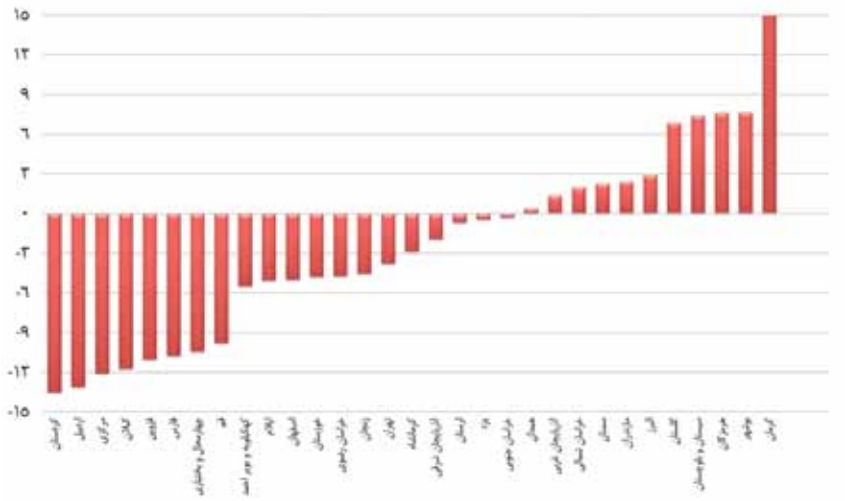

شبکه روستایی ایران «روستانت»

شبکه روستایی ایران «روستانت» با هدف ارائه‌ی اطلاعات و خدمات مورد نیاز روستاییان، مدیران و علاقه‌مندان، از حدود دو سال قبل فعالیت داشته و توانسته است سرویس‌ها و امکانات متعددی را برای نیل به این منظور راه‌اندازی نماید. با توجه به محدودیت فعالیت مجازی و یکپارچه در حوزه‌ی روستایی کشور، می‌توان روستانت را یکی از سایت‌های پیشرو و موفق در این زمینه دانست. در ادامه برخی از مهم‌ترین بخش‌های این پایگاه معرفی شده است:

اطلس و نقشه‌های روستایی

این بخش یکی از سرویس‌های شبکه روستایی ایران است که دارای بانک اطلاعاتی نقشه‌های دهستان‌ها و آبادی‌های کشور است و امکان جستجوی این نقشه‌ها را فراهم می‌کند. در بخش نقشه‌ی آبادی‌ها، نقشه‌ی محیطی روستا و نقشه‌ی راه‌های روستایی که توسط ماهواره تهیه گردیده است نشان داده شده است. در بخش نقشه‌ی آبادی‌ها می‌توان سه نوع نقشه‌ی راه‌ها، نقشه‌ی ماهواره‌ای و نقشه‌ی ترکیبی هر آبادی، که ترکیبی از دو نقشه‌ی قبلی است را ملاحظه نمود. با استفاده از ابزار بزرگنمایی تصویر در این نقشه‌ها می‌توان نقشه‌ی آبادی و راه‌های آن را با وضوح بالایی مشاهده کرد. نقشه‌ی دهستان‌ها نقشه‌های ترسیمی است که بر اساس داده‌های آماری سال ۱۳۸۵ توسط مرکز آمار ایران تهیه شده‌اند. از طریق بانک نقشه‌های سایت روستانت می‌توانیم نسخه‌ی باکیفیت فایل نقشه‌ی دهستان مورد نظر را بر روی کامپیوتر ذخیره کنیم.

بانک اطلاعات روستاهای کشور

از دیگر سرویس‌های شبکه روستایی ایران "بانک اطلاعات روستاهای کشور" است که اطلاعات آماری جمعیت و تعداد خانوار روستاهای کشور را طی سال‌های ۸۵ و ۹۰ در اختیار کاربران قرار می‌دهد. با وارد کردن نام استان، شهرستان، بخش و دهستان در محل‌های مشخص شده می‌توانیم نام روستاها را از بانک اطلاعاتی جستجو کرده و سپس داده‌های آماری مربوط به هریک را ملاحظه نماییم. اطلاعات آماری مربوط به هر روستا در بانک اطلاعاتی سرشماری سال ۸۵ شامل جمعیت روستا، سطح سواد، وضعیت اشتغال در روستا، وجود یا عدم وجود امکانات آموزشی، فرهنگی، ورزشی، مذهبی و اداری، وضعیت سکونت و راه آبادی، وضعیت روستا از لحاظ امکانات بهداشتی و درمانی و ... می‌باشد. این بانک داده‌ها همچنین حاوی اطلاعاتی در خصوص تاریخچه‌ی شکل‌گیری روستا، موقعیت جغرافیایی، سوغات و صنایع دستی، مشاغل، وضعیت آب و هوا، محصولات زراعی و باغی و طبیعت روستا می‌باشد. در صورتی‌که روستای مورد نظر جزء روستاهایی باشد که توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به‌عنوان روستای هدف گردشگری شناخته شده است، اطلاعات اماکن گردشگری روستا شامل جاذبه‌های طبیعی و تاریخی موجود در روستا نیز در این بخش نمایش داده می‌شوند.

جستجوگر کتاب روستایی

بانک اطلاعاتی کتاب روستایی یکی از بانک‌های اطلاعاتی است که از طریق شبکه روستایی ایران در اختیار فعالان حوزه‌ی روستایی و علاقمندان این حوزه قرار داده شده است. در این بانک اطلاعاتی عناوین و اطلاعات بیش از ۱۵۰۰ جلد کتاب مرتبط با روستا در گروه‌های مختلف جمع‌آوری شده است. جستجوگر کتاب روستایی امکان جستجوی کتاب‌ها را به دو روش جستجوی ساده و جستجوی پیشرفته فراهم می‌سازد. برخلاف روش جستجوی ساده که به وسیله‌ی وارد کردن عنوان کتاب انجام می‌گیرد، در روش جستجوی پیشرفته می‌توان گروه و زیرگروه کتاب، نام نویسنده و مترجم را نیز وارد کرده و عملیات جستجو را انجام داد. در این بخش اطلاعاتی از کتاب‌ها مانند تصویر جلد، عنوان کتاب، نام نویسنده، نام مترجم، انتشارات، سال انتشار، نوبت چاپ، تیراژ، تعداد صفحات، قیمت، قطع و خلاصه‌ی محتوای کتاب وجود دارد.

مجلات روستایی

یکی از بانک‌های اطلاعاتی بسیار پرکاربرد که در شبکه روستایی ایران جمع‌آوری شده، محتوای موجود در کلیه‌ی مجلات منتشر شده در حوزه‌ی روستایی کشور است. در این بخش مجلات روستایی در گروه‌های مختلفی مانند گروه کشاورزی، علوم زراعی، گیاه‌شناسی، شیلات،

جنگل و مرتع، علوم باغبانی، دامداری، پژوهشی، دامپزشکی و نشریه دهیاری‌ها تفکیک شده‌اند. در این بایگانی در حدود ۱۰۰ عنوان مجله در قالب بیش از ۱۶۵۰ مجلد وجود دارد. مطالب هر مجله در قالب فایل‌های pdf هستند که به‌راحتی قابل مطالعه و ذخیره بر روی کامپیوتر هستند. در این بخش همچنین شناسنامه‌ای از هر مجله شامل اطلاعات صاحب امتیاز، مدیر مسئول، سردبیر و راه‌های ارتباطی با مسئولین مجله شامل شماره تلفن، نشانی و پست الکترونیکی ارائه شده است.

حسابرس روستا

نرم‌افزار حسابداری "حسابرس روستا" نرم‌افزاری است که از طریق شبکه روستایی ایران به‌صورت رایگان در اختیار دهیاران قرار گرفته است. این نرم‌افزار جهت انجام امور حسابداری، به دهیاران، شوراهای اسلامی روستا و فعالان حوزه‌ی روستایی کشور کمک می‌کند. پایگاه اینترنتی روستانت نسخه‌ای از نرم‌افزار حسابرس روستا را جهت دانلود در اختیار کاربران قرار داده است. همچنین مرکز پشتیبانی نرم‌افزار پاسخ‌گوی سوالات کاربران در خصوص روش استفاده از نرم‌افزار می‌باشد.

صدای مشاور روستایی

صدای مشاور روستایی یک مرکز مشاوره‌ی غیرحضوری است و خدمات خود را به‌صورت فراگیر به روستاییان کشور ارائه می‌دهد. از جمله اهداف این مرکز آگاه‌سازی و حل مشکلات زندگی اجتماعی روستاییان و همچنین ایجاد کانال‌های ارتباطی بین روستاییان و نهادهای خدماتی می‌باشد. درواقع صدای مشاور علاوه‌بر پاسخ‌گویی به سوالات و ارائه‌ی راه‌حل‌های کارشناسانه و تخصصی برای حل مشکلات روستاییان، به‌عنوان پلی ارتباطی جهت ارتباط میان مسئولین و روستاییان عمل می‌نماید. روش ارتباط روستاییان با این مرکز به‌صورت ارتباط تلفنی و اینترنتی است. روستاییان می‌توانند از طریق خط تلفن ۴۴۹۵۴۰۰۲-۰۲۱ با مرکز تماس حاصل نموده و سوالات خود را مطرح کنند. شبکه روستایی ایران نیز امکان برقراری این ارتباط را به‌صورت ارسال و دریافت ایمیل برای روستاییان فراهم آورده است.

آژانس عکس روستایی

مسلما معرفی توسط تصویر یکی از روش‌های ساده، گویا و جذاب جهت معرفی مکان و یا موضوعی است که قرار است به دیگران شناسانده شود. آژانس عکس روستایی «روستانما» یکی دیگر از خدمات شبکه روستایی ایران است که این امکان را برای معرفی روستاها، اماکن و موضوعات مرتبط با حوزه‌ی روستایی کشور فراهم آورده است. در این آژانس عکس آلبوم‌های تصویری مختلفی قرار گرفته است که در هر یک از آن‌ها در کنار تصاویر، نام عکاس و توضیح مختصری نیز از موضوع تصویر ارائه شده است. در این پایگاه آلبوم‌های تصاویر روستایی به‌تفکیک موضوع قرار داده شده است و کاربران می‌توانند به‌راحتی تصاویر مورد علاقه‌ی خود را ذخیره نمایند.

وبلاگ‌های روستایی

بانک اطلاعاتی وبلاگ‌های روستایی و وبلاگ‌های دهیاری‌ها از دیگر بانک‌های اطلاعاتی شبکه روستایی ایران است که وب سایت‌ها و وبلاگ‌هایی که مطالبی را به معرفی یکی از روستاهای کشور اختصاص داده‌اند و یا توسط دهیاری و شورای اسلامی روستا ایجاد شده و مدیریت می‌شوند را معرفی کرده است. در این بخش وبلاگ‌های دهیاری‌های هر یک از استان‌های کشور به‌صورت مجزا قرار گرفته است و با انتخاب هر یک از استان‌ها می‌توانیم لیست وبلاگ‌های استان مربوطه را به‌همراه آدرس وبلاگ مشاهده نماییم. این بخش لینکی را جهت دسترسی به هر یک از وبلاگ‌های معرفی شده در سایت برقرار می‌کند. همچنین وبلاگ نویسانی که به تازگی برای دهیاری و یا روستای خود وبلاگی ایجاد نموده‌اند می‌توانند با ثبت مشخصات روستا و آدرس وبلاگ خود از فرم طراحی شده در این بخش، این بانک اطلاعاتی را به‌روز رسانی نمایند.

پیام‌رسان روستا

روستاپیام اولین سامانه‌ی پیامک روستایی است که امکان ارسال و دریافت پیامک را برای کاربران فراهم می‌سازد. روستاپیام سرویس‌های متعددی را برای استفاده‌ی روستاییان، دهیاران، مدیران امور روستایی و فعالان حوزه‌ی روستایی کشور ارائه می‌دهد. در این سامانه برای هر یک از کاربران پنل مدیریتی اختصاصی تعیین می‌شود تا آن‌ها بتوانند با استفاده از ابزارهایی که در اختیارشان قرار می‌گیرد ارسال و دریافت پیامک‌ها را مدیریت کنند. برخی از ابزارها و امکانات این سامانه عبارتند از: ابزار "ارسال سریع" برای فرستادن آنی پیامک به یک یا چند مخاطب، دریافت پیام‌های ارسال شده به شماره‌ی مجازی سامانه، امکان پوشه‌بندی برای تفکیک و دسته‌بندی پیامک‌ها و دفترچه تلفن جهت دسته‌بندی مخاطبان در قالب گروه‌های مختلف.

هواشناسی روستا

یکی از سرویس‌های پایگاه روستانت بخش «هواشناسی روستا» است که در آن، دما، رطوبت و وضعیت هوای هر روز هر یک از روستاها و همچنین دمای بیشینه و کمینه‌ی هر روز قابل مشاهده است. این سرویس وضعیت هوا و بیشترین و کمترین دمای سه روز آینده‌ی روستا را نیز پیش‌بینی می‌کند. در این بخش انواع مختلف وضعیت هوا به همراه تصاویر گرافیکی ارائه شده است که می‌توان علاوه‌بر آگاهی از نوع هوا با نگاهی کوتاه به این تصاویر از وضعیت هوای امروز و وضعیت احتمالی هوای روزهای آینده اطلاع یافت.

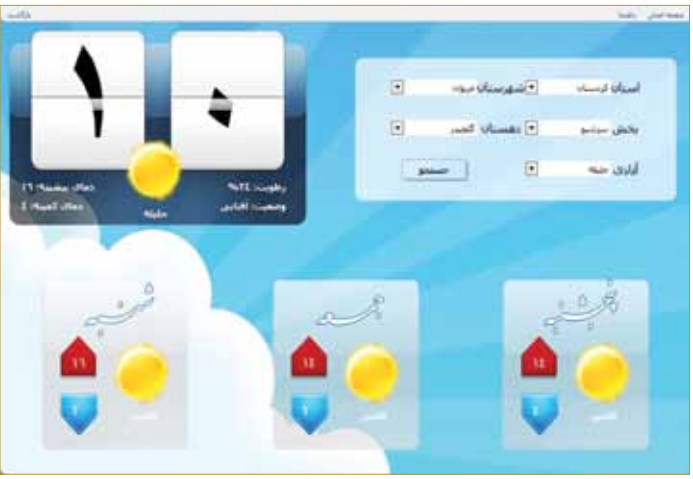

پای صحبت شما

۰۹۱۶ ....۰۲۸: سلام. روستای حسن آباد سنجابی از توابع شهرستان دلفان استان لرستان با جمعیتی بالغ بر هزار نفر در ۳ کیلومتری شهرستان فاقد گاز شهری است؛ در صورتی‌که روستاهای هفتاد کیلومتری گاز دارند. از مسئولین تقاضا می‌کنم فکری به حال این مردم بکنند. از همکاری نشریه تشکر می‌نمایم. دهیار–نوربخش

۹۱۷....۶۰۷: با سلام. ماهنامه دهیاری‌ها در استان کهکیلویه و بویراحمد شهرستان گچساران بخش مرکزی به دست ما نمی رسد. چرا؟ فردین معصومی–امور مالی دهیاری.

۹۱۴....۸۷۹: باسلام. فارسی هستم؛ دهیار روستای کرکان از توابع بخش مرکزی شهرستان بستان‌آباد آذربایجان‌شرقی. روستای ۲۲۰۰ نفری ما فاقد نقشه‌ی طرح هادی است. لطفا پیگیری نمایید.

۹۱۷....۶۵۹: با عرض سلام. محمد جوادزاده هستم. دهیار روستای کاشی از توابع بخش لیردف واقع در استان هرمزگان. روستای ما دارای جمعیتی بالغ بر ۷۰۰ نفر است که فاقد ماشین‌آلات زباله می‌باشد. در ضمن در حال حاضر طرح هادی در روستای ما اجرا می‌شود که با توجه به وسعت زیاد روستا، به‌هیچ‌وجه پاسخ‌گو نیست. لطفا به گوش مسئولین برسانید.

۹۱۲....۸۸۱: باسلام. اینجانب جلال مرادی دهیار روستای کبودگنبد بخش سلطانیه شهرستان ابهر استان زنجان هستم. درخواست ارسال مجله دهیاری‌ها را دارم تا اطلاعاتی از روند دهیاری‌ها داشته باشیم. باتشکر

۹۳۷....۷۱۳: باسلام. روستای کاروانه از توابع بخش مرکزی شهرستان بروجرد دارای مشکلاتی من‌جمله اجرا نشدن طرح هادی روستایی، نداشتن خانه‌ی بهداشت روستایی، نبود پل بر روی رودخانه‌ی روستا و اجرایی نشدن گازکشی به روستا می‌باشد. لطفا به گوش مسئولین ذیربط برسانید.

۹۱۸....۷۴۷: با سلام. کیوان امانی هستم؛ دهیار روستای بوریدر از توابع شهرستان سروآباد از استان کردستان. روستای ما در محور جاده‌ی سروآباد–کامیاران قرار گرفته است. با توجه به عرض کم جاده، هر چند وقت یک‌بار شاهد تصادفات دلخراش هستیم. لطفا به گوش مسئولین برسانید. باتشکر

۹۱۸....۵۲۶: با سلام و خسته نباشید. حسنعلی میرزایی دهیار روستای دشت مورت سفلی از بخش گهواره شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه هستم. خواهشمندم به گوش مسئولین برسانید که برای دهیاران کارت شناسایی صادر کنند. در بسیاری از ادارات دولتی جایگاه دهیار را نمی‌شناسند.

۹۱۷....۲۵۴: باسلام. از ریاست محترم سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها انتظار داریم تا حداقل یک‌بار هم که شده دیدار دهیاران با رهبر معظم انقلاب را مهیا نموده تا دهیاران از نزدیک معظم‌له را زیارت نمایند. باتشکر – محمدرضا حسینی دهیار بوستان استان کهکیلویه و بویراحمد